

БИЛТЕН

Апелационог суда у Крагујевцу

Број 1

Крагујевац, 2025. године

АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ

БИЛТЕН

**КРАГУЈЕВАЦ – година XVI
број 1/2025**

Београд

БИЛТЕН АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ

За Апелациони суд у Крагујевцу: Александар Блануша, *председник суда*

ИЗДАВАЧ: Paragraf Lex д.о.о., Сремска Каменица, Нови Сад

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Александар Блануша, *председник суда*

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ И ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА: за кривичну материју: **Радоман Спарих, судија**
за грађанску материју: **Тања Павловић Недељковић, судија**

РЕДАКЦИЈА: Судије: **Симонида Милорадовић, Марија Марковић, Тања Павловић Недељковић, Слободан Петровић, Александра Прешић, Милевка Миленковић, Марина Илић и Мирјана Војиновић.**

СЕКРЕТАРИ РЕДАКЦИЈЕ: за кривичну материју, **Драгана Максимовић, судијски помоћник**
за грађанску материју, **Сања Радуновић Каличанин и Марина Миликић, судијски помоћници**

ТЕХНИЧКИ СЕКРЕТАР: Нада Орешчанин

ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА И ДИЗАЈН: Paragraf Lex д.о.о., Нови Сад

ИДЕЈНО РЕШЕЊЕ ОМОТА: Рада Павловић

ШТАМПАРИЈА: Београф, Нова Пазова

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34(497.11)

БИЛТЕН судске праксе / Апелациони суд у Крагујевцу ;
главни и одговорни уредник Александар Блануша. - Год. 1, бр. 1
(2010) - . - Нови Сад: Paragraf Lex, 2010- (Нова Пазова : Београф). - 21 cm

Један до два пута годишње.

Је наставак: Билтен судске праксе (Окружни суд у Крагујевцу) =

ISSN 1821-2174

ISSN 2217-2718 = Билтен судске праксе (Апелациони суд у Крагујевцу)

COBISS.SR-ID 176028940

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело (сходно одредбама чл. 215.-217. Закона о ауторском и сродним правима, и чл. 198.-202. Кривичног законика). Коришћење делова текста из овог Билтена дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

Pravna i ekonomska izdanja
za uspešno i zakonito poslovanje

Premium paket vebinara

Do
80%
uštete

prilikom kupovine
godišnjeg paketa

Kupovinom Premium godišnjeg paketa vebinara **ostvarujete pravo da prisustvujete svim vebinarima u organizaciji kompanije Paragraf**, iz svih zakonodavnih oblasti tokom godinu dana od dana uplate.

Samo u poslednjih godinu dana uspešno smo održali skoro 70 edukacija na najrazličitije aktuelne teme koje se tiču i privatnog i javnog sektora.

Kupovina paketa i
više informacija na:

paragraf.rs/paketi

Ili skenirajte QR kod

С А Д Р Ж А Ј:

ГОДИШЊИ РАСПОРЕД ПОСЛОВА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ ЗА 2025. ГОДИНУ	8
ИЗВОД ИЗ ИЗВЕШТАЈА О РАДУ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ	23

ИНФОРМАЦИЈЕ ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА

<i>Координатор за медије Милена Андријевић</i> ЗЛОУПОТРЕБА ПРАВА НА СЛОБОДАН ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА.....	28
---	----

КРИВИЧНО ПРАВО

<i>Судија Александар Блануша, председник Апелационог суда у Крагујевцу</i> СПОРНА ПИТАЊА ИЗ ПРАКСЕ КРИВИЧНИХ СУДОВА	38
<i>Судија Радоман Спарих</i> РЕХАБИЛИТАЦИЈА И ПРЕСТАНАК ПРАВНИХ ПОСЛЕДИЦА ОСУДЕ У КРИВИЧНОМ ПРАВУ	51
ЗАКЉУЧЦИ СА ЗАЈЕДНИЧКИХ РАДНИХ САСТАНАКА КРИВИЧНИХ ОДЕЉЕЊА ВРХОВНОГ СУДА И АПЕЛАЦИОНИХ СУДОВА.....	61
ОДГОВОРИ КРИВИЧНОГ ОДЕЉЕЊА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ НА СПОРНА ПРАВНА ПИТАЊА ВИШИХ СУДОВА.....	70
ЗАКЉУЧЦИ УСВОЈЕНИ НА СЕДНИЦИ КРИВИЧНОГ ОДЕЉЕЊА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ	79
СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА.....	83
МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО	83
ПРОЦЕСНО ПРАВО	120

ГРАЂАНСКО ПРАВО

Судија Слободан Петровић

СПОРОВИ У ВЕЗИ СА ТУЖБЕНИМ ЗАХТЕВОМ ЗА УКЛАЊАЊЕ СТУБОВА
НИСКОНАПОНСКЕ МРЕЖЕ И ЗАМЕНЕ НОВИМ 162

Судијски помоћник Тамара Ранковић Ђусић

ОДГОВОРНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ КОЈУ
ПРОУЗРОКУЈУ СТРОГО ЗАШТИЋЕНЕ И ЗАШТИЋЕНЕ ДИВЉЕ ВРСТЕ
ЖИВОТИЊА 166

Судијски помоћник Емилија Лепојевић Илић

НЕМОГУЋНОСТ СЕЛЕКТИВНОГ ПРИХВАТАЊА ПРЕДЛОГА ЗА
СПОРАЗУМНИ РАЗВОД БРАКА 174

Судијски помоћник Александра Аранутовић

НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС МАЛОЛЕТНОГ ДЕТЕТА 181

Судијски помоћник Јована Турањанин

ЗАБРАНА ПРИНУДНОГ РАДА ПРЕМА МЕЂУНАРОДНИМ АКТИМА 184

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА..... 208

ПРОЦЕСНО ПРАВО 208

СТВАРНО ПРАВО 213

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО 215

ПОРОДИЧНО ПРАВО..... 226

ЗАШТИТА ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ 253

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ
Број: I СУ-2-20/25
Дана: 23.4.2025. године
Крагујевац

Годишњи распоред послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2025. годину, обухвата:

- Годишњи распоред послова Апелационог суда у Крагујевцу за 2025. годину бр. I СУ-2-36/24 од 22.10.2024. године, са изменама од 6.11.2024. године, 16.12.2024. године, 21.3.2025. године и 14.4.2024. године.

ГОДИШЊИ РАСПОРЕД ПОСЛОВА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ ЗА 2025. ГОДИНУ

- пречишћен текст -

I - СЕДИШТЕ СУДА

Послови из надлежности Апелационог суда у Крагујевцу обављају се у седишту Апелационог суда у Крагујевцу које се налази у згради правосудних органа - Палати правде у Крагујевцу, ул. Слободе бр. 4.

Радно време Апелационог суда у Крагујевцу је од 7,30 до 15,30 часова.

II - СУДСКА УПРАВА

Пословима судске управе руководи председник Апелационог суда у Крагујевцу судија Александар Блануша.

За заменике председника суда одређују се **судија Симонида Милорадовић и судија Радоман Спарих**.

Судији Симониди Милорадовић, првом заменику председника суда, поред општих послова, у смислу чл. 53 ст. 4 и чл. 54 ст. 1 Закона о уређењу судова, поверавају се *посебне обавезе*, овлашћења и одговорности и то: у одсуству председника суда доноси и потписује акте судске управе који нису у искључивој – непреносивој надлежности председника суда, поступа по захтевима за изузеће и искључење судија у грађанским и кривичним стварима, врши надзор у финансијском пословању суда, стара се о спровођењу програма решавања старих предмета, прима странке и поступа по притужбама, врши надзор над радом судске писарнице и поступа по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Судији Радоману Спарућу, заменику председника суда, поред општих послова, у смислу чл. 53 ст. 4 и чл. 54 ст. 1 Закона о уређењу судова, поверавају се **посебне обавезе**, овлашћења и одговорности и то: у одсуству председника суда доноси и потписује акте судске управе који нису у искључивој – непреносивој надлежности председника суда, поступа по захтевима за изузеће и искључење судија у грађанским и кривичним стварима, врши надзор у финансијском пословању суда, стара се о спровођењу програма решавања старих предмета, прима странке и поступа по притужбама, врши надзор над радом судске писарнице и поступа по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја.

Заменици председника суда су дужни да председнику суда достављају по потреби месечне извештаје о свом раду у вези са посебним овлашћењима, обавезама и одговорностима.

Посебне обавезе у складу са чл. 74 Судског пословника поверавају се:

- **судији Јелени Вилотијевић** - за надзор и обуку судијских помоћника за кривичну материју
- **судији Светлани Бранковић** за надзор и обуку судијских помоћника за грађанску материју.

Послове секретара суда обављаће виши саветник **Данијела Вранић**.

Послове координатора за медије, поступање по захтевима за давање информација у складу са Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја, уређење web site-а суда и послове у вези притужби обављаће виши саветник **Милена Андријевић**, која ће уједно мењати секретара суда у случају њеног одсуства.

III - СУДСКА ОДЕЉЕЊА

Ради обављања послова оснивају се следећа одељења:

- **Кривично одељење**
- **Одељење за кривичне поступке према малолетницима**
- **Грађанско одељење**
- **Одељење за радне спорове**
- **Одељење за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року**
- **Одељење судске праксе**
- **Припремно одељење**

Од 53 судија колико је утврђено Одлуком Високог савета судства за Апелациони суд у Крагујевцу, у судска одељења Апелационог суда у Крагујевцу овим Годишњим распоредом послова распоређује се 48 судија са председником суда, колико тренутно обавља судијску функцију.

По избору недостајућег броја судија, распоред послова ће бити утврђен изменама Годишњег распореда послова за 2025. годину.

IV - ПРЕДСЕДНИЦИ СУДСКИХ ОДЕЉЕЊА

Председници одељења стараће се да се послови обављају законито, тачно, једнообразно, уредно и благовремено, а ради ефикаснијег поступања, као и у случају спречености или одсутности, те послове ће обављати њихови заменици.

Председник кривичног одељења је **судија Милевка Миленковић**, а њен заменик **судија Мирјана Војиновић**.

Председник одељења за кривичне поступке према малолетницима је **судија Марина Илић**, а њен заменик **судија Мирјана Војиновић**.

Председник грађанског одељења је **судија Тања Павловић Недељковић**, а њен заменик је **судија Дејан Лукић**.

Председник одељења за радне спорове је **судија Симонида Милорадовић**, а њен заменик **судија Светлана Бранковић**.

Председник одељења за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року је **судија Марина Илић**.

Председник одељења судске праксе је **председник суда Александар Блануша**, а заменици су **судија Симонида Милорадовић** и **судија Радоман Спарић**.

V - КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

V-a

У Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу распоређује се 14 судија.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у кривичном поступку формирају се следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Радоман Спарић - председник већа
2. судија Јелена Вилотијевић - члан већа
3. судија Милена Петровић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Милевка Миленковић - председник већа
2. судија Јовица Илић - члан већа
3. судија Јелена Вуковић - члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Марина Илић - председник већа
2. судија Ђорђе Ристић - члан већа
3. судија Ружица Ђурђевић - члан већа
4. судија Звездана Поповић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Мирјана Војиновић - члан већа
2. судија Предраг Бошковић - члан већа
4. судија Марија Филиповић - члан већа
4. судија Александар Блануша - члан већа, с тим што се не задужује предметима

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности или спречености судија, попуна чланова већа у Кривичном одељењу вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа у том одељењу, а по потреби и члановима већа других одељења.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у Кривичном одељењу вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник Кривичног одељења.

Ради одлучивања по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда за кривична дела за која је прописана казна затвора од 30 до 40 година или казна доживотног затвора, већа Кривичног одељења у складу са чл. 21 ст. 2 тач. 2 Законика о кривичном поступку ће се допуњавати судијама из следећих већа у том одељењу.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник Кривичног одељења.

V-6

ВЕЋЕ НАДЛЕЖНО ЗА ОДЛУЧИВАЊЕ ПО ЖАЛБАМА У ТРЕЋЕМ СТЕПЕНУ

Ради одлучивања по жалбама изјављеним против пресуда другостепеног суда у **трећем степену**, у складу са чл. 21 ст. 3 Законика о кривичном поступку, формира се веће у следећем саставу:

1. судија Радоман Спарих - председник већа
2. судија Милевка Миленковић - члан већа
3. судија Мирјана Војиновић - члан већа
4. судија Марина Илић - члан већа
5. судија Ђорђе Ристић - члан већа

Председника већа замењује први члан већа.

У време годишњег одмора и друге оправдане одсутности или спречености судија постојећег већа у трећем степену, одсутне чланове већа замењују судије: Александар Блануша и Јелена Вилотијевић, а у случају оправдане одсутности или спречености тих судија попуна чланова већа вршиће се тако што ће веће бити попуњавано члановима следећих већа у Кривичном одељењу, а по потреби и члановима већа других одељења.

VI

ОДЕЉЕЊЕ ЗА КРИВИЧНЕ ПОСТУПКЕ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

Ради одлучивања у другом степену по жалбама против одлука првостепеног суда у кривичним поступцима према малолетницима формирају се следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Марина Илић - председник већа
2. судија Милена Петровић - члан већа
3. судија Јелена Вуковић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Радоман Спарих - председник већа
2. судија Мирјана Војиновић - члан већа
3. судија Предраг Бошковић - члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Ђорђе Ристић - председник већа
2. судија Јовица Илић - члан већа
3. судија Звездана Поповић - члан већа

Председника већа замењује први члан већа.

Одељење за кривичне поступке према малолетницима у случају одсутности или спречености чланова већа, попуњавање се по потреби са судијама из већа кривичног одељења које поседују сертификат о посебним знањима из области права детета и преступништва младих, у складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица.

VII - ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

VII-a

У Грађанско одељење распоређује се 21 судија.

Ради одлучивања у другом степену по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у грађанскоправним споровима формирају се следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Тања Павловић Недељковић - председник већа
2. судија Зорица Игњатовић - члан већа
3. судија Иванка Сретеновић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Дејан Лукић – председник већа
2. судија Александар Буђевац - члан већа
3. судија Владан Миољевић - члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Ана Спасић - председник већа
2. судија Александра Прешић - члан већа
3. судија Небојша Јеремић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Јасмина Јовановић - председник већа
2. судија Амела Бабовић Васић - члан већа
3. судија Соња Антонијевић - члан већа

5. ВЕЋЕ

1. судија Дринка Кривчевић - председник већа
2. судија Предраг Колаковић - члан већа
3. судија Ивана Обрадовић - члан већа

6. ВЕЋЕ

1. судија Слободан Петровић - председник већа
2. судија Александра Бутулија Јанковић - члан већа
3. судија Јелена Дабић - члан већа

7. ВЕЋЕ

1. судија Светлана Илић - председник већа
2. судија Драгана Стефановић Лабан - члан већа
3. судија Зоран Дукић - члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности или спречености судија попуна чланова већа у Грађанском одељењу вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа у том одељењу, а по потреби и члановима већа других одељења.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у Грађанском одељењу вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник грађанског одељења.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник Грађанског одељења.

VII-6

Предмети из области породичног права - „Гж2“, распоређиваће се судијама Грађанског одељења, на исти начин као и остали предмети из грађанске материје: „Гж“, „Гж3“ и „Гж4“, имајући у виду да све судије Грађанског одељења имају сертификат за поступање у предметима породичног права.

VII-в

Предмети по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у споровима по Закону о заштити узбуњивача „Гж-уз“ распоређиваће се судијама Грађанског одељења на исти начин као и остали предмети из грађанске материје, осим судији Иванки Сретеновић, имајући у виду да све судије грађанског одељења, осим судије Иванке Сретеновић, имају сертификат о посебним знањима у вези за заштитом узбуњивача.

VII-г

Предмети по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у споровима по Закону о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за које се сумња да су нестала из породицишта у Републици Србији и који се заводе у уписник „Гж-5“, распоређиваће се у рад судијама Грађанског одељења које су стекле сертификат за поступање у овим предметима.

По предметима који се заводе у уписник „Гж-5“, одлучиваће следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Тања Павловић-Недељковић - председник већа
2. судија Амела Бабовић Васић - члан већа
3. судија Зоран Дукић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Дејан Лукић - председник већа
2. судија Зорица Игњатовић - члан већа
3. судија Драгана Стефановић Лабан - члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности или спречености судија, попуна чланова већа вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа.

VIII - ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ

VIII –а

У Одељење за радне спорове распоређује се 13 судија.

1. ВЕЋЕ

1. судија Симонида Милорадовић - председник већа
2. судија Светлана Бранковић - члан већа
3. судија Душица Вуковић - члан већа
4. судија Јасмина Цветковић - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Марија Петковић - председник већа
2. судија Данијела Марић - члан већа
3. судија Слободан Ивановић - члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Наташа Петровић - председник већа
2. судија Радмила Николић - члан већа
3. судија Данијела Савић - члан већа

4. ВЕЋЕ

1. судија Марија Марковић - председник већа
2. судија Зорица Радаковић - члан већа
3. судија Мирјана Трмчић - члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности или спречености судија, попуна чланова већа у Одељењу за радне спорове вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећег већа у том одељењу, а по потреби и члановима већа других одељења.

У случају дуже одсутности судије, попуна чланова већа у Одељењу за радне спорове вршиће се наизменично члановима следећих већа у том одељењу, према распореду који ће за сваки месец унапред сачињавати председник Одељења за радне спорове.

Послове на дежурству обављаће дежурна већа према распореду дежурстава који ће по потреби сачињавати председник грађанског одељења за радне спорове.

VIII-6

Предмети по жалбама изјављеним против одлука првострепеног суда у споровима по Закону о заштити узбуњивача „Гж1-уз“ распоређиваће се судијама Одељења за радне спорове на исти начин као и остали предмети из радне материје, имајући у виду да све судије Одељења за радне спорове имају сертификат о посебним знањима у вези са заштитом узбуњивача.

IX- ПОСТУПАЊЕ У ПРЕДМЕТИМА РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ

По жалбама против решења у поступку рехабилитације, сходно чл. 18 ст. 2 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, бр. 92/11), одлучиваће следећа већа:

1. ВЕЋЕ

1. судија Дејан Лукић - председник већа
2. судија Александар Блануша - члан већа

2. ВЕЋЕ

1. судија Марина Илић - председник већа
2. судија Ана Спасић - члан већа
3. судија Амела Бабовић Васић - члан већа

3. ВЕЋЕ

1. судија Радоман Спарих - председник већа
2. судија Јелена Вилотијевић - члан већа
3. судија Милена Петровић - члан већа

Председника већа замењује први члан истог већа.

За време годишњих одмора и у случају друге оправдане одсутности или спречености судија попуна чланова већа вршиће се тако што ће свако веће бити попуњавано члановима следећих већа.

По жалбама против решења у поступку рехабилитације из чл. 30 ст. 1 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, бр. 92/11), а у вези чл. 6 Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, бр. 33/06) поступаће веће у саставу:

1. судија Радоман Спарих – председник већа
2. судија Милена Петровић – члан већа
3. судија Ана Спасић – члан већа
4. судија Јелена Вилотијевић – члан већа
5. судија Марина Илић – члан већа

Х - ОДЕЉЕЊЕ ЗА ПОСТУПАЊЕ ПО ЗАХТЕВИМА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

Судије које ће, поред председника суда, одлучивати и водити поступак по правним средствима којима се штити право на суђење у разумном року на основу Закона о заштити права на суђење у разумном року („Сл. гласник РС“, бр. 40/15 и 92/23), су:

За предмете из *кривичне материје*:

- судија Марина Илић

За предмете из *грађанске материје*:

- судија Тања Павловић Недељковић

- судија Светлана Илић

За предмете из материје *радних спорова*:

- судија Симонида Милорадовић

- судија Марија Марковић

XI - ОДЕЉЕЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Одељење судске праксе сачињавају: председник суда и његови заменици, сви председници судских одељења и њихови заменици, руководиоци судске праксе по судским одељењима и председници већа.

За руководиоце судске праксе по судским одељењима одређују се:

- судија **Радоман Спарић** - за руководиоца судске праксе у Кривичном одељењу,

- судија **Марина Илић** - за руководиоца судске праксе у Одељењу за кривичне поступке према малолетницима,

- судије **Слободан Петровић** и **Александра Преших** - за руководиоце судске праксе у грађанском одељењу,

- судија **Марија Марковић** - за руководиоца судске праксе у Одељењу за радне спорове,

- судија **Марина Илић** - за руководиоца судске праксе у Одељењу за поступање по захтевима за заштиту права на суђење у разумном року,

- **судија Дејан Лукић** - за руководиоца судске праксе у Грађанском одељењу у делу поступања у предметима по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у споровима по Закону о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за које се сумња да су нестала из породилишта у Републици Србији и који се заводе у уписник „Гж-5“.

Заменици руководиоца судске праксе у Кривичном одељењу, Грађанском одељењу, Одељењу за радне спорове и Грађанском одељењу у делу поступања у предметима по жалбама изјављеним против одлука првостепеног суда у споровима по Закону о утврђивању чињеница о статусу новорођене деце за које се сумња да су нестала из породилишта у Републици Србији и који се заводе у уписник „Гж-5“, су председници већа по потреби и распореду који унапред сачињава председник одговарајућег одељења.

Секције одељења судске праксе помажу председнику Кривичног, односно Грађанског одељења и Одељења за радне спорове у припреми седница одељења на којима се разматрају питања из судске праксе, као и руководиоцима судске праксе у кривичној, грађанској материји и материји радних спорова у обављању послова на уједначавању судске праксе и подизању квалитета рада суда уопште.

Одељење судске праксе ће најмање једном у шест месеци вршити анализу судске праксе по судским одељењима.

РЕДАКЦИЈСКИ ОДБОР БИЛТЕНА

Редакцијски одбор Билтена Апелационог суда у Крагујевцу сачињавају:

- 1. Главни и одговорни уредник Билтена:** председник суда судија Александар Блануша.
- 2. Заменици главног и одговорног уредника судије:** Радоман Спарих и Тања Павловић Недељковић.
- 3. Чланови Редакцијског одбора судије:** Симонида Милорадовић, Марија Марковић, Тања Павловић Недељковић, Слободан Петровић, Александра Прешић, Милевка Миленковић, Марина Илић и Мирјана Војиновић.

XII - ПРИПРЕМНО ОДЕЉЕЊЕ

У припремном одељењу обављаће се послови предвиђени одредбом чл. 16 Судског пословника.

У припремном одељењу ће се испитивати испуњеност процесних претпоставки за вођење поступка и одлучивања о правним лековима и на погодан начин означавати дозвољеност, благовременост и уредност жалбе, означавати датум иницијалног акта и датум изјављивања жалбе. Тако ће се већ приликом завођења предмета знати да ли се ради о старом предмету и да ли предмет треба означити и увести у програм решавања старих предмета. У кривичним предметима ће се поред испитивања напред наведених процесних претпоставки означити и рок застарелости кривичног гоњења.

Послове у припремном одељењу обављаће судијски помоћници према распореду који ће за одговарајућу материју сачињавати судије које су одређене за надзор и обуку судијских помоћника.

XIII - РАСПОРЕЂИВАЊЕ ПРЕДМЕТА

У циљу обезбеђивања подједнаке оптерећености свих судија у суду, распоређивање предмета у судским одељењима вршиће се у складу са Судским пословником, и то тако што се новопримљени предмети најпре разврставају по хитности, врсти поступка, односно правној области, а затим распоређују према астрономском рачунању времена пријема, методом случајног одређивања судије, у складу са утврђеним Годишњим распоредом послова, применом пословног софтвера за управљање предметима, с тим да се најпре распоређује група новопримљених предмета, а затим предмети приспели у суд на други начин.

Судије су у обавези да предмете решавају према редоследу пријема у складу са законом и Судским пословником, дајући приоритет у решавању хитних предмета у смислу чл. 50 Судског пословника, а посебно предметима за кривично дело прање новца (мера 9.1. Акционог плана за спровођење препорука из Процене ризика за прање новца и Процене ризика за финансирање тероризма).

Предмети се једнако распоређују судијама, с тим што заменицима председника суда, председницима Кривичног одељења, Грађанског одељења и Одељења за радне спорове, руководиоцима судске праксе, председницима већа у другостепеном поступку, председнику већа надлежном за одлучивање по жалбама у трећем степену и судијама одређеним за надзор и обуку судијских помоћника припада 20% умањења норме, само по једном основу, а у складу са чл. 19 ст. 2 Правилника о критеријумима, мерилима, поступку и органима за вредновање рада судија и председника судова („Сл. гласник РС“, бр. 81/14, ... 7/16).

ПРЕДСЕДНИК СУДА

Александар Блануша

ИЗВОД ИЗ ИЗВЕШТАЈА О РАДУ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ

за период 1.1.2024 - 31.12.2024. године

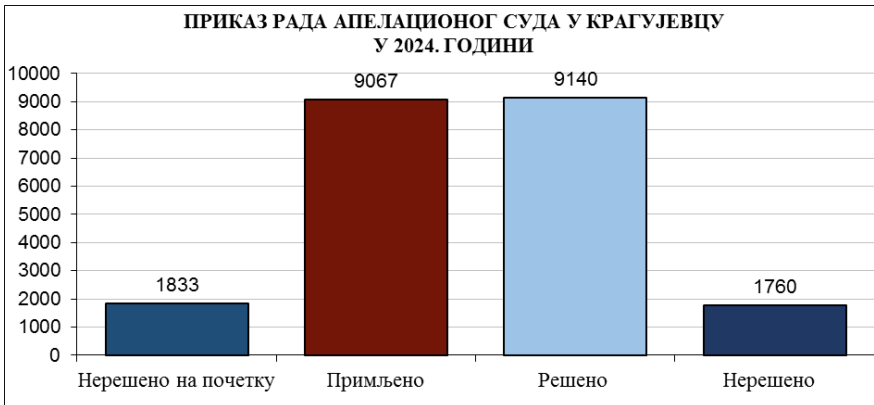
Апелациони суд у Крагујевцу је у 2024. години успешно савладао прилив предмета са 100,81%.

Примљено је 9067 предмета и решено 9140 предмета, чиме је смањен број нерешених предмета, у односу на почетак године са 1833 на 1760 предмета.

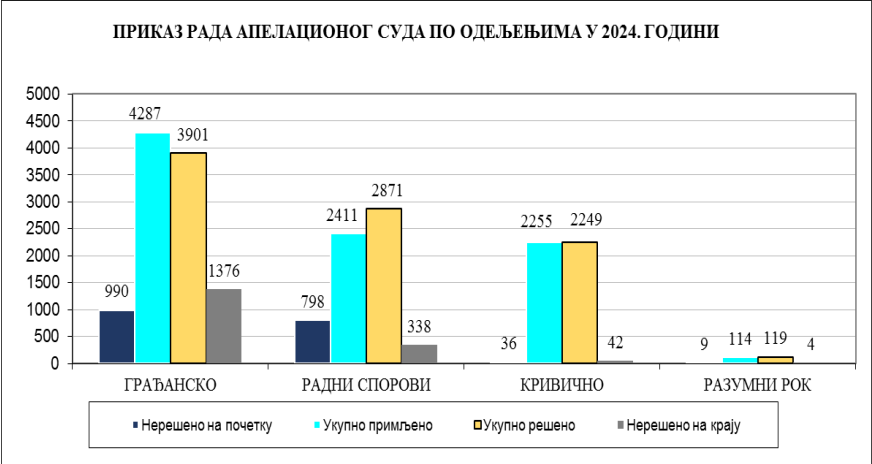
Највећи прилив је био у материји „Гж“ - просечно по судији 20,32 предмета.

Тридесет девет судија је просечно решавало месечно 21,31 предмета.

Потребно време за решавање предмета у Апелационом суду у Крагујевцу у 2024. години је било 70 дана.

Графикон бр. 1

Графикон бр. 2

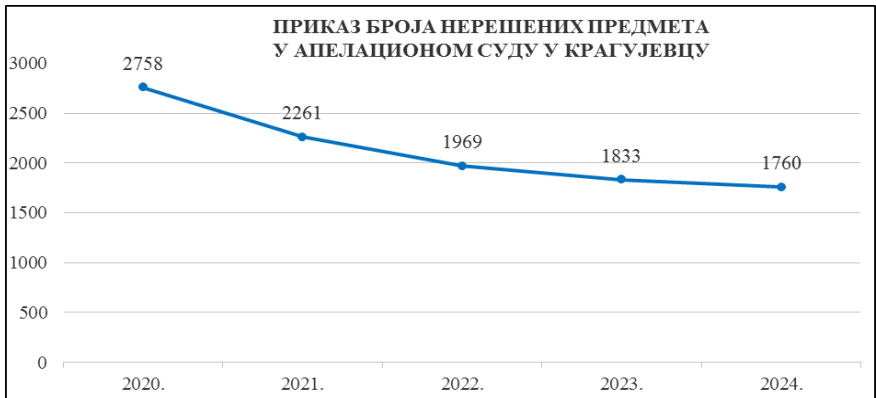
АПЕЛАЦИОНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ					
ГОДИНА	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Број нерешених предмета на крају	2758	2261	1969	1833	1760
Број решених предмета	10825	12698	11898	10695	9140
Време потребно за решавање предмета	93	65	60	62	70

Табела бр. 1

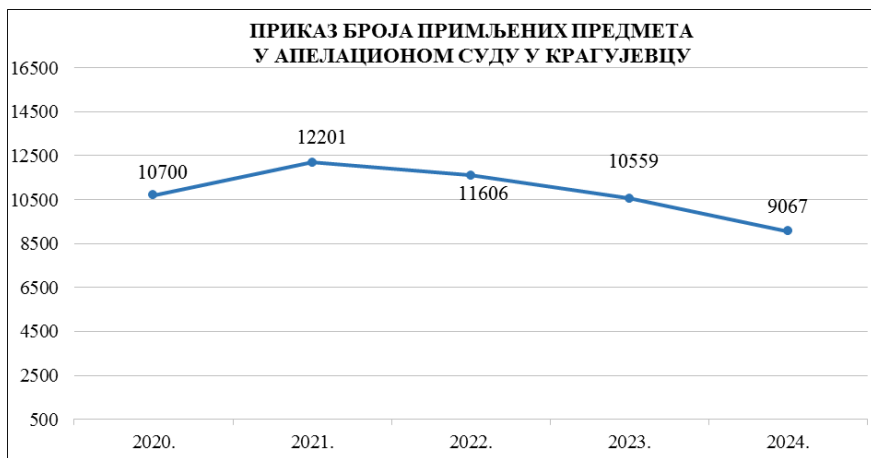
Резултати рада Апелационог суда у Крагујевцу у 2024. години, посматрани кроз петогодишњи приказ рада у погледу броја решених, нерешених и примљених предмета, указују на позитивне трендове и последица су повећаног континуираног залагања свих носилаца правосудних функција и запослених у Апелационом суду у Крагујевцу.

Графикон бр. 3

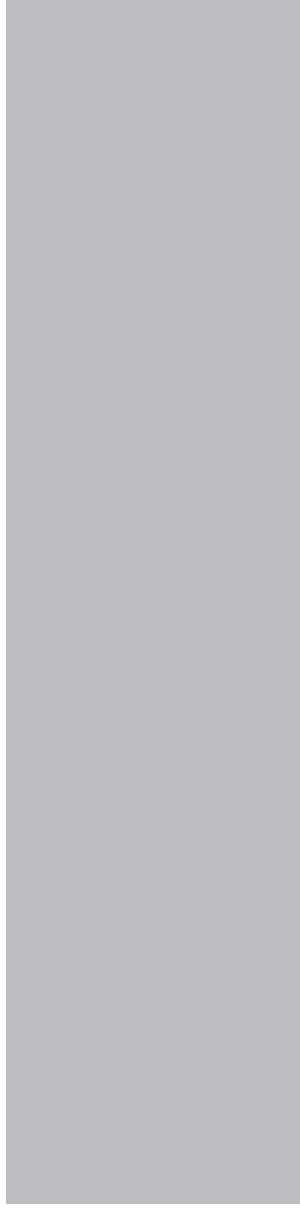

Графикон бр. 4

Графикон бр. 5

ИНФОРМАЦИЈЕ ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА

Милена Андријевић¹

ЗЛОУПОТРЕБА ПРАВА НА СЛОБОДАН ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА ОД ЈАВНОГ ЗНАЧАЈА

Апелационом суду у Крагујевцу упућен је захтев за достављање информација од јавног значаја, у коме је подносилац захтевао да Апелациони суд у Крагујевцу достави одговоре на питања, колико је захтева за изузеће судија поднето од стране адвоката у току 2023. године, као и колико је тих захтева за изузеће судија усвојено током 2023. године.

Поступајући по поднетом захтеву за достављање информација, Апелациони суд у Крагујевцу је благовремено, у складу са одредбама Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, доставио тражене информације подносиоцу захтева, дописом II СУ-17а-13/24 од 10.07.2024. године. Наведеним дописом, тражиоцу информација су, након извршене провере (кроз програм САПС, који је у употреби у Апелационом суду у Крагујевцу) достављени сви тражени подаци, како о укупном броју захтева за изузеће судија поднетих од стране адвоката у току 2023. године, тако и броју усвојених захтева за изузеће судија.

Тражилац информација је против наведеног обавештења Апелационог суда у Крагујевцу, преко пуномоћника, изјавио жалбу Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, и то „због доношења незаконите одлуке“, којом је указао да је Апелациони суд у Крагујевцу доставио делимичан одговор и да није одговорио на сва питања из захтева, односно да није у потпуности поступио по захтеву за приступ информацијама.

Апелациони суд у Крагујевцу, у одговору на жалбу VIII Су - 41-389/24 од 13.11.2024. године, упућеном Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, изјаснио се на наводе из жалбе и указао да се жалбом тражиоца информација неосновано и беспредметно оспорава наведени акт Апелационог суда у Крагујевцу, будући да жалба садржи наводе који су у целости нетачни, контрадикторни стању у списима предмета

¹ Координатор за медије Апелационог суда у Крагујевцу

II СУ-17а-13/24 и без икакве правне аргументације. Такође је у одговору Поверенику предочено да је Апелациони суд у Крагујевцу у свему поступио у складу са одредбама Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, те је у законском року, сходно упућеном захтеву, односно поступајући у границама постављеног захтева, тражиоцу доставио тражене информације.

Наиме, како је у одговору наведено, одредбом члана 5. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, јасно је прописана садржина права на приступ информацијама од јавног значаја, и то тако да су предвиђена четири основна законска права у погледу приступа информацијама од јавног значаја, право тражиоца да му буде саопштено да ли орган власти поседује одређену информацију од јавног значаја, односно да ли му је она иначе доступна, право да му се информација од јавног значаја учини доступном тако што ће му се омогућити увид у документ који ту информацију садржи, право на копију тог документа као и право да му се, на захтев, копија документа упути поштом, факсом, електронском поштом или на други начин². Стога се може закључити да је свако од поменутих права индивидуално и да тражилац информација сам одлучује да ли ће, остварујући право на слободан приступ информацијама од јавног значаја, захтевати једно или више права, који чине његову садржину. Самим тим, тражилац информација сам одређује садржину права коју жели да оствари кроз захтев за приступ информацијама од јавног значаја.

У конкретном случају, тражилац информација је у захтеву за приступ, упућеном Апелационом суду у Крагујевцу, јасно и недвосмислено изабрао да тражи само достављање информација (одговор на питања, на која је одговорено) и ни на који начин није затражио да му се омогући увид или достављање копије документа који садржи тражену информацију, како се то неосновано инсинуира жалбом пуномоћника тражиоца информација. Дакле, у жалби су изнети нетачни наводи којима се указује да је Апелациони суд у Крагујевцу доставио делимичан одговор и да није одговорио на сва питања из захтева, при чему је пуномоћник тражиоца информација уз жалбу приложио захтев који је наводно упутио овом суду, а који се разликује од захтева који је у Апелациони суд у Крагујевцу примљен и заведен под пословним бројем II СУ-17а-13/24. У измењеном захтеву, достављеном уз жалбу, додата су питања, којих у захтеву упућеном овом суду није било, као што су питања -

² Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09, 36/10 и 105/21)

против којих судија су поднети захтеви за изузеће у току 2023. године, који адвокати су подносили захтеве за изузеће судија и из којих разлога су захтеви одбијени, од оних захтева који су одбијени.

Дакле, наведено указује да пуномоћник тражиоца информација у жалби, користећи се нетачним подацима, покушава да прикаже да тражиоцу на захтев није у потпуности одговорено, иако јесте.

Сходно наведеном, у одговору Поверенику је истакнуто да свесно, неистинито приказивање да Апелациони суд у Крагујевцу, није у потпуности поступио по захтеву за приступ информацијама, јасно показује да није реч о уобичајеном коришћењу једног од основних људских права – права на приступ информацијама, већ о злоупотреби права, очигледно усмереној на остваривање права на накнаду трошкова састава поднете жалбе, од стране пуномоћника тражиоца информација. Стога је јасно да се у конкретном случају ради о злоупотреби права од стране лица коме су тражене информације учињене доступним на начин и у обиму како су и захтеване.

Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, је у поступку по жалби, коју је тражилац информације, преко пуномоћника, изјавио против Апелационог суда у Крагујевцу „због доношења незаконите одлуке II СУ-17а-13/24 од 10.07.2024. године“, донео решење број 071-11-9386/2024-03 од 23.12.2024. године, којим је одбио жалбу као неосновану, због заштите права и правних интереса трећих лица, као и због заштите јавног интереса, односно због недостатка јавног интереса – интереса јавности да зна, као и захтев за накнаду трошкова поступка.

У наведеном решењу, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, истакао је да је од последњих измена и допуна Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, који је ступио на снагу 16.11.2021. године, а почео да се примењује 17.02.2022. године, драстично повећан број случајева коришћења права које наведени закон признаје, на начин који је противан суштини, сврси и циљу због кога је то право установљено, на штетан начин. Наиме, изузетно учестало, циљ коришћења права на приступ информацијама од јавног значаја није ради остварења смисла и сврхе Закона, односно ради права јавности да зна, већ ради остваривања личних, најчешће нечасних мотива појединаца у виду остваривања материјалне користи кроз наплату трошкова поступка.

С тим у вези, у решењу је наведен и податак да је Поверенику до 2022. године, преко адвоката у просеку изјављивано 9,7% жалби од свих изјављених жалби на годишњем нивоу, док је у 2023. години 82,82% жалби изјављено преко пуномоћника, адвоката, а до 30.11.2024. године, преко адвоката изјављено је 68,3% жалби.

Разлог који је између осталог, допринео наведеном стању је чињеница да је дошло до брисања института злоупотребе права на слободан приступ информацијама од јавног значаја, који је био прописан чланом 13. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја³ (брисан је последњим изменама и допунама Закона, 16.11.2021. године).

Поред тога, у решењу је указано на то да треба имати у виду чињеницу да су права загарантована Законом о слободном приступу информацијама од јавног значаја посебно погодна за процесне манипулације, због тога што, за разлику од свих других управних поступака где странка мора да докаже правни интерес за подношење захтева, односно покретање поступка, у поступку остваривања права на приступ информацијама од јавног значаја не мора да доказује било какав правни интерес. Међутим, наведено не треба да доведе до погрешног закључка да се права која признаје наведени закон могу користити без икакве сврхе и основа. Досадашња пракса Повереника је показала, што и јесте била замисао законодавца, да је циљ подношења захтева за приступ информацијама од јавног значаја, грађанска контрола рада органа јавне власти, доказивање коруптивних афера, контрола транспарентности рада органа јавне власти, потребе одређених научних истраживања и сл, али се ситуација у претходном периоду знатно променила, па се све више уочава да се право на подношење захтева за приступ информацијама од јавног значаја користи, не ради права јавности да зна, већ ради личне користи, као што је реч у конкретном случају.

У пракси коју је Повереник изнео наводи се да се у не тако малом броју поступака по жалбама пред Повереником, као жалиоци појављују адвокати, који ангажују другог адвоката да их заступа, у коме се двојица адвоката из исте адвокатске канцеларије наизменично појављују у улози жалиоца и пуномоћника, иако је јасно да поседују стручна знања да иступају самостално.

³ Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10)

Такође, у одређеном броју случајева, као што је и у конкретном случају реч, жалилац је, преко пуномоћника, поднео жалбе Поверенику због “непоступања” судова по његовим захтевима за приступ информацијама од јавног значаја, достављеним у прилогу жалби, којим је тражио одговоре на питања везана за изузеће судија, а која су углавном формулисана у четири или пет тачака. Повереник је жалбе са прилозима које је жалилац преко свог пуномоћника изјављивао Поверенику достављао на изјашњење органима власти. У одговорима на жалбе органи власти су обавештавали Повереника да копија захтева која је приложена уз жалбу, није саобразна захтеву који је достављен суду, доказујући да им је препорученом пошљицом под одређеним бројем, а који је и жалилац доставио у прилогу жалбе, упућен захтев другачије садржине од оног који је достављен Поверенику, односно да је захтев достављен у прилогу жалбе проширен у односу на поднети захтев. Органи власти су том приликом основано указивали Поверенику и да се, осим чињенице да се захтеви разликују у броју и садржини тражених информација, исти разликују и у потпису тражиоца информација тј. жалиоца.

Наведене чињенице говоре у прилог томе да не постоји заинтересованост жалиоца за информацијама које су предмет захтева, већ да је циљ да се неистинитим приказивањем чињеница и довођењем у заблуду другостепеног органа остваре трошкови поступка.

Дакле, из наведеног се јасно може закључити да се право које Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја признаје, на овај начин користи противно сврси и намени због кога је то право признато, противно начелу савесности и поштења и на штету друштва, да су мотиви подношења жалби неспојиви са професионалним радом адвоката и Кодексом професионалне етике адвоката, као и да сврха и циљ није остваривање права јавности да зна и остваривање слободног демократског поретка и отвореног друштва, већ да су у питању лични нечасни мотиви.

У том случају, када је очигледно да се захтев подноси ради остварења личног и појединачног интереса, а не у циљу остварења права јавности да зна, онда недостаје битан елемент информације од јавног значаја, а то је оправдан интерес јавности да зна.

При томе, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, за разлику од многих других европских закона и праксе Европског суда за људска права, у формалном смислу не познаје никаква ограничења, што значи

да тражилац не треба доказивати било какав интерес за подношење захтева за приступ информацијама, будући да сходно одредби члана 15. став 4. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, не мора навести разлоге за захтев⁴, што последично значи да се не мора доказивати ни интерес за подношење жалби. Међутим, просто језичко тумачење ове норме закона, могло би довести до тога да се потпуно обесмисле институти и права зајемчена овим законом.

Стога је ради бољег разумевања овог проблема, Повереник у решењу указао и на европске стандарде у области приступа информацијама.

Наиме, чланом 10. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода⁵, прописано је да свако има право на слободу изражавања, међутим, без обзира на то, пракса Европског суда за људска права показује да наведено право није апсолутно, већ да појединац информације које потражује може добити само ако се у конкретном случају утврди да је „чувар јавног реда“. Наиме, Европски суд за људска права је у својим одлукама усвајао представке само онда када је подносилац представке „јавни чувар“ и када се тражена информација односи на питање од јавног интереса.

Наведено указује да у пракси Европског суда за људска права, као и у многим европским законима којима се уређује приступ информацијама, од суштинског значаја је личност, односно својство подносиоца захтева за приступ информацијама и да ли су разлози због којих се траже информације у вези са деловањем њега као „чувара јавног реда“. Стога, иако наш правни систем не прописује доказивање постојања било каквог правног интереса за подношење захтева за приступ информацијама од јавног значаја, нити је од било каквог утицаја личност или било које својство подносиоца захтева, то никако не значи да је у нашем правном систему употреба овог права потпуно лишена било какве сврхе. Наиме, границе овог права су прописане чланом 1. став 1. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, којом је прописано да се законом уређују права на приступ информацијама од јавног значаја којима располажу органи јавне власти, ради остварења и заштите интереса јавности

4 Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09, 36/10 и 105/21)

5 Конвенција за заштиту људских права и основних слобода (Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода „Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, бр. 9/03, 5/05 и 7/05 – исправка и „Службени гласник РС – Међународни уговори”, бр. 12/10 и 10/15)

да зна и остварења слободног демократског поретка и отвореног друштва⁶. Наведено значи да тражилац информације мора наступати као репрезент јавности, у сврху остварења права веће групе људи, а не ради свог личног интереса и у сврху личног богаћења кроз наплату трошкова поступка.

У нашем правном систему није прописан институт злоупотребе права на приступ информацијама од јавног значаја, тј. како је наведено, он не постоји од последњих измена Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, иако тај институт постоји у свим процесним законима, али и најзначајнијим међународним документима, јер се институтом забране злоупотребе права штити само право. Такође, скоро свако право је ограничено слободама и правима других лица. Европском конвенцијом о људским правима прописана су ограничења права, која се суштински заснивају на томе да је већина права ограничена правима и слободама других лица. С тим у вези, ни право на приступ информацијама од јавног значаја није апсолутно право. Стога се може рећи да забрана злоупотребе права представља опште начело и као таква не мора ни бити прописана законом, већ се подразумева.

Имајући у виду наведено, може се рећи да је у конкретном случају, реч о прекорачењу правне и моралне границе коришћења права на приступ информацијама, где жалиоци користе законита и легитимна средства (захтев за приступ информацијама и жалба Поверенику) у сврхе које су супротне смислу закона, те би толерисање очигледно неморалног понашања жалиоца и његовог пуномоћника довело до апсурдне ситуације да је подношење захтева само себи сврха и да је закон лишен било какве вредности, што би имало последице по друштво у целини и довело до урушавања правног система.

Наведени став изнет у решењу Повереника, (а како се наводи да је право на приступ информацијама елемент слободе изражавања - право да се примају и шире информације) у складу је и са одредбом члана 46. Устава Републике Србије⁷ и претходно наведеним чланом 10. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, којима је, између осталог, предвиђено да се слобода мишљења и изражавања могу ограничити ради заштите права других.

⁶ Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09, 36/10 и 105/21)

⁷ Устав Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 98/06)

Дакле, права из Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја припадају свима под једнаким условима (члан 6. Закона)⁸, а могућност свих да под једнаким условима остварују своја права је такође један важан јавни интерес, који представља скуп општих вредности које су свакако важније и надмоћније од појединачних интереса.

(допис-одговор Апелационог суда у Крагујевцу II СУ-17а-13/24 од 10.07.2024. године и решење Повереника за информације од јавног значаја и заштити података о личности, број 071-11-9386/2024-03 од 23.12.2024. године)

*

Институт злоупотребе права на приступ информацијама од јавног значаја, представљао је посебну врсту изузетака од права на приступ информацијама од јавног значаја, који је у Републици Србији уведен 2004. године, доношењем Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Одредба члана 13. Закона, под насловом „Злоупотреба слободног приступа информација од јавног значаја“, прописивала је да орган власти неће тражиоцу омогућити остваривање права на приступ информацијама од јавног значаја ако тражилац злоупотребљава права на приступ информацијама од јавног значаја, нарочито ако је тражење неразумно, често, када се понавља захтев за истим или већ добијеним информацијама или када се тражи превелики број информација⁹.

Међутим, иако се може рећи да је цитирана норма имала одређене недостатке, као што је између осталог, под злоупотребом подразумевала тражење „превеликог броја информација“, што не мора увек и нужно значити злоупотребу права, будући да се некада већи број информација може захтевати и са разлога израде неког научноистраживачког рада или неке врсте истраживања, то не значи да је било неопходно брисање наведене одредбе Закона (изменама и допунама Закона из 2001. године, које се примењују од фебруара 2022. године, када је овај институт формално престао да постоји као основ за ограничење или искључење права на приступ информацијама).

Дакле, институт злоупотребе права у важећем закону не постоји, иако Закон садржи формулацију у делу који се односи на поступање по захтеву, тако да

⁸ Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09, 36/10 и 105/21)

⁹ Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС”, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10)

предвиђа одређене критеријуме који могу представљати разлог за захтевање прецизирања захтева од стране тражиоца и (или) разлог за продужење рока за поступање по захтеву. Свакако, према изнетом ставу Повереника, злоупотребе има у пракси у тој мери да угрожава и само остваривање права, с обзиром на вишеструко повећан број жалби поднетих Поверенику, као последица повећаног броја захтева за приступ информацијама који се подnose разним органима власти у Републици Србији, на основу којих је Повереник и препознао да се у пракси ради о злоупотреби овог права.

Сходно наведеном, иако је Закон мењан релативно скоро, услед промена које су након тога уследиле, као и последица које су те промене проузроковале, намеће се закључак да би се превазилажење постојећих проблема могло постићи изменом Закона, и то или у правцу враћања злоупотребе права или прописивања других норми које би онемогућиле даљу злоупотребу права у пракси или неке друге измене које би имале исти ефекат¹⁰.

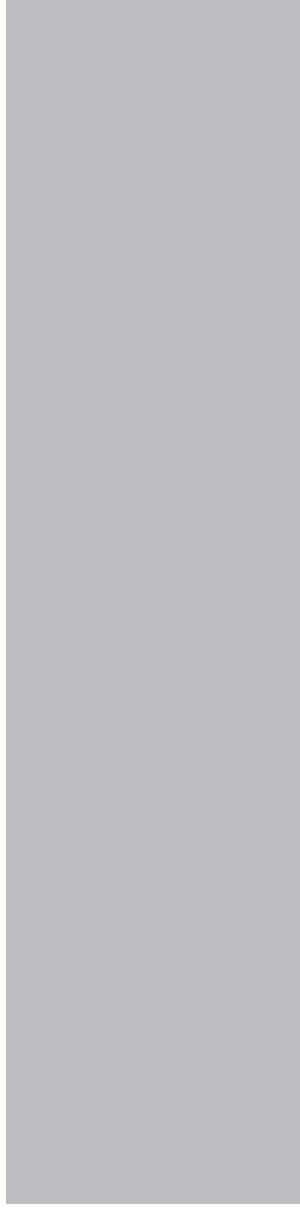
С тим у вези, потребно је да се у што краћем року реагује с циљем спречавања настављања случајева злоупотребе права, а са друге стране неопходно је радити на унапређењу остваривања права на слободан приступ информацијама од јавног значаја, односно права јавности да зна.

ЛИТЕРАТУРА

1. Решење Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, број 071-11-9386/2024-03 од 23.12.2024. године
2. Допис - одговор Апелационог суда у Крагујевцу II СУ-17а-13/24 од 10.07.2024. године
3. Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја ("Службени гласник РС", број 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10)
4. Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја ("Службени гласник РС", број 120/04, 54/07, 104/09, 36/10 и 105/21)
5. *Стручни рад Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности Милана Мариновића*, доступан на сајту: <https://doi.org/10.18485/bibliotekar.2024.66.1.5>
6. Ставови и пракса Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, доступна на сајту Повереника: www.poverenik.rs

¹⁰ Стручни рад УДК 342.727(497.11)Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Милан Мариновић, доступан на сајту: <https://doi.org/10.18485/bibliotekar.2024.66.1.5>

КРИВИЧНО ПРАВО

Александар Блануша¹¹

СПОРНА ПИТАЊА ИЗ ПРАКСЕ КРИВИЧНИХ СУДОВА

УВОД

Чланак представља наставак континуиране тежње ка обједињавању спорних питања кривичних судова и покушаја уједначавања судске праксе ради правне сигурности грађана.

Акценат је стављен на питања која су и поред разматрања на заједничким састанцима и даље остала спорна, уз указивање на конкретне одлуке у којима су судови заузели различите ставове.

ПОЈАМ САОПТУЖЕНОГ КОД ЧИТАЊА ИСКАЗА¹²

Често питање у судској пракси, са различитим одговорима и сходно томе различитим пресудама, представља дозвољеност читања исказа датих у другом поступку или другој фази поступка без присуства оптуженог којем се сада суди.

Читање исказа, односно упознавање са садржином записника о исказима, регулисано је одредбама чл. 406 ЗКП, али је различито тумачење ових одредби довело до воема различитих одлука.

Наизглед јасном одредбом чл. 406 ст. 1 тач. 5 ЗКП прописано је да суд може прочитати исказ саоптуженог, односно упознати се са садржином записника о његовом исказу, када је кривични поступак раздвојен или је већ окончан правноснажном осуђујућом пресудом.

Код одговора на питање ко је (тај) „саоптужени“ чији се исказ може прочитати и користити као доказ, треба поћи од одредбе чл. 2 ст. 1 тач. 3 ЗКП

¹¹ Председник Апелационог суда у Крагујевцу, академик СКАНУ, Ph. D Института за друштвене, природне и технике науке у Хонг Конгу

¹² Чл. 406 ст. 1 тач. 5 ЗКП

којом је дефинисан појам „оптуженог“. Примену те одредбе налаже сама логика, будући да окривљени мора да стекне својство „оптуженог“ да би у некој фази поступка стекао и својство „саоптуженог“.

Како у одредбама чл. 2 ЗКП нећемо наћи значење појма „саоптужени“, а истовремено је појам садржан у одредбама чл. 406 ЗКП, то је судској пракси остављено да да одговор на питање да ли „саоптужени“ чији се исказ може читати треба да буде обухваћен истим оптужним актом, да ли је нужно да је био присутан на истом главном претресу, да ли је довољно да је био обухваћен истом наредбом за споровођење истраге, да ли се то односи и на малолетне саизвршиоце (према којима је одвојено вођен поступак), да ли се овде може подвести и оптужени који није био обухваћен истим поступком ако постоји одређена веза између кривичних дела за која оптужени одговарају и др.

Једно од најинтересантнијих питања односи се на читање исказа осумњиченог у односу на кога је примењен инстиут одлагања кривичног гоњења и сходно томе одбачена кривична пријава. Ово с тога што (тај) осумњичени никада није стекао својство оптуженог, па је сасвим логично да се не може подвести ни под појам „саоптуженог“.

Из праксе кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу интересантне одлуке по овом питању су следеће:

Прихваћен је став Вишег суда у Јагодини да се применом одредбе чл. 406 ст. 1 тач. 5 ЗКП може читати исказ осумњиченог у односу на кога је јавни тужилац применио инстиут одлагања кривичног гоњења и сходно томе решењем одбацио кривичну пријаву¹³. Дакле, признато је својство „саоптуженог“ и осумњиченом који никада није стекао својство оптуженог, са образложењем да су овај осумњичени и оптужени којем се сада суди заједно учинили исто кривично дело али им се не суди истовремено јер је један од њих кривично дело признао у почетној фази процесуирања услед чега је примењен институт одлагања кривичног гоњења.

Прихваћен је став и Основног суда у Краљеву да се под појам саоптуженог има подвести и малолетни учинилац кривичног дела, односно да се може читати исказ који је дат у одвојеном поступку који је окончан правноснажним решењем о изрицању васпитне мере. Тај исказ је, сходно овој одлуци, законит

13 Пресуда Кж1. 341/2024 од 28.5.2024. године

доказ и на њему се може засновати осуђујућа пресуда у односу на пунолетног оптуженог којем се сада суди¹⁴.

Слично као код одлагања кривичног гоњења, али у погледу тежих кривичних дела где примена овог инстиута није дозвољена, прихваћен је став Вишег суда у Крагујевцу да се као саоптужени може сматрати и лице које је закључило споразум о признању кривичног дела и сходно томе у односу на њега донета осуђујућа пресуда без држања главног претреса¹⁵. Такође, заузет је став да се то лице не може у било ком својству саслушати на главном претресу, без обзира што постоји сагласност странака да он буде позван и саслушан¹⁶.

Прихваћен је и став Основног суда у Крушевцу да се под појам саоптуженог може подвести и оптужени у односу на кога је кривични поступак раздвојен, без обзира да ли је тај поступак окончан осуђујућом пресудом, другом пресудом или је још увек у току¹⁷.

У погледу читања исказа датог у поступку пред судом друге државе, заузет је став да страни држављанин који је саизвршилац са лицем којем се суди у Р. Србији не може, након што је осуђен у страниој држави, да буде испитан у својству сведока јер би сведочио на околности свог учешћа у извршењу кривичног дела, али такође да не може да буде ни оптужен за то кривично дело (јер би му се у том случају поново судило за кривично дело за које је већ осуђен). Сходно свему томе заузет је став да исказ који је дат пред судом стране државе треба прочитати као доказ у поступку против оптуженог којем се суди у Р. Србији¹⁸.

Међутим, по питању саоптуженог у односу на кога је оптужба одбијена (одустанак јавног тужиоца од гоњења) заузет је став да се то лице може испитати у својству сведока на главном претресу у поступку према другом оптуженом (саоптуженом)¹⁹.

14 Пресуда Кж1. 576/2022 од 9.9.2022. године

15 Пресуда Кж1. 724/2020 од 25.1.2021. године и пресуда Кж1. 904/2018 од 23.10.2018. године

16 Пресуда Кж1. 858/2017 од 21.8.2017. године

17 Пресуда Кж1. 463/2020 од 31.7.2020. године, пресуда Кж1. 685/2019 од 7.10.2010. године и пресуда Кж1. 329/2017 од 24.3.2017. године

18 Пресуда Кжм1. 7/2020 од 5.3.2020. године

19 Пресуда Кж1. 1060/2017 од 12.12.2017. године

Код читања одбране оптуженог који је закључио споразум о признању кривичног дела, а након тога преминуо, заузет је став да се читање исказа има учинити применом одредбе 406 ст. 1 тач. 1 а не тач. 5 ЗКП, без обзира да ли су испуњени услови за читање исказа „саоптуженог“²⁰. Исти став је заузет и у погледу читања исказа саоптуженог којем се суди у одсуству, без обзира на фазу поступка у којој је исказ дат²¹.

Овим се питањима бавио и Уставни суд²², заузевши став да је дозвољено читање исказа оптуженог из истражне фазе поступка у ситуацији када је на главном претресу изјавио да не жели да износи одбрану („брани се ћутањем“). Дакле, исказ ће бити законит доказ не само у односу на део оптужбе који се на њега односи већ и у односу на остале оптужене.

Из свега наведеног јасно произилази да се разлике у схватањима о дозвољености читања исказа суштински састоје у различитом тумачењу појма „саоптужени“. Тумачења се крећу од најужег схватања да то могу да буду само оптужени који су обухваћени истим оптужним актом, до најширег да се под овај појам имају подвести и оптужени који никада нису били обухваћени истим оптужним актом и у односу на које су спроводени или се спроводе различити поступци.

Међутим, овде је круцијално питање да ли се има сматрати законитим доказом, те може ли се на њему засновати осуђујућа пресуда, исказ било ког лица чијем давању није могло да присуствује лице којем се сада суди. Коришћењем тог доказа оптужени је лишен могућности да поставља питања, стави одмах примедбе, захтева суочење и др.

Наш ЗКП прокламује начело правичности кривичног поступка²³ које је озбиљно доведено у питање заснивањем пресуде на исказу чијем давању оптужени није могао да присуствује. Типичан пример за то је напред наведено читање исказа осумњиченог према коме је примењен институт одлагања кривичног гоњења. Тај осумњичени се не може подвести ни најширим тумачењем под појам оптуженог, па се поставља и суштинско питање правичности кривичног поступка када давању исказа није могло да

20 Пресуда Кж1. 858/2017 од 21.8.2017. године

21 Пресуда Кж1. 594/2017 од 26.5.2017. године

22 Одлука Уставног суда Уж. 2767/2009 од 4.4.2012. године

23 Чл. 1 ст. 1 ЗКП

присуствује лице којем се сада суди. Осим тога, закон захтева и да се ради о правноснажној осуђујућој пресуди, а у овим случајевима не постоји било каква пресуда, а поготово не правноснажна осуђујућа.

Слична ситуација је и код читања исказа окривљеног који је закључио споразум о признању кривичног дела, с тим што је у овом случају ипак могућа ситуација да постоји својство „оптуженог“, па можда и „саоптуженог“, зависно од фазе поступка у којој је споразум закључен. Међутим, најчешће до закључења споразума долази пре главног претреса, тако да и у овом случају оптужени којем се сада суди није био у могућности да присуствује давању исказа „саоптуженог“. У пракси је забележен и случај, који је већ поменут, да је у међувремену након закључења споразума и доношења правноснажне пресуде којом се тај споразум прихвата, оптужени преминуо. Ту је било спорно да ли се читање исказа може учинити применом одредбе чл. 406 ст. 1 тач. 5 или пак одредбе из тач. 1 ЗКП. Заузет је став да се има применити одредба која дозвољава читање исказа „лица које је умрло“, без обзира да ли су испуњени било који други услови за читање тог раније датог исказа. У сваком случају пресуда је опет заснована на исказу чијем давању оптужени којем се сада суди није могао да присуствује.

Пажњу заслужује свакако и поменути став о читању исказа малолетног учиниоца кривичног дела, када није спроведен јединствени кривични поступак већ се малолетнику судило по правилима за процесуирање малолетних делинквената. И у овом случају давању исказа на којем ће бити заснована (осуђујућа) пресуда није могао да присуствује оптужени којем се сада суди, те је и овде био лишен сваке могућности постављања питања, суочења и др. Осим тога, поступак према малолетном учиниоцу је у битноме сумарнији, краћи, без пресуде (осим изузетно код малолетничког затвора) која би садржала изреку са чињеничном описом дела где би се у било ком својству појавио и оптужени којем се сада суди. Без обзира што се ради о учесницима истог догађаја, можда чак и саизвршиоцима, неспорно је реч о исказу који је дат у другом поступку, који је спроведен по другим процесним правилима и без присуства оптуженог којем се сада суди. Уз све то исказ је дат од стране малолетног лица које сходно својим годинама и животном искуству можда није ни схватило последице давања лажног исказа.

Посебно интересно питање у судској пракси представља читање исказа оптуженог према којем је оптужба одбијена. Заузет је став

који је занимљив за судску праксу, да то лице треба испитати у својству сведока, с обзиром да кривични поступак није раздвојен, нити већ окончан правноснажном осуђујућом пресудом, како се то захтева одредбом чл. 406 ст. 1 тач. 5 ЗКП. То значи да сведок, којем за разлику од оптуженог није дозвољено да да неистинит исказ, мора да каже истину и о свом учешћу у кривичном делу (чиме се може изложити грађанској одговорности без обзира што је кривично процесуирање застарело па је оптужба одбијена).

Следеће интересно питање, код оцене правичности поступка, односи се на читање исказа датог у поступку пред страном државом. Неспорно је да се том лицу не може поново судити за дело за које је осуђен у другој држави, али исто тако то лице не може да буде ни сведок јер би сведочио у правној ствари у којој је био оптужен одн. осуђен (осим у ситуацији када су примењени институти сведочења оптуженог односно осуђеног²⁴). У примеру који је напред наведен заузет је став да се на главном претресу тај исказ може прочитати и на њему засновати (осуђујућа) пресуда у односу на саизвршиоца којем се суди у Р. Србији. Овај је став свакако подложен озбиљној дискусији јер не само да оптужени којем се сада суди није могао да присуствује давању исказа, већ је целокупно саслушање лица којем је суђено у другој држави споредено по правилима страног кривичнопроцесног законодавства које у битноме може одударати од нашег.

ДОКАЗНА РАДЊА ПРЕПОЗНАВАЊА ЛИЦА, СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ПРЕПОЗНАВАЊЕ ПУТЕМ ФОТОГРАФИЈА²⁵

Препознавање лица (и предмета) путем фотографија представља законито спроведену доказну радњу, па ће и докази који из ове радње проистекну бити законити, али само уколико су испуњени услови које закон изричито прописује. Међу фотографијама нужно је да буде и фотографија лица чије се препознавање врши²⁶, међутим закон поставља и мноштво других услова под којима ова доказна радња треба да буде спроведена да би оно што из ње проистекне представљало законит доказ.

24 Чл. 320 и чл. 327 ЗКП

25 Чл. 85 до 100 ЗКП

26 Чл. 90 и чл. 100 ЗКП

Пре свега, закон је изричит да се препознавање може учинити путем фотографија само „ако лице или предмет ... није доступан“. Дакле, нису испуњени услови за препознавање путем фотографија ако је лице које се препознаје доступно²⁷.

Цитирана одредба односи се на препознавање учињено од стране окривљеног, међутим и препознавање од стране сведока спроводи се на исти начин, будући да доказна радња испитивања сведока у себи садржи и препознавање лица (и предмета) уз изричито упућивање на одредбе које прописују поступак препознавања од стране окривљеног²⁸. При томе није од значаја да ли препознавање врши окривљени или сведок код стављања услова да се препознавање на овај начин може обавити само ако лице које се препознаје није доступно.

Међутим, судска пракса обилује примерима препознавања путем фотографија и када је лице чије се препознавање врши било доступно. Тако, у поступку против малолетног учиниоца кривичног дела²⁹, где је и сведок малолетно лице а ради се о кривичном делу са елементом насиља, Апелациони суд у Крагујевцу заузео је став да је препознавање законито спроведено путем фотографија и поред тога што је лице чије се препознавање врши било доступно. Ово са образложењем да је на овај начин препознавање учињено у интересу малолетног оштећеног како не би био изложен непосредном контакту са лицем које је у односу на њега учинило кривично дело.

Такав став суда оспорен је од стране браниоца окривљеног, са образложењем да закон изричито прописује да се препознавање на основу фотографија може обавити искључиво ако лице чије се препознавање врши није доступно. Закон не прави разлику у погледу животне доби лица које врши препознавање, нити по критеријуму да ли је лице које врши препознавање само сведок или и оштећени. Уз то лице чије се препознавање врши не може да види лице које врши препознавање.

У судској пракси је присутно и питање довољности овог доказа за доношење осуђујуће пресуде. Грешке у упамћивању су увек могуће, а могуће су и велике физичке сличности између различитих лица, што

27 Чл. 90 ст. 3 ЗКП

28 Чл. 100 ст. 1 ЗКП

29 Решење Кжм1. 28/2024 од 22.4.2024. године

може довести у заблуду лице које врши препознавање. Ово нарочито када је реч о фотографијама. С тога је законом и предвиђено да лице које врши препознавање треба што детаљније да опише особине лица чије се препознавање врши, те ће му се тек након тога показати лице (одн. фотографије) са више њему непознатих лица и то чије су основне особине сличне управо онима какве је описао. Поред свега тога закон захтева и да се лице које врши препознавање изричито изјасни да ли са сигурношћу или са одређеним степеном вероватноће препознаје лице. На томе посебно треба инсистирати када је реч само о фотографији.

Овим питањима бавио се у више одлука и Врховни (касациони) суд. Неки од заузетих ставова у погледу доказне радње препознавања, гласе:

Није од значаја што окривљени чије се препознавање вршило од стране сведока није добровољно учествовао у препознавању већ је на то био принуђен. Такође, није од значаја, код оцене законитости овог доказа, што у кривичној пријави сведок-оштећени није пружио било какав опис изгледа лица којег је означио као извршиоца кривичног дела.³⁰

Није од значаја што се сведок изјаснио да препознаје са 80% а не са потпуном сигурношћу лице које се препознаје, будући да таква изјава има значаја само код оцене довољности тог и осталих доказа за доношење осуђујуће пресуде³¹.

У првој фази поступка када учинилац још није познат, дозвољено је препознавање путем фотографија, где ће записник о таквом препознавању бити законит доказ будући да сама чињеница да је учинилац непознат уједно указује и да није доступан³². Одавде произилази, поред осталог, да је недоступност лица чије се препознавање врши ипак општи услов да би ова доказна радња могла да буде спроведена путем фотографија.

Препознавање окривљеног (осумњиченог) од стране сведока представља доказну радњу која подразумева да лице чије се препознавање врши мора да буде поучено о правима осумњиченог. Ово с тога што се ова радња предузима

30 Пресуда Кзз. 852/2021 од 8.9.2021. године

31 Пресуда Кзз. 1463/2018 од 23.1.2019. године

32 Пресуда Кзз. 735/2018 од 27.6.2018. године

пре покретања кривичног поступка због постојања основа сумње да је то лице извршило кривично дело и том радњом оно стиче својство осумњиченог³³.

Могу се, дакле, извести два закључка. Први да се препознавање путем фотографија може учинити само уколико лице чије се препознавање врши није доступно, односно ако се ради о фази поступка када још увек није утврђен идентитет осумњиченог и други да лице чије се препознавање врши стиче својство осумњиченог и мора се упознати са правима која као осумњичени има по закону.

На права осумњиченог ваља посебно указати будући да судска пракса обилује одлукама које се међусобно разликују. На једну, која се односи на препознавање путем фотографија мада је лице чије се препознавање врши било доступно, већ је указано. Друга, која се бави питањем права осумњиченог да препознавању присуствује његов бранилац, донета је од стране Апелационог суда у Крагујевцу, где је изричито одбијен жалбени навод браниоца којим је на то указано³⁴.

Ова одлука није усамљена, будући да је и у многим другим одлукама³⁵ заузет став да необавештавање браниоца осумњиченог да присуствује препознавању не утиче на законитост ове доказне радње.

Апелациони суд у Крагујевцу бавио се и многим другим питањима у вези доказне радње препознавања, било да је учињено од стране окривљеног или пак сведока. Тако, било је питања да ли очигледна разлика у годинама између лица чије се препознавање врши и осталих предочених лица утиче на законитост ове доказне радње. У вези тог питања у једној је одлуци³⁶ оцењено да разлика од пет година између најмлађег и најстаријег лица која су предочена сведоку не утиче на законитост ове доказне радње. У другом случају³⁷ заузет је став да разлика од по десетак година представља разлог да се ова доказна радња не сматра законито спроведеном, сходно чему записник о препознавању није прихваћен као законит доказ.

33 Пресуда Кзз. 127/2019 од 6.2.2019. године

34 Пресуда Кж1. 82/2021 од 23.2.2021. године

35 Пресуда Кж1. 15/2021 од 28.1.2021. године, пресуда Кж1. 565/2019 од 21.10.2019. године, пресуда Кж1. 54/2016 од 26.2.2016. године, пресуда Кж1. 289/2019 од 9.5.2019. године

36 Пресуда Кж1. 82/2021 од 23.2.2021. године

37 Пресуда Кж1. 1378/2014 од 2.9.2014. године

У пракси полиције није реткост да се сведоку предоче фотографије на којима се налази осумњичено лице, а да се тек потом приступи доказној радњи препознавања, у вези чега је заузет став да то предочавање фотографија не подлеже процесним правилима доказне радње препознавања лица, нити је овакво предочавање забрањено или искључено одредбама ЗКП, сходно чему неће утицати на законитост потом спроведеног препознавања³⁸.

Уопштено описивање физичког изгледа лица које треба препознати, пре приступања препознавању, било је предмет оцене по питању да ли је такво описивање довољно да полиција при спровођењу доказне радње препознавања предочи сведоку више лица која одговарају том опису. Заузет је став³⁹ да то не представља недостатак у поступку препознавања, сходно чему ће и записник о препознавању бити законит доказ.

Посебно је било интересантно питање да ли указивање (показивање) од стране сведока-оштећеног у судници на оптуженог, као извршиоца кривичног дела, подлеже процесним правилима доказне радње препознавања. Заузет је став да такво указивање на учиниоца дела, без обзира на присуство више лица у судници, не подлеже правилима доказне радње препознавања већ представља само део исказа сведока-оштећеног којим он употпуњује своје казивање о кривичном делу и учиниоцу⁴⁰.

Нису у пракси ретки формални недостаци записника о препознавању, који се најчешће састоје у одсуству потписа свих лица која су учествовала у овој доказној радњи. Овде је заузет став да се ради о пропустима техничке природе који не утичу на законитост саме доказне радње, одн. доказа који су из ње проистекли⁴¹.

Често је жалбено оспоравање законитости првостепене пресуде која је у битноме, или чак искључиво, заснована на записнику о препознавању. У већни предмета заузет је став да овај записник, чак и када се сведок изјаснио да са 100% сигурности препознаје окривљеног као лице које је учинило кривично дело, није довољан доказ за доношење осуђујуће пресуде, већ да је нужно да оптужба буде поткрепљена још неким доказом.

38 Пресуда Кж1. 1955/2012 од 4.9.2013. године

39 Пресуда Кж1. 15/2021 од 28.1.2021. године

40 Пресуда Кж1. 585/2019 од 19.8.2019. године и пресуда Кж1. 923/2018 од 18.10.2018. године

41 Пресуда Кж1. 289/2019 од 9.5.2019. године

Препознавање као доказна радња било је интересно у судској пракси и када није реч о препознавању лица, и то када осумњичени у предистражном поступку без присуства браниоца укаже службеним лицима полиције на место где је извршио кривично дело, у везу чега је заузет став⁴² да се ради о незаконитом доказу.

Једно од интересантних питања било је и да ли полиција има овлашћење да самостално спроведе радњу препознавања лица ради утврђивања идентитета односно истоветности лица за које постоје основи сумње да је извршило кривично дело. Заузет је став⁴³ да полиција има ово овлашћење и да ће сходно томе бити законит доказ све што из тако спроведене радње проистекне.

РЕШЕЊЕ О ИСПРАВЦИ ПРЕСУДЕ⁴⁴

Често се решењем о исправци пресуде исправљају и недостаци који не представљају грешке у писању имена и бројева, нити друге очигледне грешке у писању и рачунању или пак недостатке у облику и несагласности овереног преписа пресуде са изворником.

Решењем о исправци пресуде судови су чак додавали и мере безбедности, које у смислу одредбе чл. 4 ст. 1 Кривичног законика (КЗ) представљају кривичну санкцију⁴⁵.

Ове и сличне недостатке суд не може да исправи решењем о исправци пресуде, већ је неопходно применити одредбе чл. 443 Законика о кривичном поступку (ЗКП), у смислу поновног отварања главног претреса, наставка доказног поступка и доношења нове пресуде (ако је то могуће када се на пресуду жалио само оптужени односно његов бранилац).

Под исправку пресуде судови су у неким случајевима подводили чак и исправку изворника пресуде који је садржан на записнику о главном

⁴² Пресуда Кж1. 398/2018 од 3.5.2018. године

⁴³ Пресуда Кж1. 906/2017 од 8.9.2017. године

⁴⁴ Чл. 431 ЗКП

⁴⁵ Пресуда Основног суда у Аранђеловцу 1К. 296/2023 од 26.1.2024. године и решење истог суда од 22.3.2024. године

претресу⁴⁶, што такође није правилно, будући да се записници исправљају на основу других процесних одредаби.

Грешака при доношењу решења о исправци пресуде нису лишени ни други поступци, па је тако у једном случају у грађанској парници суд решењем исправио грешке странака⁴⁷. У управној материји (управни спор) било је исправки које су у судској пракси изазвале пажњу и расправу, будући да је закључком поред осталог исправљена година доношења решења управног органа. Питање је чак доспело до највишег суда у држави, па се Врховни суд Србије⁴⁸ изјаснио да је тужени орган оспореним закључком правилно исправио годину доношења решења јер се та исправка може подвести под техничку грешку.

У области привредних преступа интересантно је било питање да ли се може решењем, применом одредаба чл. 431 ЗКП, исправити записник о главном претресу. И то питање је стигло чак до Врховног касационог суда који се изјаснио⁴⁹ да је исправка записника дозвољена, али не са позивом на одредбе чл. 431 ЗКП, већ на основу одредаба чл. 234 ст. 2 ЗКП.

У пракси кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу забележено је више интересантних одлука по питању дозвољености исправке пресуде посебним решењем:

Заузет је став да суд не може да измени решењем пресуду у делу образложења, додајући нове разлоге о виности окривљеног⁵⁰.

Тakoђе, не може се решењем о исправци додавати било који пропуштени део образложења⁵¹.

Затим, не може се решењем о исправци у изреку пресуде додати мера безбедности одузимање предмета, будући да се то може учинити само посебним решењем о одузимању предмета, ако је суд пропустио да ову

46 Решење Основног суда у Крушевцу 5К. 902/2010 од 15.11.2010. године

47 Решење Вишег суда у Новом Саду Гж1. 221/2013 од 22.1.2014. године

48 Пресуда У. 7253/2007 од 20.2.2008. године

49 Пресуда Кзз П. 2/2020 од 22.12.2020. године

50 Решење Кж1н. 739/2021 од 13.12.2021. године

51 Решење Кж1. 821/2018 од 17.9.2018. године

меру изрекне пресудом⁵². Не може се решењем о исправци додати било која кривична санкција⁵³ па ни мера безбедности.

Заузет је и став да на исправку пресуде не утиче питање правноснажности пресуде која садржи очигледну грешку, сходно чему се исправка може учинити и након њене правноснажности⁵⁴.

У погледу одбачаја жалбе као неблаговремене, заузет је став да суд не може да жалбу одбаци и поред тога што је очигледно изјављена по истеку рока за жалбу, уколико окривљеном није достављено решење о исправци пресуде⁵⁵.

ЗАКЉУЧАК

Наведеним примерима из судске праксе аутор је настојао да укаже на спорна питања код читања исказа саопштеног као доказа на којем се у битноме заснивају оптужба и пресуда, на питања која се односе на законитост препознавања лица као доказне радње са посебним освртом на препознавање на основу фотографија, те на различита схватања о дозвољености исправке пресуде када се накнадном интервенцијом пресуда у битноме мења.

На ова питања аутор је ставио акценат пратећи судску праксу и уочивши да постоје различита схватања и сходно томе различите судске одлуке којима се нарушава правна сигурност грађана.

52 Решење Кж1. 668/2021 од 7.10.2021. године

53 Решење Кж2. 432/2020 од 16.7.2020. године

54 Решење Кж2. 425/2020 од 8.7.2020. године

55 Решење Кж2. 684/2016 од 14.9.2016. године

Радоман Спарих⁵⁶

РЕХАБИЛИТАЦИЈА И ПРЕСТАНАК ПРАВНИХ ПОСЛЕДИЦА ОСУДЕ У КРИВИЧНОМ ПРАВУ

НОРМАТИВНИ ОКВИР И СУДСКА ПРАКСА

Под рехабилитацијом се у кривичном праву подразумева повраћај осуђеном лицу одређених права, укидање правних последица осуде и брисање саме осуде, тако да се осуђено лице не сматра осуђиваним. Значај рехабилитације је у томе што она настоји да поврати осуђеном лицу права која је изгубило осудом за учињено кривично дело. Наиме, након издржане казне за учињено кривично дело, осуђена лица често нису лишена свих тешкоћа са којима се срећу у средини у коју се враћају по издржаној казни. Због тога се рехабилитацијом иде за тим да се правне последице осуде избришу и осуђеном олакша укључивање у нормалан живот. Међутим, рехабилитација није општи институт кривичног права који се примењује на свако осуђено лице, с обзиром да се према домаћем кривичном законодавству рехабилитација не може дати осуђеном коме је изречена казна затвора преко пет година. Од значаја је истаћи да изразу „осуда“ у КЗ није одређено значење. Према ранијим ставовима судова осудом се сматрала свака санкција изречена од стране суда као резултат правноснажне пресуде и поступка по редовним и ванредним правним лековима, а тако и санкција до које се дошло у актима амнестије или помиловања.⁵⁷

У члану 97. КЗ, који носи наслов, Општи појам рехабилитације, су прописане последице и врсте рехабилитације, као и ограничење њеног дејства. У ставу 1. наведеног члана, одређено је да рехабилитација има троструко дејство, брисање осуде, престанак свих њених правних последица, као и да се осуђени сматра неосуђиваним лицем. У ставу 2. су прописане две врсте рехабилитације, и то она која настаје на основу самог закона (законска

⁵⁶ Судија Апелационог суда у Крагујевцу, заменик председника суда и руководица Одељења судске праксе

⁵⁷ Начелни ставови XVIII Заједничке седнице Савезног суда, републичких и покрајинских врховних судова и Врховног војног суда од 25. и 26. јуна 1981. године

реhabилитација) или по молби осуђеног лица на основу судске одлуке (судска реhabилитација), док је у ставу 3. предвиђено ограничење њеног дејства у односу на права трећих лица засновних на осуди која не могу бити укинута или ограничена реhabилитацијом. Прописујући законску и судску реhabилитацију КЗ предвиђа различите услове за њихово наступање, који зависе од врсте осуде. Поступак реhabилитације регулисан је члановима 569-577 Законика о кривичном поступку (ЗКП) којима су прописани посебни процесни услови за законску и за судску реhabилитацију.

ЗАКОНСКА РЕХАБИЛИТАЦИЈА

Законска реhabилитација настаје по сили закона аутоматски протеком одређеног времена и ограничена је искључиво на она осуђена лица која раније нису осуђивана или се по закону сматрају неосуђиваним. По закону не сматрају се осуђиваним учиниоци кривичних дела којима је раније изречена васпитна мера или мера безбедности обавезног психијатријског лечења или чувања у здравственој установи, односно обавезног психијатријског лечења на слободи, а када су изречене као самосталне кривичне санкције. Неосуђиваним се сматра и осуђени коме је за раније извршено дело наступила реhabилитација.

Осим напред наведених општих услова за наступање законске реhabилитације потребно је да протекне одређено време од правноснажности пресуде којом је учиниоцу изречена кривична санкција или је ослобођен од казне, односно кад је та казна извршена, застарела или опроштена, као и да у том року не учини ново кривично дело. То време зависи од врсте санкције на коју је осуда гласила. Тако у смислу члана 98. став 2. Кривичног законика (КЗ) законска реhabилитација настаје ако: 1) лице које је оглашено кривим, а ослобођено од казне или којем је изречена судска опомена, у року од годину дана од правноснажности пресуде, односно решења не учини ново кривично дело; 2) лице којем је изречена условна осуда, у време проверавања и у року од годину дана по истеку рока проверавања, не учини ново кривично дело; 3) лице које је осуђено на новчану казну, казну рада у јавном интересу, одузимања возачке дозволе или казну затвора до шест месеци, у року од три године од дана кад је та казна извршена, застарела или опроштена, не учини ново кривично дело; 4) лице које је осуђено на казну затвора преко шест месеци до једне године, у року од пет година од дана кад је та казна

извршена, zastарела или опроштена, не учини ново кривично дело и 5) лице које је осуђено на казну затвора преко једне до три године, у року од десет година од дана кад је та казна извршена, zastарела или опроштена, не учини ново кривично дело. Међутим, законска рехабилитација не може настати ако споредна казна још није извршена или ако још трају мере безбедности.⁵⁸

Код одлучивања да ли су испуњени услови за законску рехабилитацију потребно је имати у виду не само правноснажну пресуду, већ и да ли је правноснажна пресуда измењена ванредним правним леком, у којем случају ће се ценити одлука донета по ванредном правном леку, с тим што ће се рокови који су одређени за наступање законске рехабилитације рачунати од момента правноснажности пресуде, а не од момента доношења одлуке по ванредном правном леку. Иако у законику то није изричито прописано, под издржавањем казне треба сматрати и време трајања условног отпуста, па рок по законској рехабилитацији почиње да тече по протеклу времена условног отпуста.⁵⁹ Осим тога, чланом 46. став 4. КЗ је прописано, ако условни отпуст не буде опозван, сматра се да је осуђени издржао казну.

Одредбом члана 569. ЗКП прописано је да поступак за законску рехабилитацију лица које пре осуде на коју се односи рехабилитација није било осуђивано или које се по закону сматра неосуђиваним покреће по службеној дужности орган надлежан за вођење казнене евиденције. Према Правилнику о казненој евиденцији⁶⁰, казнену евиденцију води орган полиције надлежан по месту рођења лица за које се води евиденција, а ако је место рођења у иностранству или је непознато, орган полиције надлежан је према општини на чијој је територији седиште суда који је донео првостепену пресуду.

Орган надлежан за вођење казнене евиденције пре одлучивања о испуњености законских услова за настанак законске рехабилитације, ће обавити потребна проверавања, а посебно ће испитати, да ли је извршена споредна казна или још трају мере безбедности и да ли је против осуђеног у току кривични поступак за ново кривично дело учињено пре истека рока предвиђеног за законску рехабилитацију.⁶¹ У случају када је против осуђеног у току кривични поступак за ново кривично дело, учињено пре истека рока

⁵⁸ Члан 98. став 3 КЗ

⁵⁹ Пресуда Врховног суда Кзз 552/2024 од 08.05.2024. године

⁶⁰ „Службени лист СФРЈ“, бр. 5/79“

⁶¹ Члан 570. тачка 1 и 2 ЗКП

предвиђеног за законску рехабилитацију, доношење решења се у суштини одлаже до окончања новог поступка.⁶²

Одлучујући о рехабилитацији, након спроведених испитивања надлежни орган доноси решење о непостојању услова за законску рехабилитацију или решење о законској рехабилитацији. Против решења о законској рехабилитацији није дозвољена жалба, а против решења о непостојању услова за законску рехабилитацију осуђени може изјавити жалбу о којој одлучује судија за извршење кривичних санкција.⁶³

Иако законска рехабилитација наступа самим испуњењем услова за рехабилитацију, што се решењем формално потврђује, све док се не донесе решење осуђени се не може сматрати неосуђиваним лицем, с обзиром да једино орган надлежан за вођење казнене евиденције у поступку рехабилитације може утврдити постојање услова за законску рехабилитацију.

У ситуацији када орган за вођење казнене евиденције по службеној дужности не донесе решење о законској рехабилитацији закоником је дата могућност осуђеном да захтева да се утврди да је рехабилитација наступила по закону. Ако надлежни орган не поступи по захтеву осуђеног у року од 30 дана од дана пријема захтева, осуђени тада може тражити да суд који је у првом степену изрекао пресуду донесе решење о рехабилитацији. Одлуку о захтеву осуђеног доноси тзв. кривично ванрасправно веће (члан 21. став 4.), по узимању изјаве од јавног тужиоца.⁶⁴ Доношење решења о неиспуњености услова за законску рехабилитацију не представља сметњу осуђеном да поново поднесе захтев, након што услови за то буду испуњени или након што буде сматрао да су услови испуњени.

Становиште судске праксе је да у редовном кривичном поступку првостепени или другостепени суд нису овлашћени да утврде да су испуњени услови за законску рехабилитацију и да то узму у обзир при избору и одмеравању кривичне санкције, а у смислу чланова 98. КЗ и чланова 569 и 572. ЗКП, јер поступање суда у вези законске рехабилитације у смислу члана 572.

62 Пресуда Врховног касационог суда Кзз 220/2021 од 09.03.2021. године

63 Члан 571. ЗКП

64 Члан 572 ЗКП

став 2. ЗКП, подразумева посебну врсту поступка уз учешће и претходно изјашњење јавног тужиоца у смислу члана 572. став 3. ЗКП.⁶⁵

Међутим, у ситуацији када осуђени захтева да се утврди да је наступила законска рехабилитација само за одређену осуду за коју се, с обзиром на изречену кривичну санкцију, може применити законска рехабилитација, суд није овлашћен да на конкретни случај примени одредбе члана 99. и члана 100. КЗ, које се односе на судску рехабилитацију. О наведеном ставу Врховни касациони суд се изјаснио у својим пресудама Кзз 1189/2020 од 27.10.2020. године и Кзз 983/2022 од 18.10.2022. године.

Према становишту Врховног касационог суда нису испуњени услови за законску рехабилитацију, у смислу члана 98. КЗ, у процесној ситуацији када осуђени након издржане казне по пресуди домаћег суда, у законском року за брисање те осуде учини ново кривично дело за које буде осуђен пресудом иностраног суда, која није призната од стране домаћег суда, а која је унета у казнену евиденцију надлежног органа Републике Србије на основу података из казног листа које је доставила страна држава након извршене казне.⁶⁶

СУДСКА РЕХАБИЛИТАЦИЈА

Судска рехабилитација је друга врста рехабилитације која се даје одлуком суда у поступку који се покреће по молби осуђеног или његовог браниоца. О молби за судску рехабилитацију одлучује веће (члан 21. став 4.), суда који је судио у првом степену, без обзира да ли је првостепена пресуда потврђена или преиначена од стране другостепеног суда.⁶⁷ Лица која су овлашћена да поднесу жалбу уместо оптуженог не могу покренути поступак за судску рехабилитацију осуђеног лица.

Први облик судске рехабилитације прописан је одредбом члана 99. КЗ. Она се може дати лицу које је осуђено на казну затвора преко три до пет година, ако у року од десет година од дана кад је та казна издржана, застарела или опроштена не учини ново кривично дело. Међутим, да би веће уопште мериторно одлучивало о рехабилитацији потребно је да претходно испита да ли су испуњени услови за подношење молбе, па у случају када

⁶⁵ Став Кривичног одељења ВКС око спорног правног питања - Ниш – 30.09.2016. године

⁶⁶ Став Кривичног одељења ВКС око спорног правног питања – Нови Сад – 29.06.2020. године

⁶⁷ Члан 573 ЗКП

утврди, да је поднета од стране неовлашћеног лица, да је осуђеном изречена казна затвора преко пет година или да је осуђени у року од десет година од дана издржане, застареле или опроштене казне затвора преко три до пет година учинио ново кривично дело, решењем ће одбацити молбу.⁶⁸ Услов за судску рехабилитацију је казна затвора преко три до пет година и није од значаја да ли је ова казна изречена правноснажном пресудом или по ванредном правном леку. Рок од десет година од дана кад је казна издржана, застарела или опроштена мора бити испуњен у моменту подношења молбе, јер у супротном веће ће одбацити молбу, без обзира на то што је накнадно овај рок истекао. При томе и код судске рехабилитације време потребно за рехабилитацију се не рачуна од дана када је осуђено лице пуштено са издржавања казне на условни отпуст, већ од дана када се навршило време трајања казне изречене пресудом.

У случају када осуђено лице коме је изречена казна затвора преко три до пет година у року од десет година од дана извршене, застареле или опроштене казне не учини ново кривично дело суд може дати рехабилитацију ако нађе да је осуђено лице својим владањем заслужио рехабилитацију и ако је, према својим могућностима, накнадило штету проузроковану кривичним делом, при чему је суд дужан да узме у обзир и све друге околности од значаја за давање рехабилитације, а посебно природу и значај дела за које је осуђено. Код судске рехабилитације је такође прописано да се не може дати ако споредна казна још није извршена или ако још трају мере безбедности.⁶⁹

Дакле, судска рехабилитација не настаје аутоматски протеклом времена, већ само по одлуци суда који по слободној оцени одлучује да ли ће дозволити рехабилитацију имајући у виду чињенице и околности наведене у члану 99. став 2. КЗ, као и све друге околности од значаја за давање рехабилитације, у које би спадале побуде из којих је дело извршено, околности под којима је дело извршено, а које су ближе наведене у осуђујућој пресуди и друге околности које се тичу осуђеног и учињеног кривичног дела.

С тим у вези чланом 574. став 2. и 3. ЗКП, је прописано да веће суда по пријему молбе за судску рехабилитацију може спровести потребне провере и утврди чињенице на које се позива осуђени, као и да прибави доказе о

⁶⁸ Члан 574 став 1 тачка 1, 2 и 3 ЗКП

⁶⁹ Члан 99. став 2 и 3 КЗ

свим околностима које су важне за одлуку, а нарочито о владању осуђеног и о томе да ли је, према својим могућностима, накнадио штету проузроковану кривичним делом, те да веће може о владању осуђеног затражити извештај од полиције на чијем је подручју осуђени боравио после издржане казне, а може такав извештај тражити и од завода у којем је осуђени казну издржао.

У вези надокнаде штете проузроковане кривичним делом потребно је ценити да ли је осуђени у објективној могућности да накнади штету, а исто тако и његову вољу и спремност да то учини, док је о понашању осуђеног на слободи потребно проверити да ли се против осуђеног воде други кривични поступци или поступци због привредних преступа или прекршаја, као и да ли је осуђиван због привредних преступа и прекршаја.⁷⁰

Други облик судске рехабилитације прописан је одредбом члана 100. КЗ. Овај облик рехабилитације се односи на могућност брисања осуда лицу које је више пута осуђивано ако су испуњени законом прописани услови у погледу сваке осуде узете појединачно, дакле како у погледу протекла законом одређеног времена тако и неизвршења новог кривичног дела у остављеном року. Код овог облика судске рехабилитације потребно је такође да суд, у смислу члана 99. став 2. КЗ, цени да ли је осуђено лице својим владањем заслужио рехабилитацију.

У случају више осуда, судска рехабилитација се може дати само за све осуде истовремено. Наиме, није могуће да се рехабилитацијом обухвати само нека од осуда, а да се друге осуде не бришу и да се у односу на њих учинилац сматра осуђиваним.⁷¹ Према ставу Врховног касационог суда, уколико су у моменту одлучивања о судској рехабилитацији, у смислу члана 100. КЗ, у погледу прве осуде испуњени услови за законску рехабилитацију из 98. став 1. и став 2. тачка 4) КЗ, суд ће истовремено дати судску рехабилитацију за прву и остале осуде за које су испуњени услови из члана 98. став 2. тачка 4) КЗ, с обзиром да се давањем рехабилитације за прву осуду осуђени има сматрати неосуђиваним лицем у смислу одредбе члана 98. став 1. КЗ.⁷²

Исто тако, према ставу Врховног суда у ситуацији када молбу за судску рехабилитацију из члана 100. КЗ поднесе лице које је више пута осуђивано на појединачне казне затвора испод пет година, при чему је према том лицу у

⁷⁰ Решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-110/2024 од 27.02.2024. године

⁷¹ Пресуда Врховног суда Кзз 63/2024 од 01.02.2024. године

⁷² Став Кривичног одељења ВКС око спорног правног питања – Нови Сад – 31.03.2017. године

смислу одредбе члана 556. ЗКП преиначењем у погледу одлуке о казни изречена јединствена казна затвора у трајању дужем од пет година, молбу треба одбацити у смислу члана 574. ЗКП, јер су спојене казне изгубиле своју самосталност.⁷³

На рочиште за одлучивање о молби за судску рехабилитацију се позивају осуђени и његов бранилац, ако га има, јавни тужилац који поступа пред судом који одлучује о молби, а ако је извештај позитиван, може се позвати и представник завода у којем је осуђени издржао казну затвора, с тим што ће се у случају недоласка осуђеног или његовог браниоца рочиште одржати, о чему ће се у позиву упозорити осуђени. При томе између дана достављања позива и дана одржавања рочишта мора да остане најмање осам дана.⁷⁴

Одредбама члана 576. ЗКП прописан је ток рочишта за судску рехабилитацију, које почиње изношењем разлога од стране осуђеног или његовог браниоца, а у случају њиховог одсуства, разлоге за подношење молбе ће укратко изнети председник већа, након чега ће позвати јавног тужиоца да се изјасни о молби осуђеног. Ако је на рочиште позван и представник завода у којем је осуђени издржао казну затвора, председник већа ће га испитати о владању осуђеног за време издржавања казне, о извршавању радних обавеза, с обзиром на радну способност осуђеног, као и о другим околностима које су од значаја за давање рехабилитације.

По окончању рочишта веће одлучује да ли су испуњени услови за давање судске рехабилитације. При томе ће суд ценити испуњеност услова прописаних одредбама КЗ, а који се делом понављају и одредбама ЗКП, и проширују са обавезом суда да прибави и цени извештај о владању осуђеног од полиције на чијем подручју је осуђени боравио после издржане казне, као и извештај од завода у којем је осуђени казну издржао. Против решења којим је одбијена молба за рехабилитацију могу се жалити осуђени и његов бранилац, док се јавни тужилац може жалити ако се молба усвоји и ако се молба одбије. Ако веће одбије молбу зато што осуђени својим понашањем није заслужио рехабилитацију, осуђени може молбу поновити по истеку једне године од дана правноснажности решења.⁷⁵ Ако осуђени поднесе молбу пре истека рока од једне године суд неће чекати да протекне рок од једне године да би одлучио о молби већ ће молбу одбацити као преурањену.

⁷³ Став Кривичног одељења ВС око спорног правног питања – 31.01.2024. године

⁷⁴ Члан 575 ЗКП

⁷⁵ Члан 577 ЗКП

ПРЕСТАНАК ПРАВНИХ ПОСЛЕДИЦА ОСУДЕ

Правне последице осуде представљају посебне кривичноправне мере које се примењују према учиниоцима кривичних дела, а које се састоје у престанку или губитку одређених права или забрани стицања одређених права лицима која су осуђена за одређена кривична дела или на одређену казну.⁷⁶ Правне последице осуде могу се предвидети само законом и наступају по сили закона којим су предвиђене, па за наступање правне последице осуде није потребно да буде изречена у судској одлуци уз казну, с обзиром да она делује по самом закону, сходно члану 94. став 3. КЗ.

Правне последице осуде наступају даном правноснажности пресуде. У ситуацији када после правноснажности пресуде, на основу које су наступиле правне последице осуде, та пресуда буде измењена по ванредном правном леку, наступање или даље трајање правних последица осуде усклађује се са новом одлуком. Правне последице осуде које се састоје у забрани стицања одређених права могу се прописати у трајању најдуже до десет година. По правилу, за одређене правне последице осуде, посебним законима су прописани краћи рокови трајања, а ако то није учињено примењује се општи рок од десет година.⁷⁷

Са рехабилитацијом, било законском или судском, до које је дошло пре него што су истекле правне последице осуде, долази до укидања правних последица које се састоје у забрани стицања одређених права, без обзира што није истекло време за које је одређено да оне трају. Међутим, у ситуацијама када није дозвољена рехабилитација, осуђени може поднети молбу за престанак правних последица осуде.

Чланом 101. став 1. и 2. КЗ прописано је да кад протекну три године од дана издржане, застареле или опроштене казне, суд може одлучити да престане правна последица осуде која се односи на забрану стицања одређеног права, уколико већ није престала услед рехабилитације, те да при одлучивању о престанку правне последице осуде суд ће узети у обзир понашање осуђеног после осуде, да ли је накнадио штету проузроковану кривичним делом и вратио имовинску корист стечену извршењем кривичног дела, као и друге околности које указују на оправданост престанка правне последице осуде.

⁷⁶ Члан 94 став 1 КЗ

⁷⁷ Члан 96 КЗ

Поступак за престанак мере безбедности или правне последице осуде регулисан је члановима 578-582 ЗКП, који је готово истоветан поступку за судску рехабилитацију.

На крају се може закључити да се важећим законским решењима омогућава потпуно брисање осуде и престанак свих њених правних последица, чиме се рехабилитованом лицу олакшава да се потпуно ресоцијализује и реинтегрише у друштво и тако врати у онај положај који је имало пре извршења кривичног дела и осуде. Осим осуђеног лица, рехабилитација је значајна и за друштвену заједницу, јер се са овом кривичноправном мером стварају потпунији услови за укључивање рехабилитованог лица у нормалан живот у коме ће бити равноправан и користан члан друштва.

ЛИТЕРАТУРА

Проф. др Зоран Стојановић (2019) Коментар Кривичног законика, ЈП "Службени гласник" Београд,

Илић Г., Мајић М., Бељански С. и Трешњев А. (2016) Коментар Законика о кривичном поступку, ЈП Службени гласник,

Проф. др Љубиша Лазаревић (2006) Коментар кривичног законика Републике Србије, НШП "Савремена администрација" Београд,

Пракса Врховног суда и Врховног касационог суда, доступна на; <https://www.vrh.sud.rs/>

Пракса Апелационог суда у Крагујевцу, доступна на; <https://sudskapraksa.sud.rs/sudska-praksa>

ПРАВНИ СТАВОВИ, ЗАКЉУЧЦИ И ОДГОВОРИ НА СПОРНА ПРАВНА ПИТАЊА

ЗАКЉУЧЦИ СА ЗАЈЕДНИЧКИХ РАДНИХ САСТАНАКА КРИВИЧНИХ ОДЕЉЕЊА ВРХОВНОГ СУДА И АПЕЛАЦИОНИХ СУДОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОДРЖАНИХ У ЦИЉУ УЈЕДНАЧАВАЊА СУДСКЕ ПРАКСЕ у току 2024.године

(АРАНЂЕЛОВАЦ, јануар 2024.године)

I

Од стране Врховног суда на постављена спорна правна питања у вези којих апелациони судови нису постигли сагласност дати су следећи одговори:

1. Питање: „Да ли доспели неплаћени доприноси па име издржавања представљају основ за постављање имовинскоправног захтева у кривичном поступку? Уколико не представљају, како суд треба да одлучи у ситуацији ако је такав захтев ипак постављен?”

Одговор: Неисплаћени доприноси на име издржавања нису основ за постављање имовинскоправног захтева у кривичном поступку, јер нису штета у смислу одредбе члана 252. став 2. ЗКП. У случају да овлашћено лице означи такво потраживање као основ за имовинскоправни захтев, суд ће га на основу члана 258. став 4. ЗКП, упутити да имовинскоправни захтев остварује у парничном поступку. Када суд у условној осуди на основу члана 65. став 2. КЗ одреди да ће се казна извршити ако окривљени у одређеном року не плати доспеле неплаћене доприносе на име издржавања и ако не настави да редовно плаћа издржавање, то није одлука којом се усваја имовинскоправни захтев, него одлука којом се окривљеном намеће додатна обавеза, коју мора да изврши да не би дошло до опозивања условне осуде.

2. Питање: „Да ли судија који је учествовао у доношењу првостепене одлуке или у доношењу одлуке која је у поступку за изрицање јединствене казне затвора изречена у смислу одредбе члана 556. ЗКП, може да одлучује у поступку да се осуђени условно отпусти?”

Одговор: Постоји сметња да судија који је учествовао у доношењу првостепене и другостепене одлуке, поступа у доношењу одлуке о условном отпustu, с обзиром да је реч о разлогу за обавезно изузеће судије од вршења судијске дужности у том предмету, у смислу члана 37, став 1, тачка 4) ЗКП, јер се у конкретном случају учешће судије у раду на предмету има посматрати као једна целина у односу на окривљеног. Када је судија учествовао у доношењу одлуке, која је у поступку за изрицање јединствене казне затвора изречена у смислу одредбе члана 556. ЗКП, не мора бити изузет приликом одлучивања о пуштању на условни отпуст јер у тој ситуацији није мериторно одлучивао о кривици, што је законски разлог за обавезно изузеће у смислу члана 37. став 1. тачка 4) ЗКП, већ о примени процесних одредби о изрицању јединствене казне.

3. Питање: „Да ли малолетни оштећени, кога је заступао изабрани пуномоћник, има право на накнаду трошкова кривичног поступка на терет буџетских средстава суда, када је окривљени правноснажно ослобођен од оптужбе?“

Одговор: У описаној ситуацији малолетни оштећени нема право на накнаду трошкова на терет буџетских средстава суда, који обухватају издатке и награду изабраног пуномоћника, јер се примењује општа одредба којом је регулисано који трошкови се исплаћују из буџета суда, када је донета ослобађајућа пресуда.

4. Питање: „Да ли оштећени има право на накнаду трошкова кривичног поступка из буџетских средстава суда (нужни трошкови оштећеног и нужни трошкови и награда пуномоћника), када је окривљеном због извршења противправног дела у закону одређеног као кривично дело изречена мера безбедности обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи из члана 81. Кривичног законика или обавезно психијатријско лечење на слободи из члана 82. Кривичног законика?“

Одговор: У датој ситуацији оштећени нема право на накнаду трошкова кривичног поступка из буџетских средстава суда (нужни трошкови оштећеног, нужни трошкови и награда пуномоћника).

5. Питање: „Када је за одређено кривично дело алтернативно прописана новчана казна или казна затвора, а има услова да се примени члан 55а Кривичног законика, да ли суд окривљеног може да осуди и на новчану казну или је нужно осудити га на казну затвора?“

6. Питање: “Да ли се одредбе члана 55а Кривичног законика примењују када окривљени буде осуђен на новчану казну за извршење кривичног дела за које је прописана повчана казна или казна затвора (кривично дело крађа из члана 203. КЗ, кривично дело пеовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1. КЗ)?”

Обједињен одговор: Одредбе о вишеструком поврату из члана 55а КЗ се примењују само ако је за одређено кривично дело прописана казна затвора и када суд изриче казну затвора. Када је за одређено кривично дело алтернативно прописана новчана казна или казна затвора (кривично дело крађа из члана 203. КЗ, кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1. КЗ и др.), суд може окривљеног осудити на новчану казну и тада не долази у обзир примена члана 55а КЗ. Међутим, уколико суд одлучи да изрекне казну затвора, тада ће применити одредбу члана 55а КЗ, ако су за то испуњени законски услови.

7. Питање: „Када је за одређена кривична дела прописана кумулативна казна затвора и новчана казна, да ли окривљени може бити осуђен на новчану казну у износима предвиђеним чланом 50. став 2. Кривичног законика или се мора применити одредба члана 50. став 3. тачка 1-6 Кривичног законика, ради утврђивања износа новчане казне?”

Одговор: У ситуацији када је за одређено кривично дело прописана казна затвора као главна казна, онда се новчана казна појављује као споредна казна у којој ситуацији се иста изриче према законом прописаном општем максимуму, односно члану 50. став 2. КЗ. У ситуацији када није изречена казна затвора већ условна осуда као мера упозорења, новчана казна постаје главна казна, па се примењује члан 50. став 3. КЗ.

8. Питање: „Да ли у случају судске рехабилитације из чл. 100 Кривичног законика, када молбу поднесе лице које је више пута осуђивано на појединачне казне затвора испод пет година, при чему је, према наведеном лицу у смислу одредбе чл. 556 Законика о кривичном поступку, преиначењем у погледу одлуке о казни изречена јединствена казна затвора у трајању дужем од пет година, такав захтев треба одбацити или у конкретном случају, ако појединачне осуде испуњавају услове из чл. 100 у вези чл. 98 и чл. 99 Кривичног законика, треба дати судску рехабилитацију?”

Одговор: У ситуацији када молбу за судску рехабилитацију из члана 100 КЗ, поднесе лице које је више пута осуђивано на појединачне казне затвора испод 5 година, при чему је, према наведеном лицу, у смислу одредбе члана 556 ЗКП, преиначењем у погледу одлуке о казни, изречена јединствена казна затвора у трајању дужем од 5 година, молбу треба одбацити, јер су спојене казне изгубиле своју самосталност.

9. Питање: „Када је новчана казна већа од 180.000,00 динара, замењена у казну затвора од шест месеци, а потом новчана казна делимично плаћена тако да је преостали део новчане казне и даље већи од 180.000,00 динара, како и на који начин казну затвора треба умањити, односно шта подразумева сразмерну замену новчане казне у казну затвора у смислу чл. 51. ст.3. КЗ?“

Одговор: У ситуацији када је осуђени осуђен на новчану казну у износу већем од 180.000,00 динара, па исти новчану казну не плати у одређеном року, због чега новчана казна буде замењена у казну затвора у трајању од 6 месеци и када након тога осуђени плати део новчане казне изречени суплеторни затвор не треба сразмерно умањивати све док окривљени не исплати у целости износ већи од 180.000,00 динара, а тек након тога, уколико буде наредних плаћања од стране окривљеног, треба сразмерно умањити изречену казну затвора, из разлога што је циљ суплеторног затвора исплата изречене новчане казне у целости.

II

Врховни суд је размотрио усаглашене ставове апелационих судова на питања:

1. Питање: „Ако су, у поступку за изрицање јединствене казне, члан 552. ЗКП, против истог осуђеног у две или више пресуда изречене кумулативно казна затвора и новчана казна, а новчана казна је замењена у казну затвора и решење о замени је постало правноснажно, да ли се и у том случају изриче јединствена казна затвора и јединствена новчана казна у смислу члана 60. став 2. тачка 6. КЗ или само јединствена казна затвора, а новчане казне се у том случају не спајају.“

Усаглашени став апелационих судова који је **прихватио** и Врховни суд:

У поступку за изрицање јединствене казне из члана 552. ЗКП, ако су против истог осуђеног у две или више пресуда изречене кумулативно казне затвора

и новчана казна затвора, иако новчана казна правноснажним решењем замењена у казну затвора, примениће се одредбе члана 60. став 2. тачка 6. КЗ и осуђеном ће се изрећи јединствена казна затвора и јединствена новчана казна.

2. Питање: „Да ли се у скраћеном поступку који се води за кривична дела са запрећеном казном затвора преко три године, претрес пред другостепеним судом може одржати у одсуству уредно позваног окривљеног који свој изостанак није оправдао, сходном применом одредбе члана 449. став 3. ЗКП?

Усаглашени став апелационих судова који је **прихватио** и Врховни суд:

У скраћеном поступку који се води за кривично дело са запрећеном казном затвора преко три године, претрес пред другостепеним судом се може одржати у одсуству уредно позваног окривљеног који свој изостанак није оправдао сходном применом одредби члана 449. став 3. ЗКП.

3. Питање: „Да ли се осуђени може обавезати да плати трошкове кривичног поступка који буду настали у поступку извршења неплаћене новчане казне, када се решење о замени новчане казне казном затвора, мора доставити осуђеном преко огласне табле суда, а нема браниоца (члан 246. став 3. ЗКП), па се у тој ситуацији осуђеном постави бранилац по службеној дужности, коме се уручн решење о замени новчане казне - казном затвора. Предметни трошкови настали су у тренутку када је кривични поступак против тог лица правноснажно окончан сходно одредби члана 261, став 1. ЗКП, те три трошкови очигледно не могу представљати трошкове кривичног поступка?”

Усаглашени став апелационих судова који је **прихватио** и Врховни суд:

У наведеној ситуацији окривљени може бити обавезан да сноси трошкове поступка који су настали у поступку замене новчане казне, казном затвора.

(НОВИ САД, април 2024.године)

I

Од стране Врховног суда на постављена спорна правна питања у вези којих апелациони судови нису постигли сагласност дати су следећи одговори:

1. Питање: „Да ли је веће из члана 21 став 4 Законика о кривичном поступку надлежно да у смислу члана 190 став 2 Закона о парничном поступку одлучује у првом степену о извршењу новчане казне изречене правноснажним решењем о кажњавању према одредбама Закона о парничном поступку? У случају да је веће из члана 21 став 4 Законика о кривичном поступку донело првостепено решење о замени новчане казне изречене правноснажним решењем о кажњавању према одредбама Закона о парничном поступку казном затвора, како се одређује стварна и функционална надлежност другостепеног суда?“

Одговор: Веће из члана 21 став 4 Законика о кривичном поступку није надлежно да у смислу члана 190 став 2 Закона о парничном поступку одлучује у првом степену о извршењу новчане казне изречене правноснажним решењем о кажњавању према одредбама Закона о парничном поступку, већ одлуку о замени новчане казне из члана 190 став 2 ЗПП казном затвора треба да донесе парнични суд.

2. Питање: „Да ли награда и нужни издаци изабраног пуномоћника од стране пунолетног оштећеног у малолетничком предмету падају на терет буџетских средстава суда уколико је према малолетнику изречена васпитна мера?“

Одговор: Награда и нужни издаци изабраног пуномоћника од стране пунолетног оштећеног у малолетничком предмету падају на терет буџетских средстава суда уколико је према малолетнику изречена васпитна мера, осим ако се примењује одредба члана 79 став 2 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица.

3. Питање: „Уколико је екстрадициони поступак за изручење одређеног лица правоснажно окончан и лице изручено држави која га је тражила ради кривичног гоњења, а после извесног периода иста држава за исто лице. новом међународном замолницом са потребном документацијом затражи накнадно одобрење изручења тог лица, због кривичног гоњења за још пар кривичних

дела, наведених у новој замолници, а која нису претходно обухваћена молбом за изручење. Какву одлуку је потребно донети?“

Одговор: То је фактичко питање у сваком предмету, али принципијелно не може да се суди, нити суд може да да одобрење за гоњење за нова кривична дела, осим у случају из одредбе члана 14 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима и члана 14 Закона о потврђивању Европске конвенције о екстрадицији са додатним протоколом.

4. Питање: „Како поступати приликом одлучивања о поновном предлогу да се окривљеном суди у одсуству када суд у току поновног суђења по уваженом захтеву за понављање кривичног поступка у коме је окривљени већ осуђен у одсуству утврди да не постоји могућност да се суђење спроведе у његовом присуству односно да је окривљени поново недоступан државним органима?“

Одговор: У наведеној процесној ситуацији само се примењују мере за обезбеђење присуства окривљеног и издаје наредба за расписивање потернице, а не доноси решење о суђењу у одсуству, па када окривљени буде лишен слободе суди се у његовом присуству.

5. Питање: „Да ли је могуће изрицање јединствене казне затвора на основу члана 552 став 1 тачка 1 ЗКП у вези члана 60 КЗ, уколико је осуђено лице у моменту одлучивања у целости већ издржало казне затвора по пресудама на које се односи његов захтев, али је у моменту подношења захтева за спајање казни била могућа примена одредаба о одмеравању јединствене казне затвора за кривична дела у стицају?“

Одговор: У наведеној ситуацији, уколико је у моменту подношења захтева за спајање казне била могућа примена одредаба за одмеравање јединствене казне затвора за кривична дела у стицају, а осуђени је у међувремену издржао казне затвора на које се захтев односи, могуће је изрицање јединствене казне затвора.

II

Врховни суд је размотрио усаглашене ставове апелационих судова на питања:

1. Питање: „Приликом одлучивања о условном отпусту, у односу на који моменат се цени ранија осуђиваност окривљеног у смислу члана 567 Законика о кривичном поступку, односно да ли се иста цени у време доношења одлуке о условном отпусту или у време правноснажности пресуде по којој издржава казну или у време извршења кривичног дела из правоснажне пресуде по којој издржава казну?“

Усаглашени став апелационих судова који је **прихватио** и Врховни суд:

Приликом одлучивања о условном отпусту, ранија осуђиваност окривљеног у смислу члана 567 Законика о кривичном поступку цени се у време доношења одлуке о условном отпусту.

2. Питање: „Да ли се у казну доживотног затвора у смислу одредбе члана 63 Кривичног законика урачунава време које је окривљени провео у притвору, на издржавању мере забране напуштања стана, као и свако друго лишење слободе?“

Усаглашени став апелационих судова који је **прихватио** и Врховни суд:

Време проведено у притвору, на издржавању мере забране напуштања стана, као и свако друго лишење слободе у вези са кривичним делом урачунавају се окривљеном у изречену казну доживотног затвора.

3. Питање: „Да ли у смислу одредбе члана 37 став 1 тачка 4 ЗКП мора бити изузет од поступања у претресном већу у одређеном предмету судија:

а) који је био члан већа, које је након подношења оптужнице и испитивања да ли је оптужница прописно састављена, на основу одредбе члана 333 ЗКП, вратило оптужницу Јавном тужиоцу, да исправи недостатке из члана 332 ЗКП?

б) који је био члан већа које је након подношења одговора на оптужницу, вратило оптужницу Јавном тужиоцу и наредило да се истрага допуни, односно спроведе или да се прикупе одређени докази на основу члана 337 став 3 ЗКП?“

Усаглашени став апелационих судова који је **прихватио** и Врховни суд:

а) Судија који је учествовао у испитивању оптужнице, у смислу одредбе члана 333 ЗКП, уколико је оптужница враћена на исправку, само због формалних недостатака из члана 332 ЗКП, не мора бити изузет од поступања у претресном већу у смислу одредбе члана 37 став 1 тачка 4 ЗКП, јер се није упустио у одлучивање поводом одговора на оптужницу и није одлучивао о постојању оправдане сумње у конкретном случају.

б) Судија који је био члан већа које је након подношења одговора на оптужницу, вратило оптужницу Јавном тужиоцу и наредило да се истрага допуни, односно спроведе или да се прикупе одређени докази на основу члана 337 став 3 ЗКП, мора бити изузет од поступања у претресном већу, у смислу одредбе члана 37 став 1 тачка 4 ЗКП.

Приредила судија Милевка Миленковић,

Председник Кривичног одељења

ОДГОВОРИ КРИВИЧНОГ ОДЕЉЕЊА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ НА СПОРНА ПРАВНА ПИТАЊА ВИШИХ СУДОВА

Усвојени на седници Кривичног одељења Апелационог суда у
Крагујевцу одржаној дана 04.09.2024. године и 05.09.2024. године

I

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу усвојило је одговоре на спорна правна питања око којих се **кривична одељења виших судова са подручја овог суда нису усагласила:**

1. „Да ли се у поступцима према малолетним учиниоцима кривичних дела испитивање више сведока у једном дану, у континуитету, сматра јединственом процесном радњом или се сматра да је предузето више процесних радњи, те у том смислу, да ли се у случају када је у једном дану, у континуитету, испитано више сведока, награда адвокату који је присуствовао испитивању сведока досуђује за сваког испитаног сведока појединачно, у смислу одредбе Тарифног број 2 тачка 5 Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката или испитивање више сведока представља јединствену процесну радњу у погледу које се адвокату досуђује једна награда увећана за сваки започети сат?“

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат **већином гласова:**

У поступцима према малолетним учиниоцима кривичних дела испитивање више сведока у једном дану, у континуитету, сматра се јединственом процесном радњом у погледу које адвокат који је присуствовао испитивањима има право на једну награду, увећану за сваки започети сат.

2. „Када је притвор одређен на основу члана 211. став 1. тачка 1. ЗКП, а у току поступка је вештачењем утврђена неурачунљивост окривљене и опасност од понављања кривичног дела, и поднет предлог за изрицање мере безбедности обавезно лечење и чување у затвореној установи без предлога јавног тужиоца о притвору, да ли код одлучивања о притвору због истека трајања кривично ванпретресно веће може по службеној дужности да

продужи притвор и по члану 211. став 1. тачка 3. ЗКП или је за то неопходан предлог јавног тужиоца.“

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат **једногласно:**

У ситуацији када је притвор одређен на основу члана 211. став 1. тачка 1. ЗКП, а у току поступка је вештачењем утврђена неурачунљивост окривљеног и опасност од понављања кривичног дела, суд може по службеној дужности, поред постојећег основа, да продужи притвор само по основу из члана 524. ст. 1. ЗКП.“

3. „Имајући у виду одредбу чл. 55. ст. 1 Кривичног законика (КЗ), којом је прописано да ако је учинилац кривичног дела учињеног са умишљајем раније осуђен за умишљајно кривично дело, суд ће ту околност узети као отежавајућу, ако од раније осуде или издржане казне није протекло пет година, да ли се испуњеност услова за примену института вишеструког поврата из чл. 55а. тач. 1. КЗ има процењивати само за раније осуде за кривична дела учињена са умишљајем на затвор од најмање једну годину од које осуде није протекло пет година, уз постојање кумулативно прописаног услова из чл. 55а. тач. 2. КЗ да од дана отпуштања учиниоца са издржавања изречене казне до извршења новог кривичног дела није протекло пет година? Такође, с обзиром на став Врховног суда заузет на седници Кривичног одељења Врховног суда одржаној 03.07.2023. године да се одмеравање казне затвора предвиђено чл. 55а КЗ примењује ако учинилац пре извршења кривичног дела за које му се сада суди два пута осуђен за кривична дела учињена са умишљајем на казну затвора у трајању од најмање једне године и ако потом од дана отпуштања са издржавања те изречене казне од најмање једне године до извршења новог кривичног дела за које се суди, није протекло пет година, да ли је потребно утврђивати да ли је нека од казни од једне године затвора обухваћена спајањем казни, у случају када је окривљени у периоду од пет година уназад у односу на извршење кривичног дела за које му се суди, отпуштен са издржавања јединствене казне на коју је осуђен у поступку за изрицање јединствене казне (чл. 552. до чл. 556. ЗКП)?”

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат **једногласно:**

Законске одредбе које регулишу поврат из чл. 55. Кривичног законика и вишеструки поврат из чл. 55а. Кривичног законика примењују се самостално. Испуњени су услови из чл. 55а. ст. 1. КЗ за поштрено

кажњавање вишеструких повратника уколико је лице два пута осуђивано на казне затвора од најмање једне године за кривична дела учињена са умишљајем, ако су те казне спојене кроз поступак за изрицање јединствене казне по чл. 552. до 556. ЗКП (спајање казне).”

4. „У ситуацији када окривљени, који је оптужен за кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246а. ст. 1 КЗ, негира да је опојну дрогу у мањој количини неовлашћено држао за сопствену употребу, односно када не оспорава да је постојало фактичко држање опојне дроге у мањој количини, што обично проистиче и из потврде о привремено одузетим предметима, али негира да је држао за намену за коју је оптужен, или се током целог поступка користи правом да се брани ћутањем, да ли је суд, с обзиром на чл. 15. Законика о кривичном поступку (ЗКП), дужан да, без предлога странака, одреди психијатријско вештачење окривљеног ради провере одбране и утврђивања постоји ли склоност окривљеног ка злоупотреби опојне дроге?”

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат једногласно:

Суд може по службеној дужности одредити психијатријско вештачење окривљеног који неовлашћено држи опојну дрогу у мањој количини, али негира да је иста намењена за сопствену употребу, уколико оцени да је то неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио, у смислу одредбе чл. 15. ст. 4. Законика о кривичном поступку.

5. „Да ли су испуњени услови за примену одредбе чл. 55а. КЗ у ситуацији када су испуњени услови из чл. 55а. ст. 1. тач. 2. КЗ-а, односно окривљени је више пута правноснажно осуђен за кривична дела учињена са умишљајем на казну затвора од најмање једне године, али су све те осуде преиначене у погледу одлуке о казни (у смислу одредбе чл. 552 – 556. ЗКП) и окривљеном је изречена јединствена казна затвора?”

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат једногласно:

Испуњени су услови из чл. 55а. ст. 1. КЗ за поострено кажњавање вишеструких повратника уколико је лице два пута осуђивано на казне затвора од најмање једне године за кривична дела учињена са умишљајем, ако су те казне спојене кроз поступак за изрицање јединствене казне по чл. 552. до 556. ЗКП (спајање казне), такво лице коме су раније осуде

обухваћене јединственом казном затвора, сматра се као лице које је више пута осуђивано у примени законске одредбе из чл. 55а. КЗ.

6. „Пошто према одредби чл. 54. ст. 3. ЗМ-а се писмена малолетнику не могу достављати истицањем на огласну таблу суда, на који начин ће се малолетнику достављати писмена у ситуацији када су и законски заступник и малолетник недоступни суду, и у вези с тим, да ли се у ситуацији када малолетник у међувремену постане пунолетан њему могу достављати писмена преко огласне табле суда?“

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат једногласно:

Нејасно је о којим конкретно писменима је реч, при чему треба имати у виду да се, сходно одредба чл. 48. ст. 1. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, не може судити малолетнику који је одсутан, па тиме ни предузети било која процесна радња према њему, с тим да је за доставу писмена без утицаја чињеница да ли је малолетни учинилац постао пунолетан.

7. Да ли је Основни суд надлежан за поступање по оптужном предлогу ОЈТ-а за кривично дело угрожавање сигурности из члана 138. став 1 Кривичног законика које је извршено употребом мобилног телефона на коме је инсталирана апликација «Facebook» преко које друштвене мреже су упућиване инкриминисане поруке?“

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат једногласно:

Када је као средство извршења кривичног дела против слобода и права човека и грађанина употребљен мобилни телефон, путем апликације „Facebook“, надлежан је да поступа Виши суд у Београду, Посебно одељење за борбу против високотехнолошког криминала.

8. „Да ли налаз и мишљење вештака који је доставио приватни тужилац може да се користи као доказ у кривичном поступку?“

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат једногласно:

Налаз и мишљење вештака који је доставио приватни тужилац може да се користи као доказ у кривичном поступку ако окривљени таква доказ не оспорава, у противном суд мора да одреди ново вештачење.

9. „Да ли се на извршење примењене мере за одржавање реда на главном претресу из чл. 370. ст. 1. ЗКП (новчана казна до 150.000,00 динара) примењују одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу или одредбе које се односе на извршење новчане казне када је изречена као казна у кривичном поступку сходно одредби чл. 51. КЗ?“

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат **једногласно:**

У датој ситуацији треба применити Закон о извршењу и обезбеђењу.

10. „Да ли се странке и бранилац, након доношења пресуде којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела (чл. 317. ЗКП) могу одрећи права и на жалбу због постојања разлога из чл. 338. ст. 1. ЗКП-а или ако се пресуда не односи на предмет споразума (чл. 314. ЗКП)?

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат **једногласно:**

Након доношења пресуде којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела (члан 317. Законика о кривичном поступку), странке и бранилац се могу одрећи права на жалбу због постојања разлога из члана 338. став 1. Законика о кривичном поступку или ако се пресуда не односи на предмет споразума из члана 314. Законика о кривичном поступку.

II

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу **САГЛАСНО ЈЕ** са усаглашеним ставовима кривичних одељења виших судова са подручја овог суда по следећим правним питањима:

1. „Да ли је суд обавезан да посебно решење о трошковима кривичног поступка, донесеним у току и након окончања кривичног поступка, достави јавном тужиоцу?“

Усаглашен став виших судова:

„Суд је обавезан да свако решење о трошковима кривичног поступка достави јавном тужиоцу који има право жалбе на то решење.“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је **једногласно** прихватило усаглашен став виших судова.

2. „Да ли је неопходно саслушати окривљеног пре одлучивања о одређивању мере забране прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем из чл. 197. ЗКП-а?“

Усаглашен став виших судова:

„Није нужно да суд саслуша окривљеног пре доношења решења којим се одређује ова мера, јер таква обавеза суда није прописана одредбама из чл. 197. и 198. ЗКП, нити је законом одређена сходна примена одредбе о саслушању окривљеног о разлозима за одређивање притвора (чл. 212. ст. 2. ЗКП), већ је довољно да оправданост одређивања мере суд процени на основу расположивих доказа.“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је једногласно прихватило усаглашен став виших судова.

3. „Да ли притворенику који је извршио дисциплински преступ суд може да изрекне само дисциплинску казну ограничења посета прописану одредбом чл. 221. ст. 1. ЗКП-а или му може изрећи и мере прописане одредбама ЗИКС?“

Усаглашен став виших судова:

„Притворенику који је извршио дисциплински преступ суд за исти може изрећи само дисциплинску казну ограничење посета прописану одредбом чл. 221. ст. 1. ЗКП.“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је једногласно прихватило усаглашен став виших судова.

4. „Да ли је суд обавезан да сноси трошкове лечења неурачунљиве окривљене којој је изречена мера безбедности обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи, настале након правноснажног окончања поступка, за време извршења мере безбедности?“

Усаглашен став виших судова:

„У описаној ситуацији суд није обавезан да и даље сноси трошкове лечења неурачунљиве окривљене, којој је правноснажним решењем изречена мера безбедности обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи.“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је **једногласно** прихватило усаглашен став виших судова.

5. „Да ли се може наредити издавање потернице за малолетником који је недоступан суду када су за то испуњени услови по одредбама ЗКП, а с обзиром да се према одредби чл. 61. ЗОМ малолетник не може задржати?“

Усаглашен став виших судова:

„Може се наредити издавање потернице за малолетником у ситуацији када је исти недоступан суду и када постоји наредба за његово довођење, која није успешно реализована. Уколико би по потерници малолетник био пронађен, исти не би био задржан, већ би овлашћена службена лица полицијске управе била у обавези да о томе одмах обавесте дежурног судију за малолетнике, који би одмах саслушао малолетника у присуству законског заступника, браниоца и јавног тужиоца или би га обавестио о датуму и часу заказаног рочишта у предмету.“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је **једногласно** прихватило усаглашен став виших судова.

6. „У ситуацији када је НН лице засновало ванбрачну заједницу са малолетником, при чему против тог лица није покренут кривични поступак, да ли у ситуацији када малолетник пријави мајку НН лица као свог ванбрачног партнера која живи са њима у заједници, за кривично дело насиље у породици из чл. 194. КЗ, против ње може да се покрене кривични поступак за то дело?“

Усаглашен став виших судова:

„Против овог лица не може се покренути кривични поступак због кривичног дела насиље у породици, с обзиром да је ванбрачна заједница између НН лица и малолетника незаконита, при чему би против НН лица требало поднети кривичну пријаву због кривичног дела ванбрачна заједница са малолетником из члана 190. КЗ, док би у радњама мајке НН лица (ванбрачног партнера), могло бити елемената евентуално неког другог кривичног дела (лака телесна повреда, тешка телесна повреда и сл.).“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу **једногласно** је дало **одговор:**

Против мајке ванбрачног партнера не може се покренути кривични поступак због кривичног дела насиље у породици.

7. „У ситуацији када суд, сходно чл. 117. ст. 4. ЗКП, наложи лицима из наведеног члана да положи предујам за трошкове вештачења на депозит суда, али иста лица не поступе по налогу у остављеном року, какву одлуку суд доноси поводом тог доказног предлога?“

Усаглашен став виших судова:

„Суд ће од случаја до случаја одлучивати и ЗКП предвиђа као могућност а не као правило да се трошкови предујме од приватног тужиоца. У сваком случају суд може из буџетских средстава суда исплатити вештачење уколико процени да је вештачење неопходно за конкретан предмет.“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је једногласно прихватило усаглашен став виших судова.

8. „Да ли је незаконит доказ записник о саслушању сведока – оштећеног пред ОЈТ у присуству браниоца осумњиченог, уколико осумњичени није био присутан и нема доказа да је истом упућен позив, а у међувремену је сведок оштећени преминуо, те исти није могао бити саслушан на главном претресу?“

Усаглашен став виших судова:

„Ради се о законитом доказу јер је испитивању оштећеног присуствовао бранилац, посебно имајући у виду одредбу чл. 300. ст. 4. ЗКП који предвиђа да када осумњичени има браниоца, да ће јавни тужилац, по правилу, позивати односно обавештавати само браниоца, с тим што у сваком случају треба применити и одредбу ст. 1. истог члана и уредно позвати и осумњиченог да присуствује доказној радњи испитивања сведока у фази истраге, при чему његово присуство није обавезно да би се доказна радња спровела.“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је једногласно прихватило усаглашен став виших судова.

9. „Да ли одредба чл. 66. ст. 3. КЗ искључује примену одредбе чл. 67. ст. 5. истог законика у смислу поновног изрицања условне осуде лицу које је раније правносијажно осуђено за умишљајно кривично дело?“

Усаглашен став виших судова:

„Ако се ранија осуда односи на нехатно кривично дело нема места забрани изрицања условне осуде по члану 66. став 3. Кривичног законика, па тиме се не искључује примена одредбе члана 67. став 5. Кривичног законика, да се и за ново кривично дело може изрећи условна осуда“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је **једногласно** прихватило усаглашен став виших судова.

10. „Да ли се на застарелост новчане казне када је изречена као споредна казна примењују и одредбе чл. 107. ст. 6. КЗ или само одредба чл. 106. ст. 1. КЗ?“

Усаглашен став виших судова:

„Рокови застарелости извршења казне који су прописани Кривичним закоником односе се на главне и на споредне казне, па тиме и на примену члана 107. став 6. Кривичног законика код изрицања новчане казне као споредне казне, ако су током рока из члана 106. став 1. Кривичног законика предузете мере на извршењу изречене новчане казне.“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је **једногласно** прихватило усаглашен став виших судова.

НАПОМЕНА: Одговори кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу под **I, редни број 1 и 6, као и под II, редни број 6,** су оспорени од стране осталих апелационих судова и постављена питања су кандидована као спорна правна питања на заједничком састанку апелационих судова и Врховног суда одржаном 19.11.2024.године у Београду. У време закључења билтена Врховни суд није у писаној форми дао одговоре на питања у вези којих није постигнута сагласност апелационих судова.

Приредила судија Милевка Миленковић,

Председник Кривичног одељења

ЗАКЉУЧЦИ УСВОЈЕНИ НА СЕДНИЦИ КРИВИЧНОГ ОДЕЉЕЊА АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У КРАГУЈЕВЦУ

одржаној дана 22.1.2025. године

I

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу усвојило је одговоре на спорна правна питања око којих се **кривична одељења виших судова са подручја овог суда нису усагласила:**

1. „У ситуацији када осуђени поднесе молбу за судску рехабилитацију, те истом тражи брисање чак 16 осуда, од којих је, према изводу из казнене евиденције, 15 донео Основни суд, а само једну Окружни суд (Виши суд), да ли је стварно надлежан било који од наведених првостепених судова којима се осуђени обрати?“

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат **једногласно:**

„У ситуацији када осуђени поднесе молбу за судску рехабилитацију којом тражи брисање 16 осуда, од којих је према изводу из казнене евиденције 15 донео Основни суд, а једну Окружни суд (Виши суд), стварно надлежан за одлучивање по молби је Виши суд, с тим да се Основни суд не мора оглашавати стварно ненадлежним ако њему буде поднета молба, већ је довољно да исту са списима предмета проследи Вишем суду на даљу надлежност и поступање“.

2. „Да ли ће суд одбити или одбацити захтев за накнаду трошкова који је поднет од стране окривљеног, односно изабраног браниоца, браниоца по службеној дужности, оштећеног, односно пуномоћника оштећеног, пуномоћника по службеној дужности, уколико није истакнут у завршној речи или такав захтев, уколико је делимично или у целости основан, треба усвојити?“

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат **већином гласова:**

„Суд ће одбити захтев за накнаду трошкова који је поднет од стране окривљеног, односно изабраног браниоца, браниоца по службеној дужности,

оштећеног, односно пуномоћника оштећеног и пуномоћника по службеној дужности, уколико није истакнут најкасније у завршној речи.”

Мањински став гласи: „Суд ће одбити захтев за накнаду трошкова који је поднет од стране браниоца по службеној дужности, оштећеног, односно пуномоћника оштећеног и пуномоћника по службеној дужности, уколико није истакнут најкасније у завршној речи.”

3. „Да ли се казна затвора у просторијама у којима окривљени станује може заменити казном затвора у заводу, уколико осуђени након правноснажности пресуде којом је осуђен промени адресу пребивалишта или боравишта, тако да на новој адреси нису испуњени услови за извршење казне (технички услови, непостојање сагласности власника стана)?”

Став Кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу дат **једногласно**:

„Казна затвора у кућним условима изречена правноснажном и извршном судском одлуком може се заменити у казну затвора коју ће окривљени издржавати у Заводу за извршење кривичних санкција, уколико се у поступку спровођења извршења наведене казне у просторијама у којима станује утврди да нису испуњени технички услови да се казна изврши на промењеној адреси пребивалишта односно боравишта.“

II

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу **САГЛАСНО ЈЕ** са **усаглашеним ставовима кривичних одељења виших судова** са подручја овог суда по следећим правним питањима:

1. „Да ли суд који је донео пресуду којом је окривљени осуђен на казну затвора, за коју је одређено да ће је издржавати у просторијама у којима станује, може заменити начин извршења у ситуацији када је у поступку извршења казне расписана потреница за осуђеним, коју надлежна ПУ не може да реализује, а прети наступање апсолутне застарелости извршења казне?”

Усаглашен став виших судова:

„Не може, с обзиром на законске одребе којима је регулисано извршење кривичних санкција, али и члана 45. став 4. Кривичног

законика, с тим да застарелост извршења казне и недоступност осуђеног – расписана потерница за осуђеним, због издржавања казне, не утичу на начин извршења казне затвора.“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је **једногласно** прихватило усаглашен став виших судова.

2. „Да ли је суд који спроводи извршење казне кућног затвора овлашћен да у наредби за довођење осуђеног, коју издаје Полицијској управи, наведе да је осуђеног потребно задржати у просторијама Полицијске управе или на адреси осуђеног, где би до доласка повереника био и полицијски службеник, уколико није могуће, због радног времена повереничке службе, одмах по проналажењу окривљеног поставити уређај за лоцирање, или наредба мора да гласи да се осуђени само доведе на кућну адресу и остави без надзора полицијског службеника, а да се о томе телефоном обавести повереник, имајући у виду да повереничка служба не ради викендом, као и да је петодневно радно време осмочасовно и да не постоји дежурство повереника?“

Усаглашен став виших судова:

„Наредба за довођење осуђеног треба да садржи све обавезне елементе који су прописани одредбама Законика о кривичном поступку.“

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу је **једногласно** прихватило усаглашен став виших судова.

III

Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу **НИЈЕ ДАЛО ОДГОВОР** на **усаглашени став кривичних одељења виших судова** са подручја овог суда по следећем правном питању:

1. „Да ли је основана молба за престанак правне последице осуде у ситуацији када је лице два пута осуђено за исто кривично дело (неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а. став 1. КЗ), а не испуњава формалне услове за судску рехабилитацију (у оквиру петогодишњег рока из члана 98. став 2. тачка 4. КЗ извршио дело по каснијој осуди), при чему му је овај институт потребан због враћања привремено одузете лиценце у смислу Закона о здравственој заштити, ако се има у виду и чињеница да је лице осуђено оба пута због кривичног дела против здравља људи и то на казну затвора у дужем трајању од шест месеци и на условну осуду?“

Усаглашен став виших судова:

„У конкретној кривичноправној ствари не постоји могућност примене института престанка правних последица осуде, првенствено из разлога што наведеном пресудом нема правних последица, у смислу забране стицања одређеног права, посебно ако се узме у обзир да је осуђеном по Закону по коме тражи продужење лиценце, заправо неопходан институт рехабилитације, за који не испуњава формалне услове, тим пре што је осуђени раније чак два пута правноснажно осуђиван за кривична дела против здравља људи.“

Једногласно је одлучено да се Кривично одељење Апелационог суда у Крагујевцу не изјашњава поводом овог спорног правног питања, с обзиром да је реч о конкретном предмету који је још увек у раду.

НАПОМЕНА: Одговори кривичног одељења Апелационог суда у Крагујевцу **под I, редни број 2 и 3** су оспорени од стране осталих апелационих судова и постављена питања су кандидована као спорна правна питања на заједничком састанку апелационих судова и Врховног суда одржаном 28.02.2025.године. У време закључења билтена Врховни суд није дао одговоре на питања у вези којих није постигнута сагласност апелационих судова.

Приредила судија Милевка Миленковић,

Председник Кривичног одељења

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

КРИВИЧНО ДЕЛО ГРАЂЕЊЕ БЕЗ ГРАЂЕВИНСКЕ ДОЗВОЛЕ
(члан 219а став 3 у вези става 1 Кривичног законика)

Иако се припремни радови изводе на основу грађевинске дозволе, према Закону о планирању и изградњи нису обухваћени појмом „грађења“, па се не могу сматрати радњом извршења предметног кривичног дела, односно грађењем објекта без грађевинске дозволе.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Ужицу ЗК.бр.558/21 од 16.10.2024. године, окривљени К.П. и М.М. су оглашени кривим да су учинили по једно кривично дело грађење без грађевинске дозволе из чл. 219а. ст. 1. КЗ, а окривљени М.Б. да је извршио кривично дело грађење без грађевинске дозволе из чл. 219а. ст. 2. КЗ и окривљенима су изречене условне осуде, тако што су им утврђене казне затвора у трајању од по 6 (шест) месеци које се неће извршити уколико у року од 1 (једне) године од правноснажности пресуде не учине ново кривично дело и осуђени су на новчане казне у одређеним износима од по 100.000,00 (сто хиљада) динара које су дужни да плате у року од 5 месеци по правноснажности пресуде, а ако не плате новчане казне у остављеном року суд ће новчане казне заменити казном затвора тако што ће за сваких започетих 1.000,00 динара новчане казне одредити један дан казне затвора.

Одредбом чл. 219а. ст. 1. Кривичног законика је прописано кажњавање лица које је извођач радова или одговорног лица у правном лицу које је извођач радова на објекту који се гради, односно који изводи радове на реконструкцији постојећег објекта без грађевинске дозволе.

Одредбом чл. 2. ст. 1. тач. 13. Закона о планирању и изградњи (“Сл. гласник РС”, бр.72/2009... 9/2020) дато је значење појма “грађење” који представља извођење грађевинских и грађевинско-занатских радова, уградња грађевинских производа, постројење и опреме, а у тач. 54. истог става је дато значење припремних радова, те да припремни радови јесу радови који претходе

грађењу објекта и односе се нарочито на: рушење постојећих објеката на парцели, измештање постојеће инфраструктуре на парцели, рашчишћавање терена на парцели, одвожење употребљеног грађевинског материјала, односно грађевинског отпада на депонију, обезбеђење простора за допрему и смештај грађевинских производа и опреме, грађење и постављање објеката, инсталација и опреме привременог карактера за потребе извођење радова (постављање градилишне оgrade, контејнера и сл.), земљани радови, радови којима се обезбеђује сигурност суседних објеката, односно сигурност и стабилност терена (шипови, дијафрагме, потпорни зидови, наглавне греде, постелица и сл.), обезбеђивање несметаног одвијања саобраћаја и коришћење околног простора.

Имајући у виду да припремни радови према Закону и планирању и изградњи нису обухваћени појмом “грађења”, иако се и они изводе на основу грађевинске дозволе, по оцени Апелационог суда, не могу се сматрати радњом извршења предметног кривичног дела, односно грађењем објекта без грађевинске дозволе.

(пресуда Основног суда у Ужицу ЗК.бр.558/21 од 16.10.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-822/24 од 25.12.2024. године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ВИШЕСТРУКИ ПОВРАТ

(члан 55а Кривичног законика)

Нису испуњени услови за вишеструки поврат када је окривљени други пут осуђен КВ пресудом на јединствену казну затвора преко једне године насталу спајањем више казни затвора утврђених правноснажним пресудама у краћем трајању од једне године.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крушевцу ЗК.бр.564/23 од 14.08.2024. године, окривљени А.П. је оглашен кривим да је извршио продужено кривично дело тешка крађа из чл. 204. ст. 1. тач. 1. КЗ у вези чл. 61. ст. 1. КЗ и осуђен је на казну затвора у трајању од 4 (четири) године и 7 (седам) месеци коју да издржи по правноснажности пресуде.

Побијајући првостепену пресуду због повреде кривичног закона и с тим у вези одлуке о кривичној санкцији, жалбом браниоца окривљеног се указује да се не може тумачити да је окривљени испунио услов за примену института вишеструког поврата при одмеравању казне јер је једна од две казне изречена спајањем више мањих казни у јединствену која прелази једну годину, што значи да фактички окривљени има само једну појединачну казну која прелази годину дана, тако да се према окривљеном не би могао применити чл. 55а. КЗ у овом случају при одмеравању казне.

По оцени Апелационог суда, као другостепеног, основано се жалбом браниоца окривљеног указује да у конкретном случају није било места примени одредбе чл. 55а. КЗ, која регулише вишеструки поврат.

Наиме, одредбом чл. 55а. КЗ је прописано да ће суд изрећи казну затвора изнад половине распона прописане казне за кривично дело учињено са умишљајем за које је прописана казна затвора под следећим условима, (1) ако је учинилац раније два пута осуђен за кривично дело учињено са умишљајем на затвор од најмање једну годину и (2) ако од дана отпуштања учиниоца са издржавања изречене казне до извршења новог кривичног дела није протекло пет година.

Првостепени суд је правилно утврдио да је окривљени А.П., између осталог, осуђен пресудом Основног суда у Крушевцу К.бр.78/18 од 12.05.2021. године, због кривичног дела из чл. 203. ст. 1. КЗ, на казну затвора у трајању од 1 (једне) године и 1 (једног) месеца, да је ту казну затвора издржао у периоду од 19.07.2021. године до 17.06.2022. године. Такође, правилно је утврђено да је пресудом Основног суда у Крушевцу Кв.бр.694/19 од 02.12.2019. године, окривљени осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 1 (једне) године и 1 (једног) месеца, те да су том пресудом преиначене правноснажне пресуде Основног суда у Крушевцу К.бр.197/16 од 13.08.2019. године, којом је окривљени осуђен на казну затвора у трајању од 4 (четири) месеца и пресуда Основног суда у Крушевцу Кв.бр.233/18 од 10.05.2018. године, којом је осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 10 (десет) месеци (а овом пресудом су преиначене правноснажне пресуде Основног суда у Крушевцу К.бр.347/16 од 13.11.2017. године, којом је осуђен на казну затвора у трајању од 6 (шест) месеци и пресуда Основног суда у Крушевцу К.бр.495/16 од 29.08.2016. године, којом је осуђен на казну затвора у трајању од 5 (пет) месеци).

Следствено томе, будући да је окривљени само једном осуђен за кривично дело учињено са умишљајем (чл. 203. ст. 1. КЗ) на казну затвора од 1 (једне) године и 1 (једног) месеца, то није испуњен законски услов прописан тач. 1 чл. 55а. КЗ, па је првостепени суд одлуком о казни повредио кривични закон на штету окривљеног, што је отклонио Апелациони суд и делимичним усвајањем жалбе браниоца окривљеног, преиначио првостепену пресуду, само у погледу одлуке о казни, тако што је окривљеног А.П. за продужено кривично дело тешка крађа из чл. 204. ст. 1. тач. 1. КЗ у вези чл. 61. ст. 1. КЗ, за које је оглашен кривим изреком првостепене пресуде, осудио на казну затвора у трајању од 1 (једне) године и 6 (шест) месеци, док је жалба браниоца окривљеног у преосталом делу одбијена као неоснована и првостепена пресуда у непреиначеном делу потврђена.

(пресуда Основног суда у Крушевцу ЗК.бр.564/23 од 14.08.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-830/24 од 24.12.2024. године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

НАБАВЉАЊЕ И НОШЕЊЕ ВАТРЕНОГ ОРУЖЈА

(члан 348 став 4 у вези става 1 Кривичног законика)

Узимање ватреног оружја на послугу ради употребе и испаливања хитаца и ношење истог неко краће време све до одбацивања од себе у шипражје како не би био откривен, представља радње набављања и ношења ватреног оружја.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Новом Пазару К.бр.14/24 од 16.05.2024. године, окривљени Д.Д. је оглашен кривим да је извршио кривично дело недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348. ст. 4. у вези ст. 1. КЗ и осуђен је на казну затвора у трајању од 6 (шест) месеци, коју ће издржавати у просторијама у којима станује уз примену мере електронског надзора. Уколико осуђени једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти просторије у којима станује, суд ће одредити да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора.

Будући да је првостепени суд правилно прихватио одбрану окривљеног у погледу начина набавке и ношења конвертибилног оружја, полазећи од тога да је и јавни тужилац тако конципирао оптужбу и није приложио друге доказе на околност набавке ватреног оружја, то је неосновано указивање у жалби да је чињенично стање непотпуно утврђено, као и наводи жалбе да окривљени није набавио конвертибилно оружје. По оцени Апелационог суда, као другостепеног, под набављањем у смислу битног елемента предметног кривичног дела се подразумевају различите делатности и начини на који се долази до оружја, где је битно да се тим начинима не чини неко друго кривично дело, односно да се ради о правно дозвољеним начинима, па како се окривљени бранио да је поменути пиштољ узео на послугу како би исти употребљавао и испаливао хице, да тај пиштољ није вратио лицу од кога је набавио већ је исти носио неко краће време и одбацио од себе у шипражје како не би био откривен, то су остварени сви битни објективни и субјективни елементи предметног кривичног дела, будући да је окривљени био свестан да набавља ватрено оружје и да исто носи без дозволе за држање и ношење оружја, да је управо то и хтео, да је жељену последицу и остварио, а чињеница да је оружје носио неко краће време и одбацио од себе у циљу да не буде откривен приликом извршења кривичног дела, нису од утицаја на правну квалификацију кривичног дела за које је окривљени оглашен кривим.

(пресуда Вишег суда у Новом Пазару К.бр.14/24 од 16.05.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-445/24 од 03.09.2024. године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

УБЛАЖАВАЊЕ КАЗНЕ У СЛУЧАЈУ ПОВРАТА

(члан 55 Кривичног законика)

Окривљеном који је раније осуђен за умишљајно кривично дело може се ублажити казна испод границе прописане законом када је кривично дело остало у покушају.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Крагујевцу 2К-9/24 од 14.05.2024. године, окривљени М.С. је оглашен кривим да је извршио кривично дело убиство у покушају из чл. 113. у вези чл. 30. КЗ и осуђен је на казну затвора у трајању од 5 (пет) година у коју му је, на основу чл. 63. КЗ, урачунато време проведено у притвору по решењу Вишег суда у Крагујевцу Кпп-24/23 од 03.12.2023. године, почев од 01.12.2023. године па надаље.

Основано се изјављеном жалбом браниоца окривљеног указује да првостепени суд није у довољној мери ценио да је кривично дело остало у покушају, те да чл. 55. КЗ у конкретном случају не забрањује изрицање казне затвора испод границе прописане законом, будући да је одредбом чл. 56. тач. 1. КЗ прописано да се казна може ублажити кад закон то предвиђа, а одредбом чл. 30. ст. 2. КЗ, која регулише покушај извршења кривичног дела, да се у том случају окривљени може казнити ублаженом казном. Имајући у виду наведене околности, те чињеницу да је окривљени био у смањено урачунљивом стању, али не и битно, да се оштећени не придружује кривичном гоњењу, да је дело остало у покушају, Апелациони суд, као другостепени, налази да се и ублаженом казном затвора у смислу чл. 57. ст. 1. тач. 2. КЗ у трајању од 4 (четири) године може остварити сврха кажњавања, те да је иста нужна и довољна за постизање сврхе кажњавања у оквиру опште сврхе изрицања и прописивања кривичних санкција из чл. 4. и 42. КЗ и адекватна је тежини извршеног кривичног дела и степену кривице окривљеног.

(пресуда Вишег суда у Крагујевцу 2К-9/24 од 14.05.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-483/24 од 26.07.2024. године)

***Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу***

ЗЛОУПОТРЕБА ПОЛОЖАЈА ОДГОВОРНОГ ЛИЦА

(члан 234 став 3 у вези става 1 Кривичног законика)

Имовинска корист је увек противправна ако из околности одређеног случаја произилази да је прибављена противправним деловањем које је прописано као радња извршења одређеног кривичног дела, а на субјективном плану је осим умишљаја потребно и постојање свести окривљеног о забрањености тих радњи, при чему побуде за извршење кривичног дела не улазе у биће кривичног дела.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Краљеву К.11/17 од 11.04.2024. године изреком под II, окривљена Р.Ј. (дев. Ч.) и окривљена М.П. (дев. П.), на основу чл. 423. тач. 2. ЗКП, ослобођене су од оптужбе и то да је окр. Р. Ј. извршила продужено кривично дело злоупотреба положаја одговорног лица из чл. 234. ст. 3. у вези ст. 1. у вези чл. 61. КЗ, а окр. М.П. радњама под тачкама 15, 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24. и 25. извршила продужено кривично дело злоупотреба положаја одговорног лица у помагању из чл. 234. ст. 3. у вези ст. 1. у вези чл. 35. и 61. КЗ, јер није доказано да су окривљене учиниле дела за која су оптужене.

По оцени Апелационог суда, као другостепеног, основано се жалбом јавног тужиоца указује да првостепена пресуда уопште не садржи разлоге о чињеницама које су предмет доказивања, односно о чињеници да је окривљена Р.Ј. поступајући на утврђени начин као саветник за клијенте – продаја физичким лицима у „Банка Интеза“ ад Београд, експозитура у Врњачкој Бањи од 10.05.2011. године до 01.02.2013. године и у експозитури у Краљеву од 01.02.2013. године до 28.11.2013. године, којој је на раду била поверена благајна, прибавила себи противправну имовинску корист тиме што је подизала новац од кредита који су гласили на физичка лица као кориснике кредита који нису били стварни корисници кредита.

Наиме, у диспозитиву оптужног акта у коме је наведено 36 ситуација у којима су закључивани уговори о кредиту са лицима чија су имена и презимена наведена, а који нису били стварни корисници кредита, од чега је у 24 случаја јавни тужилац окривљеној Р.Ј. ставио на терет да је прибавила себи противправну имовинску корист тиме што је подигла новац на име кредита, исти задржала за себе, а кредити нису враћени. У образложењу

побијане пресуде првостепени суд прихвата одбрану окривљене Р.Ј. да никада никоме није свесно обрадила кредит, а да је знала да то лице неће моћи да исплаћује кредит већ да је била сигурна да ће ти кредити бити враћени, међутим, у образложењу пресуде првостепени суд не презентира, нити цени одбрану окривљене на околности у којима је себи прибавила противправну имовинску корист подизањем новца, услед чега првостепена пресуда у том делу уопште нема разлога о чињеницама које су предмет доказивања, како у објективном смислу, тако и у погледу субјективног односа окривљене према предузетој радњи и последици, а дати разлози су потпуно нејасни и међусобно противречни. Ово тим пре, што је имовинска корист увек противправна ако из околности одређеног случаја произилази да је прибављена забрањеним, односно противправним деловањем које је прописано као радња извршења одређеног кривичног дела, а на субјективном плану је осим умишљаја потребно и постојање свести окривљене о забрањености тих радњи. Обзиром да је у конкретном случају окривљена на противправан начин долазила у посед новца, којим је могла даље да располаже по сопственом нахођењу, то су потпуно нејасни дати разлози везано за умишљај окривљене, при чему се и не прави разлика између умишљаја као субјективног елемента кривичног дела и побуда за извршење кривичног дела, које су изван бића кривичног дела.

(пресуда Вишег суда у Краљеву К.бр.11/17 од 11.04.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-426/24 од 25.07.2024. године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗЕЛЕНАШТВО

(члан 217 став 3 у вези става 1 Кривичног законика)

Давање новца на зајам другом са уговореном зеленашком каматом за потребе његовог пословања, а не услед тешког имовног стања, не представља радњу извршења кривичног дела зеленаштво из члана 217 став 3 у вези става 1 Кривичног законика.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Трстенику 1К-162/22 од 06.02.2024. године, окр. Д.Н. и окр. Н.У., на основу чл. 423. тач. 2. ЗКП, ослобођени су од оптужбе да су учинили кривично дело зеленаштво у саизвршилаштву из чл. 217. ст. 3. у вези ст. 1. и чл. 33. КЗ.

Правилном оценом изведених доказа и то посебно исказа оштећених правилно је првостепени суд утврдио да није доказано да је оштећени Д.М. био у тешком материјалном положају, односно у ситуацији немања новчаних средстава за себе и своју породицу, имајући у виду да му новац није био потребан ради намирања основних животних потреба, већ је исти био употребљен за његово пословање у вези са калемовима, што се не може подвести под тешко имовинско стање у смислу чл. 217. ст. 1. КЗ. Такође, није доказано ни да је оштећени Д.М. новац на зајам узимао за лечење његовог сина Н.М., имајући у виду његов исказ, да је првобитни новчани износ од 2.000 евра узео на зајам због пословања, да је потом наредне новчане износе превасходно узимао на зајам како би измирио доспелу камату и да је тек у 2017. години од окривљеног Д.Н. позајмио новчани износ од 1.000 евра ради трошкова на име операције катаракте његовог млађег сина Н.М., на који му износ окривљени није наплатио камату и који износ дуга је након три месеца вратио.

(пресуда Основног суда у Трстенику 1К.бр.162/22 од 06.02.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-407/24 од 10.07.2024. године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ОТЕЖАВАЈУЋЕ ОКОЛНОСТИ

(члан 54 Кривичног законика)

Када је окривљени оглашен кривим да је извршио продужено кривично дело којим је остварен збир износа остварених појединачним делом, са јединственим умишљајем, а наведени збир износа представља битан објективни елемент тежег облика кривичног дела за који је забрањена тежа казна, иста околност се не може ценити као отежавајућа приликом одмеравања казне као „упорност у извршењу кривичног дела.“

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крагујевцу 9К-755/23 од 16.01.2024. године, окривљени С.С. је оглашен кривим да је извршио продужено кривично дело превара из чл. 208. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ у вези чл. 61. КЗ и осуђен је на казну затвора у трајању од 2 (две) године и 5 (пет) месеци, која ће се према окривљеном извршити по правноснажности пресуде када исту почне да издржава у Заводу за извршење казне затвора и на новчану казну у одређеном износу од 200.000,00 (двестахиљада) динара, коју је окривљени дужан да плати у року од 90 дана од дана правноснажности пресуде, а уколико окривљени не плати новчану казну у одређеном року, суд ће новчану казну заменити казном затвора тако што ће за сваких започетих 1.000,00 динара новчане казне одредити један дан казне затвора, с тим да казна затвора не може бити дужа од шест месеци.

Основано се жалбом браниоца окривљеног указује да правилно утврђеним олакшавајућим околностима није дат адекватан значај, те да му је изречена непотребно строга казна него што је то нужно са становишта сврхе кажњавања, имајући у виду да окривљени у време извршења предметног кривичног дела (период 2018 и 2019. године) није био осуђиван. Такође, основано се у жалби наводи да „упорност у извршењу кривичног дела“ нема карактер отежавајуће околности у ситуацији када је окривљени оглашен кривим да је извршио продужено кривично дело превара из чл. 208. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ у вези чл. 61. КЗ, те да је продуженим кривичним делом остварен збир износа остварених појединачним делом, будући да је то обухваћено јединственим умишљајем учиниоца и наведени збир представља битан објективни елемент тежег облика кривичног дела превара прописаног у ст. 3. одредбе чл. 208. КЗ.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 9К-755/23 од 16.01.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-331/24 од 21.05.2024. године)

***Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу***

ПРИВИДНИ ИДЕАЛНИ СТИЦАЈ

У ситуацији када из описа радњи окривљеног у изреци пресуде произилази да је примарно реч о радњи извршења кривичног дела из чл. 23. ст. 1. Закона о јавном реду и миру, при чему и прихваћени докази указују да је умишљај окривљеног критичном приликом био управљен на то да побегне од овлашћених полицијских службеника, а не да ускрати помоћ лицу које је претходно повређено његовим путничким моторним возилом, постојаће само кривично дело ометање овлашћеног службеног лица из чл. 23. ст. 1. Закона о јавном реду и миру, а не стицај овог кривичног дела и кривичног дела непружање помоћи лицу повређеном у саобраћајној незгоди из чл. 296. ст. 1. Кривичног законика.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Чачку К-149/21 од 21.09.2023. године, окр. А.А. из Тутина оглашен је кривим због кривичних дела ометање службеног лица у вршењу службене дужности из чл. 23. ст. 1. Закона о јавном реду и миру, за које му је утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) месеци, тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297. ст. 4. КЗ у вези чл. 289. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, за које му је утврђена казна затвора у трајању од 2 (две) године, непружање помоћи лицу повређеном у саобраћајној незгоди из чл. 296. ст. 1. КЗ, за које му је утврђена казна затвора у трајању од 1 (једне) године и недозвољен промет акцизних производа из чл. 176. ст. 1. Закона о пореском поступку и пореској администрацији, за које му је утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) месеци, те осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 3 (три) године и 5 (пет) месеци, у коју му се урачунава време проведено у притвору, од 21.05.2020. године до 12.10.2020. године.

Жалбом браниоца се, између осталог, наводи да када је у питању кривично дело непружање помоћи лицу повређеном у саобраћајној незгоди из чл. 296. ст. 1. КЗ и његов однос према кривичном делу ометање службеног лица у вршењу службене дужности из чл. 23. ст. 1. Закона о јавном реду и миру, у овој ситуацији се заправо ради о привидном идеалном стицају и то по принципу супсидијаритета. Наиме, овде ће евентуално постојати само кривично дело ометање службеног лица у вршењу службене дужности из чл. 23. ст. 1. Закона о јавном реду и миру, зато што умишљај окривљеног није обухватао свест о томе да је неког повредио својим моторним возилом, јер уколико су за њим, одмах након незгоде, када је изашао из свог возила, потрчали полицијски службеници Ђ.Ђ. и Е.Е, које чињенице првостепени суд узима као доказане,

јасно произилази закључак да је жеља окривљеног била да побегне од њих, а не да ускрати помоћ лицу које је повређено његовим возилом.

Апелациони суд налази да се основано жалбом браниоца истиче да се у овој кривично-правној ствари ради о привидном идеалном стицају по основу супсидијаритета између кривичног дела ометање службеног лица у вршењу службене дужности из чл. 23. ст. 1. Закона о јавном реду и миру и кривичног дела непружање помоћи лицу повређеном у саобраћајној незгоди из чл. 296. ст. 1. КЗ, те да је овде заправо реч само о кривичном делу ометање службеног лица у вршењу службене дужности из чл. 23. ст. 1. Закона о јавном реду и миру, с обзиром да из чињеничног описа радњи окривљеног из става I и III изреке побијане пресуде, односно да је исти након саобраћајне несреће изашао из свог возила и трчећим кораком започео кретање према ТР „Атријум“, док су полицијски службеници започели потеру за њим покушавајући да га сустигну и издајући му наредбе да стане, произилази да је примарно реч о радњи извршења кривичног дела из чл. 23. ст. 1. Закона о јавном реду и миру, при чему и изведени и прихваћени докази указују да је умишљај окривљеног критичном приликом био управљен на то да побегне од овлашћених полицијских службеника, а не да ускрати помоћ лицу које је претходно повређено његовим путничким моторним возилом, па је жалба браниоца усвојена у том делу и побијана пресуда, поред осталог, преиначена у погледу правне квалификације радњи окривљеног.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-239/24 од 24.12.2024. године и пресуда Основног суда у Чачку К-149/21 од 21.09.2023. године)

*Сентенцу приредио Никола Станојевић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

КАЗНА ЗАТВОРА У ПРОСТОРИЈАМА У КОЈИМА ОСУЂЕНИ СТАНУЈЕ (члан 45 став 4 Кривичног законика)

Осуђеном који се није одазвао позиву повереника на први разговор о одређивању датума започињања извршења казне затвора, не може због тога бити одређено да казну издржи у заводу за извршење казне затвора.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Параћину СПК-5/23 од 14.02.2024. године, одређено је да осуђени А.А. из Лубнице, општина Зајечар, казну затвора у

трајању од 1 (једне) године, на коју је осуђен пресудом Основног суда у Параћину СПК-5/23 од 26.01.2023. године, за коју је одређено да ће се извршити у просторијама у којима станује, уз примену мере електронског надзора, издржи у заводу за извршење казне затвора.

По налажењу Апелационог суда, одредбом чл. 6а. ст. 1. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, прописано је да након достављања правноснажне и извршне одлуке суда, Повереник позива на први разговор лице према којем се спроводи извршење кућног затвора, ст. 2. да повереник писмено налаже лицу из ст. 1. овог члана да се одређеног дана јави у повереничку канцеларију на први разговор, како би одредио датум започињања извршења кривичне санкције, затим ст. 3. да ако се лице из ст. 1. овог члана не јави на први разговор у повереничку канцеларију у року од три дана од дана када је требало да се јави, Повереник обавештава надлежни суд, док је ст. 4. прописано да у случају из ст. 3. овог члана суд наређује довођење, а ако се лице крије или је у бекству, наређује издавање потернице и о томе обавештава Повереника. С тим у вези, Апелациони суд налази да су потпуно нејасни разлози побијаног решења о чињеницама које су од значаја за одлуку о промени начина извршења казне затвора, на шта се основано указује жалбом браниоца осуђеног, будући да се у образложењу наводи да су због неодазивања на први разговор од стране осуђеног испуњени услови из чл. 45. ст. 4. КЗ, да „остатак казне“ издржи у заводу за извршење казне затвора, чије издржавање осуђени није ни започео, при чему поменути чл. 45. ст. 4. КЗ, прописује сасвим друге разлоге за доношење такве одлуке, па се због свега наведеног не могу испитати законитост и правилност побијаног решења, услед чега је исто, уважавањем жалбе браниоца, морало бити укинато и предмет упућен првостепеном суду на поновно одлучивање.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2СПК-4/24 од 08.03.2024. године и решење Основног суда у Параћину СПК-5/23 од 14.02.2024. године)

*Сентенцу приредио Никола Станојевић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

УТВРЂИВАЊЕ ИЗНОСА ПРОТИВПРАВНО ПРИБАВЉЕНЕ ИМОВИНСКЕ КОРИСТИ У СЛУЧАЈУ НЕОВЛАШЋЕНЕ ПОТРОШЊЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Износ противправно прибављене имовинске користи у кривичном поступку се не утврђује на основу одредби члана 54 и 58 Уредбе о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом (Сл. гласник РС“, бр. 63/2013 и 91/2018), с обзиром да су наведене одредбе казненог карактера, већ путем вештака одговарајуће струке, с обзиром на процењени ниво рационалне потрошње у објекту окривљеног.

Из образложења:

Основни суд у Крагујевцу пресудом К-835/23 од 24.04.2024. године, окривљеног А.А. огласио је кривим да је извршио кривично дело крађа из чл. 203. ст. 1. Кривичног законика (КЗ) и изрекао му условну осуду тако што му је утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) месеци и истовремено одређено да се казна према окривљеном неће извршити уколико за време од 2 (две) године од дана правноснажности пресуде не учини ново кривично дело.

Јавни тужилац је у жалби изјављеној на напред наведену пресуду указао да није јасно зашто је првостепени суд изашао из оквира предвиђених Законом о енергетици и Уредбом о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом, узимајући као вредност одузете (немерене) електричне енергије, вредности из допунског налаза вештака, у ком налазу је одузета електрична енергија, а самим тим и њена укупна вредност умањена, на тај начин што је дата процена рационалне потрошње на месечном нивоу која је примерена објекту окривљеног, трошилима и броју корисника који је затечен у њему на дан вештачења, дакле 10.04.2024. године, па првостепени суд никако није смео да одступи од основног налаза и мишљења вештака А.Ч. односно од количине неовлашћено потрошене електричне енергије и њене вредности обрачунате у складу са Законом о енергетици и Уредбом о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом важећом у периоду који се окривљеном ставља на терет.

Апелациони суд је наведене жалбене наводе оценио неоснованим налазећи да се неосновано жалбом јавног тужиоца указује да је првостепени суд износ противправно прибављене користи требало да утврди на основу одредби чл. 54. и 58. Уредбе о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом (Сл. гласник РС“, бр. 63/2013 и 91/2018), с обзиром да су наведене

одредбе казненог карактера, те да је првостепени суд у кривичном поступку правилно утврдио висину противправно прибављене имовинске користи путем вештака одговарајуће струке, с обзиром на процењени ниво рационалне потрошње у објекту окривљеног, а како је то већ наведено.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу К.бр.835/23 од 24.04.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-695/24 од 04.01.2024. године)

*Сентенцу приредила Јелена Дванајичак,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

КРИВИЧНО ДЕЛО ИЗАЗИВАЊЕ ОПШТЕ ОПАСНОСТИ

(члан 278 Кривичног законика)

Код оцене да ли је окривљени извршио кривично дело изазивање опште опасности са евентуалним умишљајем или свесним нехатом, нужно је узети у обзир све околности конкретног случаја, односно начин ношења и држања оружја од стране окривљеног, околност у ком објекту се налазио и колико је људи били присутно приликом испаљења пројектила из пиштоља унутар објекта, као и на коликој удаљености се налазио од лица за чије живот или тело је изазвао опасност.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Чачка К.бр. 8/23 од 21.12.2023. године, окривљени М.Ђ. је оглашен кривим да је извршио кривично дело недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348. ст. 4. у вези ст. 1. Кривичног законика (КЗ), за које му је утврђена казна затвора у трајању од 1 (једне) године и кривично дело изазивање опште опасности из чл. 278. ст. 5. у вези ст. 1. и 4. КЗ, за које му је утврђена казна затвора у трајању од 8 (осам) месеци, па је окривљени осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 1 (једне) године и 6 (шест) месеци, у коју му се урачунава време проведено у притвору.

Основано се жалбом јавног тужиоца истиче да побијана пресуда садржи нејасне разлоге за одлуку суда да окривљеног М.Ђ. уместо за кривично дело изазивање опште опасности из чл. 278. ст. 4. у вези ст. 1. КЗ, како му је то оптужницом стављено на терет, огласи кривим за кривично дело изазивање

опште опасности из чл. 278. ст. 5. у вези ст. 1. и 4. КЗ, ближе описано у тач. 2. изреке пресуде, односно да је окривљени нехатно испалио метак у под баште, који се распрснуо и чији су делови погодили оштећене Ж.Н. и И.М.С тим у вези, првостепени суд у образложењу побијане пресуде, на страни 13. наводи да је изменио изреку пресуде у односу на диспозитив оптужбе и правну квалификацију кривичног дела, јер је нашао да је окривљени критичном приликом извршио нехатно испалење из револвера НН марке и калибра, јер исти није био уперен према било коме од гостију, са намером да пуца, већ се очигледно ради о случајном опаљењу, што произилази из чињеница да је револвер држао док је седео за столом, између раширених ногу и уперен у под, те закључује да се ради о нехатном извршењу кривичног дела из чл. 278. ст. 5. у вези ст. 1. и 4. КЗ.

Међутим, по оцени Апелационог суда наведени закључак првостепеног суда да се ради о случајном опаљењу, односно нехатном извршењу кривичног дела из чл. 278. ст. 5. КЗ, за сада се не може прихватити, а ово из разлога што је првостепени суд занемарио чињенице на које се основано указује жалбом јавног тужиоца, да је окривљени пре испалења пројектила у под, унео пиштољ у угоститељски објекта, извадио га из торбице, држао у рукама уперен у под, при чему се у објекту налазило више људе на мањој просторној удаљености од њега. Такође, нејасни су разлози које даје првостепени суд када образлаже да окривљени није извршио предметно кривично дело са евентуалним умишљајем, из разлога што није уперио пиштољ у било ког госта са намером да пуца, јер ове чињенице би биле од значаја уколико би се радило о доказивању неког другог кривичног дела, као што је убиство или наношење телесних повреда. Из изнетих разлога, Апелациони суд је на основу одредбе чл. 458. ст. 1. и 3. ЗКП, укинуо побијану пресуду.

(пресуда Вишег суда у Чачка К.бр. 8/23 од 21.12.2023. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-179/24 од 26.03.2024. године)

*Сентенцу приредио Слободан Даковић,
полазник Правосудне академије*

КРИВИЧНО ДЕЛО НЕОВЛАШЋЕНО БАВЉЕЊЕ ОДРЕЂЕНОМ ДЕЛАТНОШЋУ

(члан 353 Кривичног законика)

Радња бављења као обележје кривичног дела неовлашћено бављење одређеном делатношћу из члана 353 Кривичног законика, не постоји уколико се ради о једнократном поступању, већ је за постојање предметног кривичног дела неопходно да је радња предузета више пута, односно, да се понавља. У томе се оваква кривична дела разликују од кривичних дела чија је радња одређена трајним глаголом, за која се у складу са одредбом члана 112. тачка 30. Кривичног законика сматра да су учињена, ако је радња извршена једном или више пута.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Сјеници К.104/24 од 22.05.2024. године окривљени Ф.Б. оглашен је кривим због кривичног дела неовлашћено бављење одређеном делатношћу из чл. 353 КЗ, за које му је изречена условна осуда тако што му је утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) месеци и истовремено одређено да се казна неће извршити уколико окривљени у року од 1 (једне) године од дана правноснажности пресуде не изврши ново кривично дело, у коју казну ће се урачунати време проведено у притвору.

Оптужним предлогом јавног тужиоца Основног јавног тужилаштва у Новом Пазару, Одељење у Сјеници Кт. 71/24 (Кт-96/24) од 08.05.2024. године, окривљеном Ф.Б. је стављено на терет кривично дело недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи из чл. 350 ст. 2 КЗ, при чему је првостепени суд на основу изведених доказа у смислу чл. 420 ст. 2 ЗКП, изменио правну оцену дела налазећи да из чињеничног описа кривичног дела произилази другачија правна оцена радњи окривљеног у односу на ону коју је јавни тужилац дао у оптужном акту.

По оцени овог суда, бранилац окривљеног Ф.Б. жалбом основано указује да је изрека првостепене пресуде неразумљива и да су разлози пресуде потпуно нејасни и у знатној мери противречни, а пресуда и нема разлоге о чињеницама које су предмет доказивања, због чега није могуће испитати њену законитост и правилност, чиме основано указује да је првостепена

пресуда захваћена битним повредама одредаба кривичног поступка из чл. 438. ст. 1. тач. 11. и ст. 2. тач. 2. ЗКП.

Првостепени суд је изреком пресуде утврдио да је окривљени Ф.Б. дана 24.04.2024. године, неовлашћено и за награду са држављанима Авганистана, који су боравили у Центру за азил у Сјеници о који су га у близини Центра зауставили док је управљао путничким моторним возилом, уговорио превоз до границе са Босном и Херцеговином, тако што су му одмах дали 400 евра, а 200 евра је требало да му дају када их превезе до границе, што је окривљени прихватио иако није имао дозволу надлежног органа да врши услуге превоза путника, након чега га је убрзо зауставила патрола полиције ПС Сјеница и спровела заједно са мигрантима до Полицијске станице у Сјеници, па овакве противправне радње окривљеног правно оцењује као кривично дело неовлашћено бављење одређеном делатношћу из чл. 353 КЗ.

Одредбом чл. 353 КЗ је прописано да кривично дело неовлашћено бављење одређеном делатношћу чини онај ко се неовлашћено и за награду бави одређеном делатношћу за чије обављање је по закону или другим прописима донетим на основу закона, потребна дозвола надлежног органа, односно надлежног субјекта.

По оцени овог суда, основано бранилац окривљеног Ф.Б. жалбом указује да је изрека првостепене пресуде наразумљива, будући да у изреци пресуде нису наведена сва обележја кривичног дела за које је окривљени оглашен кривим. Наиме, радња кривичног дела неовлашћено бављење одређеном делатношћу из чл. 353. КЗ се састоји у неовлашћеном бављењу одређеном делатношћу, што је трајна одредница и подразумева да учинилац одређену радњу врши у више наврата, док је у изреци пресуде описана само једна радња окривљеног предузета дана 24.04.2024. године, а не радња бављења одређеном делатношћу, тако да основано се жалбом браниоца окривљеног указује да радње описане у изреци пресуде не садрже објективна обележја кривичног дела за које је окривљени оглашен кривим, што изреку чини неразумљивом.

(пресуда Основног суда у Сјеници К-104/24 од 22.05.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-826/24 од 20.12.2024. године)

*Сентенцу приредила Марија Караклић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**СУДСКА РЕХАБИЛИТАЦИЈА ЛИЦА
КОЈЕ ЈЕ ВИШЕ ПУТА ОСУЂИВАНО**
(члан 100 Кривичног законика)

Приликом констатације да нису испуњени законски услови за рехабилитацију, из разлога што је осуђени поново осуђиван пресудом иностраног суда након што је издржао казну по пресуди на коју се односи молба за рехабилитацију, неопходно је утврдити време извршења кривичног дела на које се пресуда иностраног суда односи.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Новом Пазару Кв. 259/23 од 22.01.2024. године, одбијен је, као неоснован, захтев браниоца осуђеног А.А. за судску рехабилитацију – брисање казне по пресуди Вишег суда у Новом Пазару К.бр.8/15 од 12.10.2015. године, која је преиначена пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1.бр.1431/15 од 10.12.2015. године.

Основано се жалбом браниоца окривљеног указује да је чињенично стање у побијаном решењу непотпуно утврђено, у смислу члана 440. ЗКП.

Будући да је осуђени, након што је у периоду од 20.01.2016. године до 18.03.2016. године издржао казну затвора по пресуди у односу на коју је поднета молба за рехабилитацију, поново осуђен пресудом Иностраног суда Ашафенбург, СР Немачка ЈС9498/17 од 12.10.2017. године, то је првостепени суд оценио да осуђени не испуњава услове из чл. 98. ст. 2. тач. 3. КЗ, с обзиром на то да је учинио ново кривично дело пре истека трогодишњег рока од отпуштања са издржавања казне затвора по пресуди на коју се односи молба за рехабилитацију. Притом, првостепени суд је наведене чињенице утврдио на основу веродостојних доказа, и то извештаја ПУ у Новом Пазару – Одсек за аналитику број 235-1/496 од 07.12.2023. године, извода из КЕ за окривљеног, као и из извештаја Основног суда у Сјеници Ик.бр.2/16 од 23.11.2023. године.

По налажењу Апелационог суда, закључак првостепеног суда да у конкретном случају нису испуњени законски услови за наступање рехабилитације, из разлога што је осуђени након што је издржао казну по пресуди на коју се односи молба осуђеног за рехабилитацију поново осуђиван пресудом Иностраног суда Ашафенбург, СР Немачка ЈС9498/17 од 12.10.2017. године, је, за сада, неправилан. Наиме, из извештаја ПУ у Новом Пазару – Одсек за аналитику број 235-1/496 од 07.12.2023. године и извода из КЕ за

окривљеног произилази да је осуђени А.А. правноснажно осуђен пресудом Иностраног суда Ашафенбург, СР Немачка ЈС9498/17 од 12.10.2017. године, али првостепени суд није утврдио који инострани суд је донео наведену пресуду, нити је утврдио време извршења кривичног дела на које се предметна пресуда односи, а што су околности које је првостепени суд морао узети у обзир при оцени да ли осуђени испуњава услове из чл. 98. ст. 2. тач. 3. КЗ, па је Апелациони суд уважавањем жалбе браниоца осуђеног АА укинуо побијано решење и предмет упутио првостепеном суду на поновно одлучивање.

(решење Вишег суда у Новом Пазару Кв. 259/23 од 22.01.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу КЖ2-159/24 од 14.03.2024. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

УСЛОВНИ ОТПУСТ

(члан 46 Кривичног законика)

Примена одредбе члана 5. став 2. КЗ, којом је регулисано временско важење кривичног законодавства, могућа је само до правноснажног окончања кривичног поступка, док се приликом оцене испуњености услова за условни отпуст имају применити одредбе закона којим су ти услови прописани и који важи у време извршења казне, односно доношења одлуке о условном отпусту.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Пожаревцу 2Куо-27/24 од 28.11.2024. године, одбачена је молба осуђеног А.А., за његово пуштање на условни отпуст, са издржавања казне затвора у трајању од 35 (тридесетпет) година, на коју је осуђен правноснажном пресудом Вишег суда у Пожаревцу 2К-9/10 (2007) од 15.03.2010. године, која је преиначена пресудом Апелационог суда у Београду Кж1-3865/2010 од 28.09.2010. године, због кривичног дела тешко убиство из чл. 114. ст. 1. тач. 9. Кривичног законика (КЗ), јер осуђени није издржао две трећине изречене казне затвора.

Жалбом осуђеног указује се да је првостепени суд, приликом доношења побијаног решења, применио одредбу чл. 46. ст. 1. КЗ („Сл. Гласник РС“ број 35/2019), који је тренутно на снази, а који се конкретном случају није могао применити, имајући у виду одредбе чл. 5. ст. 2. истог КЗ, чл. 34. ст. 2.

Устава Републике Србије и чл. 15. ст. 2 Међународног пакта о грађанским и политичким правима. Наиме, по виђењу осуђеног, из наведених одредаба произилази да се у односу на окривљеног примењује закон који је важио у време извршења кривичног дела, а ако је закон након тога мењан једном или више пута, примениће се онај који је најблажи за учиниоца. С тим у вези, осуђени указује да је у конкретном случају требало применити одредбу чл. 46. ст. 1. КЗ („Сл. Гласник РС“ број 85/05), којим је било прописано да се осуђени који је издржао једну половину казне затвора може условно отпустити са издржавања казне, будући да је исти у конкретном случају најповољнији.

Наиме, неспорно је да је одредбом чл. 46. ст. 1. КЗ („Сл. Гласник РС“ број 85/05), који је важио у време извршења кривичног дела, било прописано да се окривљени може условно отпустити после издржане једне половине казне затвора. Међутим, по налажењу Апелационог суда, у конкретном случају се, приликом одлучивања о основаности молбе за условни отпуст осуђеног, има применити одредба чл. 46. ст. 1. КЗ („Сл. Гласник РС“ број 35/2019), која је на снази у време извршења казне. У том смислу, примена одредбе чл. 5. ст. 2. КЗ, могућа је само до правноснажног окончања кривичног поступка, док се приликом оцене испуњености услова за условни отпуст имају применити одредбе закона којим су ти услови прописани и који важи у време извршења казне, односно доношења одлуке о условном отпусту.

У вези са тим, Апелациони суд налази да је првостепени суд правилно применио одредбу чл. 46. ст. 1. КЗ („Сл. Гласник РС“ број 35/2019), који је на снази у време извршења казне, при чему је правилно, применом одредбе чл. 564. ст. 1. тач. 2. ЗКП, утврдио да у конкретном случају није испуњен објективни услов за подношење молбе за пуштање на условни отпуст, имајући у виду да осуђени није издржао две трећине изречене казне затвора у трајању од 35 (тридесетпет) година, који услов стиче дана 09.06.2030. године. Сходно томе, правилно је, по оцени овог суда, поступило веће првостепеног суда када је одбацило молбу осуђеног за пуштање на условни отпуст, налазећи да је иста преурањена и, као таква, за сада недозвољена, а због чега су и наводи жалбе осуђеног оцењени неоснованим.

(решење Вишег суда у Пожаревцу 2Куо-27/24 од 28.11.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кжсуо-230/24 од 11. децембра 2024. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

КРИВИЧНО ДЕЛО ИЗАЗИВАЊЕ НАЦИОНАЛНЕ, РАСНЕ И ВЕРСКЕ МРЖЊЕ И НЕТРПЕЉИВОСТИ

(члан 317 Кривичног законика)

За постојање кривичног дела изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости из члана 317. став 2. у вези става 1. КЗ није неопходно да је радња извршења изазивања довела до мржње или нетрпељивости, или пак да је радња распиривања повећала интензитет постојеће мржње или нетрпељивости, тј. за довршено дело није потребно утврђивати да ли је наступила последица у том смислу. Поред тога, пасивни субјект предметног кривичног дела су народи и етничке заједнице које живе у Србији, а не на ужем, односно локалном нивоу.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крагујевцу 2К-42/23 од 12.12.2023. године је, према окривљеном А.А., изречена мера безбедности обавезно психијатријско лечење на слободи, при чему је одређено да ће изречена мера безбедности трајати док постоји потреба за лечењем, али не дуже од три године, као и да се може повремено спроводити и у одговарајућој здравственој установи, ако је то потребно ради успешнијег лечења, с тим да повремено лечење у установи не може непрекидно трајати дуже од 15 дана, нити укупно дуже од два месеца.

Истим решењем је одређено да суд, уколико се учинилац не подвргне лечењу на слободи или га самовољно напусти, или и поред лечења наступи опасност да окривљени поново учини противправно дело предвиђено у Закону као кривично дело, тако да је потребно његово лечење и чување у одговарајућој здравственој установи, може изрећи обавезно психијатријско лечење и чување у таквој установи.

Апелациони суд је ценио жалбене наводе браниоца којима се истиче да садржај предметних графита и место на коме су написани, без других доказа, у конкретном случају нису довољни за изазивање последице предметног противправног дела и тиме одређивање мере безбедности према окривљеном А.А., с обзиром на то да је Крагујевац етнички чист град, у коме према последњем попису становништва живи свега 0.01% Албанаца, те да би другачија ситуација била да је окривљени писао по унутрашњости храма (фрескама, иконама, олтару...), наводећи као типичан пример изазивања верске и националне мржње догађај од 17.03.2004. године, на територији АП Косово и Метохија, када је у етнички мешовитој средини припадник

албанског народа, у присуству великог броја људи, на врху цркве поломио крст као симбол хришћанске вере и по истом скакао.

Апелациони суд је овакве жалбене наводе браниоца оценио неоснованим. Ово из разлога што за постојање довршеног дела није неопходно да је радња извршења изазивања довела до мржње или нетрпељивости, или пак да је радња распиривања повећала интензитет постојеће мржње или нетрпељивости, тј. за довршено дело није потребно утврђивати да ли је наступила последица у том смислу. Поред тога, пасивни субјект предметног кривичног дела су народи и етничке заједнице које живе у Србији, а не на ужем, односно локалном нивоу. Стога, околност да у Крагујевцу живи мали број становника албанске националности није од утицаја на закључак да је радња окривљеног подобна да изазове или распири националну, расну или верску мржњу, или нетрпељивост међу народима или етничким заједницама које живе у Србији. Ово тим пре што је о предметном догађају извештавано и путем медија, те је о истом обавештена шири јавност, што, и по оцени овог суда, несумњиво упућује на закључак да исписани графити инспиришу и доводе до изазивања и распиривања мрже и нетрпељивости међу народима или етничким заједницама које живе у Србији.

(решење Вишег суда у Крагујевцу 2К-42/23 од 12.12.2023. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-287/24 од 14.05.2024. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

КРИВИЧНО ДЕЛО НЕОВЛАШЋЕНА ПРОИЗВОДЊА И СТАВЉАЊЕ У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА

(члан 246 став 1 Кривичног законика)

За закључак да се у радњама окривљеног стичу битна обележја бића кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 1 КЗ (посредовање у купопродаји опојне дроге), није неопходно да анализом транскрипта снимљених разговора буде установљено да су окривљени користили терминологију која се експлицитно односи на купопродају опојних дрога.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Краљеву 1К 2/24 од 16.04.2024. године, окривљени А.А., је оглашен кривим због кривичног дела неовлашћена производња и

стављање у промет опојних дрога из чл. 246. ст. 1. Кривичног законика (КЗ) и осуђен на казну затвора у трајању од 3 (три) године.

Апелациони суд је као неосноване оценио жалбене наводе браниоца окривљеног А.А. у којима истиче да је чињенични опис кривичног дела које је окривљеном стављено на терет у целости конструисан на бази одбране осуђеног А.Б., без других доказа који би исту потврдили. Ово стога што из изведених материјалних доказа, а посебно из одбране осуђених А.Б, А.Ц. и А.Д, графичког приказа остварених телефонских комуникација и транскрипта садржине снимљених разговора који су добијени аквизицијом података мобилних телефона и СИМ картица окривљених, несумњиво произилази да је окривљени А.А. кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246 ст. 1 КЗ извршио управо на начин који је описан оптужницом јавног тужиоца.

Наиме, осуђени А.Б. се у одбрани датој у ПУ Краљево у присуству браниоца на записнику КУ.606/22 од 12.07.2022. године, као и у одбрани датој у ВЈТ Краљево, децидирано изјаснио да је критичног дана окривљеног А.А. позивао са више различитих бројева телефона, при чему наведена околност ни на који начин није доведена у сумњу изведеним доказима, тим пре што су транскрипти садржине снимљених разговора између осуђеног А.Б. и окривљеног А.А. у потпуности сагласни појединостима које је осуђени А.Б. изнео у својој одбрани, као и са другим изведеним доказима.

Са тим у вези, стоји чињеница да се у транскриптима садржине снимљених разговора које су ова лица обавила критичног дана опојна дрога не помиње експлицитно. Но, наведена околност сама по себи не доводи у питање закључак да је окривљени А.А. посредовао у купопродаји опојне дроге Cannabis на начин који је описан оптужним актом јавног тужиоца. У том смислу, осим што из изведених материјалних доказа и одбране осуђених А.Б. и А.Ц. произилази да се критични догађај управо одвијао на тај начин, у транскрипту разговора од 14.05 окривљени А.А. је саопштио осуђеном А.Б.: „па не ја сам буквално позвао, капираш, рекао сам му брате имам 50 сладоледа, брате све неки јачи, ниједан није испод 100 ђунти, тако да сад ће да ми јави, а брате...“, што недвосмислено указује да је окривљени А.А. неовлашћено посредовао у купопродаји супстанце која је проглашена за опојну дрогу између осуђеног А.Б. (који је тражио лице које би му продало 5,00 грама опојне дроге Cannabis у замену за 50 сладоледа које је претходно

украо из ТР „Симић 036“ у Краљеву) и осуђеног А.Ц. (који је пристао да осуђеном Р.Т. прода 5,00 грама опојне дроге Cannabis у замену за односне сладоледе), нарочито што је утврђено да се осуђени А.Б. и осуђени А.Ц. до тада нису познавали. Стога, имајући у виду садржину транскрипта снимљених разговора и друге изведене доказе, околност да се у истима експлицитно не помиње опојна дрога, није од утицаја на закључак суда да су они обављени управо у циљу довођења у везу осуђених лица и тиме реализације планиране купопродаје, посебно ако се има у виду да због обазривости да не буду откривени, приликом разговора се користе шатровачки изрази.

(пресуда Вишег суда у Краљеву 1К 2/24 од 16.04.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-391/24 од 08. јула 2024. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

КРИВИЧНО ДЕЛО НЕПРУЖАЊЕ ПОМОЋИ

(члан 127 став 1 Кривичног законика)

Извршилац кривичног дела непружање помоћи из члана 127. став 1. КЗ може бити и сувозач у моторном возилу, будући да је наведеном одредбом прописано да је извршилац предметног кривичног дела свако лице које не пружи помоћ лицу које се налази у непосредној опасности за живот иако је то могао учинити без опасности за себе или другог.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крагујевцу 12К-145/24 од 28.05.2024. године, окривљени А.Б., оглашен је кривим због кривичног дела непружање помоћи из чл. 127. ст. 1. КЗ и осуђен на казну затвора у трајању од 5 (пет) месеци коју да издржи у просторијама у којима станује уз примену електронског надзора и одређено да просторије у којима станује не сме напуштати, осим у случајевима прописаним законом који уређује извршење кривичних санкција и уколико једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти просторије у којима станује, суд ће одредити да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора.

По оцени Апелационог суда, правилан је закључак првостепеног суда да је окривљени А.Б., с обзиром на то да се налазио на месту сувозача и

околност да је шофершајбна услед удarca у пешака напрсла, био свестан да је оштећени тешко повређен, што је и видео, будући да се изјаснио да је пришао на 3-4 метра до оштећеног који је непомично лежао на травњаку поред коловоза, али и поред тога није пружио помоћ оштећеном, иако је знао да је овај у непосредној опасности по живот, већ се вратио у возило окривљеног АА, и то пре њега, нити је позвао хитну помоћ, премда је то могао учинити без икакве опасности за себе или другог.

Апелациони суд је оценио, као неосноване, жалбене наводе бранилаца окривљеног А.Б. којима се првостепена пресуда побија због повреде кривичног закона из чл. 439 тач. 1 ЗКП, тврдњом да дело које је њему стављено на терет није кривично дело, будући да он није управљао предметним моторним возилом, те да као сувозач не може одговарати за непружање помоћи оштећеном лицу, јер као извршилац предметног кривичног дела није прописано да може бити само возач, већ свако лице које не пружи помоћ лицу које се налази у непосредној опасности за живот иако је то могао учинити без опасности за себе или другог.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 12К-145/24 од 28.05.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-763/24 од 06.12.2024. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

УСЛОВНИ ОТПУСТ

(члан 45 став 3 Кривичног законика)

Осуђени који казну затвора издржава у просторијама у којима станује злоупотребљава своје право на двочасовни боравак ван тих просторија, у ситуацији када није без одлагања обавестио повереника задуженог за извршење кривичних санкција о постојању оправданог разлога за напуштање истих ван дозвољеног временског интервала и о томе доставио релевантне доказе.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Горњем Милановцу КУО бр. 14/24 од 17.01.2025. године, одбијена је, као неоснована, молба браниоца осуђеног А.А, за његово пуштање на условни отпуст по пресуди Основног суда у Горњем Миланов-

цу Кв. бр. 166/24 од 14.08.2024. године, којом је осуђен на казну затвора у трајању од 1 (једне) године, за коју је одређено да ће је осуђени издржавати у просторијама у којима станује уз примену електронског надзора.

Апелациони суд налази да је првостепени суд имао у виду да осуђени А.А. није у потпуности поштовао правила извршења казне затвора у просторијама у којима станује, тј. да је дана 29.12.2024. године осуђени самоиницијативно прекршио своје обавезе и напустио просторије у којима извршава казну у трајању од 37. минута ван дозвољеног домета кретања, као и допис Министарства правде - Управе за извршење кривичних санкција бр. 25-01-045357/24-01-357 од 30.12.2024. године у коме је наведено да је мишљење повереничке службе да осуђени казну треба да издржи до редовног истека исте, па је из целокупно утврђеног чињеничног стања извео правилан закључак да се осуђени није тако поправио да се са основом може очекивати да ће се на слободи добро владати, а нарочито да до истека времена за које је изречена казна (12.03.2025. године), неће учинити ново кривично дело и у складу са таквом оценом молбу за условни отпуст осуђеног одбио, о чему је у побијаном решењу дао јасне и довољне разлоге, које као такве у свему прихвата и Апелациони суд.

Жалбом браниоца осуђеног се истиче да је повереничка служба критичном приликом недопустиво бирократизовано поступила, јер је простим изласком на терен могла да утврди да ли је критичном приликом пукла водоводна цев, као и да је позитивноправним прописима предвиђена могућност да окривљени напусти просторије у којима станује услед изненадних непредвиђених догађаја.

Међутим, по налажењу Апелационог суда, поменути жалбени наводи осуђеног нису од утицаја на другачију одлуку, будући да окривљени није приложио доказ којим би потврдио околност да је критичног дана у наведеном термину био онемогућен да се придржава прописаног режима и не злоупотреби своје право на двочасовни боравак ван просторија у којима станује свакодневно у периоду од 15.00 до 17.00 часова. Ово тим пре што окривљени није контактирао повереника задуженог за извршење кривичних санкција поводом наводног пуцања водоводне цеви и немогућности да се у просторије у којима борави врати у прописаном термину, због чега се његово одсуство из истих не може сматрати оправданим. Притом, наведени закључак произилази из одредбе чл. 24. Закона о извршењу ванзаводских санкција и

мера којом су прописани посебни разлози за напуштање просторија у којима осуђени станује, затим, одредбе чл. 26. истог Закона је регулисан поступак у случају хитне медицинске интервенције, као и одредбе чл. 29. наведеног Закона, којом су прописане процесне последице самовољног напуштања просторија у којима осуђени станује, које одредбе недвосмислено указују на неоправданост предметног одсуства осуђеног.

(решење Основног суда у Горњем Милановцу КУО бр. 14/24 од 17.01.2025. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кжуо-23/25 од 30.01.2025. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

КРИВИЧНО ДЕЛО НЕОВЛАШЋЕНА ПРОИЗВОДЊА И СТАВЉАЊЕ У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА (члан 246 став 1 Кривичног законика)

Када је у изреци првостепене пресуде код држања опојне дроге ради продаје изостављен термин „неовлашћено“, то није разлог да окривљени буде ослобођен од оптужбе јер дело за које је оптужен није кривично дело у ситуацији када су чињенично описана сва битна објективна и субјективна обележја кривичног дела.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Јагодини К.бр.2/23 од 29.08.2024. године окривљени С.И. на основу чл. 423. ст. 1. ЗКП ослобођен је од оптужбе да је извршио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246. ст. 1. КЗ.

Првостепени суд у образложењу пресуде наводи да дело које се окривљеном ставља на терет, није кривично дело, имајући у виду да је одредбом чл. 246. ст. 1. КЗ, прописано да кривично дело врши онај ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге, те да би постојало предметно кривично дело, неопходно је да се нека од алтернативно прописаних радњи чини

неовлашћено, који елемент мора бити описан оптужницом надлежног јавног тужиоца. Имајући претходно у виду, закључио је да, дело које је окривљеном С.И. стављено на терет, није по закону кривично дело, јер му недостаје један од елемената кривичног дела, будући да се у оптужници не наводи да је радњу продаје опојне дроге окривљени вршио неовлашћено, због чега је окривљеног, ослободио од оптужбе.

По налажењу Апелационог суда, претходно дати разлози првостепеног суда, за сада се не могу прихватити као правилни, због чега су основани жалбени наводи јавног тужиоца Вишег јавног тужилаштва у Јагодини.

Одредбом чл. 5 ст. 1. Закона о психоактивним контролисаним супстанцама, прописано је да је забрањена производња, промет и употреба психоактивних контролисаних супстанци, као и достава психоактивних контролисаних супстанци и биљака из којих се могу добити психоактивне контролисане супстанце, осим под условима прописаним овим законом, док је одредбом чл. 5. ст. 3. Закона о психоактивним контролисаним супстанцама прописано да се на производњу, промет, употребу и доставу психоактивних контролисаних супстанци из ст. 1 овог члана, примењују прописи којима се уређују кривична дела.

Одредбом чл. 58. ст. 1. Закона о психоактивним контролисаним супстанцама, прописано је да је забрањено гајење биљака из којих се могу добити психоактивне контролисане супстанце, као и њихов промет и поседовање, осим под условима прописаним тим законом и прописима донетим за спровођење тог закона. Одредбом чл. 58. ст. 2. тач. 1. Закона о психоактивним контролисаним супстанцама, прописано је да је забрањено гајење врста и варијетета конопље рода „cannabis“ који могу садржати више од 0,3% супстанце из групе тетрахидроканабинола (ТХЦ), док је одредбом чл. 58. ст. 3. Закона о психоактивним контролисаним супстанцама, прописано да се на забрану из ст. 2 тог члана примењују прописи којима се уређују кривична дела.

У оптужници јавног тужиоца Вишег јавног тужилаштва, наведено је „да је дана 08.04.2022. године, у Шалудовцу код Параћина, у урачуњљивом стању, способан да схвати значај свог дела и да управља својим поступцима, свестан тога да је његово дело забрањено, након што је ушао и сео на место сувозача у возило марке „VW“ модел „ПОЛО“ регистарских ознака NI 257-UC, којим се непосредно пре тога у село Шаудовац довезао М.М. из села

Скорица, општина Ражањ, а што је све уследило након што су окривљени С.И. и М.М. путем телефонске комуникације договорили купопродају опојне дроге, те је окривљени С.И. у наведеном возилу окривљеном М.М., за новчаницу од 1.000,00 динара, продао опојну дрогу „cannabis sativa“, која супстанца је на списку психоактивних контролисаних супстанци Правилника о утврђивању списка психоактивних контролисаних супстанци („Службени гласник РС“ број 38/19 од 31.05.2019. године), са концентрацијом ТХЦ (тетрахидрокананола) у масеном уделу већем од 0,3%, у укупној нето количини од 1,24 грама... при чему је окривљени С.И. био свестан предузетих радњи, хтео је њихово извршење и наступање забрањене последице“, из које произлази да су описани субјективни и објективни елементи кривичног дела из чл. 246. ст. 1. КЗ, те је описан и елемент противправности кривичног дела, односно свест окривљеног о забрањености дела.

Самим тим, по налажењу Апелационог суда, изостављање речи „неовлашћено“, која се односи на држање ради продаје опојне дроге „cannabis“, чији је проценат ТХЦ у масеном уделу већем од 0,3%, не доводи у питање постојање елемената кривичног дела из чл. 246. ст. 1. КЗ, будући да се наведена супстанца опојна дрога „cannabis“, налази на списку психоактивних контролисаних супстанци Правилника о утврђивању списка психоактивних контролисаних супстанци („Службени гласник РС“ број 38/19 од 31.05.2019. године) чији је промет и поседовање забрањен физичким лицима, па се, када су у питању физичка лица подразумева да је њихово држање неовлашћено, због чега изостанак термина „неовлашћено“ не значи и изостанак противправности, како се то основано указује жалбом јавног тужиоца, из којих разлога је побијана пресуда укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

(пресуда Вишег суда у Јагодини К-2/23 од 29.08.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-696/24 од 12.12.2024. године)

*Сентенцу приредила Драгана Максимовић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ (члан 193 став 3 у вези става 1 Кривичног законика)

Када је окривљени оптужен за једно кривично дело у односу на три оштећена лица, а суд утврди да није доказано да је окривљени извршио противправне радње према свим оштећеним лицима, радње које нису доказане се само изостављају из чињеничног описа предметног кривичног дела.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Новом Пазару 20К. бр. 888/22 од 14.10.2024. године, у ст. I изреке, окривљени С.Б. је на основу одредбе чл. 423. тач. 2. Законика о кривичном поступку (ЗКП), ослобођен од оптужбе да би радњама ближе описаним у овом делу изреке, извршио кривично дело насиље у породици из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1 Кривичног законика (КЗ).

Истом пресудом у ставу II изреке, окривљени је оглашен кривим да је извршио кривично дело насиље у породици из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ и осуђен на казну затвора у трајању од 1 (једне) године и истовремено одређено да ће се казна затвора извршити тако што ће је окривљени издржавати у просторијама у којима станује уз примену електронског надзора, с тим што окривљени не сме напуштати просторије у којима станује осим у случајевима прописаним законом који уређује извршење кривичних санкција и уколико једном у трајању преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти просторије у којима станује, суд ће одредити да остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора.

Оптужницом јавног тужиоца Основног јавног тужилаштва у Новом Пазару Кти бр. 9/22, Кто 585/22 од 27.09.2022. године (приспела у суд дана 28.09.2022. године), окривљеном С.Б. је стављено на терет извршење једног кривичног дела насиље у породици из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. Кривичног законика (КЗ).

Побијаном пресудом окривљени С.Б. је у ставу I изреке, ослобођен од оптужбе да би радњама ближе описаним у овом делу изреке извршио кривично дело насиље у породици из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, а у односу на оштећеног мал. Џ.Б. У ставу II изреке, окривљени је оглашен кривим да је

извршио кривично дело насиље у породици из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, у односу на оштећене Н. Б. и Н.Б.

Како окривљени није оптужен за два кривична дела из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, већ за једно кривично дело из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, а побијаном пресудом је окривљени ослобођен за једно кривично дело из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, а оглашен кривим за једно кривично дело из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, то и по налажењу Апелационог суда, изрека ожалбене пресуде је неразумљива.

У конкретном случају када је окривљени оптужен за једно кривично дело у односу на три оштећена лица, а првостепени суд утврди да није доказано да је окривљени извршио противправне радње према свим оштећеним лицима, радње које нису доказане се само изостављају из чињеничног описа предметног кривичног дела.

(пресуда Основног суда у Новом Пазару 20К-888/20 од 14.12.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-н-61/25 од 12.02.2025. године)

*Сентенцу приредила Драгана Максимовић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ДОЗВОЉЕНОСТ ПОНОВНОГ ПОДНОШЕЊА МОЛБЕ ЗА СУДСКУ РЕХАБИЛИТАЦИЈУ

Осуђени може подносити молбу за судску рехабилитацију више пута и није везан роком, осим у ситуацији када је претходна молба одбијена јер осуђени својим владањем није заслужио рехабилитацију (чл. 99 ст. 2 Кривичног законика).

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Јагодини Кв-341/23 од 23.12.2024. године, одбачена је, као недозвољена, молба браниоца осуђеног А.А. из села Стрмостен, општина Деспотовац, адвоката Б.Б. из Деспотовца, за брисање осуда по правноснажним пресудама Окружног суда у Јагодини К-39/01 од 28.01.2002. године, Општинског суда у Деспотовцу К-4/08 од 11.03.2008. године и Основног суда у Параћину 5К-1122/10 од 21.07.2010. године.

Против првостепеног решења жалбу је изјавио бранилац осуђеног, адвокат В.В. из Краљева, због битних повреда одредаба кривичног поступка из чл. 438. ст. 2. тач. 2. и 3. Законика о кривичном поступку, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу уважи жалбу, побијано решење укине и предмет упути првостепеном суду на поновно одлучивање.

Одредбом чл. 574. Законика о кривичном поступку, прописани су случајеви када ће веће решењем одбацити молбу за судску рехабилитацију, а како није реч ни о једној од тих ситуација, првостепени суд је требало да одреди рочиште за одлучивање о молби и донесе одлуку у складу са одредбом чл. 577. ст. 1. Законика о кривичном поступку.

Стоји чињеница да је решењем Вишег суда у Јагодини Кв-172/23 од 14.09.2023. године, одбијена молба браниоца осуђеног А.А. за давање судске рехабилитације осуђеном, из разлога што је тај суд нашао да нису испуњени услови из чл. 100. Кривичног законика, али како није реч о ситуацији када се молба одбија јер осуђени својим владањем није заслужио рехабилитацију (чл. 99. ст. 2. Кривичног законика), у ком случају би осуђени био везан роком за поновно подношење молбе (чл. 577. ст. 3. Законика о кривичном поступку), то је нејасно на основу чега првостепени суд изводи закључак о недозвољености молбе, имајући у виду да у свим другим случајевима осуђени може подносити молбу више пута и није везан роком, па је уважавањем жалбе браниоца осуђеног, побијано решење морало бити укинато и предмет упућен првостепеном суду на поновно одлучивање.

(решење Вишег суда у Јагодини Кв-341/23 од 23.12.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кжс2-86/25 од 07.02.2025. године)

***Сентенцу приредила Милена Матановић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу***

ПОКУШАЈ КВАЛИФИКОВАНОГ ОБЛИКА КРИВИЧНОГ ДЕЛА

Није могућ покушај квалификованог облика кривичног дела.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Аранђеловцу 4К-86/23 од 10.10.2024. године, оглашен је кривим окривљени А.А, због продуженог кривичног дела превара у покушају из чл. 208. ст. 3. у вези ст. 1. Кривичног законика у вези чл. 30. и чл. 61. Кривичног законика, па је осуђен на казну затвора у трајању од 1 (једне) године, у коју му се урачунава време проведено у притвору, а коју ће да издржи по правноснажности пресуде у просторијама у којима станује, уз примену мере електронског надзора.

Међутим, основано се жалбом браниоца окривљеног указује да првостепени суд није дао јасне разлоге зашто налази да је окривљени А.А. извршио продужено кривично дело превара у покушају из чл. 208. ст. 3. у вези ст. 1. Кривичног законика у вези чл. 30. и чл. 61. Кривичног законика, а ово из разлога што покушај квалификованог облика кривичног дела превара из чл. 208. ст. 3. у вези ст. 1. Кривичног законика није могућ, па овај суд налази да, у ситуацији када противправна имовинска корист прописана одредбом поменутог члана није остварена, као што је то у конкретном случај, неће постојати покушај овог облика кривичног дела, с обзиром на то да постигнута имовинска корист не представља последицу већ квалификаторну околност дела, па уколико није постигнута, нема ни покушаја извршења кривичног дела. С тим у вези, основано се жалбом браниоца окривљеног указује да су нејасни разлози првостепеног суда да се у радњама окривљеног стичу битни елементи продуженог кривичног дела превара у покушају из чл. 208. ст. 3. у вези ст. 1. Кривичног законика у вези чл. 30. и чл. 61. Кривичног законика, због чега је усвајањем жалбе браниоца окривљеног првостепена пресуда морала бити укинута, а предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

(пресуда Основног суда у Аранђеловцу 4К-86/23 од 10.10.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-818/24 од 17.12.2024. године)

***Сентенцу приредила Милена Матановић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу***

ТЕШКО ДЕЛО ПРОТИВ БЕЗБЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА

(члан 297 став 3 у вези члана 289 став 3 у
вези става 1 Кривичног законика)

Учинилац кривичног дела поступа из нехата онда када има или може да има тачну представу о свом чињењу и могућности да услед његовог чињења наступи последица, али у односу на ту последицу учинилац не поступа вољно, односно последица његове радње није обухваћена његовим хтењем нити пристајањем на исту.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Ужицу ЗК. 60/24 од 11.03.2024. године, окривљени А.А. оглашен је кривим да је извршио кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297. ст. 3. у вези чл. 289. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, па му је суд за исто изрекао условну осуду тако што му је утврдио казну затвора у трајању од 7 (седам) месеци која се неће извршити уколико у року од 1 (једне) године, од дана правноснажности пресуде, не учини ново кривично дело, а на основу чл. 297. ст. 5. у вези чл. 86. КЗ, окривљеном је изречена мера безбедности забране управљања моторним возилом „Б“ категорије у трајању од 4 (четири) месеца.

Према правилном закључку првостепеног суда окривљени је поступио супротно одредби чл. 23. ст. 1. и ст. 2. и одредби чл. 99. ст. 3. Закона о безбедности саобраћаја на путевима, али је предметно кривично дело учинио са свесним нехатом, као обликом виности, а не са евентуалним умишљајем. Наиме, учинилац кривичног дела поступа из нехата онда када има или може да има тачну представу о свом чињењу и могућност да услед његовог чињења наступи последица, али у односу на ту последицу учинилац не поступа вољно, односно последица његове радње није обухваћена његовим хтењем нити пристајањем на исту, што би значило да је нехат непажљиво, неопрезно а може се рећи и крајње необазриво поступање учиниоца кривичног дела, при чему у односу на могућност наступања последице код учиниоца изостаје вољни елемент.

Следом наведеног првостепени суд је на правилно и потпуно утврђено чињенично стање, како у погледу објективних, тако и у погледу субјективних обележја бића кривичног дела, правилно применио кривични закон када је

окривљеног АА огласио кривим да је извршио кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297. ст. 3. у вези чл. 289. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, а разлози првостепеног суда у погледу правне квалификације кривичног дела дате на страни 5. образложења као јасне и довољне у свему прихвата и другостепени суд, па су супротни жалбени наводи оцењени као неосновани.

(пресуда Основног суда у Ужицу 3К. 60/24 од 11.03.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-349/24 од 27.05.2024. године)

*Сентенцу приредила Марина Славковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЈЕДИНСТВЕНА КАЗНА У ТРАЈАЊУ ОД ДВАДЕСЕТ ГОДИНА КАО МАКСИМАЛНА КАЗНА У ПОСТУПКУ ИЗРИЦАЊА ЈЕДИНСТВЕНЕ КАЗНЕ (члан 60 став 2 тачка 2 Кривичног законика)

Уколико су, у поступку за преиначење одлуке о казни, испуњени услови за изрицање јединствене казне, суд не може одбити захтев само због тога што јединствена казна прелази двадесет година затвора.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Краљеву Кв.175/24 од 21.01.2025. године, одбијен је као неоснован захтев браниоца осуђеног за изрицање јединствене казне затвора осуђеном по правноснажним пресудама Вишег суда у Краљеву Кв.76/24 од 29.07.2024. године, Основног суда у Нишу К.1093/20 од 02.08.2023. године, Основног суда у Прокупљу К.84/24 од 23.04.2024. године, Основног суда у Лесковцу К.557/22 од 18.12.2023. године, Основног суда у Прокупљу К.263/23 од 02.02.2024. године, Основног суда у Рашкој К-97/21 од 08.02.2024. године (преиначена пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Кж1.242/24 од 23.04.2024. године) и Основног суда у Прокупљу К.247/22 од 20.02.2024. године.

Из образложења пресуде произилази да је осуђеном правноснажном пресудом Вишег суда у Краљеву Кв-76/24 од 29.07.2024. године изречена јединствена казна затвора у трајању од 20 (двадесет) година.

Првостепени суд је нашао да збир изречених казни затвора по правноснажним пресудама по којима се тражи спајање казни износи 42 године и 8 месеци, а осуђени би, у складу са одредбом чл. 45. ст. 1. Кривичног законика, у конкретном случају могао бити осуђен на “само 20 година”, па би му изрицањем јединствене казне велики део казне био “опроштен”, на који начин се не би остварила сврха кажњавања, па је првостепени суд одбио захтев браниоца осуђеног Б.К. за изрицање јединствене казне, иако у последњем ставу на страни 4 побијане пресуде, налази да „осуђени испуњава услове прописане чл. 60. и чл. 62. КЗ”.

Одредбом чл. 62. ст. 1. Кривичног законика прописано је да ако се осуђеном лицу суди за кривично дело учињено пре него што је започело издржавање казне по ранијој осуди или за кривично дело учињено за време издржавања казне затвора или малолетничког затвора, суд ће изрећи јединствену казну за сва кривична дела применом одредаба чл. 60. овог законика, узимајући раније изречену казну као већ утврђену, при чему се казна или део казне коју је осуђени издржао урачунава у изречену казну затвора, док је одредбом чл. 60. ст. 2. тач. 2. Кривичног законика прописано да ако је суд за кривична дела у стицају утврдио казне затвора, повисиће најтежу утврђену казну, с тим да јединствена казна не сме достићи збир утврђених казни, нити прећи двадесет година затвора. Такође, одредбом чл. 555. Законика о кривичном поступку, прописано је да ће суд пресудом одбити захтев за изрицање јединствене казне, ако утврди да нема разлога из чл. 552. овог законика.

По налажењу Апелационог суда, основано се жалбама осуђеног и његовог браниоца указује да првостепени суд није дао јасне разлоге када је одбио захтев за изрицање јединствене казне осуђеном, будући да није ценио да ли су испуњени услови из чл. 62. ст. 1. Кривичног законика, односно није ценио да ли је осуђени кривично дело по каснијој осуди извршио пре него што је започео издржавање казне по ранијој осуди или за време издржавања казне, па је побијана пресуда, усвајањем жалби осуђеног и његовог браниоца, морала бити укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

(пресуда Вишег суда у Краљеву Кв-175/24 од 21.01.2025. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-96/25 од 13.02.2025. године)

*Сентенцу приредила Драгана Максимовић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРОЦЕСНО ПРАВО

ОДЛУЧИВАЊЕ О ПРЕДЛОГУ ЗА ИЗРИЦАЊЕ МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ ОБАВЕЗНО ПСИХИЈАТРИЈСКО ЛЕЧЕЊЕ И ЧУВАЊЕ У ЗДРАВСТВЕНОЈ УСТАНОВИ (члан 526 Законика о кривичном поступку)

Када су предлогом за изрицање мере безбедности обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи обухваћена два противправна дела у закону одређена као кривична дела, па суд нађе да није доказано да је једно противправно дело извршено, како би решио предмет оптужбе, овлашћен је да донесе ослобађајућу пресуду за то противправно дело, а не само да исто изостави из изреке решења којим је окривљеном изречена мера безбедности.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Краљеву К.бр.22/24 од 10.07.2024. године, окривљеном Д.Д. због у стању неурачунљивости извршеног противправног дела, у закону одређеног као кривично дело недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348. ст. 4. у вези ст. 1. КЗ, изречена је мера безбедности обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи.

Основано се жалбом јавног тужиоца указује да је првостепено решење захваћено битном повредом одредаба кривичног поступка из чл. 438 ст. 2 тач. 2 ЗКП, која се огледа у томе што су разлози решења противречни изреци, услед чега се законитост и правилност решења не могу испитати, па је његово укидање неминовно.

Наиме, изреком побијаног решења окривљеном који је критичног дана у Краљеву, у угоститељском објекту „Галија“, у стању неурачунљивости, услед душевног обољења СЦХ спектра, неовлашћено носио ватрено оружје, тако што је противно чл. 5. ст. 2. у вези чл. 4. тач. 2. Закона о оружју и муницији, без исправе надлежног органа, за појасом панталона носио ватрено оружје – преправљени стартно – гасно – сигнални пиштољ, марке „Bruni“, модел „Automatic“, изворног калибра 8 мм К, фабричког броја 32523, које користи бојеви метак калибра 7,65x17 мм, са припадајућим оквиром, који су полицијски

службеници ПУ Краљево код њега пронашли и уз потврду о привремено одузетим предметима му привремено одузели, чиме је учинио у стању неурачунљивости противправно дело у закону одређено као кривично дело недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348. ст. 4. у вези ст. 1. КЗ, изречена мера безбедности обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи.

У образложењу решења, између осталог, се наводи да је за овај суд до степена извесности утврђено да је окривљени 23 таблете Бромазепама од 3 мг држао овлашћено, имајући у виду да су му лекари преписивали лек из групе лекова у коју спада и ксалол и бромазепам и то последњих 12 година, због болести од које болује. Имајући у виду наведено, а поштујући правно техничка правила за израду пресуде и решења која су у правном поретку изједначена са пресудом, суд је из изреке решења изоставио радњу описану под тачком 2 предлога за изрицање мере безбедности обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи.

По оцени Апелационог суда, овако дати разлози су у потпуној супротности са изреком решења која не садржи одлуку о противправном делу које је у закону одређено као кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246а. ст. 1. КЗ које је окривљеном стављено на терет оптужним актом, чиме суштински није ни решен предмет оптужбе, будући да је првостепени суд, уколико нађе да није доказано да је окривљени извршио неко од противправних дела која су у закону одређена као кривична дела која су му стављена на терет предлогом за изрицање мере безбедности обавезно лечење и чување у здравственој установи, овлашћен да донесе одговарајућу пресуду у односу на то противправно дело (чл. 423. ЗКП), те уколико утврди да је окривљени извршио друго противправно дело које је у закону одређено као кривично дело и обухваћено истим предлогом за изрицање мере безбедности, према окривљеном да изрекне меру безбедности обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи, због извршења тог противправног дела у неурачунљивом стању, будући да је решење садржано у пресуди.

(решење Вишег суда у Краљеву К.бр.22/24 од 10.07.2024.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-547/24 од 06.09.2024.године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**ЖАЛБА НА ПРЕСУДУ КОЈОМ ЈЕ ПРИХВАЋЕН
СПОРАЗУМ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА
(члан 319 Законика о кривичном поступку)**

Жалба окривљеног на висину имовинскоправног захтева који је обавезан да плати оштећеном је неоснована када се пресуда односи на предмет споразума.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крагујевцу Спк.бр.4/24 од 12.06.2024. године, на основу чл. 317. ст. 1. ЗКП, прихваћен је споразум о признању кривичног дела Основног јавног тужилаштва у Крагујевцу Ск.бр.4/24 од 03.06.2024. године, закључен између Основног јавног тужиоца у Крагујевцу и окривљеног М.Д. са браниоцима Н.Р. и С.Б., адвокатима из Крагујевца, а по оптужници Кто.359/24 од 03.06.2024. године, па је окривљени М.Д. оглашен кривим да је извршио продужено кривично дело тешка крађа у саизвршилаштву из чл. 204. ст. 4. у вези чл. 33. и чл. 61. КЗ и осуђен на казну затвора у трајању од 3 (три) године, коју ће издржати по правноснажности пресуде у заводу за извршење кривичних санкција.

Истом пресудом, између осталог, на основу чл. 258. ЗКП, окривљени је обавезан да оштећенима на име имовинскоправних захтева исплати и то: оштећеној Д.М. износ од 193.537,41 динара, оштећеном М.М. износ од 205.266,08 динара, оштећеној М.Ђ. износ од 328.425,72 динара, оштећеном М.З. износ од 527.427,45 динара, оштећеном В.Ј. износ од 1.406.473,20 динара, оштећеном Љ.К. износ од 410.217,50 динара, оштећеном Н.Ј. износ од 691.509,50 динара и оштећеном Б.П. износ од 902.478,50 динара, у року од 30 дана од дана правноснажности пресуде, под претњом принудног извршења.

Жалба против одлуке суда о споразуму о признању кривичног дела се може изјавити због постојања разлога из чл. 338. ст. 1. ЗКП, ако дело које је предмет оптужбе није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности (тач. 1), ако је кривично гоњење застарело или је дело обухваћено амнестијом или помиловањем или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење (тач. 2) или нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет оптужбе (тач. 3), или ако се пресуда не односи на предмет споразума (чл. 314. ЗКП),

којим је у тач. 4 предвиђено да споразум, између осталог, може да обухвати и имовинскоправни захтев уколико је поднет.

Имајући у виду да је окривљени закључио споразум са јавним тужиоцем и о висини имовинскоправног захтева који је обавезан да плати оштећенима, то је жалба којом се побија висина обавезе окривљеног на име имовинскоправног захтева, оцењена као неоснована, будући да се пресуда односи на предмет споразума.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу Спк.бр.4/24 од 12.06.2024. године исправљена решењем Основног суда у Крагујевцу Спк.бр.4/24 од 08.08.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-Спк-4/24 од 17.10.2024. године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

СПАЈАЊЕ ПОСТУПКА У ПОНОВЉЕНОМ ПОСТУПКУ (члан 30 и 481 Законика о кривичном поступку)

Повређен је закон на штету окривљеног када је окривљени у поновљеном поступку због суђења у присуству за продужено кривично дело крађа из члана 203 став 1 КЗ у вези члана 33 и 61 КЗ, спајањем поступка који се води због кривичног дела тешка крађа у саизвршилаштву из члана 204 став 1 тачка 3 КЗ у вези члана 33 КЗ, оглашен кривим да је извршио једно продужено кривично дело тешка крађа у саизвршилаштву из члана 204 став 1 тачка 3 КЗ у вези члана 33 и 61 КЗ, а да првостепена правноснажна пресуда донета суђењем у одсуству није стављена у целини ван снаге.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Јагодини 2К.бр.46/24 од 01.07.2024. године, окривљени Б.Ђ. је оглашен кривим да је извршио продужено кривично дело тешка крађа у саизвршилаштву из чл. 204. ст. 1. тач. 3. КЗ у вези са чл. 33. и чл. 61. КЗ, па је осуђен на казну затвора у трајању од 2 (две) године, коју казну ће издржати по правноснажности пресуде, а у коју се има урачунати време проведено у притвору од 10.01.2024. године до 08.03.2024. године

Апелациони суд у Крагујевцу, као другостепени, налази да су наводи жалбе браниоца окривљеног делимично основани у делу да првостепени суд након спајања кривичних поступака који се воде против истог окривљеног, у смислу чл. 30. ЗКП и то једног због продуженог кривичног дела крађа у саизвршилаштву из чл. 203. ст. 1. КЗ у вези чл. 33. и чл. 61. КЗ, за које је дозвољено понављање кривичног поступка и другог због кривичног дела тешка крађа у саизвршилаштву из чл. 204. ст. 1. тач. 3. КЗ у вези чл. 33. КЗ, против које одлуке није дозвољена жалба и изречене казна затвора у трајању од 2 (две) године за једно продужено кривично дело тешка крађа у саизвршилаштву из чл. 204. ст. 1. тач. 3. КЗ у вези чл. 33. и 61. КЗ (у чији састав је ушло кривично дело из чл. 203. ст. 1. КЗ у вези чл. 33. и чл. 61. КЗ), суштински није решио о судбини пресуде Основног суда у Јагодини К.бр.221/20 од 08.10.2020. године, која је преиначена пресудом Вишег суда у Јагодини Кж1.бр. 207/20 од 30.10.2020. године, којом је окривљени Б. Ђ. оглашен кривим због продуженог кривичног дела крађа из чл. 203. ст. 1. КЗ у вези са чл. 33. и 61. КЗ и осуђен на казну затвора у трајању од 7 (седам) месеци, а супротно одредби чл. 478. ст. 3. тач. 1. ЗКП, чиме је повредио процесни закон на штету окривљеног, будући да против истог окривљеног егзистирају две пресуде у вези исте кривичноправне ствари.

Следствено томе, Апелациони суд у Крагујевцу је делимичним усвајањем жалбе браниоца окривљеног преиначио првостепену пресуду и одлучио као у изреци под I, тако што је ставио ван снаге у целини пресуду у вези које је дозвољено понављање кривичног поступка у присуству окривљеног.

(пресуда Основног суда у Јагодини 2К.бр.46/24 од 01.07.2024.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-585/24 од 15.10.2024.године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

**САГЛАСНОСТ ЈАВНОГ ТУЖИОЦА ЗА ИЗРИЦАЊЕ
ЈЕДИНСТВЕНЕ КАЗНЕ ЗАТВОРА У ПОСТУПКУ ЗА
ПРЕИНАЧЕЊЕ ОДЛУКЕ О КАЗНИ
(члан 554 Законика о кривичном поступку)**

Сагласност јавног тужиоца за изрицање јединствене казне затвора спајањем правноснажно утврђене казне затвора и тзв. суплеторног затвора насталог заменом неплаћене новчане казне казном затвора није од утицаја на одлуку суда да одбије такав захтев осуђеног.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Ужицу Кв-144/24 од 01.10.2024.године, одбијен је захтев осуђеног Ж.И. за изрицање јединствене казне, преиначењем у делу одлуке о казни пресуде Вишег суда у Ужицу Спк-18/23 од 14.09.2023. године и решења Основног суда у Ужицу Кв-149/24 од 21.05.2024.године (ЗК-23/23) којом је замењена новчана казна по пресуди Основног суда у Ужицу ЗК-23/23 од 28.03.2023. године у казну затвора, као неоснован.

Одредбом чл. 552. тач. 1. ЗКП је предвиђено да се поступак за изрицање јединствене казне покреће на захтев јавног тужиоца или осуђеног и његовог браниоца ако је против истог осуђеног у две или више пресуда изречено више казни, а нису примењене одредбе о одмеравању јединствене казне за дела у стицају.

Будући да замена новчане казне услед неплаћања у казну затвора представља само начин извршења новчане казне која није плаћена, то је правилан закључак првостепеног суда да нема законских услова за изрицање јединствене казне затвора изречене правноснажном пресудом и решењем о замени новчане казне у такозвани суплеторни затвор услед неплаћања новчане казне у роковима остављеним у правноснажној пресуди, с обзиром да одредбама процесног и материјалног права оваква могућност није предвиђена.

Наводима жалбе осуђеног да се са његовим захтевом за изрицање јединствене казне сложио јавни тужилац поднеском Ктр-1250/24 од 25.09.2024. године, нису од утицаја на другачију одлуку суда, имајући у виду да суд приликом доношења одлуке није везан изјашњењем јавног тужиоца, с обзиром да је одредбом чл. 554. ЗКП само прописано да ће пре доношења

одлуке суд узети изјаву од супротне странке, у конкретном случају јавног тужиоца, будући да је осуђени поднео захтев за изрицање јединствене казне.

(пресуда Вишег суда у Ужицу Кв-144/24 од 01.10.2024.године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-715/24 од 15.11.2024.године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОЛИЦИЈСКО ОПАЖАЊЕ И ОПСЕРВИРАЊЕ И ПОСЕБНА ДОКАЗНА РАДЊА ТАЈНО ПРАЋЕЊЕ И СНИМАЊЕ

**(члан 50 Закона о полицији и члан 171 За-
коника о кривичном поступку)**

Полицијско опажање и опсервирање, као полицијске радње које полицијски службеници предузимају приликом обављања полицијских послова, предузимају се пре постојања основа сумње да је извршено кривично дело, док се посебна доказна радња тајно праћење и снимање предузима по наредби судије за претходни поступак у случају кад постоје основи сумње да је извршено кривично дело.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Крагујевцу 1К-4/22 од 13.03.2024. године, окривљени У.Г. и Р.Г. оглашени су кривим да су извршили кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246. ст. 1. КЗ као саизвршиоци у вези чл.33 КЗ и осуђени су на казне затвора у трајању од по 3 (три) године и 2 (два) месеца, у којима је, сходно чл. 63. КЗ, урачунато време проведено у притвору.

У образложењу првостепене пресуде је наведено да је оцена суда да су саслушани сведоци до самог тренутка предузимања снимања као посебне доказне радње као овлашћена службена лица вршили опсервацију окривљених и предузимали радњу у складу са одредбом чл. 286. ст. 1. и 2. ЗКП, а такође су исти поступали у складу са одредбама чл. 47. ст. 2. тач. 3. и чл. 50. ст. 2. Закона о полицији, којима су полицијски службеници овлашћени да приликом обављања полицијских послова примењују полицијске радње у складу са законом и друге радње, између осталог, и полицијско опажање

и опсервирање, а које опсервирање се врши на другим јавним и другим доступним местима без задирања у право на приватност било ког лица, а што и произилази из исказа ових сведока.

Одредбом чл.47 Закона о полицији („Службени гласник РС“, број 6/2016, 24/2018 и 87/2018) су регулисане полицијске мере и радње које предузимају полицијски службеници у статусу овлашћених службених лица приликом обављања полицијских послова и, између осталог, полицијско опажање и опсервирање (тач. 2).

Одредбом чл. 50. Закона о полицији је регулисано полицијско опажање и опсервирање, те да ради провере добијених обавештења и формирања предлога надлежним органима за које су овлашћени законом, полицијски службеници могу, пре постојања основа сумње, да је извршено кривично дело или прекршај, путем полицијског непосредног опажања, опсервирања, да прикупљају обавештења и податке од користи за утврђивање да ли су се стекли основи сумње да је извршено кривично дело или прекршај (ст. 1). Опсервирање се врши на јавним и другим за приступ доступним местима, без задирања у право на приватност било ког лица (ст. 2). Добијена обавештења која се не могу користити у поступку и немају оперативни значај уништавају се у року од годину дана (ст. 3).

Наредбом судије за претходни поступак Вишег суда у Крагујевцу, Стр. Кри-16/21 од 23.04.2021. године, између осталог, наређено је продужење посебне доказне радње тајног праћења и снимања одређене наредбом судије за претходни поступак Вишег суда у Крагујевцу Стр.Кри-16/21 од 25.01.2021. године и Стр.Кри-106/21 од 25.03.2021. године, према У. Г., а који конспиративне контакте и комуникације остварује на јавним местима – отвореном простору на територији Републике Србије, те местима на којима је приступ ограничен, а у цитираној наредби је наведено да је судији за претходни поступак достављен образложени предлог ВЈТ Стр.Пов.16/21 од 22.04.2021. године.

Имајући у виду стање у списима предмета, изведене доказе и образложење побијане пресуде да су полицијски службеници МУП РС, УКП, Служба за борбу против дрога, М.Ж., П.К. и В.Р., критичног дана 17.06.2021. године поступали по издатој наредби судије за претходни поступак којом је продужена посебна доказна радња тајног праћења и снимања одређена 25.01.2021. године и 25.03.2021. године, то су потпуно нејасни разлози

првостепеног суда да су се у својим исказима наведена службена лица као сведоци изјашњавали о сазнањима до којих су дошли применом вршења полицијских радњи полицијског опажања и опсервирања у смислу чл. 50. Закона о полицији, која радња се врши пре постојања основа сумње да је извршено кривично дело, а у конкретном случају основи сумње да је извршено кривично дело из чл. 246. ст. 1. КЗ стоје јер је издата наредба за спровођење посебне доказне радње, нашта се основано указује изјављеним жалбама.

(пресуда Вишег суда у Крагујевцу 1К-4/22 од 13.03.2024.године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-416/24 од 11.07.2024.године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

ИСПРАВКА ПРЕСУДЕ

(члан 431 Законика о кривичном поступку)

Када је у изворнику пресуде пропуштено да се окривљеном изрекне мера безбедности обавезно лечење наркомана, наведени недостатак се не може исправити доношењем решења о исправци пресуде којом се изриче наведена мера, јер се исправком пресуде отклањају несагласности између овереног преписа пресуде и њеног изворника.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Аранђеловцу 1К.бр.296/23 од 26.01.2024. године, окривљени Н.Ш.Д. оглашен је кривим да је извршио кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246а. ст. 2. КЗ, за које му је утврђена казна затвора у трајању од 3 (три) године и 6 (шест) месеци, и за кривично дело ометање службеног лица у вршењу службене дужности из чл. 23. ст. 1. Закона о јавном реду и миру, за које му је утврђена казна затвора у трајању од 7 (седам) месеци, па је осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 4 (четири) године, коју ће окривљени издржавати по правноснажности пресуде у заводу за извршење кривичних санкција. У изречену казну затвора се има урачунати време проведено у притвору „у периоду од 09.11.2023. године“.

Окривљеном је изречена мера безбедности одузимање предмета из чл. 246. ст. 5. КЗ и то опојне дроге амфетамин нето масе 120,10 грама.

Окривљени је обавезан да у корист буџетских средстава суда на име паушала плати износ од 10.000,00 динара, у року од 30 дана по правноснажности пресуде, под претњом принудног извршења, а о осталим трошковима суд ће донети посебно решење.

Решењем Основног суда у Аранђеловцу К.бр.296/23 од 22.03.2024. године, исправљена је пресуда Основног суда у Аранђеловцу 1К.бр.296/23 од 26.01.2024. године, тако што се у изреци пресуде, на трећој страни после ст. 3 додаје реченица „На основу чл. 83. КЗ-а суд окривљеном изриче меру безбедности обавезно лечење наркомана у заводу за извршење казне или одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи, док постоји потреба за лечењем, али не дуже од 3 године. Време проведено у установи за лечење урачунава се у казну затвора“ и у образложењу на деветој страни, после другог реда на тај начин што се додаје реченица: „Суд је окривљеном изрекао меру безбедности обавезно лечење наркомана у заводу за извршење казне или у другој специјализованој установи на основу чл. 83. КЗ-а, све у складу са налазом и мишљењем доктора психијатријске струке Д. И. Р.“. У осталом делу пресуда остаје неизмењена.

Одредбом чл. 431. ЗКП је прописано исправљање грешака у пресуди и ставом 2 да ако постоји несагласност између овереног преписа пресуде и њеног изворника у погледу података из чл. 424. овог законика, решење о исправци доставиће се лицима наведеним у чл. 427. ст. 5. и 6. овог законика. У том случају рок за жалбу против пресуде тече од дана достављања тог решења, против којег није дозвољена посебна жалба.

Имајући у виду цитирану одредбу закона, те стање у списима предмета Основног суда у Аранђеловцу К-296/23, из којих произилази да не постоји несагласност између преписа пресуде и изворника пресуде, услед чега није било места доношењу решења о исправци пресуде, Апелациони суд је жалбу браниоца окривљеног, адвоката А. В. изјављену у корист окривљеног, ценио у контексту жалбе на донету пресуду, налазећи да је иста основана.

(пресуда Основног суда у Аранђеловцу 1К.бр.296/23 од 26.01.2024.године, исправљена решењем Основног суда су Аранђеловцу 1К.бр.296/23 од 22.03.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-368/24 од 11.06.2024. године)

*Сентенцу приредила Милевка Миленковић,
судија Апелационог суда у Крагујевцу*

КОРИШЋЕЊЕ НЕЗАКОНИТИХ ДОКАЗА

Издајање незаконитих доказа из списка предмета правноснажним решењима у погледу којих је Врховни суд утврдио повреду закона у корист окривљеног, искључује њихово коришћење у даљем току поступка, упркос констатованој повреди.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Јагодини Кв-29/24 од 18.03.2024. године, потврђена је оптужница јавног тужиоца Вишег јавног тужилаштва у Јагодини Кто-2/24 од 17.01.2024. године, подигнута против окр. А.А. из села Рибаре, Град Јагодина, због кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246. ст. 1. КЗ.

Бранилац окривљеног у жалби указује да је погрешан став првостепеног суда да оптужница може бити заснована на доказима који су изузети у поступку зато што је Врховни суд донео донео по захтеву за заштиту законитости, утврђујући да је повређен закон у корист окривљеног и да то што се ради о правноснажно изузетим доказима није од утицаја, јер би то значило да је јавни тужилац поново стекао право да употреби те доказе који су изузети и да они могу несметано да се користе у поступку.

По налажењу Апелационог суда, из списка предмета произилази да су правноснажним решењима судије за преходни поступак Вишег суда у Јагодини Кппр-1/22 од 28.12.2022. године и Кппр-1/22 од 09.02.2023. године, по предлогу браниоца окривљеног, издвојени из списка предмета Вишег јавног тужилаштва у Јагодини Кти-37/21, као незаконити докази и то, записник о претресању стана и других просторија Кпп-139/21 од 04.11.2021. године и две потврде о привремено одузетим предметима ПУ Јагодина од 04.11.2021. године. Из списка даље произилази да против поменутих решења судије за претходни поступак, као и решења којима је веће из чл. 21. ст. 4. ЗКП Вишег суда у Јагодини одбило жалбе јавног тужиоца изјављене против истих, поднет захтев за заштиту законитости од стране јавног тужиоца Врховног јавног тужилаштва, по коме је Врховни суд донео пресуду Кзз-446/2023 од 31.05.2023. године, којом је усвојен захтев за заштиту законитости јавног тужиоца Врховног јавног тужилаштва Ктз-395/23 од 20.04.2023. године и утврђено да је правноснажним решењима Вишег суда у Јагодини Кппр-1/22 од 28.12.2022. године и Кв-2/23 од 04.01.2023. године, као и Кппр-1/22 од 09.02.2023. године и Кв-48/23 од 22.02.2023. године, повређен закон у корист окр. А.А.

Међутим, будући да поменута правноснажна решења судије за претходни поступак Вишег суда у Јагодини Кппр-56/22 од 07.10.2022. године и Кппр-68/22 од 29.12.2022. године и даље егзистирају у правном поретку, те да је против њих донета само утврђујућа пресуда Врховног суда, у смислу одредбе чл. 493. ЗКП, првостепени суд је везан таквим чињеничним стањем у овој кривичној ствари, без обзира што је наведеним решењима дошло до повреде закона у корист окривљеног и неоснованог издавања доказа из списка предмета, па су по налажењу Апелационог суда потпуно нејасни разлози првостепеног суда да свој закључак о постојању оправдане сумње да је окривљени извршио предметно кривичног дело заснује и на поменутих доказима који су издвојени из списка предмета, због чега је побијано решење, уважавањем жалбе браниоца, морало бити укинато и предмет упућен првостепеном суду на поновно одлучивање.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-201/24 од 02.04.2024. године и решење Вишег суда у Јагодини Кв-29/24 од 18.03.2024. године)

*Сентенцу приредио Никола Станојевић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

УСЛОВНИ ОТПУСТ

(члан 567 став 1 Законика о кривичном поступку)

Околност да је осуђени оглашаван одговорним за учињене прекршаје из области безбедности јавног саобраћаја, не може се узети као његова ранија осуђиваност која би била цењена у смислу одредбе чл. 567. ст. 1. Законика о кривичном поступку.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Краљеву Куо-72/24 од 16.12.2024. године усвојена је молба за пуштање на условни отпуст осуђеног А.А. из Буковице, Град Краљево, са издржавања казне затвора у трајању од 2 (две) године, по правноснажној пресуди Основног суда у Краљеву 48К-277/22 од 28.06.2023. године, због кривичног дела тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297. ст. 4. КЗ у вези чл. 289. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, с тим што ће условни отпуст трајати до истека изречене казне затвора, односно до 01.05.2025. године.

Жалбом јавног тужиоца се, између осталог, истиче да је првостепени суд пропустио да утврди чињеницу да је осуђени пре извршења предметног кривичног дела, у периоду од 2010. године до 2021. године, шест пута „правноснажно осуђен“ због прекршаја из области безбедности јавног саобраћаја.

По налажењу Апелационог суда, неосновани су поменути жалбени наводи јавног тужиоца, будући да се чињеница да је осуђени раније прекршајно кажњаван за учињене прекршаје из области безбедности јавног саобраћаја, односно оглашаван одговорним за иста, не може сматрати његовом ранијом осуђиваношћу, која би била цењена у смислу одредбе чл. 567. ст. 1. ЗКП, због чега је жалба оцењена као неоснована.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж-уо-7/25 од 14.01.2025. године и решење Основног суда у Краљеву Куо-72/24 од 16.12.2024. године)

*Сентенцу приредио Никола Станојевић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

САДРЖАЈ СПОРАЗУМА О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА (члан 314 тачка 3 Законика о кривичном поступку)

Не може се накнадно захтевати изрицање мере безбедности одузимање предмета од окривљеног, ако то питање није било обухваћено споразумом о признању кривичног дела који је прихваћен правноснажном пресудом.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Аранђеловцу Кв-14/24 од 07.02.2024. године, осуђеном А.А. из Марковца, на основу чл. 87. КЗ и чл. 535. ЗКП, изречена је мера безбедности одузимање предмета, ближе наведених у изреци побијаног решења, који предмети су привремено одузети од осуђеног по потврдама о привремено одузетим предметима ПС Аранђеловац Ку-788/15 од 24.04.2015. године и од 12.05.2015. године.

По налажењу Апелационог суда, из списка предмета произилази да је првостепеном суду дана 22.09.2015. године, поднет споразум о признању кривичног дела Ск-20/15, КТО-103/15, КТ-265/15, закључен између јавног тужиоца Основног јавног тужилаштва у Аранђеловцу и окр. А.А.

са браниоцем, адв. Б.Б. из Аранђеловца, по ком споразуму је донета правноснажна пресуда Основног суда у Аранђеловцу 14СПК-25/15, СК-20/15, К-180/15 од 19.10.2015. године и окривљени оглашен кривим због кривичног дела разбојништво у саизвршилаштву из чл. 206. ст. 1. КЗ у вези чл. 33. КЗ и др, за која је осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 4 (четири) године, са урачунавањем временаведеног у притвору, те обавезан да сноси трошкове кривичног поступка, а оштећени ради остваривања имовинскоправног захтева упућен на парнични поступак. Јавни тужилац Основног јавног тужилаштва у Аранђеловцу је поднео Основном суду у Аранђеловцу предлог Ск-20/15, Кт-103/15, Кт-8/15 од 22.11.2022. године, да се осуђеном изрекне мера безбедности одузимање предмета.

Одредбом чл. 314. тач. 3. ЗКП, прописано је да споразум о признању кривичног дела садржи споразум о врсти, мери или распону казне или друге кривичне санкције.

По налажењу Апелационог суда, предметни споразум јавног тужиоца и осуђеног А.А. од 22.09.2015. године не садржи споразум о мери безбедности одузимање предмета, коју јавни тужилац захтева предлогом од 22.11.2022. године, односно странке то питање тада њиме нису уопште регулисале и споразум је у таквом облику прихваћен правноснажном пресудом Основног суда у Аранђеловцу 14СПК-25/15, СК-20/15, К-180/15 од 19.10.2015. године, па с тим у вези, а како се то основано суштински указује жалбом браниоца осуђеног, у овој процесној ситуацији нема услова да се осуђеном изрекне поменута мера безбедности, па је побијано решење, уважавањем жалбе, преиначено и предлог јавног тужиоца за њено изрицање одбијен као неоснован.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-156/24 од 13.03.2024. године и решење Основног суда у Аранђеловцу Кв-14//24 од 07.02.2024. године)

*Сентенцу приредио Никола Станојевић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ИСКАЗ ПРЕМИНУЛОГ ПРИВИЛЕГОВАНОГ СВЕДОКА

(члан 406 став 2 Законика о кривичном поступку)

Упознавање са садржином записника о исказу привилегованог сведока из истраге који је преминуо пре почетка главног претреса, није условљено уредном доставом позива сведоку, већ само његовим позивањем на главни претрес.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Пожаревцу К-299/24-78 од 25.09.2024. године, одбијен је предлог јавног тужиоца Основног јавног тужилаштва у Пожаревцу и браниоца окривљеног А.А., да се на главном претресу прочита записник о испитивању ошт. сада пок. Б.Б., сачињен пред јавним тужиоцем Основног јавног тужилаштва у Пожаревцу дана 27.12.2023. године у предмету Кт-838/23, јер се ради о недозвољеном доказу – исказу сведока који је ослобођен дужности сведочења, а који није позван на главни претрес већ је преминуо пре почетка истог.

По налажењу Апелационог суда, одредбом чл. 406. ст. 1. тач. 1. ЗКП, прописано је да, осим у случајевима посебно прописаним у овом законикау, упознавање са садржином записника о исказима сведока, саопштених или већ осуђених саучесника у кривичном делу, као и записника о налазу и мишљењу вештака, може се по одлуци већа обавити сходном применом чл. 405. овог законика, ако су испитана лица умрла, душевно оболела или се не могу пронаћи или је њихов долазак пред суд немогућ или знатно отежан због старости, болести или других важних разлога, док је одредбом чл. 406. ст. 2. ЗКП, прописано да записници о ранијем испитивању лица која су ослобођена дужности сведочења (чл. 94. ст. 1.) не смеју се извести у складу са одредбама овог члана, ако та лица нису уопште позвана на главни претрес или су на главном претресу изјавила да неће да сведоче.

Полазећи од цитираних одредаба, а имајући у виду да примена чл. 406. ст. 2. ЗКП, није условљена уредном доставом позива сведоку, већ само његовим позивањем, што је, како то произилази из списка предмета, у конкретном случају учињено, најпре позивањем на главни претрес од 05.07.2024. године прибијањем обавештења на врата на кућној адреси оштећене, коме је истекао рок чувања (уз констатацију на записнику са главног претреса да иста није уредно позвана), а затим и позивањем на главни претрес од 15.07.2024. године

преко полиције, али присуство оштећене на главном претресу није могло бити обезбеђено, јер је у међувремену преминула, по оцени Апелационог суда, потпуно су нејасни поменути разлози првостепеног суда за закључак да предметни записник о испитивању овог сведока не може бити прочитан на главном претресу, због чега је, уважавањем жалбе јавног тужиоца, побијано решење морало бити укинато и предмет упућен првостепеном суду на поновно одлучивање.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-702/24 од 06.11.2024. године и решење Основног суда у Пожаревицу К-299/24-78 од 25.09.2024. године)

*Сентенцу приредио Никола Станојевић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПИСАНА ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА САДРЖИ ИЗЈАВУ ПРИВИЛЕГОВАНОГ СВЕДОКА КАО ДОКАЗ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Извештај стручног лица надлежног Центра за социјални рад, као и извештај лекара специјалисте Опште болнице о сазнањима до којих су дошли у разговору са привилегованим сведоком при обављању активности из делокруга рада тих установа, представљају законите доказе у поступку због кривичног дела насиље у породици, без обзира да ли је сведок користио своје право из чл. 94. Законика о кривичном поступку.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Чачку 8К-318/22 од 04.03.2024. године, на основу чл. 423. тач. 2. ЗКП, ослобођен је од оптужбе окр. А.А. из Чачка, да је извршио кривично дело насиље у породици из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ и одлучено да трошкови кривичног поступка падају на терет буџетских средстава суда.

У образложењу првостепене пресуде се, између осталог, наводи да се на извештају Центра за социјални рад у Чачку број 1-56090-4681/21 од 09.08.2021. године, као и на медицинској документацији Опште болнице у Чачку (извештају лекара специјалисте од 29.07.2021. године), иако представљају законите доказе, пресуда не може заснивати, будући да је мал.

оштећена Б.Б. искористила своје законско право из чл. 94. ЗКП да не сведочи у овом поступку, а предметни извештаји су сачињени управо на основу њеног казивања о критичном догађају.

По оцени Апелационог суда, у Законику о кривичном поступку не постоји процесна забрана да се као доказ користи писана документација која садржи изјаву привилегованог сведока коју је дао слободном вољом пред другим лицима и да се на њој заснује одлука суда. Конкретно, извештај стручног лица надлежног Центра за социјални рад, као и извештај лекара специјалисте Опште болнице о сазнањима до којих су дошли непосредно, при обављању активности из делокруга рада тих установа, представљају законите доказе у поступку због кривичног дела насиље у породици (што чак ни тај суд не спори), независно од права из чл. 94. ЗКП, које искључиво припада привилегованим сведоцима, а које су они у овом случају искористили током поступка, па су самим тим потпуно нејасни разлози првостепеног суда у погледу закључка да се на наведеним извештајима не може засновати одлука, на шта се основано указује жалбом јавног тужиоца, те је побијана пресуда, усвајањем жалбе, морала бити укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-н-677/24 од 29.10.2024. године и пресуда Основног суда у Чачку 8К-318/22 од 04.03.2024. године)

*Сентенцу приредио Никола Станојевић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОГРЕШНА ПРАВНА ПОУКА У ПОГЛЕДУ РОКА ЗА ИЗЈАВЉИВАЊЕ ЖАЛБЕ

Неблаговремена је жалба јавног тужиоца изјављена на штету окривљеног по истеку законског рока за изјављивање жалбе, а у оквиру року који је погрешно дат у правној поуци.

Из образложења:

Основни суд у Новом Пазару пресудом К.бр.667/23 од 08.07.2024. године, окривљеног А.А. на основу одредбе чл. 423. тач. 1. Законика о кривичном поступку (ЗКП), ослободио је од оптужбе да је извршио кривично дело тешко дело против опште сигурности из чл. 288. ст. 4. у вези чл. 278. ст. 5. Кривичног законика (КЗ).

Против првостепене пресуде жалбу је изјавио јавни тужилац Основног јавног тужилаштва у Новом Пазару, због битне повреде одредбе кривичног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и повреде кривичног закона, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу преиначи побијану пресуду, окривљеног огласи кривим и казни по закону.

Јавни тужилац је пресуду првостепеног суда, примио 06.08.2024. године, што се утврђује из доставнице у списима предмета, жалбу на исту је предао непосредно првостепеном суду 20.08.2024. године, а рок за жалбу против првостепене пресуде донете по скраћеном поступку, на основу чл. 509. ст. 1. Законика о кривичном поступку (ЗКП), је 8 дана од дана достављања овереног преписа пресуде, то је јавном тужиоцу рок за изјављивање жалбе против првостепене пресуде истекао закључно са 14.08.2024. године (среда-радни дан, тј. дан који не представља државни празник, суботу, недељу или други дан кад државни орган не ради), па како је жалба изјављена 20.08.2024. године, то је Апелациони суд нашао да је иста неблаговремена, јер је поднета по истеку рока за жалбу.

Апелациони суд је имао у виду и чињеницу да је првостепени суд у побијаној пресуди дао поуку о правном леку у којој је навео да се жалба против побијане пресуде може изјавити у року од 15 дана, од дана пријема исте, али како је одредбом чл. 274. ст. 3. ЗКП, између осталог прописано, да ће се жалба изјављена у корист окривљеног сматрати благовременом ако је изјављена у року наведеном у поуци иако је тај рок дужи од законског рока, дакле према наведеној одредби ЗКП прекорачење законског рока за изјављивање жалбе у ситуацији када је у поуци грешком означен дужи рок, оправдано је једино у случају жалбе изјављене у корист окривљеног, то је са напред изнетих разлога жалба јавног тужиоца изјављена против пресуде којом је окривљени ослобођен од оптужбе, будући да није изјављена у корист окривљеног, у конкретној ситуацији неблаговремена.

(пресуда Основног суда у Новом Пазару К.бр.667/23 од 08.07.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-633/24 од 03.10.2024. године)

*Сентенцу приредила Јелена Дванајишчак,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

УПОЗНАВАЊЕ СА САДРЖИНОМ ЗАПИСНИКА О ИСКАЗИМА (члан 406 став 1 тачка 5 Законика о кривичном поступку)

Пресуда се не може заснивати на исказима (одбранама) саокривљених који су у својству осумњичених саслушани пред полицијом и јавним тужиоцем, а потом наредбом јавног тужиоца према њима одложено кривично гоњење.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Јагодини К. 15/24 од 27.08.2024 .године, окривљени И.С. је оглашен кривим да је извршио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из чл. 246. ст. 1. Кривичног законика (КЗ), и осуђен на казну затвора у трајању од 3 (три) године, коју ће издржати по правноснажности пресуде, када буде лишен слободе.

По оцени Апелационог суда, основано се жалбом браниоца окривљеног И.С., суштински указује да је побијана пресуде донета уз битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 438. ст. 2. тач. 1. ЗКП у вези са чл. 406. ст. 1. тач. 5. ЗКП, јер је заснована на исказима саокривљених Н.Н. и И.Т, датим пред јавним тужиоцем и полицијом, а према којима је јавни тужилац наредбом одложио кривично гоњење, па је читање исказа (одбрана) ових саокривљених недозвољен доказ.

Из списка предмета произилази да су окривљени Н.Н. и И.Т, саслушани пред полицијом и јавним тужиоцем у истом предмету као и окривљени И.С. Кти.бр. 10/16, на околности извршења кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246а. ст. 1. КЗ, односно да су од окривљеног купили опону другу на начин ближе описан у изреци побијане пресуде. Након ових саслушања, јавни тужилац је према окривљеним Н.Н. и И.Т. наредбом одложио кривично гоњење.

По оцени Апелационог суда, с обзиром да према окривљенима Н.Н. и И.Т. није раздвојен кривични поступак, нити је окончан правноснажном осуђујућом пресудом, већ примењен институт одлагање кривичног гоњења из чл. 283. ЗКП који је могућ само у односу на лице које има статус осумњиченог, искази (одбране) ових окривљених нису могле бити прочитане на главном претресу, у смислу одредбе чл. 406. ст. 1. тач. 5. ЗКП, нити се на њиховим одбранама може заснивати пресуда, а како се то основано указује жалбом браниоца окривљеног, при чему с обзиром на друге доказе, није

очигледно да би и без тих доказа донела иста пресуда, па је Апелациони суд усвајањем жалбе браниоца окривљеног, укинуо побијану пресуду и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење.

(пресуда Вишег суда у Јагодини К. 15/24 од 27.08.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-721/24 од 22.11.2024. године)

*Сентенцу приредио Слободан Даковић,
полазник Правосудне академије*

СВОЈСТВО БРАНИОЦА ПО СЛУЖБЕНОЈ ДУЖНОСТИ

Правноснажним окончањем кривичног поступка бранилац по службеној дужности губи то својство, па радње у поступку извршења казне може предузимати само ако има пуномоћје.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крушевцу Кв.266/24 од 04.10.2024. године промењен је начин извршења казне затвора у трајању од 9 (девет) месеци, која је изречена правноснажном пресудом Вишег суда у Крушевцу Спк.24/22 од 21.10.2022. године осуђеном Д, Н, за коју је одређено да ће се извршити тако што ће је осуђени издржавати у просторијама у којима станује, уз шримуену електронског надзора, па је одређено да ће се наведена казна извршити без примене електронског надзора.

У конкретном случају, правноснажном пресудом Вишег суда у Крушевцу СПК-24/22 од 21.10.2022. године, прихваћен је споразум о признању кривичног дела СК-26/22 од 21.10.2022. године, закључен између заменика Вишег јавног тужиоца у Крушевцу М.С. и окривљеног Н.Д. из Грабовца, кога брани адвокат Г.Г. из Крушевца, па је окривљени Д.Н. оглашен кривим због кривичног дела недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја или експлозивних материја из чл. 348. ст. 4. у вези са ст. 1 и 2 Кривичног законика и осуђен на казну затвора у трајању од 9 (девет) месеци, која ће се извршити тако што ће је окривљени издржавати у просторијама у којима станује у селу Грабовац, Општина Трстеник, улица М. број 2, уз примену мере електронског надзора. Из списка предмета произилази да је решењем Вишег јавног тужилаштва у Крушевцу Кти-33/22 од 09.08.2022. године за браниоца по службеној дужности окривљеном Д.Д. из Грабовца,

постављен адвокат Г.Г. из Крушевца. Из списка предмета такође произилази да је наведена пресуда правноснажна од 30.10.2022. године.

Имајући у виду да је кривични поступак у овом предмету правноснажно окончан, то је по оцени овог суда у складу са одредбом чл. 74. тач. 2. и 8. ЗКП, адвокату Г.Г. својство браниоца по службеној дужности престало. С обзиром на наведено, а имајући у виду да је поступак извршења казне затвора посебан поступак, који се спроводи у складу са Законом о извршењу ванзаводских санкција и мера, чијим одредбама није прописана обавезна одбрана, а да у списима предмета нема пуномоћја за овог адвоката, то је овај суд жалбу адвоката Г.Г. одбацио као недозвољену, будући да је у питању лице које није овлашћено за изјављивање жалбе.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-812/24 од 25.12.2025. године и решење Вишег суда у Крагујевцу Кв. 266/24 од 04.10.2024. године)

*Сентенцу приредила Марија Караклић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНЕ ПРЕСУДЕ РЕПУБЛИКЕ АУСТРИЈЕ

**(члан 17 Уговора између Социјалистичке Федеративне
Републике Југославије и Републике Аустрије о међусобном
извршавању судских одлука у кривичним стварима)**

У случају када је држава изрицања пресуде Република Аустрија, а држава извршилац Република Србија, трансфер осуђеног у Републику Србију ради издржавања казне могућ је једино ако осуђени на то пристане.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Краљеву Кре. 1/24 од 04.06.2024. године, усвојена је замолница Министарства правде Републике Аустрије број ВМЈ-V1 2024-0.124.923 од 11.03.2024. године, за трансфер - премештај осуђеног Б.М. по пресуди Покрајинског суда у Ст. Пелтену бр. 10Hv 89/21к од 22.10.2021. године.

Из списка предмета произилази да је након поуке о могућности трансфера у сврху даљег извршења казне затвора у Републици Србији, осуђени Б. М. изјавио да није сагласан са преузимањем кривичног гоњења, и признањем и извршењем пресуде јер ће поднети захтев по чл. 133а. аустријског Закона о извршењу казни. Даље из списка предмета произилази да је Решењем Савезне канцеларије за имиграцију и азил у Бечу од 06.07.2023. године, осуђеном одређена депортација у Србију и неограничена забрана уласка у земљу.

Првостепени суд је побијаним решењем на основу чл. 68. тач. 1. и 2. и чл. 7. Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима, одобрио премештај осуђеног Б.М. из затвора у Републици Аустрији у одговарајући поправни завод у Републици Србији, с обзиром да је чл. 3. ст. 1. Додатног протокола Конвенције о трансферу осуђеног лица, између осталог, прописано да након пријема захтева државе која изриче казну, држава која је спроводи, може да зависно од потреба овог члана, пристане на трансфер осуђеног лица, без пристанка тог лица, када пресуда донета у односу на овог другог, или административна одлука која је последица те пресуде, укључује налог за протеривање или депортацију.

Основано се жалбама осуђеног и његовог браниоца, првостепена пресуда суштински побија због битне повреде одредаба кривичног поступка, указивањем да је првостепени суд, за сада, дао нејасне разлоге у погледу испуњености законских претпоставки за признање и извршење стране судске пресуде уз премештај осуђеног.

По оци Апелационог суда, првостепени суд је приликом одлучивања занемарио Уговор између СФРЈ и Републике Аустрије о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима, који у чл. 17. јасно прописује да мора постојати сагласност осуђеног лица и да се извршење неће спровести ако осуђено лице не да сагласност за извршење, не предвиђајући ниједан изузетак од тог случаја, при чему је одредбом чл. 21. Конвенције о трансферу осуђених лица прописано да када су две или више страна већ закључиле или ће закључити споразум или уговор о трансферу осуђених лица, или када су већ успоставиле или ће успоставити, на неки други начин, односе на том плану, моћи ће да се примени наведени споразум, уговор или аранжман уместо ове Конвенције. Дакле, како билателарни уговори имају јачу правну снагу у односу на мултилателарне уговоре и конвенције, према томе и Конвенција о трансферу осуђених лица, коју је првостепени суд

применио у конкретном случају, ниже је правне снаге и не може дерогирати Уговор између СФРЈ и Републике Аустрије о међусобном извршавању судских одлука у кривичним стварима.

Имајући у виду наведено, правилност и законитост побијане пресуде се за сада није могла са сигурношћу испитати, те је иста усвајањем жалбених навода осуђеног и његовог браниоца морала бити укинута и предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

(пресуда Вишег суда у Краљеву Кре. 1/24 од 04.06.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж-кре-14/24 од 12.09.2024. године)

*Сентенцу приредио Слободан Даковић,
полазник Правосудне академије*

ЗАКАЗИВАЊЕ СЕДНИЦЕ ВЕЋА И ОБАВЕШТАВАЊЕ СТРАНАКА

(члан 447 Законика о кривичном поступку)

Оштећени нису кривичнопроцесни субјекти који се обавезно обавештавају о седници већа другостепеног суда у случају предлога да о истој буду обавештени, те им не припадају трошкови на име приступа пуномоћника оштећених на седницу већа другостепеног суда.

Из образложења:

На седници већа одржаној пред Апелационим судом дана 27.10.2023. године, пуномоћник оштећених А.А., А.Б. и А.Ц., потраживала је трошкове на име доласка на предметну седницу већа, при чему није определила износ који поводом тога потражује.

Пуномоћник оштећених А.А., А.Б. и А.Ц. је дана 01.02.2024. године Апелационом суду доставила захтев за накнаду трошкова кривичног поступка пред другостепеним судом, којим је тражила да Апелациони суд обавезе окривљеног АД да оштећенима А.А., А.Б. и А.Ц. накнади трошкове кривичног поступка, и то: на име приступа пуномоћника оштећених на седницу већа Апелационог суда у Крагујевцу, као и на име путних трошкова.

По налажењу Апелационог суда, предметни захтев за накнаду трошкова кривичног поступка пред другостепеним судом је недозвољен.

Наиме, одредбом чл. 447. ст. 1. Законика о кривичном поступку (ЗКП) прописано је да седницу већа, на предлог судије известиоца, заказује председник већа и о њој обавештава јавног тужиоца. Даље, одредбом чл. 447. ст. 2. ЗКП је прописано да ће се о седници већа обавестити онај оптужени или његов бранилац, оштећени као тужилац, приватни тужилац или њихов пуномоћник који је у року предвиђеном за жалбу или одговору на жалбу, захтевао да буде обавештен о седници или је предложио одржавање претреса пред другостепеним судом. Такође, одредбом чл. 447. ст. 3. ЗКП је прописано да веће може одлучити да се о седници већа обавесте странке и када то нису захтевале или да се о седници обавести и странка која то није захтевала, ако би њихово присуство било корисно за разјашњење ствари.

Сходно цитираним одредбама, оштећени нису кривичнопроцесни субјекти који се обавезно обавештавају о седници већа у случају предлога да о истој буду обавештени, нити их је веће другостепеног суда о истој обавестило из разлога што није нашло да би њихово присуство било корисно за разјашњење предметне кривичнопроцесне ствари, већ је у конкретном случају оштећенима само дозвољено присуство седницама већа другостепеног суда, те им не припадају трошкови на име приступа пуномоћника оштећених на седнице већа Апелационог суда у Крагујевцу дана 06.12.2022. године и дана 27.10.2023. године, односно окривљени не може бити обавезан да им предметне трошкове надокнади.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-606/23 од 06.02.2024. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муџић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ДОСТАВЉАЊЕ

(члан 243 Законика о кривичном поступку)

Када оштећени као тужилац има пуномоћника, писмена се достављају само пуномоћнику, а ако их има више – само једном од њих.

Из образложења:

Решењем Основног суда у Крушевцу 4К бр. 651/23 од 13.05.2024. године, одбачена је, као неблаговремена, жалба супсидијарног тужиоца А.А., изјављена против пресуде Основног суда у Крушевцу 4К бр. 651/23 од 21.12.2023. године.

Против наведеног решења жалбу је изјавио пуномоћник оштећеног као тужиоца А.А, адвокат А.Б. из Београда, којом суштински истиче да је оштећени као тужилац, услед неуредне доставе пресуде Основног суда у Крушевцу 4К бр. 651/23 од 21.12.2023. године, онемогућен да се користи својим правом на изјављивање жалбе. У том смислу, пуномоћник наводи да је наведена пресуда, дана 11.01.2024. године, достављена адвокату А.Д, који у том тренутку није био пуномоћник оштећеног као тужиоца, већ да су његови пуномоћници били адвокат А.Б и адвокатица А.Ц, те да су ови пуномоћници били присутни на главним претресима, достављали поднеске суду, да су позивани од стране првостепеног суда, као и да су им достављана судска писмена, због чега је, по виђењу пуномоћника оштећеног као тужиоца, нејасно зашто је првостепени суд наведену пресуду доставио адвокату А.Д, када је био упознат са тим да поменути адвокат није пуномоћник у овом предмету, тим пре што овај адвокат никада пре није позиван од стране првостепеног суда, нити је првостепени суд било коју одлуку у предметном поступку достављао овом адвокату.

Апелациони суд је ценио овакве жалбене наводе пуномоћника оштећеног као тужиоца, те је нашао да су исти неосновани. Наиме, из списка предмета произлази да је оштећени као тужилац А.А. током поступка имао више пуномоћника, и то: адвоката А.Б, адвоката А.В, адвоката А.Д. и адвокатицу А.Ц, као и да се из доставнице која се налази у списима предмета утврђује да је писани отправак пресуде Основног суда у Крушевцу 4К бр. 651/23 од 21.12.2023. године, дана 11.01.2024. године, уредно уручен једном од његових пуномоћника, и то адвокату А.Д. Сходно томе, како пуномоћје адвокату А.Д у предметном поступку није било опозвано или отказано, то је, по оцени Апелационог суда, правилно првостепени суд применио одредбу чл. 247. ст. 4. ЗКП, којом је прописано да се оштећеном као тужиоцу који има пуномоћника, писмена достављају само пуномоћнику, а ако их има више – само једном од њих. Ово тим пре што је доставница од 11.01.2024. године, адресирана на адвокатицу А.Ц, чије име је штампаним словима јасно истакнуто на доставници, док се на полеђи ни исте констатује факсимил адвоката А.Д, при чему из садржине доставнице произлази да су ови адвокати у тренутку пријема исте имали заједничку адвокатску канцеларију на адреси др Александра Костића бр. 15, у Београду, чиме су у потпуности испоштовани стандарди одредбе чл. 243. ст. 3. ЗКП, којом је прописано да се писмено, ако се достављање врши на радном месту лица коме је упућено,

може предати лицу које је тамо запослено ако пристане да га прими, чиме се сматра да је достављање извршено. Стога је, по оцени овог суда, достава пресуде Основног суда у Крушевцу 4К бр. 651/23 од 21.12.2023. године пуномоћнику оштећеног као тужиоца, у свему била уредна.

У вези са тим, правилно је првостепени суд одбацио, као неблаговремену, жалбу оштећеног као тужиоца изјављену против пресуде Основног суда у Крушевцу 4К бр. 651/23 од 21.12.2023. године, с обзиром на то да је оштећени као тужилац жалбу против наведене пресуде изјавио по протеклу 15 дана од дана када је његов пуномоћник примио писани отправак пресуде.

*(решење Основног суда у Крушевцу 4К бр. 651/23 од 13.05.2024. године и
решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-592/24 од 13.09.2024. године)*

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕЗАКОНИТИ ДОКАЗИ

(члан 16 Законика о кривичном поступку)

Записник о неовлашћеном коришћењу електричне енергије је законит доказ уколико је сачињен у поступку редовне контроле од стране квалификованих лица електродистрибуције, овлашћених од стране оператора дистрибутивног система.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Новом Пазару 14К.бр.243/23 од 15.10.2024. године, окривљени А.А., оглашен је кривим због кривичног дела тешка крађа из чл. 204. ст. 2. у вези ст. 1. Кривичног законика (КЗ) и осуђен је на казну затвора у трајању од 3 (три) месеца, коју ће издржати по правноснажности пресуде, с тим што суд одређује да ће се казна извршити на тај начин што окривљени не сме напуштати просторије у којима станује, осим у случајевима прописаним законом који уређује извршење кривичних санкција, која се има спровести без електронског надзора. У истој пресуди је наведено да ће суд, уколико окривљени једном у трајању од преко шест часова или два пута у трајању до шест часова самовољно напусти просторије у којима станује, одредити да окривљени остатак казне затвора издржи у Заводу за извршење кривичних санкција.

По налажењу Апелационог суда, неосновани су жалбени наводи бранилаца окривљеног да су записник о контроли мерног места К1 од 17.03.2022. године и записник о неовлашћеном коришћењу електричне енергије К2 од 17.03.2022. године незаконити докази. Наиме, првостепени суд је на страни 7. пасусу другом образложења ожалбене пресуде дао детаљне, јасне и аргументоване разлоге из којих произилази да се предметни записници не могу сматрати незаконитим доказима, јер су сачињени у поступку редовне контроле од стране квалификованих лица електродистрибуције, овлашћених од стране оператора дистрибутивног система, а које разлоге прихвата и овај суд. Ово из разлога што је, и по оцени овог суда, приликом сачињавања предметних записника у потпуности поступљено у складу са одредбом чл. 67. ст. 1. тач. 3. Уредбе о условима испоруке и снабдевања електричном енергијом и одредбом члана 199. Закона о енергетици, будући да су исте саставили овлашћена лица електродистрибуције, у поступку редовне контроле, док је дужност крајњег купца била да им дозволи приступ мерним уређајима и инсталацијама, као и месту приступа, ради спровођења службених радњи за чије извршење су поседовали налог. У том смислу, у конкретном случају се није радило о доказној радњи претресање стана и других просторија окривљеног, у смислу одредбе чл. 152. ЗКП, те овај суд није ценио околност да ли су докази прибављени у складу са том одредбом. Притом, одбрана није приложила било какве доказе којима би била поткрепљена тврдња да су овлашћена лица критичном приликом незаконито поступања, тим пре што су радници електродистрибуције – сведоци А.Ц. и А.Д. у својим исказима сагласно изјавили да супруга окривљеног ни на који начин није покушала да их спречи у контроли већ је само потрчала према бројилу, при чему се ни на ЦД снимку који су критичном приликом сачинили не уочавају назнаке било каквог насилног поступања са њихове стране, а због чега су супротни жалбени наводи браниоца оцењени неоснованим.

(пресуда Основног суда у Новом Пазару 14К.бр.243/23 од 15.10.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-805/24 од 23.12.2024. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

РАЗЛОЗИ ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ ПРИТВОРА

(члан 211 Законика о кривичном поступку)

У ситуацији када је против окривљеног одређен притвор решењем судије за претходни поступак који није реализован, о притвору се има одлучивати након проналажења окривљеног по расписаној потерници.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крагујевцу Кв-294/24 од 25.12.2024. године, укинута је решење судије за претходни поступак Вишег суда у Крагујевцу Кпп-6/23 од 22.03.2023. године, којим је према окривљеном А.А. одређен притвор из законског разлога прописаног одредбом чл. 211. ст. 1. тач. 1. Законика о кривичном поступку (ЗКП).

У побијаном решењу веће првостепеног суда, одлучујући о предлогу јавног тужиоца који је поднет у оптужници, позива се на одредбу чл. 216. ст. 3. ЗКП, наводећи да је испитало да ли је још постоје основи за даље егзистирање мере притвора за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење кривичног поступка, налазећи да, за сада, нема места одржавању на снази решења Вишег суда у Крагујевцу Кпп. 6/23 од 22.03.2023. године, јер изостају особите околности које указују да се окривљени налази у бекству и доноси решење којим укида наведено решење судије за претходни поступак Вишег суда у Крагујевцу Кпп. 6/23 од 22.03.2023. године, а којим је према окривљеном А.А. из Грдовца, Општина Подујево, са боравиштем у Грачаници, Аутономна покрајина Косово и Метохија, одређен притвор из законских разлога прописаних одредбом чл. 211 ст. 1 тач. 1 ЗКП.

С обзиром да из списка предмета произилази да према окривљеном А.А., притвор који је одређен решењем Вишег суда у Крагујевцу Кпп. 6/23 од 22.03.2023. године, до сада није реализован, у овој фази поступка, по подизању оптужнице, по налажењу другостепеног суда, не треба поново одлучивати у вези притвора, с обзиром да притвор према окривљеном није био реализован, па се не може ни продужавати, ни укидати, док је постојеће решење о одређивању притвора током поступка донето само у циљу реализације потернице, па се у том смислу о притвору има одлучивати након проналажења окривљеног по расписаној потерници.

(решење Вишег суда у Крагујевцу Кв-294/24 од 25.12.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-25/25 од 14. јануара 2025. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЖАЛБА ПРОТИВ ОДЛУКЕ О СПОРАЗУМУ О ПРИЗНАЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

(члан 319 Законика о кривичном поступку)

Против одлуке суда о споразуму о признању кривичног дела којом је од окривљеног одузет предмет – путничко моторно возило који је у власништву трећег лица, то треће лице не може изјавити жалбу.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Сјеници К-122/2024 од 17.06.2024. године, прихваћен је споразум о признању кривичног дела СК.бр.1/2024 од 17.06.2024. године, закључен између јавног тужиоца Основног јавног тужилаштва Нови Пазар – Одељење у Сјеници и окривљеног А.А., чијем закључењу је присуствовао бранилац окривљеног, због кривичног дела недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи из чл. 350. ст. 2. Кривичног законика (КЗ), а по оптужници јавног тужиоца Основног јавног тужилаштва Нови Пазар – Одељење у Сјеници Кт.бр. 85/2024 (Кт.бр.153/2024) од 17.06.2024. године, којом пресудом је окривљени АА осуђен на казну затвора у трајању од 6 (шест) месеци, која казна се има извршити тако што окривљени неће напуштати просторије у којима станује, уз примену електронског надзора, при чему је одређено да ће ако окривљени самовољно напусти просторије у којима станује, осим у случајевима прописаним Законом о извршењу кривичних санкција, суд одредити да окривљени остатак казне има издржати у Заводу за извршење казне затвора.

Истом пресудом, окривљеном су одузети предмети извршења кривичног дела, ближе наведени у изреци побијане пресуде, пре свега путничко моторно возило којим је извршио предметно кривично дело.

Одредбом чл. 319. ст. 1. ЗКП прописано је да се одлука суда о споразуму о признању кривичног дела доставља јавном тужиоцу, окривљеном и његовом браниоцу, док је ст. 3 истог члана прописано да против пресуде којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела жалбу могу изјавити лица из ст. 1 истог члана, у року од осам дана од дана достављања пресуде, и то због постојања разлога из чл. 338. ст. 1. ЗКП или ако се пресуда не односи на предмет споразума, у смислу чл. 314. ЗКП.

По налажењу Апелационог суда, из наведене одредбе произилази да жалбу против пресуде којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела може изјавити само лимитирани круг лица којима се доставља одлука суда о споразуму о признању кривичног дела, тј. лица која су таксативно наведена у одредби чл. 319. ст. 1. ЗКП, и то: јавни тужилац, окривљени и његов бранилац.

Како је у ЗКП експлицитно и недвосмислено одређен круг лица која могу изјавити жалбу на пресуду којом је прихваћен споразум о признању кривичног дела, међу којима није означен оштећени (које својство предлагач у конкретном кривичном поступку није ни стекао), произилази да предлагач у конкретном случају није једно од лица која су овлашћена на изјављивање жалбе против одлуке суда о споразуму о признању кривичног дела, те је, сходно одредби чл. 456. ст. 2. ЗКП, по налажењу Апелационог суда, жалба пуномоћника предлагача недозвољена.

(пресуда Основног суда у Сјеници К-122/2024 од 17.06.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-825/24 од 18.12.2024. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НЕЗАКОНИТИ ДОКАЗИ (члан 16 Кривичног законика)

Налаз и мишљење вештака се не може сматрати незаконитим доказом само из разлога што предмет вештачења – електроферограми за алелске стандарде који су коришћени за читавање и утврђивање ДНК профила из трагова који су предмет анализе, није могао бити подвргнут контрадикторном расправљању.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Пожаревцу 2К 22/21 од 09.07.2024. године, окривљени А.А. оглашен је кривим због кривичног дела разбојништво из члана 206 став 2 Кривичног законика (КЗ) и осуђен на казну затвора у трајању од 8 (осам) година, коју да издржи по правноснажности пресуде.

У жалбама бранилаца окривљеног указује се на незаконитост налаза и мишљења Института БИА од 24.11.2009. године, због тога што предмет вештачења није могао бити подвргнут контрадикторном расправљању, у светлу чега је онемогућено испитивање аутентичности електроферограма за трагове “изолат 1”, “изолат 2” и “изолат 3” и електроферограма за алелске стандарде који су коришћени за читавање и утврђивање ДНК профила из ових трагова, чија веродостојност се доводи у питање тим пре што је вештачење вршено у неадекватним лабораторијским условима и уз слабо напајање електричном енергијом. Поред тога, као недостаци који доводе у питање веродостојност предметног доказа истичу се околности што на налазу не постоји датум када је израђен и датум када су предмети за анализу достављени БИА, те што није фотографисан достављени материјал са биолошким траговима приликом изузимања узорка затим, што упоређивање ДНК профила из трагова у вештачењу са ДНК профилем окривљеног А.А. није извршено у лабораторији за биолошка испитивања БИА, као и што је наредбом којом је наложено упоређивање наведених ДНК профила.

По налажењу Апелационог суда, неосновани су жалбени наводи бранилаца окривљеног да је налаз и мишљење Института БИА од 24.11.2009. године незаконит доказ. Наиме, чињеница да предметни доказ није могао бити потврђен контрадикторном расправљању не доводи у питање његов кредибилитет, будући да је предметни доказ сачињен од стране надлежног државног органа, у складу са уобичајеном процедуром и на законом прописан начин, а у периоду пре него што је наступила хаварија на 310ГА инструменту која је довела до губитка ФСА фајлова и електроферограма на основу којих је вештачење обављено (електроферограми у папирној форми се чувају у лабораторији за биолошка испитивања БИА тек са набавком 3500ГА инструмента, односно од 2013. године, те надлежни орган из објективних разлога није могао да их достави на увид). Ово тим пре што је подударање ДНК профила из трагова у вештачењу са ДНК профилем окривљеног А.А. установљено пуних десет година након критичног догађаја, те је околност да је окривљени доприносилац биолошког материјала у појединим анализираним узорцима установљена са високим степеном вероватноће који се граничи са извесношћу ($7,7 \times 10^{16}$), а нарочито при околности да није неопходно да суд изврши увид у електроферограме да би се уверио у веродостојност одређеног ДНК профила и да је пракса у Републици Србији да НЦКФ шаље ДНК профиле референтних узорка, а на електроферограме

из којих су интерпретирани. Са друге стране, околност да стабилност струјног напајања није била у потпуности доследна и да је у лабораторији у одређеном временском интервалу након што су налаз и мишљење сачињени наступила хаварија, по оцени овог суда, нису такве природе и квалитета да би довеле у питање веродостојност садржине налаза и мишљења и довеле до закључка да у лабораторији у којој је вршена анализа узорака није било адекватних услова за рад

(пресуда Вишег суда у Пожаревцу 2К 22/21 од 09.07.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-589/24 од 24.10.2024. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРИЗНАЊЕ ОКРИВЉЕНОГ

(члан 88 Законика о кривичном поступку)

Унапред састављена изјава коју је окривљена потписала, а у којој се наводи да је окривљена узела новац из касе и робу из продавнице, за који износ је нанела материјалну штету послодавцу, не може се третирати као признање окривљене у кривичнопроцесном смислу, већ само као признање окривљене дато оштећеном привредном друштву, с обзиром на то да предметна изјава не испуњава услове који се, сходно одредби члана 88. ЗКП, захтевају за признање окривљеног, јер није дата пред надлежним органом у законито спроведеном кривичном поступку.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Краљеву Посебно одељење за сузбијање корупције К-По4 59/23 од 09.04.2024. године, окривљена А.А., на основу одредбе чл. 423. тач. 2. Законика о кривичном поступку (ЗКП), ослобођена је од оптужбе да би радњама ближе описаним у изреци побијане пресуде учинила продужено кривично дело проневера у обављању привредне делатности из чл. 224. ст. 1. Кривичног законика (КЗ), у вези чл. 61. КЗ.

По налажењу Апелационог суда, стоји чињеница да је окривљена потписала унапред састављену изјаву у којој се наводи да је окривљена узела новац из касе и робу из продавнице у вредности од 28.500,00 динара, за који износ је нанела материјалну штету послодавцу (што би представљало

целокупни износ утврђеног мањка). Међутим, и по оцени овог суда, предметна изјава не испуњава услове који се, у смислу одредбе члана 88 ЗКП, захтевају за признање окривљеног, с обзиром на то да није дата пред надлежним органом у законито спроведеном кривичном поступку, због чега се иста не може третирати као признање окривљеног у кривичнопроцесном смислу, већ само као признање окривљене дато оштећеном привредном друштву, како то правилно закључује првостепени суд.

Како јавна тужба није доказала да је окривљена у више наврата присвојила робу и готов новац који је примила од купаца, те да купцима није издавала одговарајуће фискалне рачуне за продату робу како би прикрила мањак у благајни, то су тврдње јавне тужбе да је окривљена себи прибавила противправну имовинску корист у укупном износу од 28.500,00 динара и оштећеном предузећу нанела штету у истом износу, остале само на нивоу сумње и нису прерасле у оправдану сумњу.

(пресуда Вишег суда у Краљеву Посебно одељење за сузбијање корупције К-По4 59/23 од 09.04.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1По1-7/24 од 06.06.2024. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРИТВОР НАКОН ИЗРИЦАЊА ПРВОСТЕПЕНЕ ПРЕСУДЕ (члан 425а Законика о кривичном поступку)

О продужењу притвора против окривљеног након објављивања првостепене пресуде, па до њене правноснажности, одлучује ванпретресно веће првостепеног суда.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Краљеву – Посебно одељење за сузбијање корупције К-По4. 32/23 од 28.01.2025. године, на основу одредбе чл. 425. ст. 1. Законика о кривичном поступку (ЗКП), укинут је притвор против окривљеног А.А. одређен решењем Вишег суда у Краљеву – Посебно одељење за сузбијање корупције Кпп-По4 26/24 од 10.04.2024. године, остављен на снази решењем ванпретресног већа Вишег суда у Краљеву – Посебно одељење за сузбијање корупције Кв-По4 48/24 од 31.05.2024. године, који је продужаван решењима

ванпретресног већа Вишег суда у Краљеву – Посебно одељење за сузбијање корупције Кв-По4 59/24 од 28.06.2024. године, Кв-По4 67/24 од 23.08.2024. године, Кв-По4 88/24 од 21.10.2024. године и Кв-По4 106/24 од 19.12.2024. године и одређено да се окривљени има одмах пустити на слободу.

Како је у конкретном случају донета и објављена неправноснажна пресуда Вишег суда у Краљеву-Посебно одељење за сузбијање корупције К-По4 32/23 од 26.12.2024. године, а ожалбено решење донето од стране председника већа-судије, а не од стране ванпретресног већа, у смислу одредбе чл. 425а. ст. 3. ЗКП, то је и по налажењу Апелационог суда, а како се то основано истиче и у жалби јавног тужиоца, суд који је донео побијано решење био не-прописно састављен, с обзиром на то да се у конкретном случају одлучивало о продужењу притвора против окривљеног након објављивања првостепене пресуде, те је о истом морало одлучивати веће из чл. 21. ст. 4. ЗКП.

(решење Вишег суда у Краљеву – Посебно одељење за сузбијање корупције К-По4. 32/23 од 28.01.2025. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2По1-8/25 од 18.02.2025. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

УСЛОВНИ ОТПУСТ **(члан 567 Законика о кривичном поступку)**

Околности да се окривљени налази у полуотвореном одељењу и да је код њега процењен средњи степен ризика, саме по себи, не искључују могућност да су у конкретном случају испуњени услови за пуштање осуђеног на условни отпуст.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Краљеву Куо. 92/24 од 22.01.2025. године, одбијена је, као неоснована, молба браниоца осуђеног А.А., за пуштање осуђеног на условни отпуст по пресуди Вишег суда у Краљеву СПК. 5/22 од 06.09.2022. године, којом је, због кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога Кривичног законика (КЗ), осуђен на казну затвора у трајању од 3 (три) године и 4 (четири) месеца.

Околности да се окривљени налази у полуотвореном одељењу, да је код њега процењен средњи степен ризика и да у основном и допунском Извештају није експлицитно наведено да је ресоцијализација осуђеног у потпуности постигнута, саме по себи, не искључују могућност да су у конкретном случају испуњени услови за условни отпуст осуђеног. Ово из разлога што је повереничка служба у наведеним извештајима констатовала да је осуђени реализовао све постављене индивидуалне циљеве и да је у степену испуњености програма поступања достигао свој максимум, као и да је сврха кажњавања постигнута.

Сходно томе, Апелациони суд налази да је осуђени у конкретном случају максимално напредовао у контексту своје индивидуалне ситуације и да из навода поменутих извештаја (а посебно из чињенице констатоване од стране стручних лица Казнено-поправног завода за малолетнике у Ваљевоу да је програм поступања окончан и да је постигнута сврха кажњавања), недвосмислено произилази да је у односу на осуђеног ресоцијализација у потпуности постигнута, због чега је, по оцени овог суда, молбу браниоца за пуштање осуђеног на условни отпуст неопходно усвојити, па је овај суд побијано решење преиначио, у смислу одредбе члана 467. став 4. ЗКП, тако што је усвојио молбу браниоца за пуштање осуђеног на условни отпуст по пресуди Вишег суда у Краљеву СПК. 5/22 од 06.09.2022. године.

(решење Вишег суда у Краљеву Куо. 92/24 од 22.01.2025. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кжуо-25/25 од 03. фебруара 2025. године)

*Сентенцу приредио Јанко Муњић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРИВИЛЕГОВАНИ СВЕДОК И СВЕДОК ПРЕТРЕСАЊА

Није сметња да сведок претресања буде лице које је привилеговани сведок.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Ужицу К-9/24 од 14.11.2024. године, одлучено је да се из списка предмета К-9/24, као незаконити докази, издвоје записник о претресању стана и других просторија Полицијске станице Бајина

Башта Стр.пов 27-18/2023 од 25.11.2023. године, потврда о привремено одузетим предметима Полицијске станице Бајина Башта број 69505/2023 од 25.11.2023. године и записник о балистичком вештачењу Националног центра за криминалистичку форензику, Одсека – Регионалног центра за криминалистичку форензику у Ужицу – Група за трасолошке и балистичке анализе и вештачења 03.6.5.4.2 број 234-4-5124/23 од 15.01.2024. године.

Из образложења побијаног решења произилази да су полицијски службеници Полицијске станице Бајина Башта дана 25.11.2023. године, извршили претрес стана и других просторија у Бајиној Башти, чији је држалац А.А, а које користи окривљени Б.Б, којом приликом су сведоци претреса били В.В. и Г.Г. – супруг рођене сестре окривљеног. На главном претресу од 14.11.2024. године, сведок Г.Г. користио се правом да не сведочи јер је у другом степену тазбинског сродства са окривљеним Б.Б. (супруг његове рођене сестре) и припада кругу привилегованих сведока, у смислу одредбе чл. 94. ст. 1. тач. 2. Законика о кривичном поступку.

По налажењу Апелационог суда, основано се жалбом јавног тужиоца указује да првостепени суд није дао јасне разлоге зашто налази да су докази наведени у изреци побијаног решења незаконити. Наиме, радња претресања од 25.11.2023. године, обављена је у свему у складу са одредбама Законика о кривичном поступку, између осталог, и у складу са одредбом чл. 156. ст. 7. Законика о кривичном поступку, која предвиђа да се радња претресања стана обавља у присуству два пунолетна грађанина као сведока. У конкретном случају, приликом претресања стана и других просторија које користи окривљени Б.Б, присуствовала су два сведока – В.В. и Г.Г, који су поучени о њиховој улози приликом вршења претресања и који су записник о претресању потписали без примедби. С тим у вези, околност што је Г.Г. зет окривљеном Б.Б. не доводи у питање његову способност да буде сведок претресања, с обзиром на то да сведок претресања, у смислу одредбе чл. 156. ст. 7. Законика о кривичном поступку, може да буде сваки пунолетни грађанин, што је у конкретном случају неспорно, због чега је уважавањем жалбе јавног тужиоца побијано решење укинато и предмет упућен првостепеном суду на поновно одлучивање.

(решење Вишег суда у Ужицу К-9/24 од 14.11.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-747/24 од 26.11.2024. године)

***Сентенцу приредила Милена Матановић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу***

СЕДНИЦА ВЕЋА ПРЕД ПРВОСТЕПЕНИМ СУДОМ У ПОСТУПКУ ИЗРИЦАЊА ЈЕДИНСТВЕНЕ КАЗНЕ

Није обавезно присуство странака на седници већа пред првостепеним судом поводом захтева за изрицање јединствене казне.

Из образложења:

Пресудом Основног суда у Крушевцу Кв-242/24 од 12.06.2024. године, усвојен је захтев јавног тужиоца Основног јавног тужилаштва у Крушевцу за изрицање јединствене казне осуђеном А.А, па су преиначене само у погледу одлуке о казни правноснажна пресуда Основног суда у Крушевцу 4К-2/22 од 19.01.2023. године и правноснажна пресуда Основног суда у Крушевцу Спк-14/23 од 14.06.2023. године, па је осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 1 (једне) године и 4 (четири) месеца, која ће се извршити у заводу за извршење кривичних санкција, а у коју казну му се урачунава време проведено на издржавању казне и у притвору.

Жалбом браниоца осуђеног указује се да је одлука суда неправилна и незаконита имајући у виду да одредбе Законика о кривичном поступку одређују да суд о захтеву за изрицање јединствене казне одлучује у седници већа, а како је бранилац осуђеног поднеском захтевао да буде обавештен о дану и часу одржавања седнице већа пред првостепеним судом, како би истој присуствовао, а првостепени суд није нашао за потребно да браниоца обавести, на тај начин је учинио битну повреду одредаба кривичног поступка и ускратио одбрани право које му припада сагласно одредби чл. 554. у вези чл. 447. ст. 1. Законика о кривичном поступку.

Имајући у виду да је, у конкретном случају, првостепена пресуда донета у седници већа, у смислу одредбе чл. 21. ст. 4. Законика о кривичном поступку, односно у већу састављеном од троје судија, ван главног претреса (у списима предмета постоји записник о већању и гласању), првостепени суд је, с тим у вези, правилно применио одредбу чл. 554. ст. 1. Законика о кривичном поступку, која прописује да се о захтеву за изрицање јединствене казне одлучује у седници већа, при чему првостепени суд правилно налази да присуство странака на седници већа поводом захтева за изрицање јединствене казне није обавезно, из разлога што се у конкретном случају не одлучује на главном претресу, а одредбама Законика о кривичном поступку које регулишу поступак за изрицање јединствене казне (чл. 552-556. Законика о кривичном

поступку), који је посебан поступак за преиначење правноснажне пресуде, уопште није прописана обавеза суда да на седницу већа позове странке, чак и уколико су оне то захтевале, па се одржавање седнице већа у поступку за изрицање јединствене казне затвора не може уподобити са седницама већа одржаним у складу са одредбом чл. 447. ст. 1. и 2. Законика о кривичном поступку, која одредба се односи на поступак по жалби.

(пресуда Основног суда у Крушевцу Кв-242/24 од 12.06.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1-555/24 од 07.10.2024. године)

*Сентенцу приредила Милена Матановић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЛИЦЕ ОВЛАШЋЕНО ЗА ИЗЈАВЉИВАЊЕ ЖАЛБЕ У ПОСТУПКУ ПРЕИСПИТИВАЊА ПОТРЕБЕ ЗА ЛЕЧЕЊЕМ И ЧУВАЊЕМ

Бранилац по службеној дужности који је био постављен у поступку, по правноснажности решења о изрицању мере безбедности обавезног психијатријског лечења, није овлашћен за изјављивање жалбе у поступку преиспитивања потребе за лечењем и чувањем у здравственој установи.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Крушевцу Кв-325/24 од 23.12.2024. године, утврђено је да није престала потреба за лечењем и чувањем у здравственој установи осуђеног А.А. из Крушевца, коме је решењем Вишег суда у Крушевцу К-5/21 од 03.03.2021. године изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи, а које решење је постало правноснажно 18.03.2021. године.

Против наведеног решења жалбу је изјавио бранилац осуђеног, адвокат Б.Б. из Крушевца, из свих законских разлога, са предлогом да Апелациони суд у Крагујевцу уважи жалбу и побијано решење преиначи тако што ће осуђеном да одреди меру обавезног психијатријског лечења на слободи или да исто укине и предмет упути првостепеном суду на поновно одлучивање.

Одредбом чл. 74. ст. 1. тач. 7. Законика о кривичном поступку, прописано је да окривљени мора имати браниоца ако се против њега води поступак

за изрицање мере безбедности обавезног психијатријског лечења – од подношења предлога за изрицање такве мере, па до доношења одлуке из чл. 526. ст. 2. и 3. овог законика или до правноснажности решења о изрицању мере безбедности обавезног психијатријског лечења.

Имајући у виду цитирану законску одредбу, те чињеницу да је решење којим је осуђеном А.А. изречена мера безбедности правноснажно, то бранилац по службеној дужности који је био постављен у поступку, по правноснажности решења о изрицању мере безбедности обавезног психијатријског лечења, више нема то својство, па самим тим није лице које је у конкретном случају овлашћено за изјављивање жалбе, због чега је његова жалба одбачена као недозвољена.

(решење Вишег суда у Крушевцу Кв-325/24 од 23.12.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-15/25 од 10.01.2025. године)

*Сентенцу приредила Милена Матановић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЖАЛБА ПРОТИВ РЕШЕЊА КОЈИМ ЈЕ ОДБИЈЕН ПРЕДЛОГ БРАНИОЦА ЗА УКИДАЊЕ ПРИТВОРА ОКРИВЉЕНОМ

Не постоји могућност изјављивања жалбе против решења којим је одбијен предлог браниоца за укидање притвора окривљеном.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Новом Пазару Кв-140/24 од 13.06.2024. године, одбијен је предлог бранилаца окривљеног А.А, адвоката Б.Б. и В.В, обојица из Новог Пазара, за укидање притвора против окривљеног.

Браниоци окривљеног А.А, адвокати Б.Б. и В.В, обојица из Новог Пазара, поднели су дана 06.06.2024. године, предлог за укидање притвора, након чега је Виши суд у Новом Пазару, решавајући о предлогу бранилаца окривљеног, решењем Кв-140/24 од 13.06.2024. године, у већу од троје судија, у смислу одредбе чл. 21. ст. 4. Законика о кривичном поступку, одбио поменути предлог.

Одредбом чл. 216. ст. 2. Законика о кривичном поступку, прописано је да се решење о одређивању, продужењу или укидању притвора доноси по

службеној дужности или на предлог странака и браниоца, док је ст. 5. истог члана прописано, између осталог, да против решења из ст. 2. тог члана, странке и бранилац могу изјавити жалбу.

Имајући у виду цитирану законску одредбу, Апелациони суд налази да браниоцу окривљеног није дата могућност да изјави жалбу против решења којим је одбијен његов предлог за укидање притвора окривљеном, па је иста одбачена као недозвољена.

(решење Вишег суда у Новом Пазару Кв-140/24 од 13.06.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2-414/24 од 04.07.2024. године)

*Сентенцу приредила Милена Матановић,
судијски помоћник у Апелационом суду у Крагујевцу*

NE BIS IN IDEM

(члан 4 Законика о кривичном поступку)

Правна природа изречене санкције у дисциплинском поступку не може се изједначити са правном природом кривичних санкција које се малолетном лицу могу изрећи у кривичном поступку који је против њега покретнут и вођен поводом истог животног догађаја.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Краљеву Км.25/24 од 06.11.2024. године, према малолетном А.А, на основу чл. 9, чл. 10, чл. 11, чл. 12. и чл. 15. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, изречена је васпитна мера појачан надзор од стране родитеља, која може трајати најмање 6 (шест) месеци, а највише 2 (две) године.

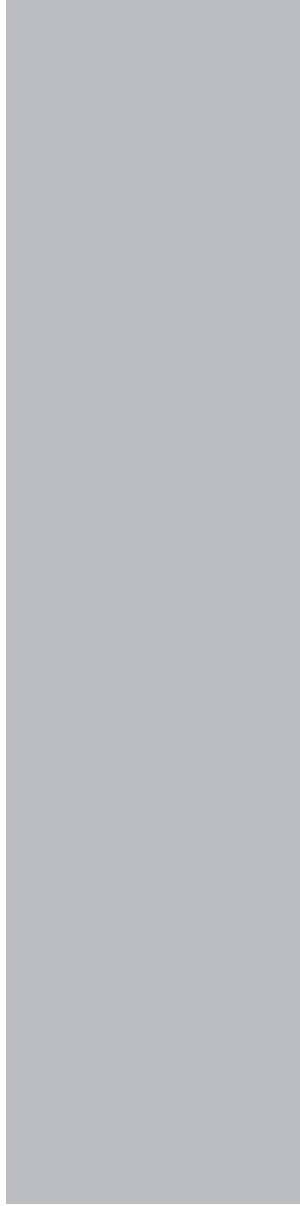
Бранилац малолетног је у жалби навео да је против малолетног А.А. вођен васпитно - дисциплински поступак, да му је у том поступку изречена мера укор директора и да је био обавезан да обави друштвено-корисни рад, па како се овај кривични поступак води поводом истог догађаја, првостепени суд је ову чињеницу требало да има у виду и да сходно начелу ne bis in idem, обустави поступак.

У конкретном случају, како се то основано наводи у жалби, вођен је против малолетног А.А, васпитно-дисциплински поступак у школи, али наведена изречена дисциплинска мера у виду укора директора и обавезивања на друштвено-корисни рад не може се сматрати кривичном осудом, јер је утврђена дисциплинска а не кривична одговорност, а правна природа изречене санкције у дисциплинском поступку не може се изједначити са правном природом кривичних санкција које се малолетном лицу могу изрећи у кривичном поступку који је против њега покретнут. Без обзира на чињеницу што и дисциплински поступак и кривични поступак произилазе из истих чињеница, у конкретном случају не ради се о поступцима који су вођени по „кривичној оптужби“, што даље значи да се не ради о правноснажно пресуђеној ствари због чега вођењем и окончањем дисциплинског поступка није било процесних сметњи да се води кривични поступак поводом истог животног догађаја.

(решење Вишег суда у Краљеву Км.25/24 од 06.11.2024. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кжм1-96/24 од 13.01.2025. године)

*Сентенцу приредила Марина Славковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ГРАЂАНСКО ПРАВО

Слободан Петровић⁷⁸

СПОРОВИ У ВЕЗИ СА ТУЖБЕНИМ ЗАХТЕВОМ ЗА УКЛАЊАЊЕ СТУБОВА НИСКОНАПОНСКЕ МРЕЖЕ И ЗАМЕНЕ НОВИМ

Пред основним судовима са подручја Апелационог суда у Крагујевцу уназад дужи низ година јавља се велики број спорова у којима тужиоци физичка лица тужбеним захтевом траже обавезивање тужене „Електродистрибуције Србије“ доо Београд да са њихових парцела уклоне постојећи стуб или стубове нисконапонске мреже за које су закачени проводници нисконапонске мреже и исте замене новим. Ови захтеви засновани су на истоврсним чињеницама, а то су да на парцелама тужилаца, на којима се налазе њихови стамбени и помоћни објекти, а углавном се ради о сеоским домаћинствима, постоји један или више дотрајалих дрвених стубова нисконапонске мреже за које су повезани проводници нисконапонске мреже, те да су исти због дотрајалости склони паду, чиме је угрожена безбедност тужилаца и њихових породица, као и њихова покретна и непокретна имовина. Тужиоци, као правни основ овако постављених тужбених захтева, у неким тужбама наводе уклањање извора опасности, у смислу члана 156 ЗОО, а у неким заштиту од узнемиравања права својине, у смислу члана 42 Закона о основама својинскоправних односа, док се у неким тужбама као правни основ наводи и једно и друго.

Основни судови су, под условом да је, а што је ситуација у највећем броју ових спорова, одговарајућим вештачењем утврђено да постојећи стубови нисконапонске мреже постављени од стране тужене јесу дотрајали и склони паду, усвајали овако постављене тужбене захтеве, односно обавезивали тужену да изврши замену постојећих стубова са новим, а такође су, као правни основ за овакав закључак у неким одлукама наводили члан 156 ЗОО - уклањање извора опасности, у неким члан 42 став 1 ЗОО - заштита од узнемиравања права својине, а у неким одлукама навођени су и један и други правни основ. У поукама о правном леку навођено је да се против пресуде може изјавити жалба Апелационом суду у Крагујевцу у року од 15

⁷⁸ Судија Апелационог суда у Крагујевцу и руководилац Одељења судске праксе

дана од дана пријема пресуде, због чега су жалбе, преко основних судова, изјављиване Апелационом суду у Крагујевцу.

Апелациони суд у Крагујевцу није прихватао стварну надлежност за одлучивање о жалбама на пресуде у оваквим споровима, сматрајући да се, на основу члана 468 став 4 ЗПП, ради о споровима мале вредности, те је списе предмета уступао на стварну надлежност месно надлежним вишим судовима, који су у већини случајева прихватили своју стварну надлежност и одлучивали о овим жалбама.

Међутим, решењем Врховног суда Р1-420/2024 од 30.10.2024. године, а које је тај суд донео решавајући о сукобу надлежности Вишег суда у Пожаревцу и Апелационог суда у Крагујевцу, који је иницирао Виши суд у Пожаревцу сматрајући да није надлежан да одлучује о жалби туженог изјављеној на пресуду Основног суда у Пожаревцу, Судска јединица у Кучеву П. 857/2023 од 11.07.2024. године којом је, у ставу првом изреке, обавезан тужени „Електродистрибуција Србије“ да на пољопривредном земљишту површине 470 м² које се налази на кп. на мзв., власништво тужиоца, уклони носећи стуб нисконапонске мреже, изврши замену овог стуба са новим носећим стубом нисконапонске мреже, а за који ће закачити проводнике нисконапонске мреже, како би нисконапонска мрежа била доведена у исправно стање, одлучено је да је за одлучивање о жалби туженог стварно надлежан Апелациони суд у Крагујевцу. У образложењу решења наведено је да спор у коме се тражи заштита права својине (државине) на непокретности покренут неком од тужби предвиђених чланом 37, 41 и 42 Закона о основама својинскоправних односа јесте спор о непокретности, те због тога, без обзира на означену вредност предмета спора која је и по тужби и по противтужби нижа од динарске противвредности од 3.000 евра по средњем курсу НБС на дан подношења тужбе, то није спор мале вредности, па је надлежан апелациони суд, на основу члана 26 став 1 тачка 3 Закона о уређењу судова, што је у конкретном случају Апелациони суд у Крагујевцу.

С обзиром на напред наведено, појавила се потреба за решавање наведеног спорног правног питања, а ради уједначавања судске праксе Апелационог суда у Крагујевцу и подручних виших судова.

Главом XXIII Закона о парничном поступку регулисан је поступак у споровима мале вредности.

Одредбом члана 468 став 1 ЗПП предвиђено је да спорови мале вредности, у смислу одредаба ове главе, јесу спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у новцу које не прелази динарску противвредност 3.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе, одредбом става 3 да се као спорови мале вредности сматрају и спорови у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да уместо испуњења одређеног захтева прими одређени новчани износ који не прелази износ из става 1 овог члана (члан 33 став 1), а одредбом става 4 да се као спорови мале вредности сматрају и спорови у којима предмет тужбеног захтева није новчани износ, а вредност предмета спора који је тужилац у тужби навео не прелази износ из става 1 овог члана.

Одредбом члана 469 ЗПП предвиђено је да се не сматрају споровима мале вредности, у смислу одредаба ове главе, спорови о непокретностима, спорови из радних односа и спорови због сметања државине.

Из наведених одредби произлази да то да ли одређени спор јесте спор мале вредности зависи од садржине постављеног тужбеног захтева, као и од означене вредности спора уколико се не ради о потраживању у новцу, а не од чињеница на којима тужилац заснива постављени тужбени захтев, нити од правног основа који тужилац наводи у тужби, а којим суд и није везан, у смислу члана 194 став 4 ЗПП, а изузетак од овог правила постоји уколико се ради о споровима који су наведени у члану 469 ЗПП, између осталог и када се ради о споровима о непокретности.

Како наведена одредба чл. 469 ЗПП не дефинише шта се сматра „спором о непокретности“, према мишљењу аутора овог реферата аналогно се примењује одредба члана 31 ЗПП, која се налази у оквиру главе II тог Закона, која носи назив „надлежност и састав суда“, тако да се као спорови о непокретности сматрају спорови у којима се тужбеним захтевом тражи утврђење права својине или других стварних права на непокретностима, утврђење ништавости, поништај или раскид уговора који има за предмет непокретност. Поред ових, као спорови о непокретности могу се, евентуално, сматрати и спорови у којима се као претходно питање решава питање права својине или других стварних права на непокретностима, као што су спорови по тужби за повраћај индивидуално одређене непокретне ствари из члана 37 став 1 Закона о основама својинскоправних односа, када је, на основу става 2 тог члана, потребно утврдити да је тужилац власник ствари чији

повраћај тражи, мада је Врховни касациони суд у решењу Р1 160/2020 од 20.05.2020. године заузео став да и ови спорови не представљају спорове о непокретности, уз образложење да спорови о непокретностима подразумевају спорове о утврђењу, заснивању и престанку права својине и других стварних права на непокретности, те да околност да се тужбом тражи предаја парцеле у државину не утиче на другачију оцену правне природе тужбеног захтева, јер такав захтев не подразумева утврђење било каквог права на непокретности, као и у решењу Р1 700/2020 од 10.09.2021. године, са образложењем да се, када је предмет тужбеног захтева иселење тужених из предметног стана, ради о чинидби, а не о спору у вези непокретности, те да би предмет спора о непокретности било утврђење, престанак или промена неког права на непокретности.

Имајући у виду наведено, као и то да се постављеним тужбеним захтевима у овим споровима тражи чинидба, замена постојећих стубова нисконапонске мреже новим стубовима, те да основаност таквих захтева зависи од тога да ли су постојећи стубови нисконапонске мреже дотрајали и као такви склони паду, што може довести у опасност не само живот и здравље тужилаца и чланова њихових породица и њихове имовине, већ и живот и имовину и других лица који живе у непосредном окружењу, с обзиром на могућност ширења пожара који би настао услед пада овако дотрајалих стубова нисконапонске мреже за које су прикачени проводници исте, овако постављени тужбени захтеви заправо, без обзира шта је правни основ који тужиоци наводе у тужби, којим, како је наведено, суд није везан, јесу захтеви да се уклони извор опасности од штете, што је регулисано одредбама члана 156 ЗОО, који је у том закону систематизован у део закона који регулише проузроковање штете, што такође значи да не ради се о спору о непокретности.

Према томе, спорови са овако постављеним тужбеним захтевом, под условом да је као вредност предмета спора означен износ који не прелази динарску противвредност износа од 3.000 евра по средњем курсу НБС на дан подношења тужбе, јесу спорови мале вредности, у смислу чл. 468 ст. 4 ЗПП.

Тамара Ранковић Ђусић⁷⁹

ОДГОВОРНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ КОЈУ ПРОУЗРОКУЈУ СТРОГО ЗАШТИЋЕНЕ И ЗАШТИЋЕНЕ ДИВЉЕ ВРСТЕ ЖИВОТИЊА

1. УВОД

Одређене дивље врсте животиња имају посебан значај за очување биолошке разноврсности, природног генофонда односно имају посебан значај са еколошког, екосистемског, биогеографског, научног, здравственог, економског и другог аспекта за Републику Србију, на посебан начин је уређена одговорност за штету коју они причине. Реч је о дивљим врстама животиња које су Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени Гласник РС“ бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016) проглашене као строго заштићене дивље врсте или заштићене дивље врсте. Наведени Правилник је одредбама члана 2 направио класификацију заштићених врста на оне проглашене за строго заштићене дивље врсте наведене у Прилогу I и оне проглашене за заштићене дивље врсте наведене у Прилогу II уз овај Правилник који чине његов саставни део.

Наведена чињеница је од значаја с обзиром на различита правила одговорности које су прописане релевантним законским одредбама. Да би се правилно оценило ко је одговоран за штету која је проузроковала дивља врста животиња неопходно је првенствено дивљу врсту класификовати као строго заштићену дивљу врсту или као заштићену дивљу врсту.

2. НАКНАДА ШТЕТЕ КОЈУ ПРОУЗРОКУЈЕ СТРОГО ЗАШТИЋЕНА ВРСТА ЖИВОТИЊА

Накнада штете коју проузрокује строго заштићена врста животиња је регулисана одредбама Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ број 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/2018-др закон и 71/2021). Начелно

⁷⁹ Судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу

је искључена одговорност Републике Србије, с обзиром на одредбу члана 64 став 1 наведеног Закона, којом је прописано да Република Србија не одговора за штету коју проузрокују дивље врсте осим у случајевима одређеним овим законом и другим прописима.

Дакле, одговорност Републике Србије може бити заснована само уз испуњење наведеним Законом о заштити природе, одредама члана 64 став 2, 3 и 4 прописаних услова: 1) да је штету проузроковала строго заштићена дивља врста, 2) да је правно лице предузетник или физичко лице на примеран начин и о свом трошку предузело све дозвољене радње и активности како би спречило настанак штете, а под којим се подразумева огађивање, чување добара и растеривање строго заштићених животињских врста са места где непосредно угрожавају добра и на начин који не угрожава опстанак врсте.

Уколико су наведени услови испуњени, оштећено лице има право на надокнаду штете у висини стварне штете коју су нанеле строго заштићене дивље врсте. Оштећено лице је дужно да Министарству, односно, надлежном органу аутономне покрајине односно управљачу заштићеног подручја пријави настанак штетног догађаја без одлагања, а најкасније у року од 8 дана од дана настанка штете (став 2 члана 65 Закона о заштити природе). Оштећено лице и вештак утврђују на месту штетног догађаја чињенице које су значајне за установљење настанка штете, узрочника и висину штете о чему се саставља записник (став 3 члана 65 истог закона).

2. 1. Одговорност Републике Србије за накнаду стварне штете коју проузрокује строго заштићена врста животиња

Према одредби члана 155 Закона о облигационим односима штета је умањење нечије имовине (обична штета) и спречавање њеног повећања (измакла корист) као и наношење другоме физичког или психичког бола или страха (нематеријална штета). Другачији назив за обичну штету је стварна или проста штета и одређује се у новцу на основу вредности оштећеног добра пре и после проузроковања штете, а према ценама у време доношења судске одлуке. Разлика између ове две новчане вредности представља висину просте штете изражену у новцу.

Полазећи од одредби Закона о облигационим односима произилази да је штетник дужан да оштећеном надокнади обичну штету и измаклу корист, у зависности од тога да ли би оштећена ствар доприносила стварању

користи односно добити, односно, ако би ту корист остварио да штета није била причињена. Обична штета може бити материјална и нематеријална, а измакла корист само материјална.

Закон о заштити природе, представља *lex specialis* у односу на одредбе Закона о облигационим односима којима је регулисана накнада штете, у случајевима када је штета проузрокована од стране строго заштићене дивље врсте, због чега би оштећено лице имало право на надокнаду само обичне штете и нематеријалне штете, не и измакле користи, као вида штете на коју би иначе имао право у складу са одредбама Закона о облигационим односима. Сходно наведеном, одговорност Републике Србије која произилази из одредбе члана 64 и 65 Закона о заштити природе за накнаду стварне штете коју проузрокује строго заштићена врста животиња је објективна одговорност али је ограничена у погледу врсте накнаде.

2. 2. Одговорност Републике Србије за накнаду измакле користи као вида штете коју проузрокује строго заштићена врста животиња

Одговорност Републике Србије за накнаду измакле користи као вида штете коју проузрокује строго заштићена врста животиња је субјективне природе заснована на одредби члана 172 Закона о облигационим односима.

Наведеном одредбом Закона о облигационим односима ставом 1 је прописано да правно лице одговара за штету коју његов орган проузрокује трећем лицу у вршењу или у вези са вршењем својих функција. Претпоставке одговорности су да је штета учињена од стране органа у вршењу или у вези са вршењем његових функција, да је штета причињена у узрочној вези са радом на тим пословима, односно, радним задацима и да је штета наступила због незаконитог или неправилног рада државних органа.

По схватању Врховног суда у пресуди Рев 2066/2005 од 16.11.2005. године, незаконит рад би се манифестовао као поступање противно закону и другом пропису или општем акту или препуштању да се закон, други пропис или општи акт примени или као радња противно обичајима и правилима норме. Одговорности Републике Србије није условљена намером или грубом непажњом, јер је постојање намере или грубе непажње правно релевантно само у регресној парници. Одговорност правног лица је условљена непримењивањем или погрешним примењивањем одређених прописа, а у конкретном случају би био реч о одредбама Закона о заштити природе,

применом мера заштите природе, планирањем, уређењем и коришћењем простора, природних ресурса, заштићених подручја, еколошке мреже који се спроводе на основу просторних и урбанистичких планова, планске и пројектне документације, основа, планова и програма, управљање и коришћење природних ресурса и добара у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу у складу са мерама и условима заштите природе.

Уколико је као последицу незаконитог или неправилног рада државних органа дошло до незаконите или неправилне примене мера заштите природе које су довеле до тога да строго заштићена врста животиње проузрокује штету, Републике Србија је дужна да оштећеном лицу надокнади и измаклу корист коју би остварио да штете није било.

Доказивање узрочне везе као претпоставке ове врсте одговорности Републике Србије је скопчано са многим потешкоћама имајући у виду да је реч о правилима и мерама заштите природе, док само понашање строго заштићених врста животиња може бити проузроковано многим независним факторима.

2. 3 Одговорност Републике Србије за накнаду штете у случајевима закљученог уговора о осигурању

Уколико би оштећени имао закључен уговор о осигурању укупан износ штете коју оштећено лице има право да потражује од Републике Србије по основу накнаде штете причињене строго заштићеном дивљом животињом и од осигуравајуће организације по основу осигурања, не може бити већи од штете коју је осигураник претрпео наступањем осигураног случаја у складу са чланом 925 став 2 Закона о облигационим односима.

Одредбом члана 925 став 3 истог Закона прописано је да код осигурања усева, плодова и осталих производа земље износ штете утврђује се с обзиром на вредност коју би имали у време сабирања, ако није другачије уговорено. Ставом 5 истог члана Закона је предвиђено да се при утврђивању износа штете узима у обзир измакли добитак само ако је то уговорено.

У случају накнаде штете која је проузрокована на усевима, плодовима и осталим производима земље који су осигурани, а уговор о осигурању је укључивао и накнаду измаклог добитка, у складу са закљученим уговором

о осигурању осигуравајуће друштво дужно је да оштећеном лицу надокнади укупан износ процењене штете на засаду који је осигуран и за осигурану количину, док је с друге стране обавеза тужене Републике Србије према одредбама Закона о заштити природе да надокнади стварну штету. У таквим ситуацијама за износ који је наплаћен од осигурања по основу штете за измаклу корист се не може умањити обавеза тужене Републике Србије да надокнади износ стварне штете, већ ће се њена обавеза умањити само за износ који је од осигурања наплаћен по основу стварне штете.

3. НАКНАДА ШТЕТЕ КОЈУ ПРОУЗРОКУЈЕ ЗАШТИЋЕНА ВРСТА ЖИВОТИЊА

Према одредби члана 2 став 4 Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, заштита, управљање, коришћење и унапређивање популације ловостајем заштићених врста дивљачи, означених у Прилогу II ознаком Л и Р уређује се прописима из области ловства.

Како је према одредбама Закона о заштити природе одговорност Републике Србије за штету ограничена на ону коју проузрокује строго заштићена дивља врста, када је реч о штети која је проузрокована од стране заштићених дивљих врста, релевантан је Закон о дивљачи и ловству („Службени гласник РС“ број 18/2010, 99/2018-др закон и 92/2023- др закон).

Чланом 4 тачка 23 Закона о дивљачи и ловству прописано је да су ловостајем заштићене врсте дивљачи заштићене врсте дивљачи, а тачком 40 да су трајно заштићене врсте дивљачи строго заштићене врсте дивљачи.

Одредбом члана 88 став 1 наведеног Закона прописано је да правно, односно, физичко лице коме је дивљач проузроковала штету има право на накнаду само ако је предузело прописане мере за спречавање штете од дивљачи. Ставом 2 прописано је да штета коју у ловишту проузрокује ловостајем заштићена дивљач дужан је да надокнади корисник ловишта. Ставом 3 прописано је да штету коју проузрокује трајно заштићена дивљач, дужно је да надокнади министарство надлежно за послове заштите животне средине. Ставом 4 истог Закона је прописано да штету коју проузрокује вук на територији на којој је трајно заштићен, дужно је да надокнади министарство надлежно за послове заштите животне средине. Ставом 5 прописано је да

штету коју проузрокује вук на територији на којој је ловостајем заштићен дужно је да надокнади Министарство уколико су корисник ловишта и оштећено лице предузели прописане мере за спречавање штете. Ставом 6 је прописано да штету коју ван ловишта проузрокује ловостајем заштићена дивљач дужно је да надокнади Министарство, а на територији аутономне покрајине надлежни покрајински орган уколико је власник, односно, корисник површина ван ловишта предузео прописане мере за спречавање штете.

У конкретном случају одговорност је такође условљена предузимањем прописаних мера за спречавање штете од дивљачи у складу са Правилником о мерама за спречавање штете од дивљачи и штете на дивљачи и поступку и начину утврђивања штете („Сл.лист РС“ бр. 2/2012), док када је реч о пасивној легитимацији прави се разлика у односу на то да ли је штета проузрокована у ловишту или ван ловишта, те када је реч о заштићеној дивљачи која није строго заштићена дивљач штету у ловишту је дужан да надокнади корисник ловишта, а штету коју ван ловишта проузрокује дужно је да надокнади министарство, а на територији аутономне покрајине надлежни покрајински орган.

Чланом 89 Закона о дивљачи и ловству став 1 прописано је да правно односно физичко лице којем је дивљач проузроковала штету може да поднесе захтев за накнаду штете кориснику ловишта у року од 10 дана од дана настанка штете. Ставом 2 истог члана закона је прописано да уз захтев из члана 1 овог члана правно односно физичко лице прилаже одговарајућу документацију којом доказује настанак штете од дивљачи. Ставом 3 је прописано да ако захтев за накнаду штете није усвојен у целини или ако се по њему не закључи споразум, односно, поравнање у року од 30 дана од дана подношења захтева правно, односно, физичко лице може поднети тужбу код надлежног суда. Ставом 4 прописано је да министар ближе прописује мере за спречавање штете од дивљачи, поступак и начин утврђивања штете по претходно прибављеном мишљењу министра надлежног за послове заштите животне средине и у споразуму са министром надлежним за послове заштите животне средине, утврђује висину накнаде штете од дивљачи.

Закон и дивљачи и ловству право на накнаду штете није ограничио само на накнаду стварне штете, те произилази да одговорност Републике Србије обухвата обавезу накнаде обичне штете, као и измакле користи.

4. ЗАКЉУЧАК

Имајући у виду све наведено, релевантне одредбе Закона о заштити природе и Закона о дивљачи и ловству, произилази да је у наведеној врсти спора за накнаду штете која проузрокује дивља животиња, неопходно прво извршити класификацију да ли је реч о строго заштићеној или заштићеној врсти, с обзиром на различиту регулативу која се примењује.

Уколико је реч о строго заштићеној врсти, право на накнаду штете је ограничено само на накнаду стварне штете изузев у случајевима када је закључен уговор о осигурању. Накнада измакле користи захтева доказивање одговорности тужене Републике Србије по основу члана 172 Закона о облигационим односима у погледу неправилног и незаконитог рада и примене прописа који су релевантни за заштиту животне средине.

Када је у питању штета коју проузрокује заштићена дивља животиња, која уједно није проглашена строго заштићеном врстом, обавеза накнаде штете од стране Републике Србије постоји, уколико је штета проузрокована ван ловишта и у таквим ситуацијама обухвата накнаду стварне штете и измакле користи.

ЛИТЕРАТУРА

С. Перовић, Коментар Закона о облигационим односима, Београд, 1995.

Д. Вељковић, Коментар Закона о облигационим односима.

ПРОПИСИ

Закон о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број 29/78... „Службени гласник РС“ број 18/2020)

Закон о заштити природе („Службени гласник РС“ број 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/2018-др закон и 71/2021)

Закон о дивљачи и ловству („Службени гласник РС“ број 18/2010, 99/2018-др закон и 92/2023- др закон).

Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени Гласник РС“ бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016).

Правилник о мерама за спречавање штете од дивљачи и штете на дивљачи и поступку и начину утврђивања штете („Сл.лист РС“ бр. 2/2012).

ОДЛУКЕ

Пресуда Врховног суда Рев 2066/2005 од 16.11.2005. године

Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-846/25 од 27.03.2025. године

Емилија Лепојевић Илић⁸⁰

НЕМОГУЋНОСТ СЕЛЕКТИВНОГ ПРИХВАТАЊА ПРЕДЛОГА ЗА СПОРАЗУМНИ РАЗВОД БРАКА

УВОД

Схватања о разводу брака у области породичног права мењала су се протеком времена и углавном су настојала довести у склад личне слободе супружника и право државе да процени оправданост разлога за развод у сваком конкретном случају.⁸¹ Институт брака снажно је укореван у друштвену културу и традицију, па и Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода којом се промовише идеја јединствене заштите људских права и индивидуалних политичких слобода, у великој мери препушта подручје брачног права националним законодавствима. Тако је одредбом члана 12 наведене конвенције регулисано само питање права на склапање брака, али не и питање развода брака, с тим да Европски суд за људска права кроз своје одлуке ово питање интегрише у контекст људских права

У породичном праву Републике Србије развод је прокламован као лично право сваког човека тако што је одредбом чл. 62 ст. 1 Устава прописано да свако има право да слободно одлучи о закључењу и раскидању брака. Ставом 4 наведеног члана Устава прописано је да се брак и односи у браку и породици уређују законом, па је питање развода брака детаљно уређено одредбама Породичног закона РС.

Имајући у виду одредбе Породичног закона, савремена теоријска дефиниција развода брака под разводом подразумева правни начин престанка правно ваљано закљученог брака одлуком суда, због законом прописаних разлога, у законом прописаном поступку, на захтев једног или оба супружника. Произилази да Породични закон упућује на постојање две могућности иницирања поступка за развод брака, и то:

⁸⁰ Судјиски помоћник у Апелационог суда у Крагујевцу

⁸¹ М. Беговић, *Концепција о разводу брака у Законику о породици, Зборник радова „Реформа породичног законодавства“*

- развод по тужби, регулисан одредбом чл. 41 Породичног закона, који се иницира захтевом једног супружника, из разлога озбиљно и трајно поремећених односа или објективне немогућности остваривања заједнице живота супружника и
- споразумни развод, регулисан одредбом члана 40 ст. 1 Породичног закона као начин престанка брака који се темељи на несумњиво исказаној сагласности супружника у споразумном захтеву да се њихов брак разведе, из разлога који су познати само супружницима.

СПОРАЗУМ О РАЗВОДУ

Уколико у браку супружници немају заједничку малолетну децу и нису стекли заједничку имовину, споразумни развод подразумева обавезу суда да донесе пресуду о разводу само на основу поднетог предлога супружника.

Међутим, иако је законом предвиђена могућност супружника да својом вољом одлуче о судбини брака, споразумни развод не представља увек просто проглашење развода од стране суда, већ су законом прописана извесна ограничења воље супружника управо у ситуацијама када имају заједничку малолетну децу и имовину стечену током трајања брака.

Наиме, одредбом чл. 40 став 2. Породичног закона прописано је да споразум о разводу обавезно садржи и писани споразум о вршењу родитељског права и писани споразум о деоби заједничке имовине. Наведеном законском одредбом допушта се споразумни развод брака, али под условом да су супружници уредили правне последице развода у односу на заједничку малолетну децу и на своје имовинске односе. На овај начин успостављена је друштвена контрола аутономије воље супружника, усмерена на то да се осигурају интереси деце и расправи питање брачне тековине.

СПОРАЗУМ О ДЕОБИ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ

Предвиђањем споразума о деоби заједничке имовине као обавезног елемента споразума о разводу, у случају постојања заједничке имовине стечене током трајања брака, законодавац је желео елиминисати поводе за нова сукобљавања бивших супружника који су се споразумно развели, при

чему суд није овлашћен да преиспитује садржину наведеног споразума, већ само испуњеност формалних законских критеријума.⁸²

Имајући у виду да је Закон о јавном бележништву почео да се примењује од 01.09.2014. године, Законом о изменама и допунама Породичног закона („Сл. гласник РС“, бр. 6/2015) допуњен је члан 179 Породичног закона тако што је додат став 2, којим је прописано да се споразум о деоби заједничке имовине супружника закључује у облику јавнобележнички потврђене (солемнизоване) исправе. Наведеном одредбом конкретизовани су формални законски критеријуми које би суд требало испитује код споразумног развода брака.

СПОРАЗУМ О ВРШЕЊУ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

Други обавезан елемент споразума о разводу брака код супружника који имају заједничку малолетну децу (укључујући децу коју су заједнички усвојили) јесте писани споразум о вршењу родитељског права, који супружници могу постићи у виду споразума о заједничком вршењу родитељског права или о самосталном вршењу родитељског права.

Чињеница да су супружници постигли споразум о вршењу родитељског права не значи да ће суд такав споразум увек прихватити. У случају заједничке малолетне деце супружника, обавеза је суда да извођењем доказа и утврђивањем чињеница процењује да ли је споразум родитеља о вршењу родитељског права у најбољем интересу малолетне деце. Ако суд оцени да споразум одговара интересима деце, сходно одредби чл. 225 ст. 1 Породичног закона, уноси га у изреку пресуде о разводу брака као одлуку суда и на тај начин чини га подобним за извршење. Међутим, уколико након прибављеног изјашњења надлежног органа старатељства у смислу одредбе чл. 270 Породичног закона, суд дође до уверења да споразум о вршењу родитељског права деци не гарантује да ће њихови интереси бити заштићени на задовољавајући начин, споразум супружника не може се прихватити.

У оваквој ситуацији, поставља се питање опстанка споразумног предлога у преосталом делу, односно да ли постоји могућност суда да селективно

82 З. Поњавић, *Породично право*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Институт за правне и друштвене науке

прихвати потписани споразумни предлог странака, у делу којим су странке сагласне да се брак разведе и изврши деоба заједничке имовине.

НЕМОГУЋНОСТ СЕЛЕКТИВНОГ ПРИХВАТАЊА СПОРАЗУМА

Ставови судске праксе говоре у прилог немогућности селективног прихватања предлога за споразумни развод брака приликом одлучивања, имајући у виду императивну природу одредбе чл. 40 ст. 2 Породичног закона, која прописује обавезне, а не могуће саставне елементе споразума о разводу странака (писани споразум о вршењу родитељског права и писани споразум о деоби заједничке имовине), па је генерално прихваћен став да споразумни предлог за развод брака суд може или у целости прихватити или у целости одбити.

Међутим, мишљења о даљем исходу поступка су подељена, па је једно мишљење да се одбијањем споразумног предлога из претходно наведених разлога поступак окончава, а друго мишљење је да уколико се споразумни предлог не прихвата, поступак треба да настави да тече као по тужби за развод брака.

Прво мишљење своје упориште црпи из начела хитности поступка прописаног одредбом чл. 204 Породичног закона и критеријума за утврђивање повреде права на суђење у разумном року. Али, чињеница је да се ради о поступку у коме се решавају осетљиви породични односи и да суд применом истражног начела из одредбе чл. 205 има на располагању законом прописане процесне мере и могућност да одлучи без непотребног одлагања тако што ће утврдити чињенице које нису међу странкама спорне или самостално истражити чињенице од значаја за одлучивање. Окончање поступка одбијањем споразумног предлога и упућивање странака на поновно покретање поступка тужбом могло би имати за исход пролонгирање решавања питања повере деце.

Такође, дуготрајност бракоразводног поступка у неким случајевима може довести до повреде права на правично суђење из чл. 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и права на склапање брака из чл. 12 конвенције. Тако у случају В.К против Хрватске 38380/08, пресуда од 27.11.2012. године, хрватски судови су игнорисали предлог подносиоца представке за доношење делимичне пресуде о разводу у првостепеном поступку који је трајао више од пет година. У том раздобљу подносиатељ представке је указивао

на своју намеру да склопи нов брак, у чему је услед дужине трајања поступка био спречен. Европски суд за људска права је у конкретном случају оценио да је пропуст суда да ефикасно спроведе поступак проузроковао неоправдано ограничавање права подносиоца представке на склапање новог брака.

Друго мишљење, да поступак треба да настави да тече као по тужби за развод брака у случају неприхватања споразумног предлога за развод брака погодује интенцијама заштите најбољег интереса детета сходно одредби чл. 6 Породичног закона, јер предвиђа могућност наставка поступка иницираног предлогом за споразумни развод, иако о споразум вршењу родитељског права суд не прихвата. Наиме, када је међу странкама неспорна чињеница да су брачни односи озбиљно и трајно поремећени или да се објективно не може остварити заједница живота, а постоји сагласност воља у споразумном захтеву да се брак разведе, наставак поступка пред судом као по тужби за развод брака омогућује даље одлучивање о заштити права детета прописаних одредбама чл. 60-65 и чл. 154 Породичног закона. Циљ наведеног решења је минимизирање утицаја раздвојеног живота родитеља на дете, или њихових поремећених односа, али и превенција нарушавања односа између детета и родитеља и обезбеђење егзистенцијалних средстава за дете.

Слично мишљење можемо срести и у упоредном праву. Конкретно, Обитељски закон Републике Хрватске предвиђа могућност иницирања поступка за развод брака подношењем споразумног предлога, као и Породични закон РС, с тим да је специфично да се бракоразводни поступак покренут предлогом спроводи по правилима ванпарничног поступка. Сходно члану 453 ст. 2 Обитељског закона, ако један од супружника одустане од предлога за споразумни развод брака, а други остане при захтеву да се брак разведе, такав захтев ће се сматрати тужбом ради развода брака и поступак ће се наставити према одредбама парничног поступка ради развода брака.

И обратно, сходно члану 369 Обитељског закона, ако један од супружника поднесе тужбу ради развода брака, а други најкасније до закључења главне расправе изричито изјави да не оспорава основаност тужбеног захтева, сматраће се да су супружници поднели предлог за споразумни развод брака и поступак ће се наставити према одредбама ванпарничног поступка ради споразумног развода брака. У таквој ситуацији суд ће странкама одредити рок за усклађивање тужбе са одредбама закона о садржини предлога за споразумни развод.

Произилази да и хрватски законодавац поштује аутономију воље супружника предвиђањем могућности споразумног развода брака, с тим да је слобода супружника у материјално правном смислу ограничена код постојања заједничке малолетне деце јер су сагласно члану 456 Обитељског закона супружници који имају заједничко малолетно дете дужни да уз предлог за споразумни развод брака поднесу извештај о обавезном саветовању и план о заједничком родитељском старању, којим се у складу са чланом 106 истог закона уређују детаљно питања места пребивалишта детета, лични односи детета и родитеља, начин размене информација у вези са давањем сагласности при доношењу одлука битних за дете, висина издржавања детета и начин на који ће се решавати будућа спорна питања. Пропуст супружника да уз предлог за споразумни развод брака поднесу извештај о обавезном саветовању или план о заједничком родитељском старању може довести до одбацивања предлога због недостатка обавезних законских елемената, сходно члану 458 Обитељског закона и то уколико супружници након враћања предлога ради исправке и допуне поново поднесу суду предлог исте садржине, односно предлог без извршене исправке или допуне.

ЗАКЉУЧАК

Имајући у виду наведено, одредба чл. 40 ст. 2 Породичног закона говори у прилог схватања о интенцијама законодавца да онемогући селективно прихватање предлога за споразумни развод брака код недостатка обавезних саставних елемената споразума - писаног споразума о вршењу родитељског права и споразума о деоби заједничке имовине, с тим да се због непостојања јединственог правног става о питању даљег исхода поступка јавља потреба евентуалног посебног регулисања и разјашњења да ли се одбијањем споразумног предлога из наведених разлога поступак окончава, или наставља да тече као по тужби за развод брака.

ЛИТЕРАТУРА

1. З. Поњавић, Породично право, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Институт за правне и друштвене науке, 2018
2. Б. Решетар, Коментар Обитељског закона, I књига, Библиотека право, Загреб, 2022
3. С. Арас Крамар, Коментар Обитељског закона, II књига, Библиотека право, Загреб, 2022

ПРОПИСИ

1. Устав Републике Србије
2. Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, измењена у складу са Протоколом број 11, Протокола уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, Протокола број 4, уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода којим се обезбеђују извесна права и слободе који нису укључени у Конвенцију и Први протокол уз њу, Протокола број 6 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода о укидању смртне казне, Протокола број 7 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода Протокола број 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и Протокола број 13 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода о укидању смртне казне у свим околностима
3. Породични закон РС
4. Обитељски закон Републике Хрватске

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-379/23 од 11.10.2023. године, пресуда Врховног касационог суда Рев. 2354/2015 од 10.02.2016. године, пресуда Европског суда за људска права од 27.11.2012. године, Представка број 38380/08, предмет В.К. против Хрватске)

Александра Арнаутовић⁸³

НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС МАЛОЛЕТНОГ ДЕТЕТА

Најбољи интерес малолетног детета је правни и етички принцип који има централно значење у породици, праву и друштву и примењује се како би се осигурало да све одлуке које утичу на малолетно дете буду доношене с нагласком на добробит детета. Један од најважнијих принципа савременог породичног права је управо заштита најбољег интереса малолетног детета и наведени принцип има кључну улогу у свим поступцима који се односе на права и добробит деце. У савременим правним системима, како домаћим, тако и међународним, постоји консензус да право детета на заштиту његовог интереса мора бити основно начело у свим радњама које се предузимају у његовом односу са родитељима, друштвом и институцијама.

Најбољи интерес малолетног детета је комплексан скуп фактора који се односи на његово здравље, образовање, емоционалну стабилност, социјалне односе и сигурност. Наведени елементи морају бити пажљиво балансирани како би се створили услови за сретан, здрав и успешан живот детета и у свакој одлуци којом се одлучује о правима детета, треба тежити томе да се обезбеде што бољи услови за његов раст и развој, уз поштовање његових права и жеља.

Физичко здравље детета подразумева бригу о дететовом здрављу и добробитању кроз одговарајућу медицинску бригу, исхрану, сигурност и превенцију повреда и огледа се кроз редовне медицинске провере и вакцинације, правилну исхрану која обезбеђује нормалан физички развој, заштиту од насиља, злостављања и занемаривања и пружање услова за физичку активност и здрав начин живота. На физичко здравље детета надовезује се ментално и емоционално здравље, које се односи на емоционалну стабилност детета и његову способност да се носи са стресом, анксиозностима и социјалним изазовима, а нарочито укључује пружање сигурног и стабилног окружења у коме дете расте и развија се, психолошку подршку кроз одговарајуће терапије, саветовања и друге

83 Виши саветник Апелационог суда у Крагујевцу

облике емоционалне помоћи, уколико и када је потребна. Такође је веома битно детету пружити помоћ у разумевању и регулацији **емоционалних потреба и проблема, али и** разумевање његових **емоционалних реакција** на промене (као што су развод родитеља или пресељење).

Још један од веома битних аспеката најбољег интереса малолетног детета је право на образовање и интелектуални развој. образовање је темељни фактор у обликовању будућности детета, а најбољи интерес детета укључује приступ квалитетном образовању које омогућава стицање основних знања и вештина, али подстиче и развој социјалних веза, самопоуздања и критичког мишљења. Осим формалног образовања, детету треба омогућити емоционални и социјални развој кроз учешће у ваншколским активностима, као што су спорт, уметност, музика и други хобији који могу допринети његовој креативности и социјалним вештинама. Поред наведеног, од есенцијалне је важности да детету буде обезбеђен приступ подршци за ученике са посебним потребама, уколико је то потребно, како би се обезбедио једнак приступ свим образовним могућностима.

За емоционални развој детета кључна је стабилност и предвидљивост окружења, што подразумева остваривање **континуитета** у односима са родитељима и важним особама у животу детета (браћа, сестре, родбина), **смањење промена** које би могле довести до промене понашања детета, као што су честа сељења или прекиди у односима са родитељима или старатељима и остваривање **рутине** и стабилног животног окружења које детету омогућава да се осећа сигурно и вољено. Темељни оквир за развој детета је породица, тако да породична динамика игра кључну улогу у одређивању најбољег интереса детета. Деца најбоље напредују у љубави, пажњи и сигурности које им пружају стабилни и подржавајући односи са родитељима или старатељима и веома је важно проценити да ли родитељи или старатељи могу обезбедити стабилно и сигурно окружење које детету омогућава здрав развој. Породична нестабилност због насиља, злостављања, финансијских тешкоћа или других фактора, може довести до тога да дете привремено буде измештено из породице, у други дом или под старатељство, док се не стекну услови да се успостави стабилност породице, уколико је то у најбољем интересу детета. С друге стране, ако родитељи могу обезбедити стабилан и љубављу испуњен дом, чак и у случајевима развода или других изазова, судови ће тежити да се дете врати у те околности, у мери у којој је то могуће. Породична динамика укључује односе између детета и шире

породице — баке, деке, стричеви и тетке, као и пријатеље породице, који могу пружити додатну емоционалну подршку и помоћ детету да се осећа вољено и прихваћено. С тим у вези, веома је битно да се, приликом доношења одлука о правима детета чује његово мишљење и да се узму у обзир њихове жеље и потребе, у складу са узрастом у коме се налазе. То значи да институције морају да обрађају пажњу на мишљење детета у контексту одлука о његовој будућности — на пример, да ли жели да живи са одређеним родитељем, какве активности воли или који су његови страхови и потребе. Мала деца своје жеље могу изражавати својим понашањем, док старија деца своје мишљење могу јасно артикулисати путем вербалне комуникације, а на основу њихових жеља, родитељи и старатељи могу доносити одлуке које ће им помоћи да се осећају вољено и поштовано.

Један од најважнијих елемената заштите најбољег интереса детета, коме треба посветити нарочиту пажњу је **заштита од насиља и злостављања**, односно потреба да се дете заштити од било ког облика насиља, било физичког, емоционалног, вербалног, сексуалног или занемаривања. У том смислу је неопходно **препознати и спречити** било који облик насиља према детету, омогућити му сигурност у **породичном окружењу**, али и у ширем друштвеном окружењу (школе, играонице, комшилук) и успоставити **механизме заштите**, као што су социјалне службе, судске институције и образовне установе које брзо реагују на пријаве злостављања и занемаривања.

Оно што нарочито треба имати у виду је да је свако дете јединствено и да има своје специфичне потребе које је потребно нарочито пажљиво размотрити и ценити како би се на адекватан и најефикаснији начин подржао развој детета и заштитио његов најбољи интерес.

Права и заштиту најбољег интереса малолетног детета регулишу међународни уговори, национални закони и специфичне регулативе које обезбеђују свеобухватну заштиту права детета и примењују се у свим оним ситуацијама када је потребно заштити најбољи интерес малолетног детета (старатељство, образовање, здравље, заштите од насиља и злостављања), а у средишту овог правног принципа стоји обавеза свих државних органа да при доношењу било каквих одлука које се тичу деце, поступају у складу са њиховим најбољим интересом.

Јована Турањанин⁸⁴

ЗАБРАНА ПРИНУДНОГ РАДА ПРЕМА МЕЃУНАРОДНИМ АКТИМА

1. УВОД

Принудни рад представља озбиљно кршење основних људских права и достојанства човека. Његова забрана је укореењена у међународном праву, нарочито кроз активности и инструменте Међународне организације рада (МОР), система Уједињених нација, као и регионалних механизма за заштиту људских права. Забрана принудног рада није само правно, већ и морално и хуманистичко питање, јер се тиче самог појма слободе, телесног и менталног интегритета, као и способности човека да самостално обликује свој живот и свој рад.

Проблем принудног рада има дугу историју и био је присутан у готово свим друштвима, било у облику ропства, феудалне потчињености, радне експлоатације колонизованих народа или у савременијим формама као што су трговина људима, економска експлоатација миграната или злоупотреба дечијег рада. Иако је ропство као институција формално укинута у већем делу света, различити облици принудног рада настављају да постоје, често у прикривеним и институционално занемареним формама.

Савремени облици принудног рада укључују ситуације у којима се лица приморавају да раде под претњом насиља, одузимања докумената, дугове зависности, уцене или обмане. Жртве принудног рада често немају приступ механизмима заштите, било због правног статуса, недостатка информација, страха од одмазде или неповерења у институције. У том контексту, међународни правни оквир игра кључну улогу у обезбеђивању универзалних стандарда и обавеза за државе, као и у обезбеђивању подршке жртвама и санкционисању починилаца.

⁸⁴ Виши саветник у звању самостални сарадник Апелационог суда у Крагујевцу, email: milikicjovana@gmail.com

Међународна организација рада (МОР) као специјализована агенција Уједињених нација посвећена правима радника и достојанству рада, заузима централно место у борби против принудног рада. Њене кључне конвенције – бр. 29 из 1930. године и бр. 105 из 1957. године – представљају темељни нормативни оквир у овој области. Њихова примена се надгледа кроз јединствен систем извештавања, контроле и стручне процене. Поред тога, усвајањем Протокола из 2014. године уз Конвенцију бр. 29, МОР је значајно оснажио глобалне механизме у борби против нових облика принудног рада, посебно у контексту трговине људима.

Поред стандардотворног рада МОР-а, систем Уједињених нација пружа свеобухватан оквир за забрану принудног рада кроз универзалне и посебне инструменте. Универзална декларација о људским правима из 1948. године, Међународни пакт о грађанским и политичким правима, као и Конвенција о правима детета и Палермски протоколи, чине основу за интернационализацију забране и обавезу држава да штите, спречавају и санкционишу оваква кршења. Специјални известиоци УН, Комитети за људска права, као и механизми као што је УПР (*Universal Periodic Review*), омогућавају надзор и подршку државама у примени међународних обавеза.

Регионални механизми за заштиту људских права – као што су Европска конвенција о људским правима, Европска социјална повеља, интер-амерички и афрички системи – такође садрже релевантне норме које забрањују принудни рад и нуде појединцима могућност да траже заштиту у случајевима када национални системи затаје. Судска пракса Европског суда за људска права, на пример, значајно је допринела разумевању и проширењу обима појма „принудни рад“, укључујући и његове савремене и индиректне форме.

Овај рад има за циљ да пружи свеобухватан преглед међународних стандарда који регулишу и забрањују принудни рад, као и да истакне изазове у њиховој примени у савременом друштву. Анализа ће се усмерити на кључне међународне инструменте, институционалне механизме надзора, као и практичне изазове са којима се државе и међународне организације суочавају у настојању да ефикасно сузбију ову појаву. Посебна пажња биће посвећена повезаности принудног рада са другим појавама, као што су трговина људима, миграције, сиромаштво и неједнакост, али и на улогу правосудних органа, инспекција рада и цивилног друштва у обезбеђивању правне и стварне заштите жртава.

Забрана принудног рада није само питање нормативне забране, већ и питање ефикасне имплементације, политичке воље, институционалне способности и друштвене свести. Управо зато је потребно стално подсећање на значај овог питања, као и ангажовање свих актера – државе, међународне заједнице, привреде и грађанског сектора – у изградњи друштва које у потпуности поштује достојанство рада и људску слободу.

2. ПОЈАМ И ДЕФИНИЦИЈА ПРИНУДНОГ РАДА

Разумевање појма „принудни рад” представља полазну основу за идентификацију и сузбијање ове појаве. Иако наизглед једноставан, концепт принудног рада је у пракси сложен и подложен различитим тумачењима, нарочито због еволуције његових облика у савременом свету. Из тог разлога, међународно право настоји да пружи јасну и универзалну дефиницију како би се обезбедила доследна примена и заштита на глобалном нивоу.

21. Дефиниција према Међународној организацији рада

Најчешће прихваћена и у пракси примењивана дефиниција принудног рада садржана је у Конвенцији Међународне организације рада бр. 29 из 1930. године о принудном или обавезном раду. Према члану 2. став 1. те конвенције:

„Термин *принудни или обавезни рад* значи сваки рад или услугу која се захтева од неког лица под претњом било какве казне, а за који то лице није понудило себе добровољно.”⁸⁵

Ова дефиниција садржи два кључна елемента:

- одсуство добровољности – лице није пристало на рад својом вољом;
- претња неком врстом казне – која може бити физичка, психолошка, економска или институционална.

Оно што ову дефиницију чини посебно значајном јесте њена примена у бројним другим међународним и регионалним инструментима, као и у националним законодавствима широм света.

85 ILO Forced Labour Convention, 1930 (No. 29), Article 2(1).

2.2. Дефиниција у светлу људских права

Иако се терминологија може разликовати, концепт принудног рада се такође појављује у универзалним инструментима за заштиту људских права. На пример, члан 8. Међународног пакта о грађанским и политичким правима забрањује:

„1. Нико не сме бити држан у ропству; ропство и трговина робљем у свим облицима забрањени су. 2. Нико не сме бити држан у кметству. 3. Нико не сме бити принуђен на принудни или обавезни рад...”⁸⁶

Овај Пакт проширује заштиту и прецизира правне основе за искључењесодговорности држава у ограниченим околностима.

2.3. Изузеци од дефиниције

И Конвенција бр. 29 МОР-а и члан 8. Пакта предвиђају легитимне изузетке од забране принудног рада. Конкретно, Конвенција у члану 2. став 2. наводи да се термин „принудни или обавезни рад” не односи на следеће ситуације:

- војна служба – рад који произилази из обавезне војне службе у складу са националним законом;⁸⁷
- казнени рад – рад који извршава лице осуђено судском пресудом, под условом да се тај рад обавља под надзором јавних органа и да није додељен или препуштен приватним особама, удружењима или компанијама⁸⁸;
- хитне ситуације – као што су рат, елементарне непогоде, епидемије и слично⁸⁹;
- мањи заједнички радови у корист заједнице – под условом да се ради о нормалној грађанској обавези.⁹⁰

Ови изузеци нису дизајнирани да ослабе заштиту од принудног рада, већ да омогуће државама да функционишу у специфичним ситуацијама које су у складу са јавним интересом и међународно прихваћеним стандардима.

⁸⁶ International Covenant on Civil and Political Rights, 1966, Article 8.

⁸⁷ ILO C29, Article 2(2)(a).

⁸⁸ ILO C29, Article 2(2)(c).

⁸⁹ ILO C29, Article 2(2)(d).

⁹⁰ ILO C29, Article 2(2)(e).

2.4. Савремени приступ и пракса

У пракси, постоји потреба за ширим и флексибилнијим тумачењем концепта принудног рада како би се обухватиле савремене појаве које формално можда не испуњавају све елементе из дефиниције МОП-а, али суштински доводе до истих последица. Савремене форме укључују:

- принудни рад миграната који су изложени уценама, конфисковању докумената или недозвољеним уговорним клаузулама;
- рад под дуговном зависношћу (*debt bondage*), који је широко распрострањен у неким деловима Азије и Африке;
- присилни рад у приватним домаћинствима, посебно жена и деце који немају правни статус или приступ правди;
- рад жртава трговине људима, које се приморавају на рад у пољопривреди, грађевини, угоститељству или сексуалној индустрији⁹¹.

Међународна организација рада и други актери позивају на функционално тумачење дефиниције принудног рада – што значи да се у процени да ли постоји принуда не смеју ограничити само на изричите претње, већ се морају узети у обзир и суптилнији облици притиска и уцена.⁹²

2.5. Проблем доказа и правне квалификације

Један од кључних изазова у идентификацији принудног рада у пракси јесте проблем доказивања субјективних и објективних елемената принуде. Природа овог феномена често подразумева скривеност, изостанак формалног уговора, рад у изолованим просторима (попут приватних домаћинстава или руралних подручја), као и психолошке баријере код жртава – страх од одмазде, неповерење у институције или чак недостатак свести да су уопште жртве експлоатације.

Радници који су у ситуацијама принудног рада ретко поседују материјалне доказе о претњама, уценама или злоупотребама. У неформалној економији, где се ангажовање радника често одвија без писаних уговора или било какве евиденције, изузетно је тешко успоставити узрочно-последичну везу између услова рада и присиле. Послодавци који користе принудни рад често

91 Јована Турањанин, *Трговина људима и право на зараду у светлу пресуде Krachunova против Бугарске*, Правна ријеч, 69, 975-990.

92 ILO, "ILO Indicators of Forced Labour", 2012.

користе софистициране методе контроле – попут одузимања докумената, манипулације дугом, надзора кретања – које остављају мало трагова, али производе јасне ефекте зависности и потчињености.

У том контексту, изузетно је важно оснажити улогу инспекција рада, синдиката, медија, организација цивилног друштва и локалних заједница у раном откривању, документовању и пријављивању случајева принудног рада. Потребна је едукација инспектора и радника, унапређење механизма заштићеног пријављивања, као и успостављање партнерства између државних органа и НВО-а који раде на терену. Тиме се не само повећава капацитет за идентификацију жртава, већ се и гради системска отпорност на експлоатацију.

3. МЕЂУНАРОДНА ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА И СТАНДАРДИ О ПРИНУДНОМ РАДУ

3.1. Улога Међународне организације рада

Међународна организација рада (МОР) основана је 1919. године као део Версајског мировног уговора, с циљем да унапређује социјалну правду и међународно признавање људских и радничких права. Јединствена по својој трипартистичкој структури, МОР окупља представнике влада, послодаваца и радника из држава чланица, чиме обезбеђује инклузиван и балансиран приступ стандардима рада. Забрана принудног рада један је од темељних принципа рада МОР-а и представља кључни елемент њене мисије.

Принудни рад је идентификован као један од „основних права на раду” према Декларацији МОР-а о основним принципима и правима на раду из 1998. године. Према тој декларацији, све државе чланице МОР-а, без обзира на то да ли су ратификовале одређене конвенције, имају обавезу да поштују, промовишу и остварују начело укидања свих облика принудног или обавезног рада.⁹³

3.2. Конвенција бр. 29 о принудном раду (1930)

Конвенција МОР-а бр. 29 о принудном или обавезном раду усвојена је 1930. године као један од првих покушаја да се на глобалном нивоу регулише

⁹³ ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work, 1998.

ова област. Као што је већ наведено, члан 2. став 1. Конвенције дефинише принудни рад као „сваки рад или услугу која се захтева од неког лица под претњом било какве казне, а за који то лице није понудило себе добровољно.”⁹⁴

Конвенција поставља обавезу државама чланицама да „укину принудни рад што је пре могуће“, као и да забране његову употребу у приватном сектору. Иако дозвољава одређене изузетке (као што су војна служба или рад на основу судске пресуде), она јасно утврђује да принудни рад не сме бити средство политичке репресије, економског развоја или дисциплиновања радника.

До 2024. године, ову конвенцију је ратификовала 181 држава чланица МОР-а, што је чини једним од најшире прихваћених међународних инструмената у области радног права.⁹⁵

3.3. Конвенција бр. 105 о укидању принудног рада (1957)

У намери да додатно ограничи употребу принудног рада, МОР је усвојио Конвенцију бр. 105 о укидању принудног рада. Овај инструмент има за циљ да искључи не само класичне облике експлоатације, већ и суптилније облике злоупотребе власти. Члан 1. Конвенције обавезује државе да „укину и да не користе облик принудног или обавезног рада“ у следећим сврхама:

- као средство политичке присиле или образовања или као казну за изражавање политичких ставова;
- као метод мобилизације и коришћења радне снаге у сврхе економског развоја;
- као средство дисциплиновања радника;
- као казну за учешће у штрајковима;
- као средство расне, социјалне, националне или верске дискриминације.⁹⁶

Ова конвенција допуњује Конвенцију бр. 29 проширујући спектар ситуација у којима је забрањено ангажовање принудног рада и тиме подиже стандард заштите људских и радничких права. До 2024. године, Конвенцију бр. 105 ратификовала је 178 држава.⁹⁷

⁹⁴ ILO C29, Article 2(1).

⁹⁵ ILO NORMLEX, Status of Ratifications.

⁹⁶ ILO C105, Article 1.

⁹⁷ ILO NORMLEX, Status of Ratifications.

3.4. *Протокол из 2014. уз Конвенцију бр. 29*

Са порастом савремених облика експлоатације, посебно у контексту трговине људима, МОР је усвојио Протокол из 2014. године као додатак Конвенцији бр. 29. Протокол има за циљ да обезбеди савремени и ефикасан одговор на принудни рад, фокусирајући се на три кључне компоненте:

- превенција – државе морају да усвоје националне политике и акционе планове за спречавање принудног рада;
- заштита жртава – укључујући приступ правди, компензацији, рехабилитацији и недискриминацији;
- санкционисање починилаца – путем ефикасног кривичног гоњења и контроле радних услова.⁹⁸

Протокол, такође, наглашава важност сарадње са цивилним друштвом, синдикатима и другим актерима у идентификацији и подршци жртвама. Према подацима МОР-а, до почетка 2025. године Протокол је ратификован у више од 60 земаља, што указује на постепено ширење подршке за овај инструмент.

3.5. *Надзорни механизми МОР-а*

МОР је развио јединствен систем надзора који осигурава примену ратификованих конвенција. Он укључује Комитет стручњака за примену конвенција и препорука (*CEACR*) – тело које анализира извештаје држава и даје стручне коментаре; Комисију за примену стандарда на Међународној конференцији рада; процедуру представки и жалби – која омогућава радничким и послодавчким организацијама да поднесу жалбе због неиспуњавања обавеза и специјалне мисије и истражне комисије, у случају систематског кршења обавеза. Ови механизми играју кључну улогу у обезбеђивању транспарентности, међународног притиска и конструктивног дијалога између држава, радника и послодаваца.

3.6. *Практични значај стандарда МОР-а*

Стандарди МОР-а не само да служе као правни основ за усклађивање националних закона, већ су и оријентир за политику јавног сектора, друштвену одговорност предузећа и критеријуме за приступ тржишту рада.

⁹⁸ *Protocol of 2014 to the Forced Labour Convention, 1930.*

У пракси, бројне државе су реформисале своје радно законодавство управо под утицајем норми МОП-а, посебно у области инспекције рада, регистрације уговора о раду, санкционисања трговине људима и заштите миграната. Такође, компаније које делују на међународном нивоу често су у обавези да поштују принципе о забрани принудног рада кроз механизме корпоративне одговорности (нпр. *UN Guiding Principles on Business and Human Rights*), што додатно оснажује примену ових стандарда и изван државног система.

4. ЗАБРАНА ПРИНУДНОГ РАДА У СИСТЕМУ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

Систем Уједињених нација (УН) представља кључну платформу за унапређење и заштиту људских права широм света. Иако Међународна организација рада има водећу улогу у креирању и надзору стандарда у области рада, читав спектар инструмената и тела УН, такође, доприноси борби против принудног рада, пружајући универзални оквир заснован на људском достојанству, слободи и једнакости. Забрана принудног рада представља један од темељних стубова тог система и обухваћена је највишим актима међународног права.

4.1. Универзална декларација о људским правима (1948)

Универзална декларација о људским правима (УДЉП), усвојена од стране Генералне скупштине УН 10. децембра 1948. године, поставила је темеље савременог међународног права људских права. Иако сама по себи није правно обавезујућа, Декларација има снажан правни и морални утицај, а бројне њене одредбе су временом постале обичајноправне норме (*customary international law*).

Чланом 4. УДЉП прописује се:

„Нико не сме бити држан у ропству или потчињености; ропство и трговина робљем у свим облицима су забрањени.”⁹⁹

Ова формулација представља почетну тачку за све касније норме које забрањују не само класично ропство, већ и модерне облике експлоатације, укључујући принудни рад.

⁹⁹ *Universal Declaration of Human Rights, 1948, Article 4.*

4.2. Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966)

Међународни пакт о грађанским и политичким правима (МПГПП), усвојен 1966. године и на снази од 1976. године, један је од два кључна правно обавезујућа инструмента из „Међународног билтена о људским правима”. Члан 8. овог пакта јасно забрањује принудни рад:

„1. Нико не сме бити држан у ропству; ропство и трговина робљем у свим облицима су забрањени. 2. Нико не сме бити држан у ропству. 3. а) Нико не сме бити принуђен на принудни или обавезни рад; б) Параграф а) неће се тумачити тако да забрањује рад: (i) у току извршења законите казне; (ii) војну службу или њену законску замену; (iii) јавне службе у ванредним ситуацијама; (iv) обавезе које представљају нормалне грађанске обавезе.”¹⁰⁰

Овај члан се у великој мери ослања на дефиницију из Конвенције МОР-а бр. 29, али га допуњује кроз шири људскоправни контекст. Комитет за људска права, надзорно тело задужено за примену Пакта, у својој пракси је више пута тумачио ову норму, посебно у контексту нових облика радне експлоатације.

4.3. Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (1966)

Иако не садржи изричиту забрану принудног рада, овај Пакт у члану 6. признаје „право сваког човека на рад”, што подразумева слободан избор занимања и праведне и повољне услове рада.¹⁰¹ Тај концепт је неспојив са принудним радом, јер рад, да би био у складу са људским достојанством, мора бити заснован на добровољности, фер условима и правичној накнади.

4.5. Конвенција о правима детета (1989)

Принудни рад деце представља један од најозбиљнијих облика повреде дечијих права. Конвенција о правима детета (КПД), која ужива универзалну ратификацију, обавезује државе да спрече ангажовање деце у економским активностима које су опасне, понижавајуће или штетне по њихов развој.

Члан 32. КПД гласи:

„Државе чланице признају право детета да буде заштићено од економске експлоатације и од обављања било ког рада који ће вероватно бити опасан или

¹⁰⁰ *International Covenant on Civil and Political Rights, 1966, Article 8.*

¹⁰¹ *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1966, Article 6.*

ометати дете у стицању образовања или бити штетан за здравље детета или његов физички, ментални, духовни, морални или социјални развој.”¹⁰²

У складу с тим, државе су у обавези да утврде минималну старосну границу за рад, уреде услове рада деце, и успоставе механизме за надзор. Принудни рад деце је такође, предмет пажње у Конвенцији МОП-а бр. 182 о најгорим облицима дечијег рада (1999).

4.5. Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена (1979)

Принудни рад погађа жене на посебан начин, нарочито у контексту трговине људима, кућног ропства и сексуалне експлоатације. Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена (*CEDAW*) не садржи изричиту забрану принудног рада, али у више чланова налаже државама да обезбеде једнак приступ запослењу, фер услове рада и заштиту од свих облика експлоатације.¹⁰³ Члан 6. конкретно обавезује државе да предузму мере за „сузбијање свих облика трговине женама и експлоатације проституције жена”, што укључује и облике принудног рада.

4.6. Протокол за спречавање, сузбијање и кажњавање трговине људима (2000) – Палермо протокол

Овај Протокол, који прати Конвенцију УН против транснационалног организованог криминала, представља најзначајнији међународни инструмент у области трговине људима. Члан 3. овог документа дефинише трговину људима као „...врбовање, превоз, премештање, скривање или пријем особа, путем претње или употребе силе или других облика принуде, отмице, обмане, преваре, злоупотребе власти... у сврху експлоатације, што укључује, између осталог, и принудни рад.”¹⁰⁴ Палермо протокол не само да препознаје принудни рад као форму експлоатације, већ државама намеће конкретне обавезе: криминализацију, заштиту жртава, међународну сарадњу и спречавање.

4.7. УН тела и механизми надзора

У систему УН постоји више тела која надгледају примену ових инструмената: Комитет за људска права (*HRC*) – прати примену МПГПП;

¹⁰² *Convention on the Rights of the Child, 1989, Article 32.*

¹⁰³ *CEDAW, Articles 11 и 6.*

¹⁰⁴ *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, 2000, Article 3.*

Комитет за социјална, економска и културна права (*CESCR*); Комитет за права детета, Комитет за укидање дискриминације жена; Специјални известиоци УН за савремене облике ропства, трговину људима и права миграната, као и УПР (*Universal Periodic Review*) – механизам Савета за људска права који процењује стање људских права у свим државама чланицама. Ови механизми пружају простор не само за извештавање и критику, већ и за конкретне препоруке, праћење напретка и сарадњу.

5. РЕГИОНАЛНИ МЕХАНИЗМИ ЗА ЗАШТИТУ ОД ПРИНУДНОГ РАДА

Поред универзалних инструмената Уједињених нација и система Међународне организације рада, значајну улогу у борби против принудног рада играју и регионални механизми за заштиту људских права. Они нуде додатни ниво правне заштите, омогућавајући појединцима да остварују своја права и онда када државе пропусте да испуне своје обавезе. Најразвијенији и најпрецизније уређен систем у овом погледу је европски систем заштите људских права, који укључује инструменте Савета Европе и Европске уније. Поред тога, важну улогу имају Интер-амерички систем и Афрички систем за људска права, који су у својим повељама и пракси такође препознали и санкционисали принудни рад.

5.1. *Европска конвенција о људским правима (ЕКЉП)*

Европска конвенција о људским правима (1950), један од најзначајнијих правно обавезујућих инструмената у Европи, у члану 4. изричито забрањује принудни рад. Члан 4. гласи:

”Нико не сме бити држан у ропству или потчињености. Нико не сме бити принуђен на принудни или обавезни рад. Израз „принудни или обавезни рад“ у овом члану не обухвата: а) рад који се обавља у току издржавања затворске казне; б) војну службу или њену законску замену; в) рад у ванредним околностима; г) грађанске обавезе.¹⁰⁵

Овде је очигледна сличност са одредбама из Конвенције МОР-а бр. 29 и члана 8. МПГПП-а. Оно што је суштинско за европски систем јесте постојање Европског суда за људска права (ЕСЉП), који представља највиши орган тумачења и примене ове норме.

¹⁰⁵ *European Convention on Human Rights, Article 4.*

5.2. Судска пракса Европског суда за људска права

ЕСЉП је у својој пракси развио богату и социјално осетљиву интерпретацију члана 4. Конвенције. У предмету *Siliadin v. France* (2005), Суд је установио да је Француска прекршила члан 4. јер није обезбедила адекватан правни оквир који би заштитио тинејџерку из Тога, која је као кућна помоћница радила без накнаде, без права и под условима сличним ропству. Суд је истакао да је држава дужна не само да се уздржи од принудног рада, већ и да проактивно заштити појединце од експлоатације.¹⁰⁶ У предмету *C.N. and V. v. France* (2012), Суд је додатно прецизирао позитивне обавезе држава у превенцији и санкционисању принудног рада. Жртва у овом случају била је особа у менталној неједнакости која је 15 година радила као служавка без плате. Суд је закључио да Француска није предузела довољне мере да идентификује и истражи случај, чиме је прекршила своју обавезу заштите.¹⁰⁷ У предмету *Chowdury and Others v. Greece* (2017), Суд се бавио експлоатацијом више од 40 миграната из Бангладеша који су били ангажовани на пољопривредним радовима под претњом насиља. Суд је јасно рекао да треће стране – приватни актери – могу вршити принудни рад, али је држава одговорна ако не реагује. Грчка је осуђена због неделотворног кривичног гоњења и пропуста у заштити жртава.¹⁰⁸

У предмету *S.M. против Хрватске*¹⁰⁹, тужила је тврдила да је била жртва трговине људима ради сексуалне експлоатације, што укључује елементе принудног рада. Навела је да је била подвргнута контроли, без могућности да напусти ситуацију, уз сталне претње и принуду. Суд је утврдио да постоји позитивна обавеза државе да заштити појединце од трговине људима и принудног рада, укључујући ефективно истраживање навода. Хрватска није спровела ефикасну истрагу, чиме је прекршен члан 4. Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП). Суд је нагласио да сексуална експлоатација у контексту трговине људима представља облик принудног рада или ропства, проширујући тиме домет члана 4. Ова одлука показује да чак и приватни актери, као што су трговци људима, могу повредити члан 4. Конвенције ако држава не предузме мере за заштиту жртве. Суд је проширио тумачење „принудног рада“ на сексуалну експлоатацију.

¹⁰⁶ *Siliadin v. France*, App. No. 73316/01, Judgment of 26 July 2005.

¹⁰⁷ *C.N. and V. v. France*, App. No. 67724/09, Judgment of 11 October 2012.

¹⁰⁸ *Chowdury and Others v. Greece*, App. No. 21884/15, Judgment of 30 March 2017.

¹⁰⁹ Предмет бр. 60561/14, пресуда од 25. јуна 2020. године.

У *Krachunova* против Бугарске¹¹⁰, тужилца је наводила да је била жртва трговине људима и да је била приморана да се бави проституцијом, при чему јој је експлоататор одузимао све зараде. Бугарски судови су јој одобрили накнаду за нематеријалну штету, али су одбили захтев за материјалну штету, сматрајући да су зараде од проституције неморалне и незаконите. Суд је утврдио да члан 4. ЕКЉП намеће позитивну обавезу државама да омогуће жртвама трговине људима да потраже накнаду за изгубљену зараду од својих експлоататора. Бугарска је прекршила ову обавезу тиме што је онемогућила тужилци да добије накнаду за материјалну штету. Суд је нагласио да обезбеђивање компензације жртвама доприноси њиховом опоравку и смањује ризик од поновне експлоатације. Ова пресуда је прва у којој је Европски суд експлицитно утврдио да жртве трговине људима имају право на накнаду материјалне штете од својих експлоататора, чиме је проширен обим позитивних обавеза држава према члану 4. ЕКЉП.

На крају, иако је датумски најмлађа, предмет *Rantsev* против Кипра и Русије¹¹¹ се односи на смрт руске држављанке Оксане Ранцев, која је доведена на Кипар да ради као плесачица, али је убрзо након тога пронађена мртва под сумњивим околностима. Тужилац, њен отац, тврдио је да је она била жртва трговине људима и експлоатације. Суд је по први пут експлицитно признао да трговина људима потпада под члан 4. ЕКЉП као облик модерног ропства и принудног рада. Утврђена је одговорност и Кипра и Русије: Кипра због недовољне заштите и неефикасне истраге, а Русије због пропуста у истрази околности које су довеле до смрти. Суд је нагласио да државе морају имати ефикасан правни оквир и институције за спречавање, заштиту и санкционисање трговине људима и експлоатације. Ова пресуда је преседан у јуриспруденцији ЕКЉП јер повезује трговину људима, принудни рад и државну одговорност, постављајући стандарде за будуће случајеве у овој области.

Ови предмети илуструју како Европски суд за људска права тумачи и примењује члан 4. ЕКЉП у контексту савремених облика ропства и принудног рада, наглашавајући позитивне обавезе држава у заштити појединаца од експлоатације.

¹¹⁰ Предмет бр. 18269/18, пресуда од 28. новембра 2023. године.

¹¹¹ Предмет бр. 25965/04, пресуда од 7. јануара 2010. године.

5.3. Европска социјална повеља

Европска социјална повеља (ревидирана 1996. године) представља други кључни инструмент Савета Европе у области радних и социјалних права. У члану 1. и члану 2. остварује се индиректна заштита од принудног рада кроз гаранцију права на слободу избора запослења, правичне услове рада и заштиту од неправедног отпуштања. Иако не садржи директну забрану принудног рада као ЕКЉП, она кроз систем надзора Комитета експерата има утицај на усмеравање националних политика, посебно у заштити рањивих категорија.

5.4. Европска унија

Повреда забране принудног рада третира се и у оквиру Европске уније. Члан 5. Повеље ЕУ о основним правима (2000) прописује:

„1. Нико не сме бити држан у ропству или потчињености. 2. Нико не сме бити принуђен на принудни или обавезни рад. 3. Трговина људима је забрањена.”¹¹²

Ово право је обавезујуће за државе чланице кад делују у оквиру права ЕУ. Поред тога, директиве ЕУ у области трговине људима, миграције и заштите жртава (нпр. Директива 2011/36/ЕУ) снажно утичу на забрану радне експлоатације.

5.5. Интер-амерички систем људских права

Интер-америчка конвенција о људским правима (Америчка конвенција) у члану 6. забрањује ропство, кметство и принудни рад. У предмету *Workers of Hacienda Brasil Verde v. Brazil* (2016), Интер-амерички суд је установио да је Бразил прекршио конвенцију, јер није заштитио групу радника који су били изложени условима сличним ропству на фарми. Суд је истакао важност државне одговорности за пропуст у спречавању, истраживању и санкционисању принудног рада и наредио репарације жртвама.¹¹³

5.6. Афричка повеља о људским и народима правима

Афричка повеља о људским правима (1981) у члану 5. забрањује „све облике експлоатације човека од стране човека“, што укључује и принудни

¹¹² Charter of Fundamental Rights of the EU, Article 5.

¹¹³ IACtHR, *Hacienda Brasil Verde Workers v. Brazil*, Judgment of 20 October 2016.

рад. Афрички суд за људска права, иако релативно нов, постепено развија праксу у вези са радним правима, посебно у контексту заштите жена, деце и маргинализованих група.

5.7. Улога регионалних тела

Улога регионалних тела, као што су Европски комитет за социјална права, Европска комисија против расизма и нетолеранције (*ECRI*), али и регионалне организације попут Организације америчких држава (*OAS*) и Афричке уније, све више укључује и надзор над забраном принудног рада кроз механизме извештавања, препорука и стратешких докумената.

6. ПРИНУДНИ РАД КАО ОБЛИК МОДЕРНОГ РОПСТВА

Иако је ропство као правна институција укинута у већини држава током 19. века, појава савремених облика ропства и даље представља озбиљан изазов за међународну заједницу. Међу њима, принудни рад заузима централно место као најраспрострањенији и најприкривенији вид експлоатације људи, који обухвата различите контексте, популације и секторе. У савременом дискурсу о људским правима, принудни рад се с правом третира као облик модерног ропства, односно као пракса која, иако формално забрањена, суштински лишава појединце слободе, достојанства и контроле над сопственим животом.

6.1. Појам модерног ропства

Термин „модерно ропство” нема јединствену правну дефиницију у међународном праву, али се све чешће користи у политичком, академском и активистичком дискурсу. Он обухвата различите облике озбиљне експлоатације који лишавају појединца основних слобода, као што су принудни рад, трговина људима, дуговно ропство (*debt bondage*), присилни бракови, експлоатација деце, кућно ропство и сексуална експлоатација. Према *Глобалном извештају о модерном ропству* који су 2022. године објавили *ILO*, *Walk Free* и *IOM*, процењује се да више од 28 милиона људи широм света ради у условима принудног рада, што представља драстично повећање у односу на претходну деценију.¹¹⁴

¹¹⁴ *ILO-Walk Free-IOM, Global Estimates of Modern Slavery, 2022.*

6.2. Савремене форме принудног рада

У пракси, принудни рад данас најчешће обухвата прикривене форме експлоатације унутар економски маргинализованих група. Неки од најчешћих савремених облика су:

(а) Радна експлоатација миграната

Мигранти и избеглице, посебно они који немају регулативни статус, често раде у условима који одговарају дефиницији принудног рада. Присутна је злоупотреба уговора, конфисковање пасоша, претње депортацијом, одузимање зараде или дуговна зависност. Примери су бројни у секторима као што су грађевина, пољопривреда, угоститељство и домаћинство – како у развијеним, тако и у земљама у развоју.

(б) Трговина људима у сврху радне експлоатације

Један од најчешћих облика принудног рада је експлоатација жртава трговине људима. У Палермском протоколу (2000), трговина људима је дефинисана управо у сврху експлоатације, укључујући принудни рад као један од примарних циљева. Овај облик експлоатације обухвата организоване ланце који врбују, транспортују и задржавају жртве у условима који обухватају претњу, обману, уцену и насиље.

(в) Рад деце

Дечији принудни рад и даље је широко присутан у секторима као што су рударство, пољопривреда, рибарство и индустрија одеће. Према ИЛО-у, преко 160 милиона деце укључено је у дечији рад, а значајан број ради у опасним и присилним условима.¹¹⁵

(г) Принудни рад у затворима

Иако је дозвољен као изузетак у случају правоснажне судске пресуде, у многим државама се ова изузетна категорија злоупотребљава. У неким случајевима, затвореници су приморани да раде у приватним индустријама, без накнаде или уз симболичну надокнаду, без права на жалбу, а у условима који не задовољавају основне стандарде радне заштите.

(д) Принудни рад у домаћинствима

¹¹⁵ ILO, *Child Labour: Global Estimates 2020*.

Посебно погођене су жене и девојке које раде као кућне помоћнице, често у условима изолације, без слободе кретања и без права на одмор. Овај облик експлоатације је тешко открити због приватне природе радног места и друштвених табуа.

6.3. Ризични сектори и географске области

Према глобалним истраживањима, највише случајева принудног рада забележено је у грађевинској индустрији, пољопривреди и прехрамбеном сектору, текстилној и модној индустрији, рударству, домаћим услугама и неформалној економији. Географски, највећи број случајева пријављен је у региону Азије и Пацифика, затим у Африци и на Блиском Истоку, али то не значи да су развијене државе поштеђене – напротив, експлоатација миграната у западној Европи и Северној Америци је добро документована.

6.4. Веза са трговином људима

Принудни рад и трговина људима су тесно повезани. Према дефиницијама из Протокола из Палерма, трговина људима најчешће има за циљ радну или сексуалну експлоатацију. У том смислу, жртва трговине људима која се затекне у радном односу који испуњава услове принудног рада, треба да добије заштиту по оба основа. Међународне организације, попут УН, МОР и ОЕБС, све више инсистирају на интегрисаном приступу у борби против ове појаве: правна заштита, идентификација жртава, сарадња између институција и пружање компензације жртвама.

6.5. Улога приватног сектора

Велики део принудног рада дешава се у ланцима снабдевања великих компанија. Због тога се све већи акценат ставља на дужну пажњу (*due diligence*) у области људских права. УН-ова *Водичка начела о пословању и људским правима* (2011), као и нови прописи ЕУ (попут Директиве о корпоративној дужној пажњи), позивају компаније да анализирају ризике, спроведу ревизије и елиминишу експлоатацију у својим ланцима производње.

6.6. Пандемија COVID-19 и повећани ризици

Пандемијска криза значајно је погоршала положај радника широм света. Затварање граница, губитак посла, сиромаштво и недостатак приступа правној помоћи повећали су број лица подложних експлоатацији. У бројним извештајима указано је на пораст принудног рада у секторима здравства, логистике и онлајн радне платформе.

7. УЛОГА ДРЖАВА И МЕЂУНАРОДНИХ ТЕЛА У СПРЕЧАВАЊУ ПРИНУДНОГ РАДА

Борба против принудног рада није могућа без активне и систематске улоге држава, али ни без сарадње са међународним организацијама, послодавцима, синдикатима и организацијама цивилног друштва. Обавезе држава настају не само на основу међународних уговора, већ и као последица еволуције обичајног међународног права и праксе судова као што је Европски суд за људска права. Међународна тела доприносе надзором, техничком подршком, изработом смерница и механизма за праћење и извештавање.

7.1. Законодавне обавезе држава

Прва и најважнија дужност држава јесте да у национално законодавство имплементирају норме које забрањују принудни рад. То подразумева:

- криминализацију принудног рада као посебног кривичног дела или у оквиру трговине људима;
- прецизно дефинисање појмова, усклађених са међународним стандардима (нпр. дефиниција МОР-а, члан 2. Конвенције бр. 29);
- санкционисање физичких и правних лица која учествују у експлоатацији;
- забрану коришћења принудног рада у јавном сектору, као и злоупотребу изузетака (нпр. казнени рад затвореника).

Законодавство треба да буде не само формално усклађено са међународним стандардима, већ и оперативно применљиво, уз јасне надлежности и ефективне санкције.

7.2. Институционални механизми и органи

Поред законских норми, државе морају обезбедити постојање и функционисање институционалних механизма за спречавање, откривање и кажњавање принудног рада. Наведено подразумева:

- инспекције рада, које морају имати довољне капацитете и овлашћења да откривају експлоатацију, чак и у приватним домаћинствима;
- полицијске и истражне органе, обучене за рад са жртвама и прикупљање доказа о кривичним делима;
- судове и тужилаштва, која морају ефикасно и правично поступати у предметима принудног рада;

- националне институције за људска права (омбудсмани, комисије), као независне контролне структуре;
- центре за социјални рад, као прву линију заштите рањивих категорија.

Институције морају бити међусобно повезане, што подразумева успостављање референтних механизма (нпр. *National Referral Mechanisms – NRM*) за идентификацију жртава, пружање заштите и упућивање на релевантне службе.

7.3. Заштита и рехабилитација жртава

Заштита жртава принудног рада не сме бити условљена сарадњом са органима гоњења. У складу са принципима МОП-а и Протокола из 2014. године, државе су дужне да обезбеде сигуран смештај и основну помоћ (храна, здравство, правна помоћ); омогуће жртвама да остваре право на накнаду штете, укључујући материјалну и нематеријалну штету; пруже правну заштиту, укључујући имунитет од кривичног гоњења у случајевима када је жртва била приморана на учешће у незаконитим радњама (нпр. нелегалан боравак, проституција); осигурају рехабилитацију и реинтеграцију, нарочито путем едукације, психолошке помоћи и приступа тржишту рада. Заштита мора бити доступна без дискриминације, посебно за мигранте, жене, децу и особе без докумената.

7.4. Улога међународних тела

(а) Међународна организација рада (МОП)

МОП, кроз своје стручне комитете и механизме надзора, прати примену Конвенција бр. 29, 105 и Протокола из 2014. Комитет експерата за примену конвенција и препорука (*CEACR*) годишње објављује закључке о појединим земљама и даје смернице за унапређење. МОП, такође, пружа техничку помоћ, обуке, програме изградње капацитета и подршку у доношењу националних стратегија против принудног рада.

(б) Уједињене нације

Тело УН као што су *UNODC*, *OHCHR* и *IOM*, као и специјални известиоци за трговину људима и савремене облике ропства, прате примену међународних стандарда. УН кроз механизме као што је *Universal Periodic Review (UPR)* процењује стање у свим земљама чланицама и даје конкретне препоруке.

(в) Савет Европе и Европски суд за људска права

ЕСЉП има кључну улогу у тумачењу члана 4. ЕКЉП и дефинисању државне одговорности. Пракса у предметима као што су *Rantsev v. Cyprus and Russia*, *S.M. v. Croatia* и *Chowdury v. Greece* обликовала је савремено разумевање обавеза држава – од спречавања, преко заштите, до компензације жртава.

(г) Европска унија

Кроз директиве попут Директиве 2011/36/ЕУ о борби против трговине људима, као и иницијативе у области корпоративне одговорности, ЕУ поставља правне и политичке стандарде којима се чланице морају прилагодити. Комисија, такође финансира програме за идентификацију и заштиту жртава.

7.5. Едукација, превенција и подизање свести

Превенција принудног рада не зависи само од санкција и институција, већ и од шире друштвене свести. Државе би требало да спроведу јавне кампање, нарочито у заједницама у ризику (сиромашне средине, мигрантске групе); обуке за полицију, инспекцију, социјалне раднике и правосудне органе, као и информативне програме за раднике, нарочито о њиховим правима и начинима пријаве експлоатације. Посебну улогу имају синдикати, невладине организације и медији, који могу деловати као „будно око“ друштва, идентификујући ризике и мобилишући јавност.

7.6. Међународна сарадња и прекогранични одговор

С обзиром на то да су многи облици принудног рада повезани са транснационалним трговинским ланцима и миграцијом, неопходна је интернационална сарадња: размена информација између полиција, царина, инспекција рада; екстрадиција и заједничке истраге; механизми подршке земљама порекла, транзита и одредишта, те усвајање билатералних и мултилатералних споразума у области миграције и заштите права радника. Пример добре праксе су регионални акциони планови, као што су они које су развиле ЕУ, Савет Европе или *АСЕАН*, са циљем координисаног деловања против принудног рада и трговине људима.

8. ЗАКЉУЧАК

Принудни рад остаје један од најупорнијих и најтежих облика кршења људских права у савременом свету. Упркос глобалним напорима за његово искорењивање, милиони људи и даље раде у условима који нарушавају њихово достојанство, слободу и основна права. Савремене форме принудног рада су све софистицираније, често невидљиве јавности, дубоко укоренење у глобалне економске токове и друштвене неједнакости.

Међународни правни оквир за забрану принудног рада је релативно развијен и чврсто утемељен, почев од Конвенција МОП-а бр. 29 и 105, преко Међународног пакта о грађанским и политичким правима, до бројних регионалних инструмената као што су Европска конвенција о људским правима и Повеља ЕУ о основним правима. Уз то, савремени документи попут Протокола уз Конвенцију бр. 29 и Палермског протокола доприносе бољем разумевању комплексних облика експлоатације и увођењу нових механизма заштите.

Судска пракса, посебно Европског суда за људска права, одиграла је кључну улогу у конкретизацији обавеза држава. Предмети као што су *S.M. v. Croatia*, *Chowdury v. Greece*, *Rantsev v. Cyprus and Russia* и *Krachunova v. Bulgaria* показују да забрана принудног рада није пука декларација, већ основ за активну и свеобухватну државну интервенцију. Судови су послали јасну поруку да државе морају не само да се уздрже од кршења, већ и да превентивно делују, адекватно санкционишу починиоце и пруже ефикасну заштиту жртвама.

Ипак, и поред ових позитивних помака, имплементација међународних стандарда и даље је неуједначена. У многим државама правни оквири остају некомплетни или неприменљиви. Институције које би требало да спроводе законе – инспекције рада, тужилаштва, судови – често су недовољно обучене, ресурсно ограничене или изложене притисцима. У неким случајевима, посебно када су жртве мигранти, деца или жене, постоји дубоко укоренење неповерење према институцијама, што додатно отежава идентификацију и заштиту жртвама.

Превенција принудног рада захтева много више од формалне законодавне усклађености. Она подразумева снажан институционални капацитет и политичку вољу; међусекторску сарадњу између правосуђа,

полиције, инспекције, социјалних служби и цивилног друштва; едукацију и оснаживање заједница у ризику; подизање јавне свести о штетности и казни за принудни рад и обезбеђивање алтернатива за економски угрожене категорије становништва.

Посебну улогу у сузбијању принудног рада имају инспекције рада, које представљају прву линију одбране. Без њихове адекватне обуке, независности и капацитета, ниједан закон не може бити делотворан. Државе морају да улажу у унапређење инспекцијских механизма и осигурају да инспектори имају приступ и неформалним радним местима, укључујући домаћинства, грађевинске објекте и пољопривредна добра.

Такође, све већи значај има приватни сектор и глобални ланци снабдевања. Компаније, посебно оне које послују међународно, морају увести обавезу дужне пажње у области људских права (*human rights due diligence*), односно процену и отклањање ризика од експлоатације у својим ланцима. Нови европски прописи, попут Директиве ЕУ о дужној пажњи предузећа у односима са животном средином и људским правима, намећу послодавцима активну одговорност за спречавање и отклањање принудног рада у својим операцијама.

Међународне организације, попут МОР-а, УН, Савета Европе и Европске уније, имају кључну подршку кроз надзорне механизме, финансијску и техничку помоћ, као и развој глобалних стандарда. Посебно је важно да њихове препоруке не остану декларативне, већ да постану основа за практичне реформе у законодавству и институционалним политикама држава.

Као посебан изазов истиче се одговорност држава у случајевима када је експлоатација последица деловања приватних лица, што захтева фино уравнотежену интервенцију: држава не сме бити пасивни посматрач, већ мора обезбедити делотворну заштиту и укључујући и судску заштиту жртвама.

У том контексту, кључне препоруке за даље унапређење борбе против принудног рада обухватају:

- ратификацију и примену свих релевантних међународних инструмената, укључујући Протокол из 2014. године уз Конвенцију бр. 29 МОР-а;

- усвајање свеобухватних националних стратегија и акционих планова против принудног рада;
- јачање институционалних капацитета, нарочито инспекција рада, полиције и правосуђа;
- ефикасну идентификацију и заштиту жртава, уз обезбеђивање права на накнаду штете;
- интеграцију мера против принудног рада у миграционе политике и мере економског развоја;
- сарадњу са синдикатима и организацијама цивилног друштва, као кључним партнерима у превенцији и мониторингу;
- међународну сарадњу и размену добрих пракси, посебно у прекограничним случајевима трговине људима.

На крају, потребно је нагласити да забрана принудног рада није само правно или институционално питање – то је дубоко етичко и цивилизацијско питање. Друштва која толеришу радну експлоатацију, без обзира на економску корист, подривају темеље правде, једнакости и слободе. Само доследном и ангажованом применом међународних стандарда, уз истинско уважавање људског достојанства, може се изградити свет у коме је сваки рад заиста слободан, достојанствен и поштено плаћен.

СЕНТЕНЦЕ ИЗ ОДЛУКА СУДОВА

ПРОЦЕСНО ПРАВО

ПРЕТХОДНО ПИТАЊЕ У СПОРУ ЗА ИСЕЉЕЊЕ

(члан 12 Закона о парничном поступку)

Када је предмет спора предаја непокретности у циљу исељења из непокретности која је грађена током брачне заједнице странака, у ситуацији када странке нису своје имовинске односе решиле на начин којим би се одлуком суда или другог надлежног органа њихов имовинско-правни однос решио, нити су такав поступак покренуле, а брак странака није разведен, то је суд овлашћен да правно питање које се тиче својине на породичној стамбеној згради из које се тражи исељење сам реши као претходно питање, сходно чл. 12 ЗПП.

Апелациони суд је оценио као неосноване жалбене наводе тужиоца којима је истакнуто да је првостепени суд учинио битну повреду одредаба парничног поступка из чл. 223 ст. 1 тач. 1 ЗПП, јер није одредио прекид поступка у конкретној правној ствари, а ради расправљања спорног правног питања које се тиче својине на породичној стамбеној згради из које се тражи исељење тужене. Ово из разлога што је одредбом чл. 12 ЗПП у ставу 1 прописано да ако одлука зависи од претходног решења питања да ли постоји неко право или правни однос, а о том питању још није донео одлуку суд или други надлежни орган (претходно питање), суд може сам да реши то питање ако посебним прописом није другачије одређено, док је у ставу 2 истог члана прописано да одлука суда о претходном питању има правно дејство само у парници у којој је то питање решено. Имајући у виду да је у првостепеном поступку утврђено да је спорна кућа у којој тужена живи изграђена током трајања брачне заједнице странака, те у ситуацији када странке нису своје имовинске односе решиле на начин којим би се одлуком суда или другог надлежног органа њихов имовинско-правни однос решио, нити су такав поступак покренуле, при чему брак странака још увек није ни званично разведен, иако се у конкретном случају заједница живота супружника више не остварује, што међу странкама и није било спорно, то је првостепени суд био овлашћен сходно цитираном чл. 12 ЗПП да сам реши претходно питање, а чије правно дејство је ограничено само на парницу у којој је исто решавано.

Одредбом чл. 37 став 1 Закона о основама својинскоправних односа прописано је да власник може тужбом захтевати од држаоца повраћај индивидуално одређене ствари, док је став 2 исто члана Закона прописано да власник мора доказати да на ствари чији повраћај тражи има право својине, као и да се ствар налази у фактичкој власти туженог, док је одредбом чл 18 истог Закона у ставу 1 прописано да у случајевима и под условима одређеним законом може постојати право заједничке својине, а у ставу 2 тог члана прописано да заједничка својина јесте својина више лица на неподељеној ствари када су њихови удели одредиви, али нису унапред одређени.

Како је у конкретном случају тужилац тужбеним захтевом тражио предају у државину спорног објекта, у циљу иселења тужене, односно испражњену од лица и ствари, при чему тужилац није доказао нити предлагао извођење доказа на околност да тужена тужиоцу забрањује да он држи и користи ту непокретност, нити се тако нешто истиче у жалби тужиоца, у ком случају би тужилац био овлашћен да од тужене тражи предају предметне непокретности у судржавину, то би усвајањем тужбеног захтева тужиоца, на начин како је то тужилац тражио, тужена била депоседирана, односно лишена сваке државине, што је супротно одредби чл. 70 ст. 4 Закона о основама својинскоправних односа, којим је прописано да више лица могу имати државину ствари или права (судржавину), односно супротно позитивно-правним прописима из чл. 18 Закона о основама својинскоправних односа којима је регулисан институт заједничке својине, као и одредби чл. 171 ст. 1 Породичног закона, будући да су власници заједничке ствари овлашћени да ту ствар заједно држе и користе.

Тужена у конкретном случају има правни основ да ствар држи и користи, при чему се њен основ огледа у стицању спорне непокретности током трајања брачне заједнице са туженим, што је првостепени суд утврдио решавањем предметног правног односа странака као претходног питања, а како је у првостепеном поступку утврђено да је тужилац самовољно напустио предметну породичну кућу и прешао да живи код своје мајке, где и сада живи, које чињенично утврђење првостепеног суда се жалбом тужиоца не побија, то је у конкретном случају првостепени суд донео правилну и закониту одлуку, због чега су оцењени као неосновани жалбени наводи тужиоца којим је истакнуто да материјално право није правилно примењено.

(пресуда Основног суда у Краљеву, Судске јединице у Врњачкој Бањи П.бр.1092/22 од 30.06.2023. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гжс-3003/23 од 01.08.2024. године)

*Сентенцу припремила Милена Пајкић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**НАДЛЕЖНОСТ СУДА ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ
ЗА ОДЛУЧИВАЊЕ У СПОРУ ИЗМЕЂУ
СПОРТСКОГ КЛУБА И ПОСРЕДНИКА**

(Члан 1 Закона о парничном поступку, члан 30

Правилника о раду са посредницима ФСС)

У случају спорова између играча са једне стране и посредника, односно клуба са једне стране и посредника, у одсуству уговорне одредбе уговорних страна којима се решење евентуалног спора поверава арбитражи, надлежан ће бити редован суд, како на националном, тако и на интернационалном нивоу.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац се дуже време бави послом фудбалског менаџера и у једном тренутку поводом фудбалера А.А., који је тада играо у Јагодини и у кога је тужилац доста улагао, јавио се Б.Б., са којим се до тада није познавао и питао га је за могућност да А.А. пређе у „Ц.Ц.“ из Д., где он није учествовао као посредник, али је имао уговор са играчем, те је трансфер реализован и А.А. је био у „Наплетку“ непуне две године. Како је играч желео да иде даље и клуб је желео да заради на његовом даљем трансферу, тужилац је рекао Б.Б. да има контакте у Белорусији, али не непосредно, него преко других контаката. Након тога добио је овлашћења од ФК „Ц.Ц.“ које је потписано од стране Б.Б., дана 24.12.2019. године и којим је ФК „Ц.Ц.“ овластио тужиоца да заступа њихове интересе и интересе њиховог играча А.А. приликом преговора о трансферу и условима трансфера у белоруске клубове. У овлашћењу је наведено да овлашћење не дозвољава тужиоцу да потпише било какву исправу у име ФК „Ц.Ц.“, а да ће коначна одлука о трансферу наведеног играча бити донета након споразума са председником ФК „Ц.Ц.“ Б.Б., те да ће у случају трансфера ФК „Ц.Ц.“ сносити трошкове посредника који не могу бити виши од 8% од вредности трансфера, с тим што ће ово овлашћење важити до 31.01.2020. године. Из исказа тужиоца, као и сведока Е.Е., утврђено је да је тужилац ангажовао сведока Е.Е. 19.12.2019. године, да му помогне у остваривању трансфера овог играча у неки од Белоруских клубова, те да је сведок закључио са тужиоцем Уговор дана 25.12.2019. године у коме је наведено да, уколико се преко сведокових контаката оствари трансфер и играч потпише уговор, тужилац ће му исплатити износ од 50.000 евра, због чега је

сведок Е.Е. у вези са тим контактирао сведока Ж.Ж., који је нашао клуб, па је тужилац по овом раније наведеном закљученом уговору исплатио сведоку Е.Е. 30.000 евра одмах, а још 20.000 евра након годину дана, а Ж.Ж. од сведока Е.Е. од прве рате коју је сведок добио примио 15.000 евра, а од друге рате 10.000 евра, у вези са чим су сачинили признаницу. Тужилац у овом поступку потражује трошкове које је имао у вези са реализованим трансфером.

При овако утврђеном чињеничном стању првостепени суд применом чл. 99 Правилника о регистрацији, статусу и трансферу играча Фудбалског савеза Србије од 13.06.2019. године, који је важио у време давања овлашћења тужиоцу и његовог ангажовања заједно са трећим лицима око трансфера и чл.16 ЗПП, огласио се апсолутно ненадлежним за поступање у овој правној ствари, укинуо све спроведене радње и одбацио тужбу, јер сматра да је за решавање овог спора надлежан Арбитражни суд ФСС. Првостепени суд је нашао да како прописи ФСС регулишу статус посредника, његова овлашћења и друге елементе од значаја, то се има сматрати да су органи Фудбалског савеза Србије овлашћени да доносе одлуке које се односе на спорове настале из споразума о посредовању којима одређено лице прихвата улогу посредника, с обзиром да имају формиране органе који решавају спорове, па и у случају да када би се догодило да тај споразум није реализован на начин на који се споразумом мислило, јер поступање актера у складу са прописима ФИФА и ФСС која се односи на посреднике, те разматрање правилности, односно неправилности таквог поступања, у смислу тужбеног захтева, намера учесника у споразуму и евентуалних последица по учеснике, уколико се покаже да није било правилног поступања (уколико је то неуписивање посредника уговора и слично) је у надлежности органа ФИФА и ФСС, па се не може сматрати да се на основу евентуално неправилног поступања по прописима ФСС, може засновати надлежност редовног суда.

Међутим, овакав закључак првостепеног суда се по оцени Апелационог суда за сада не може прихватити као правилан.

Наиме, с обзиром да је одредбом чл. 1. Закона о парничном поступку прописано да се овим законом уређују правила поступка за пружање судске правне заштите по којима се поступа и одлучује у парницама за решавање спорова насталих поводом повреде права личности и спорова из породичних, радних, привредних, имовинскоправних и других грађанскоправних односа, осим спорова за које је посебним законом прописана друга врста поступка, а

како се у конкретном поступку ради о тужбеном захтеву за исплату новчаног потраживања (имовинскоправни однос), дуга на име учињених трошкова поводом реализације трансфера играча, то је по оцени Апелационог суда у овој правној ствари надлежан да одлучује суд опште надлежности у парничном поступку. Разлози које даје првостепени суд наводећи да је Правилником о регистрацији, статусу и трансферу играча Фудбалског савеза Србије предвиђено да спор у вези са статусним питањима и одржањем стабилности уговора између професионалних играча, тренера и клубова на територији ФСС, на националном нивоу, као и спорова који настају између појединих чланова ФСС на релацији клуб-клуб, клуб надлежни савез и други, решава Арбитражни суд (чл.99 Правилника), не могу се прихватити у конкретном случају, јер предметни спор није у вези са статусним питањима и одржању стабилности уговора и професионалних играча, тренера и клуба на територији ФСС, нити спор који је настао између појединих чланова ФСС, нити на релацији клуб-клуб, клуб-надлежни савез и други. ФК „Ц.Ц.“ је очигледно засновао имовинско-грађанскоправни однос са тужиоцем у вези кога је тужиоцу издато овлашћење од 24.12.2019. године, тужилац је пружио доказе да је своје обавезе из постигнутог споразума извршио и пружио доказе да је имао трошкове по основу извршавања својих обавеза које је према клубу „Ц.Ц.“ на себе преузео, па се не може сматрати да суд опште надлежности није надлежан за поступање у предметној правној ствари. Ово нарочито и из разлога што првостепени суд наводи да је утврдио да је тужилац поступао у својству посредника и у образложењу своје одлуке се позива на Правилник о раду са посредницима Извршног одбора ФСС од 15.06.2017. године, а пропушта да цитира члан 30. истог Правилника, којим је прописано да у случају спорова између играча са једне стране и посредника, односно клуба са једне стране и посредника, надлежан ће бити редован суд или арбитража коју уговоре обе стране, како на националном, тако и на интернационалном нивоу, што чини побијану одлуку неправилном и противречном. По оцени Апелационог суда, због свега претходно наведеног, као и због чињенице да арбитража није уговорена од уговорних страна, односно клуба и овде тужиоца, то је надлежан суд опште надлежности.

(решење Вишег суда у Крушевцу П 4/23 од 08.03.2024. године, решење Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1266/2024 од 22.05.2024. године)

*Сентенцу приредила Наталија Радојичић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

СТВАРНО ПРАВО

ТИТУЛАР ПРАВА ДОЖИВОТНОГ ПЛОДОУЖИВАЊА КАО ЗАКУПОДАВАЦ

(параграф 374 Српског грађанског законика)

Закључење уговора о поклону од стране закупадавца не води нужно престанку његових овлашћења из раније закљученог уговора о закупу, у ситуацији када је уговором о поклону на предметној ствари конституисано право доживотног плодоуживања ранијег власника, које је право таквог опсега да обухвата и овлашћење да прибира цивилне плодове, односно наплаћује закупнину.

Из образложења:

Правилно је првостепени суд закључио да се нису стекли услови из члана 591. став 1. Закона о облигационим односима којим је прописано да у случају отуђења ствари која је пре тога предата неком другом у закуп прибавилац ствари ступа на место закупадавца те после тога права и обавезе из закупа настају између њега и закупца. Ситуација предвиђена цитираном одредбом у којој долази до отуђења ствари и престанка свих овлашћења власника на ствари се не може поистоветити са конкретном чињеничном и правном ситуацијом, имајући у виду да је чланом 1. предметног уговора о поклону од 29.02.2008. године предвиђено да поклонодавац задржава право доживотног плодоуживања на свим непокретностима које су предмет уговора, а да је у обавези да непокретности одржава и да сноси све трошкове који произилазе из плодоуживања, због чега, и по оцени апелационог суда, закључењем поменутог уговора није дошло до престанка свих овлашћења Д.М. на предметном локалу, с обзиром да је у конкретном случају конституисано право доживотног плодоуживања у његову корист. Одредбом параграфа 374 Српског грађанског законика је прописано да коме припада право на уживање туђе ствари, онај може туђу ствар, само суштину њену не нарушавајући, без сваког ограничења уживати, из чега следи да је реч о личној службености која овлашћује свог титулара да туђу ствар користи тако што је држи, употребљава и прибира њене плодове уз обавезу да сачува суштину ствари, да јој не мења намену и да се у вршењу тог права понаша као добар домаћин, па је према томе право које припада оцу тужиља таквог опсега да обухвата и овлашћење да прибира цивилне плодове, односно наплаћује закупнину.

Током првостепеног поступка је утврђено да је тужени управо са оцем тужила Д.М. 2002. године закључио уговор о закупу предметног локала у Краљеву у улици Октобарских жртава број 15, у којем је као закупадавац означен отац тужила, при чему уговором о поклону од 29.02.2008. године није одређено да отац тужила губи својство закупадаваца, нити постоје докази да су у том погледу тужиле и њихов отац касније постигли договор. Сходно наведеном, правилан је став првостепеног суда да самим тим што су тужиле од свог оца стекле право својине на предметном локалу, не значи да су престала сва његова овлашћења на овом објекту и да му је услед тога престало својство закупадаваца предметног локала, а разлог томе је што су овлашћења плодоуживаоца за извлачење економских користи из ствари једнака одговарајућим овлашћењима самог власника, због чега својство закупадаваца није својство које искључиво може имати власник, већ исто може имати и плодоуживалац. На овакав закључак упућује и чињеница да су тужиле у свом исказу навеле да им је отац забранио да долазе у предметни локал и да контактирају са туженим, да им није познато колико је износила закупнина, ни од ког тренутка тужени дугује закупнину, а објасниле су да је њихов отац водио рачуна о локалу и плаћању закупнине. Даље је утврђено да не постоје докази да је тужени примио обавештење да је дошло до промене власника предметног локала, а у пресуди Основног суда у Краљеву П бр. 2248/13 од 15.10.2013. године је наведено да тужени није спорио да је Д.М. власник објекта и да постоји могућност да се уговорена сарадња између Д.М. и Б. Ш. настави, између којих су обављени разговори у том правцу, што такође указује да је уговорни однос постојао између Д.М. и Б.Ш., а не између странака у овом поступку. Након тога је отац тужила послао туженом опомену пред исељење 23.03.2017. године у којој је предложио туженом да са њим, као власником и закупадавцем, закључи нови писани уговор о закупу уз оверу потписа код надлежног органа. Сведоци који су запослени код туженог су такође били у уверењу да је отац тужила власник локала јер је он долазио да наплаћује закупнину. Имајући у виду све претходно наведено, апелациони суд је нашао да се жалбом тужила неосновано указује да је тужени знао за промену власништва на предметном објекту и да је на тај начин дошло до промене закупадаваца.

(пресуда Вишег суда у Краљеву 2П.бр 28/20 од 26.04.2023. године, исправљена решењем Вишег суда у Краљеву 2П.бр 28/20 од 28.06.2023. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2394/23 од 05.06.2024. године)

*Сентенцу приредио Никола Пековић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

БИТНА ЗАБЛУДА КОД УГОВОРА О ПОКЛОНУ

(члан 62 и члан 111 Закона о облигационим односима)

У ситуацији када је поклонодавац, тек након смрти поклонопримца, са којим је живела у заједници, сазнала да је поклонопримац био у браку у време закључења уговора о поклону, поклонодавац је доведена у битну заблуду, због чега је уговор о поклону рушљив, те се може тражити његов поништај.

Из образложења:

Побијаном пресудом првостепени суд је утврдио да је тужила, у својству поклонодавца, са сада пок. *, као поклонопримцем, закључила уговор о поклону, који је оверен од стране Јавног бележника под ОПУ: 338-2015 дана 03.04.2015. године, којим је поклонила непокретности означене у уговору укупне површине 7.62.75 ха. Поклонопримац * је преминуо 18.08.2015. године, па је допунским решењем првостепеног суда О.бр. 917/15 од 13.07.2016. године за његовог наследника на заоставштини коју чини имовина која је била предмет располагања спорног уговора о поклону оглашен његов син *, овде тужени.

Даље је утврђено да је између тужиље и сада пок. * заснована ванбрачна заједница око 6 месеци пре смрти *, у очекивању тужиље да ће са * да заснује брачну заједницу. Првостепени суд је прихватио тврдње тужиље да јој није била позната чињеница да * није био разведен, односно да је још увек ожењен, јер су имали заједничке планове да отворе стругару, па је она као власник шуме, ради заједничког живота њему поклонила непокретну имовину пошто су планирали брак, да је тужила после смрти * сазнала да исти није био званично разведен, да је био у браку, иако је долазила код његових синова и тада је било речи да га је жена напустила. Из контаката са пријатељима * тужила није стекла утисак да је * тада био у браку, а пошто су планирали заједнички живот, а тужила је због посла често путовала ван земље, власник фирме би био * и из тог разлога је тужила своју имовину пренела на њега.

Погрешан је став првостепеног суда да је заједница тужиље и сада пок. * представљала ванбрачну заједницу, јер њихова заједница није била ванбрачна

заједница у смислу одредаба члана 4. Породичног закона, пошто је на страни сада пок. * постојала брачност као брачна сметња у смислу члана 17. истог закона, али то није било од утицаја на правилност одлуке првостепеног суда о конкретно постављеном тужбеном захтеву.

Супротно жалбеним наводима туженог и по оцени Апелационог суда правилно је првостепени суд, правилном оценом изведених доказа, утврдио да је тужила тек након смрти * сазнала да је он до смрти био у браку, да није био разведен, да је тиме тужила доведена у битну заблуду, због чега је уговор о поклону који је закључила са * рушљив у смислу члана 62. и 111. Закона о облигационим односима, а да је тужбу за поништај овог уговора тужила поднела у роковима прописаним одредбама члана 117. истог закона. Из исказа саслушаних сведока чију садржину наводи првостепени суд у побијаној пресуди произилази да су тужила и сада пок. * живели у заједници и да су планирали да закључе брак, како то утврђује и првостепени суд побијаном пресудом, али се нико од саслушаних сведока није изјаснио да је тужили за живота сада пок. * било познато да је он у браку, односно да није разведен.

(пресуда Основног суда у Јагодини 4П.бр. 498/17 од 17.09.2021. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-3257/21 од 21.12.2021. године и решење Врховног касационог суда Рев 3948/2022 од 04.05.2023. године)

*Сентенцу приредила Сузана Марковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ОДГОВОРНОСТ ШКОЛЕ ЗА ШТЕТУ

(члан 42 став 1 Закона о основама система образовања и васпитања
(„Службени гласник РС“ број 72/09 ... 62/16-одлука УС))

За постојање одговорности школе основни предуслов је да је до штетних последица дошло приликом боравка деце у школи, односно приликом обављања одређених школских активности.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужилац је дана 28.12.2015. године, када је био ученик 8. разреда ОШ *, у школском дворишту ОШ *, ван школске наставе, након окончања прве смене, када је са друговима играо баскет, у игри пао и задобио тешке телесне повреде, услед којих је трпео физичке болове и страх и код тужиоца је наступило умањење животне активности.

Полазећи од одредби члана 42. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“ број 72/09 ... 62/16-одлука УС), важећег у време повређивања тужиоца и члана 5. став 1. и члана 6. став 1. Правилника о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика Основне школе *, по налажењу првостепеног суда за постојање одговорности тужене школе основни предуслов је да је до штетних последица дошло приликом боравка деце у школи, односно приликом обављања одређених школских активности. У конкретном случају тужилац је повреду задобио након окончања часова, а не у току школске смене, нити приликом обављања школских активности, те тужена школа не може бити одговорна за повређивање тужиоца, јер тужилац, тада ученик Основне школе * из одељења *, дана 28.12.2015. године, када је дошло до повреде, није имао распоредом планиране активности после шестог часа.

По оцени Апелационог суда побијаном пресудом, на основу предложених и изведених доказа, правилно је утврђено чињенично стање од значаја за доношење одлуке у овој правној ствари и на тако утврђено чињенично стање правилно је примењено материјално право када је одбијен тужбени захтев тужиоца за накнаду штете према туженој из разлога наведених у тој пресуди.

Наиме, у конкретном случају не постоји пропуст на страни тужене у погледу примене мера заштите и безбедности деце и ученика за време боравка у установи. Тужена је, у складу са одредбом члана 42. став 1. Закона о основама

система образовања и васпитања („Службени гласник РС“ број 72/09 ... 62/16-одлука УС), важећег у време повређивања тужиоца, којом је прописано да је установа дужна да пропише мере, начин и поступак заштите и безбедности деце и ученика за време боравка у установи и свих активности које организује установа, у сарадњи са надлежним органом јединице локалне самоуправе, донела Правилник о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика Основне школе *. Наведеним правилником прописано је у члану 5. у ставу 1. да је школа дужна да обезбеди физичку заштиту и безбедност ученика за време остваривања васпитно-образовног рада у школи и школском дворишту и за време активности које школа организује ван свог седишта, а у члану 6. у ставу 1. да је школа дужна да за време наставе и других активности у школи организује дежурство наставника, ученика и техничког особља који обављају своје дужности у складу са Правилима понашања у школи. Стога је правилан закључак првостепеног суда да тужена не сноси одговорност за повређивање тужиоца, јер, иако је тужилац повређен у школском дворишту, до његовог повређивања није дошло за време остваривања васпитно-образовног рада, нити за време активности које је школа организовала. Супротно жалбеним наводима тужиоца тужена је у обавези да обезбеди физичку заштиту и безбедност ученика, па самим тим одговара ако услед њеног пропуста дође до проузроковања штете у два случаја, први је за време остваривања васпитно-образовног рада у школи и школском дворишту, а други за време активности које школа организује ван свог седишта. Не доводи у сумњу правилност побијане пресуде и закључак првостепеног суда о неоснованости тужбеног захтева тужиоца ни чињеница да постоји обавеза образовне установе да путем дежурних наставника врши надзор над малолетном децом све док иста не напусте установу, јер таква обавеза постоји док ученици не напусте школу и школско двориште након окончања наставе и других активности које организује школа, али не и када деца бораве у школском дворишту неvezано од васпитно-образовног рада и других школских активности, пошто ниједним прописом није предвиђена обавеза школе да обезбеди двадесетчетворчасовно дежурство у школском дворишту.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 21П 8/22 од 21.09.2022. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-523/23 од 06.03.2023. године и пресуда Врховног касационог суда Рев 32283/2023)

*Сентенцу приредила Тијана Гојић Савић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ОДГОВОРНОСТ ПРАВНОГ ЛИЦА ЗА ШТЕТУ**(члан 172 Закон о облигационим односима)**

Чињеница што је орган јединице локалне самоуправе наложио постављање ограде око објекта који је склон паду не ослобађа јединицу локалне самоуправе, односно њен орган обавезе да врши надзор како је та ограда постављена.

Из образложења:

Побијаном пресудом првостепени суд је утврдио да је тужила дана 09.02.2016. године око 9 часова, крећући се тротоаром у ул. * код бр. 15, закачила ногом за жицу која је штрчала на тротоару, саплела се и пала и том приликом задобила тешке телесне повреде у виду фрактуре носне кости. Део тротоара био је ограђен панелом и жицом, која је у моменту повређивања знатно заузимала тротоар и изашла из габарита постављене ограде.

Истакнуте приговоре недостатка пасивне легитимације на страни тужених првостепени суд је оценио неоснованим. *, као јединица локалне самоуправе, дужан је у смислу члана 2. став 1. Закона о комуналним делатностима да створи услове за обезбеђење одговарајућег квалитета, обима, доступности и континуитета комуналних делатности, као и надзор над њиховим вршењем, у које према члану 2. став 3. тачка 10. и 11. спада и одржавање улица и путева, а према члану 4. став 1. и 2. дужан је да обезбеђује све услове за функционисање објеката који служе за обављање комуналних делатности, па и да одржава предметну улицу и тротоар као њен саставни део намењен кретању пешака проходним, што је у конкретном случају било отежано тиме што су остали тужени поставили неадекватну ограду од панела и жице, која је у знатној мери заузимала тротоар, а жице које су излазиле из габарита ограде су додатно отежавале кретање пешака. Оваква ограда коју су поставили остали тужени има својство опасне ствари, у ком случају за штету која настане у вези са истом одговарају њени имаоци сходно члану 174. Закона о облигационим односима. При томе није од утицаја околност да су тужени *, * и * ограду око свог објекта поставили по налогу из закључка Грађевинског инспектората Одељења за инспекцијски надзор Градске управе за развој градских ресурса и надзор * бр. * од * године, јер ови тужени нису доказали, нити пружили доказе да им је од стране наведеног органа наложено да поставе ограду на наведени начин, са жицом ван ограде, што је у знатној

мери отежавало кретање пешака тротоаром ул. * испред бр. 15, а којима би се евентуално одговорност пребацила на органе Грађевинског инспектората.

Неосновани су жалбени наводи туженог * којима се оспорава правилност закључка првостепеног суда о постојању одговорности овог туженог због чињенице да су спорну ограду, за коју је првостепени суд утврдио да представља опасну ствар, поставили остали тужени. Правилно је закључио првостепени суд да тужени *, као јединица локалне самоуправе у чијој је надлежности, на основу наведених законских одредби, обављање комуналних делатности, у које спада и одржавање улица и путева, а чији су саставни делови и тротоари у смислу члана 4. став 1. тачка 4. тада важећег Закона о јавним путевима („Службени гласник РС“ број 101/05 ... 104/13), одговара за стање у коме се они налазе, а чињеница што је орган туженог * наложио осталим туженима постављање ограде око објекта који је био склон паду не ослобађа *, односно његове органе, обавезе да врше надзор како је та ограда постављена и да ли је постављеном оградом евентуално онемогућено несметано коришћење улице и тротоара као њеног саставног дела. Стога је правилан закључак првостепеног суда да је тужени *, на основу члана 172. став 1. Закона о облигационим односима, у обавези да тужиљи накнади проузроковану штету и то солидарно са осталим туженима у смислу члана 206. став 1. истог закона.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 5П-2285/17 од 28.09.2021. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2435/22 од 29.07.2022. године и пресуда Врховног суда Рев 19045/2023, 19320/2023 од 15.05.2023. године)

*Сентенцу приредила Кристина Раковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НАКНАДА ШТЕТЕ ПРЕДАЈОМ ЗАМЕНЉИВИХ СТВАРИ**(члан 185 став 1 Закон о облигационим односима)**

Имајући у виду сврху накнаде штете да се оштећеникова материјална ситуација накнадом доведе у стање у којем би се налазила да није било штетне радње, успостављање ранијег стања може подразумевати, између осталог, предају заменљивих ствари исте врсте, истих својстава и исте вредности као оне на којима је штета настала, при чему је суд дужан да испита да ли је натурална реституција могућ и целисходан начин обештећења тужиоца.

Из образложења:

Првостепени суд налази да је тужени В. Р. противправно, без сагласности тужиоца, дао налог за рушење монтажне куће и бетонске плоче на којој је била постављена монтажна кућа, а да је рушењем објекта и темеља на којима је био постављен објекат престало право својине тужиоца на монтажној кући, у складу са чланом 47. Закона о основама својинскоправних односа, којим је прописано да право својине престаје пропашћу ствари. Првостепени суд закључује да из садржине тужбеног захтева произилази да се ради о повраћају индивидуално одређене ствари и предаји непокретности у државину, у смислу члана 37. наведеног закона, те да је неоснован тужбени захтев којим се тражи предаја у државину ствари која није постојала у време подношења тужбе, због чега је одлучено као у ставу првом изреке побијане пресуде.

По оцени апелационог суда, овакав закључак првостепеног суда се за сада не може прихватити као правилан.

Основано се жалбеним наводима тужиоца указује да се тужбом не тражи повраћај непокретности која је уклоњена, већ предаја приземне монтажне куће која по својим карактеристикама одговара оној коју су тужени уклонили са парцеле тужиоца. Наиме, имајући у виду садржину постављеног тужбеног захтева, којим се тражи предаја у државину једне приземне монтажне куће од дрвета, са карактеристикама ближе описаним у изреци побијане пресуде, не може се прихватити став првостепеног суда да је у конкретном случају реч о тужби за повраћај индивидуално одређене ствари, у складу са чланом 37. Закона о основама својинскоправних односа. Када се тужбени захтев

заснива на чињеничном основу проузроковања штете, онда тужбени захтев може гласити на накнаду штете у новцу или на успостављање ранијег стања предајом ствари, сагласно одредбама члана 185. Закона о облигационим односима, којим је прописано да је одговорно лице дужно успоставити стање које је било пре него што је штета настала (став 1), односно да кад успостављање ранијег стања није могуће, или кад суд сматра да није нужно да то учини одговорно лице, суд ће одредити да оно исплати оштећенику одговарајућу своту новца на име накнаде штете (став 3). У овој правној ствари, тужбени захтев се заснива на чињеничном основу проузроковања штете демотирањем и уклањањем предметног монтажног објекта од стране тужених са парцеле тужиоца, а постављањем тужбеног захтева на описан начин, тужилац се у конкретном случају определио за успостављање стања које је било пре предузимања штетних радњи, односно за натуралну реституцију, као основни вид накнаде материјалне штете којим се на најпотпунији начин обезбеђује обештећење.

Имајући у виду сврху накнаде штете да се оштећеникова материјална ситуација накнадом доведе у стање у којем би се налазила да није било штетне радње, успостављање ранијег стања може подразумевати, између осталог, предају заменљивих ствари, исте врсте, истих својстава и исте вредности као оне на којима је штета настала. Ценећи основаност тужбеног захтева тужиоца искључиво са аспекта стварноправне заштите, у смислу одредаба члана 37. Закона о основама својинскоправних односа, првостепени суд је пропустио да испита да ли су испуњени услови за накнаду штете натуралном реституцијом, у складу са одредбама члана 185. Закона о облигационим односима. Код овакве чињеничне и правне ситуације, ради правилне примене наведене законске одредбе и законите одлуке о захтеву тужиоца било је потребно оценити да ли је предметни монтажни објекат заменљива покретна ствар на чије место може доћи други монтажни објекат истих особина и вредности, као и да ли је успостава пређашњег стања предајом монтажне куће описаних карактеристика у његов посед могућ и целисходан начин обештећења тужиоца.

(пресуда Основног суда у Ивањици 1 П бр.426/22 од 22.01.2024. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-1095/24 од 23.03.2025. године)

*Сентенцу приредио Никола Пековић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ИСПЛАТА ДЕВИЗНОГ ПОТРАЖИВАЊА**(члан 395 Закон о облигационим односима)**

Када је у питању девизно потраживање захтев за исплату девизног износа садржи у себи и захтев за исплату динарске противвредности, због чега се као такво треба и досудити и када то није изричито наведено у тужбеном захтеву, јер досуђење динарске противвредности девизног износа не води прекорачењу тужбеног захтева.

У односу на исплату главног дуга и камате погрешно је примењен члан 395 ЗОО, јер је у питању девизно потраживање везано за валуту евро. Према члану 395 ЗОО, ако новчана обавеза гласи на плаћање у страниј валути или злату, њено испуњење се може захтевати у домаћем новцу према курсу који важи у тренутку испуњења обавезе (валутне обавезе). Конверзија главног дуга и камате може се с тога вршити само у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан исплате. Имајући у виду наведено, у смислу члана 395 ЗОО, тужилац као поверилац новчаног потраживања у еврима има право да од туженог захтева исплату дугованог са припадајућом каматом у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан исплате, због чега је у наведеном делу првостепена пресида морала бити преиначена, услед погрешене примене материјалног права.

(пресуда Основног суда у Петровцу на Млави, П.бр.1087/21 од 16.12.2022. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-535/23 од 17.01.2024. године, пресуда Врховног суда Рев 8844/2024 од 13.11.2024. године)

*Сентенцу припремила Милена Пајкић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

СУПСИДИЈАРНО ЈЕМСТВО (члан 1004 став 1 Закона о облигационим односима)

Потписник менице као средства обезбеђења изједначен је са статусом супсидијарног јемца који одговара за обавезе главног дужника, при чему судбина супсидијарног јемства зависи од правне судбине основног уговора, тј. уговора између дужника и повериоца, поводом кога је потписана меница или уговор о јемству и закључен.

Из образложења:

Тужена је потписујући меницу као средство обезбеђења изједначена са статусом супсидијарног јемца који одговара за обавезе главног дужника из уговора о кредитној картици у смислу члана 1004 став 1 и став 2 ЗОО. Судбина јемства, као уговора, зависи од правне судбине основног уговора, тј. уговора између дужника и повериоца. Тужилца је дана 20.11.2008. године, потписала изјаву жиранта којом је изјавила да овде тужиоца овлашћује да због нередовног измирења обавеза може попунити меницу на износ доспелог неплаћеног дуга са обрачунатом каматом од дана подношења менице на наплату и то „без протеста“ и извештаја (којом се обавезала да ће извршити исплату кредита, уколико то не учини корисник кредита), па када се имају у виду одредбе Закона о облигационим односима које регулишу облике јемства, то се у конкретном случају ради о супсидијарном јемству, а у којој ситуацији, сходно члану 1004 став 1 Закона о облигационим односима, од тужилце као јемца се може захтевати испуњење обавезе тек након што је главни дужник не испуни у року одређеном у писаном позиву.

Имајући у виду наведено, те чињеницу да из изведених доказа произилази да главни дужник из уговора о кредитној картици, није потписала предметни уговор о кредитној картици, а за који је тужена дала бланко меницу као средство обезбеђења, те и чињеницу да судбина уговора о јемству, зависи од правне судбине основног уговора, тј. уговора између дужника и повериоца, то је правилно поступио првостепени суд када је одбио као неоснован тужбени захтев тужиоца, јер обавеза јемца зависи од обавезе главног дужника, која у конкретном случају није ни настала, с обзиром да главни дужник није ни потписала предметни уговор, тако да предметни уговор није ни настао, односно није било воље уговорних страна за закључење предметног уговора, јер вољу за закључење уговора није изразила својим потписом, пошто се на

самом уговору не налази потпис главног дужника, како то произилази из налаза и мишљења вештака графолога.

Неосновано се жалбом тужиоца, првостепена пресуда побија због погрешне примене материјалног права уз позивање на одредбе члана 1002 став 2 Закона о облигационим односима и 1004 став 3 ЗОО. Ово тим пре, што се у конкретном случају ради о супсидијарном јемству, сходно члану 1004 став 1 ЗОО, те судбина јемства као уговора зависи од правне судбине основног уговора који у конкретном случају није ни настао, с обзиром да главни дужник није потписник предметног уговора, а самим тим нема ни обавезу исплате дуга по наведеној кредитној картици, а ту обавезу нема ни тужена као супсидијарни јемац.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж-3572/24 од 12.02.2025. године)

*Сентенцу приредио Далибор Јаблановић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПОРОДИЧНО ПРАВО

ИЗМЕНА ОДЛУКЕ О НАЧИНУ ОДРЖАВАЊА ЛИЧНИХ ОДНОСА РОДИТЕЉА КОЈИ НЕ ВРШИ РОДИТЕЉСКО ПРАВО СА МАЛ. ДЕТЕТОМ ТРЕБА ДА БУДЕ УСЛОВЉЕНА РЕАЛНИМ МОГУЋНОСТИМА, ОДНОСНО КONTИНУИРАНОШЋУ, ПРЕДВИДЉИВОШЋУ И ДОСЛЕДНОШЋУ (члан 61 и члан 266 Породичног закона)

Континуитет, предвидивост и доследност у одржавању личних односа мал. детета са родитељем који не врши родитељско право је један од фактора најбољег интереса малолетног детета о коме суд мора водити рачуна приликом одлучивања о измени одлуке о начину одржавања личних односа мал. детета са оцем. У таквим споровима, суд ће се водити принципом заштите најбољег интереса малолетног детета и реалним могућностима родитеља који не врши родитељско право да поштује усвојени модел одржавања личних контаката са мал. дететом, а не моделом одржавања личних односа који је предложен тужбом.

Из образложења:

Првостепени суд је прибавио налаз и мишљење стручног тима Центра за социјални рад “Солидарност” у Крагујевцу, који је састављен од психолога, педагога и социјалног радника, а који је, након обављеног вештачења родитељских капацитета родитеља мал. Р. и након детаљне опсервације односа мал. детета са оцем у просторијама Центра за социјални рад у присуству мајке, закључио да је у будућности неопходно изграђивати стабилније релације између оца и мал. детета и да је целисходно да се даљи контакти мал. Р. са оцем одвијају једном месечно, задњег петка у месецу, у термину од 13,00 часова до 14,00 часова у просторијама Центра за социјални рад у присуству мајке Н. Р.

Имајући у виду налаз и мишљење стручног тима Центра за социјални рад “Солидарност” у Крагујевцу и изјашњење представника Центра за социјални рад да су редовни контакти оца и детета унапређивали њихове односе, али да су периоди када се контакти нису редовно одвијали доприносили назадовању њихових међусобних односа и да тужилац никада није искористио прилику

да, у складу са ранијом пресудом, лични контакт са мал. ћерком оствари два пута, а да је у интересу мал. детета да контакти са оцем буду предвидиви и доследни, што доноси један вид извесности и да је, сходно томе, боље да долази једном месечно, него да не искористи своје право да контакт са мал. дететом оствари два пута, правилно је првостепени суд закључио да су се од доношења раније одлуке којом је одлучено о начину одржавања односа тужиоца са мал. дететом променили и да су се стекли услови да се раније донета одлука измени у погледу начина одржавања личних контакта мал. детета и оца.

Сходно наведеном, имајући у виду да је суд у свим активностима које се тичу детета дужан да се руководи најбољим интересом детета и да није везан моделом одржавања личних контаката који је предложен у тужбеном захтеву, правилно је првостепени суд одлуку о тужбеном захтеву тужиоца за измену пресуде Основног суда у Крагујевцу 10П2-505/18 од 11.03.2021. године у делу у коме је одлучено о начину одржавања личних односа тужиоца и његове мал. ћерке Р. донео поштујући модел одржавања личних односа који је предложен од стране стручног тима Центра за социјални рад, па су оцењени као неосновани жалбени наводи тужене којима указује да је првостепени суд занемарио тужбени захтев тужиоца. По оцени Апелационог суда, правилно је првостепени суд у конкретној правној ствари одлучио у границама постављеног тужбеног захтева водећи рачуна о најбољем интересу детета, па су супротни жалбени наводи тужене оцењени као неосновани. Ово нарочито имајући у виду утицај који редовност, односно нередовност одржавања личних контакта мал. детета и тужиоца има на њихов однос и чињеницу да тужилац није поступао у складу са раније донетом пресудом, као и да се сам изјаснио да је у могућности да једном месечно долази у Србију и да тада остварује контакт са мал. Р.

Неосновани су жалбени наводи тужене којима указује да је у суштини тужбени захтев тужиоца одбијен и да је пресуда могла остати неизмењена, а да је тужилац дете могао да виђа последњег петка у месецу.

Наиме, имајући у виду изјашњење стручног тима Центра за социјални рад „Солидарност“ у Крагујевцу да је дисконтинуитет у контактима мал. Р. са оцем доводио до назадовања у односу и враћања на почетну позицију отпора и дистанцираности девојчице и да између њих није изграђен сигуран и емотивно близак однос, што је потврдила представник Центра за социјални

рад, па и сама тужена, која је приликом саслушања у својству парничне странке описивала ситуације које настану када се тужилац не појави у Центру, правилан је закључак првостепеног суда да је у најбољем интересу мал. детета да модел одржавања личних контаката са оцем буде предвидив и доследан, што ће се постићи поштовањем реалних могућности тужиоца да поштује усвојени модел одржавања личних односа са мал. Р, а не остајањем при моделу начина одржавања личних односа тужиоца са мал. дететом који у пракси није могао бити проведен.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу 6П2 бр.918/23 од 27.03.2024. године, пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж2-370/24 од 07.08.2024. године)

*Сентенцу приредила Александра Аранатовић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

РАДНО ПРАВО**ДОСТАВЉАЊЕ НЕТАЧНИХ ПОДАТАКА ОДЛУЧУЈУЋИХ
ЗА ЗАСНИВАЊЕ РАДНОГ ОДНОСА И РОК ЗА ДОНОШЕЊЕ
РЕШЕЊА О ОТКАЗУ УГОВОРА О РАДУ**

(члан 179 став 3 тачка 6 и 8 Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05, 61/05...113/17 и 95/18 аутентично тумачење))

Понашање запосленог, који послодавцу није предао валидну диплому о свом стручном образовању се сматра понашањем запосленог због кога не може да настави рад код послодавца али послодавац може у складу са чланом 184. Закона о раду да донесе решење о престанку радног односа у оквиру субјективног рока од шест месеци од дана сазнања за чињеницу да запослени не поседује одговарајући степен стручне спреме, која би била основ за давање отказа.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу првостепеног суда, тужила је била у радном односу код туженог почев од 02.04.2010. године, на радном месту хигијеничар, са трећим степеном стручне спреме, након што је споразумом од 30.03.2010. године, извршено преузимање тужиле из Агенције за одржавање обезбеђење и пружање услуга. Анексима уговора о раду туженог тужила је привремено распоређена да обавља послове у организацији рада на радном месту референт обраде података II у сектору СОН, а потом је распоређена на радно место референт I за књижење обједињене наплате у Сектору економских послова за које радно место је потребан четврти степен стручне спреме (који је тужила у међувремено стекла). У циљу доношења новог Правилника о раду и усклађивања истог са уговорима о раду и анексима запослених, тужени је извршио проверу валидности диплома за средње, више и високо образовање за све запослене и радно ангазоване код туженог, након чега је дописом Градске управе Града Београда, Секретаријата за образовање и дечију заштиту, Сектора за инспекцијски надзор од 02.11.2021. године, обавештен да у матичној евиденцији школе, нису пронађени подаци да је тужила у тој школи завршила образовање у школској 1994/1995 години и стекла трећи степен стручне спреме-образовни профил продавац мешовите робе. Након захтева туженог за појашњење информација о

завршеном образовању и стеченој дипломи тужиље, дана 02.12.2022. године, достављен је одговор Сектора за инспекцијски надзор од 02.11.2021. године, у коме је наведено да ванредном теренском надзору просветном инспектору нису стављени на увид подаци о школовању тужиље, будући да исти нису пронађени у матичној евиденцији школе. Тужени је поновно дописом од 04.10.2022. године, затражио проверу наведене информације, након чега је 14.10.2022. године, на идентичан начин обавештен да нема података о школовању тужиље и да јој је издата диплома 26.06.1995. године, уз напомену да наведени Образовни центар за кадрове у трговини „Јездимир Ловић“ у Београду, није постојао у тренутку издавања тужиљине дипломе (26.06.1995. године), који датум је наведен као датум издавања на достављеној копији дипломе. Даном 27.09.2022. године, тужени је тужиљи уручио упозорење о постојању разлога за отказ уговора о раду, а потом, решењем од 24.10.2022. године, тужиљи је отказан уговор о раду са припадајућим анексима из разлога прописаних чланом 179. став 3. тачка 6. и 8. Закона о раду.

Наиме, одредбом члана 179. став 3. тачка 6. и 8. Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05, 61/05, 54/09 и 75/14) прописано је да послодавац може да откаже уговор о раду запосленом који не поштује радну дисциплину, и то, између осталог, ако је дао нетачне податке који су били одлучујући за заснивање радног односа (тачка 6) и ако не поштује радну дисциплину прописану актом послодавца, односно ако је његово понашање такво да не може да настави рад код послодавца (тачка 8), док је одредбом члана 184 Закона о раду, прописано да отказ уговора о раду из члана 179. став 1. тачка 1) и ст. 2. и 3. овог закона послодавац може дати запосленом у року од шест месеци од дана сазнања за чињенице које су основ за давање отказа, односно у року од годину дана од дана наступања чињеница које су основ за давање отказа.

Субјективни рок за отказ уговора о раду из дисциплинских разлога (односно разлога који се односе на радну способност запосленог и његово понашање), прописан напред наведеном одредбом закона, почиње да тече од дана када је лице које одлучује о појединачним правима и одговорностима запослених сазнало за чињенице које су основ за давање отказа запосленом. С тим у вези и околностима конкретне случаја да је тужени дана 02.11.2021. године, односно 02.12.2021. године, званично од стране Секретаријата за образовање и дечију заштиту, Сектора за инспекцијски надзор обавештен да у матичној евиденцији школе нису пронађени подаци да је тужиља у тој

школи завршила образовање у школској 1994/1995 години и стекла трећи степен стручне спреме-образовни профил продавац мешовите робе, а да је оспорено решење о отказу уговора о раду тужили, тужени донео дана 24.10.2022. године, то је тужени поступио супротно законској одредби члана 184. Закона о раду, будући да наведено оспорено решење није донето у оквиру субјективног рока од шест месеци од дана сазнања за чињеницу да тужила не поседује одговарајући степен стручне спреме, јер је тужени као послодавац, доношењем решења о отказу уговора о раду тужили, дана 24.10.2022. године пропустио законом прописани субјективни меродавни рок од шест месеци од дана сазнања за чињеницу која представља основ за давање отказа тужили.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу П1-1471/22 од 03.10.2023. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-260/24 од 08.05.2024. године)

*Сентенцу приредила Тања Вујасиновић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРАВО НА НАКНАДУ ШТЕТЕ ЗБОГ НЕИСПЛАЋЕНЕ НАКНАДЕ ЗАРАДЕ УСЛЕД НЕДОЛАСКА НА РАД ЗАПОСЛЕНОГ

(члан 16 став 4 Закона о раду („Службени гласник РС“
бр. 24/05...113/17) у вези са чланом 164 Закона о раду и
чланом 154 Закона о облигационим односима)

Запослени који је био у радном односу код послодавца по основу уговора о раду и пријављен код надлежних фондова, све до дана доношења решења о отказу уговора о раду, има право на накнаду штете на име неисплаћене зараде за све време трајања радног односа независно од чињенице што је престао да обавља рад пар месеци пре него што му је послодавац отказао уговор о раду.

Из образложења:

Запослена је код послодавца обављала послове куvara и одржавања ресторана на основу уговора о раду од 3.4.2020. године. Решењем послодавца од 25.8.2020. године запосленој је отказан уговор о раду од 3.4.2020. године због повреде радне обавезе која се огледа у неоправданом изостанку са рада у трајању дужем

од три дана. Запослена је била пријављена код надлежних служби и била је у радном односу све док није добила отказ на основу решења послодаваца од 25.8.2020. године. Запосленој је послодавац за месец мај исплатио зараду у висини минималне зараде, односно у висини од 30.367,00 динара. Запослена је обављала фактички рад код послодавца до 12.6.2020. године, а после се није више појављивала на месту рада. На име ублажавања економских последица насталих услед болести Ковид 19, послодавац је остварио право на уплату новчаних средстава из буџета РС, ради исплате зараде запосленој, и по том основу је из државног буџета послодавцу уплаћено на наменски рачун једна уплата у висини од 30.367,00 динара и две уплате у висини од по 18.220,00 динара (укупно 66.807,00 динара). Како су уплаћена средства из државног буџета остала неискоришћена од стране послодавца, послодавац је дана 5.11.2020. године извршио поврат уплаћених новчаних средстава у буџет РС. Одредбом члана 16. став 4. Закона о раду прописано је да је послодавац дужан да запосленом обезбеди обављање послова утврђених уговором о раду. Чланом 17. истог закона прописано је да су послодавац и запослени дужни да се придржавају права и обавеза утврђених законом, општим актом и уговором о раду. Имајући у виду да је уговор о раду запослене од 3.4.2020. године био на снази све до 25.8.2020. године, а да је послодавац, иако је знао да запослена од 12.6.2020. године до 25.8.2020. године није обављала рад, њено одсуство са рада толеришао и да је запослена све до 25.8.2020. године била пријављена код надлежних фондова и за који период је послодавац обрачунавао и у корист запослене вршио уплате доприноса из обавезног социјалног осигурања у износима уговореним уговором о раду запослене, из наведеног произилази да је послодавац заправо признао и прихватио да запосленој за тражени период исплати уговорену зараду, без обзира што запослена није долазила на рад. Уплатом доприноса у корист запослене, у висини уговорене зараде, по оцени Апелационог суда, за период у коме није обављен фактички рад, створен је основ одговорности послодавца за насталу штету у смислу члана 164. Закона о раду и члана 154. ЗОО, а у висини зараде коју би запослена остварила да је радила код послодавца, до дана престанка радног односа, односно док је послодавац није одјавио са надлежних фондова.

(пресуда Основног суда у Брусу, Судска јединица у Александровцу П1.бр. 4/24 од 22.3.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-1319/24 од 8.10.2024. године)

*Сентенцу приредила Бојана Цветковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА НА НАКНАДУ ТРОШКОВА
ПОГРЕБНИХ УСЛУГА ЗБОГ СМРТИ ЧЛАНА УЖЕ ПОРОДИЦЕ
КОД ПОСЛОДАВЦА НАКОН ОДЛАСКА У СТАРОСНУ ПЕНЗИЈУ**
(члан 119 став 1 тачка 2 Закона о раду („Службени
гласник РС“ бр. 24/05...113/17)

у вези са чланом 66 став 1 тачка 2 Посебног колективног уговора за социјалну заштиту (“Службени гласник РС број 11/15 од 30.1.2015. године, чије је важење продужено Споразумом о продужењу рока важења ПКУ за социјалну заштиту 8/18 до 31.1.2019. године))

Запослени који је имао статус запосленог лица у тренутку стицања права на исплату трошкова погребних услуга услед смрти брачног друга, има право на исплату ових трошкова, без обзира што је у моменту подношења захтева за накнаду утужених трошкова код послодавца већ био корисник старосне пензије и без обзира што је утужене трошкове већ накнадио на други начин.

Из образложења:

Запослена је била у радном односу код послодавца до 25.02.2021. године када јој је радни однос престао због одласка у старосну пензију. Након смрти супружника запослене дана 11.01.2019. године, она се обратила послодавцу дана 31.03.2021. године са захтевом за накнаду трошкова погребних услуга због смрти члана уже породице уз доставу уредне документације. Запослена је сносила погребне трошкове у износу од 55.998,00 динара, а Републички ПИО фонд је исплатио тужиљи исплатио износ од 39.491,00 динара на име трошкова сахране корисника пензије супружника.

У конкретном случају запослена се није неосновано обогатила двоструком исплатом на рачун смрти супружника. Ово из разлога што је ово право запослене настало дана 11.1.2019. године као даном када јој је супружник преминуо, а што се догодило док је запослена још увек била у радном односу код послодавца. Одредба члана 119. став 1. тачка 2. Закона о раду прописује да је послодавац дужан да исплати, у складу са општим актом, запосленом накнаду трошкова погребних услуга у случају смрти члана уже породице. Ставом 4. наведене норме, прописано је да се члановима уже породице, у смислу става 1. тачка 2. овог члана, сматра између осталих и брачни друг. Из садржине наведене законске норме јасно је да је право запосленог на накнаду трошкова погребних услуга у случају

смрти члана уже породице, право по основу рада које је прописано самим законом. Наведеном нормом материјалног права, није прописан поступак за остваривање овог права-деловањем запосленог и подношењем захтева уз достављање рачуна о плаћеним трошковима. Одредбом члана 66. став 1. тачка 2. Посебног колективног уговора за социјалну заштиту-одељак IX - плате, накнаде и друга примања, под тачком 7. друга примања (“Службени гласник РС број 11/15 од 30.1.2015. године, чије је важење продужено Споразумом о продужењу рока важења ПКУ за социјалну заштиту -члан 1. Споразума -8/18 до 31.1.2019. године) прописано је да је послодавац дужан да запосленом исплати накнаду трошкова погребних услуга у случају смрти члана уже породице, у висини трошкова погребних услуга. Ставовима 2. и 3. истог члана ПКУ прописано је да се као трошкови погребних услуга сматрају уобичајени погребни трошкови, утврђени општим актом послодавца, а који не могу да буду виши од износа тих трошкова утврђених у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању, и да се чланом уже породице у смислу овог члана сматра између осталог и брачни друг запосленог. Наведени Колективни уговор био је у примени у време кад је запослена стекла ово право (дана 11.1.2019. године, када је наступила смрт брачног друга) и од када је настала обавеза-дужност послодавца да запосленој исплати утужене трошкове. Ниједном одредбом овог КУ није прописана обавеза запосленог да се послодавцу обрати захтевом за исплату истих, а садржина наведених одредби послодавцу, није могла бити непозната. Тек је каснијом одредбом члана 67. став 1. тачка 2. Посебног колективног уговора за социјалну заштиту-одељак IX. -плате, накнаде и друга примања, под тачком 7. друга примања („Службени гласник РС“, број 29/19, од 19.4.2019. године, 60/20 и 88/23), прописано да је послодавац дужан да запосленом исплати накнаду трошкова погребних услуга у случају смрти члана уже породице, а члановима уже породице у случају смрти запосленог, у висини трошкова погребних услуга. Ставовима 2, 3. и 4. истог члана прописано је да се као трошкови погребних услуга сматрају уобичајени погребни трошкови, утврђени општим актом послодавца, да се право на трошкове погребних услуга из става 2. овог члана остварује на основу уредне документације, у висини приложених оригиналних рачуна, а највише до висине месечне просечне зараде у Републици Србији без пореза и доприноса према последњем објављеном податку органа надлежног за статистику и да се чланом уже породице у смислу овог члана сматра између осталих и брачни друг. Из садржине наведених одредби Колективног уговора који је важио код послодавца дана у тренутку смрти брачног друга запослене, јасно произлази дужност послодавца на накнаду ових трошкова, поступак за

остваривање овог права и његова висина. Код чињенице да је запослена била у радном односу код послодавца у тренутку стицања права на исплату утужених трошкова према наведеним одредбама Закона о раду и одредбама Посебног колективног за социјалну заштиту када је и настала дужност послодавца на исплату истих, послодавац је био дужан да запосленој исплати ово примање по стицању права, а које је запослена остварила за време трајања радног односа, а најкасније по престанку радног односа у смислу члана 186. Закона о раду. Осим услова да су потраживани трошкови и настали не постоји други прописан услов за њихову исплату у смислу да их запослени није наплатио на неки други начин јер ниједна одредба наведених норми материјалног права не прописује ограничење или услов да то право није остварено по другом основу. С тим у вези, исплатом трошкова погребних услуга због смрти брачног друга од стране послодавца-Центра за социјални рад као и исплатом трошкова сахране корисника пензије од стране ПИО фонда није дошло до неоснованог богаћења запослене двоструком исплатом јер је реч о два потпуно различита законска основа за остваривање и исплату утужених потраживања - по основу рада (члан 119. Закона о раду и члан 66. Посебног колективног уговора за социјалну заштиту) и по основу права из пензијског и инвалидског осигурања (члан 6. и 124.6 Закона о пензијском и инвалидском осигурању) који се према наведеним одредбама не могу компензовати нити међусобно искључивати, јер не садрже услов -да то право није остварено по другом основу.

(пресуда Основног суда у Деспотовцу П1-445/21 од 9.3.2022. године и Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-851/24 од 23.07.2024. године)

*Сентенцу приредила: Бојана Цветковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗАСТОЈ ЗАСТАРЕВАЊА

**(члан 196 Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05 и др.),
члан 384 Закона о облигационим односима и Уредба о роковима
у судским поступцима за време ванредног стања проглашеног
15. марта 2020. године („Службени гласник РС“, број 38/20))**

**Застаревање у погледу новчаног потраживања из радног односа
не тече за време трајања ванредног стања - од његовог проглашења
15.3.2020. године до укидања 6.5.2020. године (застој застаревања).**

Из образложења:

Код оваквог утврђеног чињеничног стања првостепени суд је одбио тужбени захтев тужиле који се односи на месец септембар 2018. године сматрајући да је потраживање тужиле за овај период застарело јер је тужила тужбу поднела 18.11.2021. године по истеку рока који је прописан чланом 196. Закона о раду, сматрајући да је тужила по истеку ванредног стања могла да поднесе тужбу у року који је прописан одредбом члана 196. Закона о раду и на тај начин избегне да јој потраживање застари за месец септембар 2018. године.

Међутим, првостепени суд је на правилно и потпуно утврђено чињенично стање пропустио да примени Уредбу о роковима у судским поступцима за време ванредног стања проглашеног 15. марта 2020. године („Службени гласник РС“, број 38 од 20.3.2020. године). Наиме, чланом 1. наведене уредбе прописано је да рокови за подношење тужбе у парничном поступку, приватне тужбе у кривичном поступку, предлога за покретање ванпарничног поступка или поступка извршења и обезбеђења, подношење тужбе у управном спору и подношење уставне жалбе, престају тећи за време ванредног стања проглашеног 15.3.2020. године. Имајући у виду да је ванредно стање укинато 6.5.2020. године, то значи да је у периоду од 15.3.2020. године до 6.5.2020. године, постојао застој застарелости потраживања тужиле. Према члану 384. ЗОО ако је застаревање почело да тече пре него што је настао узрок који је зауставио његов даљи ток, оно наставља да тече кад престане тај узрок, а време које је истекло пре заустављања рачуна се у законом одређени рок застарелости. У конкретном случају рок застарелости потраживања тужиле за септембар 2018. године рачуна се од 21.10.2018. године. Међутим, долази до застоја застарелости у периоду од 15.3.2020. године до 6.5.2020. године, за

време трајања проглашеног ванредног стања. Како је тужила тужбу поднела 18.11.2021. године, пре истека рока застарелости из члана 196. Закона о раду, то је очигледно да је у конкретном случају тужба поднета благовремено. На досуђени износ разлике зараде тужили припадају доприноси за обавезно пензијско и инвалидско осигурање, па је Апелациони суд применом одредбе члана 394. тачка 4. ЗПП одлучио као у изреци ове пресуде.

(пресуда Основног суда у Аранђеловцу П1 242/21 од 7.11.2022. године, допунска пресуда Основног суда у Аранђеловцу П1 242/21 од 4.5.2023. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 2342/23 од 25.10.2023. године)

*Сентенцу приредила Марија Цимеша Фуртула,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НАКНАДА ЗАРАДЕ ЗА ВРЕМЕ УДАЉЕЊА СА РАДА

(члан 169 тачка 2 Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/2005...95/2018))

Из члана 169. тачка 2. Закона о раду не произлази обавеза запосленог да поништава решење о удаљењу са рада, већ да запосленом припада разлика између износа накнаде зараде примљене по основу члана 168. овог закона и пуног износа основне зараде уколико се не утврди одговорност запосленог за повреду радне обавезе или непоштовање радне дисциплине.

Из образложења:

Одредбом члана 165. став 1. тачка 2. Закона о раду (применом које је донето решење туженог о удаљењу тужиоца са рада од 06.10.2021. године) прописано је да запослени може да буде привремено удаљен са рада ако непоштовањем радне дисциплине или повредом радне обавезе угрожава имовину веће вредности утврђене општи актом или уговором о раду. Одредбом члана 168. став 1. истог закона прописано је да за време привременог удаљења са рада у смислу члана 165. и 166. овог закона, запосленом припада накнада зараде у висини једне четвртине, а ако издржава породицу у висини од једне трећине основне зараде. Одредбом члана 169. став 1. тачка 2. Закона о раду, прописано је да запосленом за време привременог удаљења са рада у смислу члана 165. и 166. овог закона, припада разлика између износа накнаде зараде примљене по основу члана 168. овог закона и пуног износа зараде и то ако се не утврди одговорност запосленог

за повреду радне обавезе или непоштовање радне дисциплине из члана 179. став 2. и 3. овог закона. Из садржине јасне норме члана 169. Закона о раду уопште не произилази обавеза запосленог да поништава решење о удаљењу са рада, већ супротно, да запосленом припада разлика између износа накнаде зараде примљене по основу члана 168. овог закона и пуног износа зараде, уколико се, као у конкретном случају, не утврди одговорност запосленог за повреду радне обавезе или непоштовање радне дисциплине из члана 179. став 2. и 3. овог закона.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-169/25 од 30. јануара 2025. године, пресуда Основног суда у Јагодини П1.бр. 532/23 од 5.11.2024. године)

*Сентенцу приредила Јована Турањанин,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ТРОШКОВИ ИСХРАНЕ У ТОКУ РАДА И ЗА РЕГРЕС ЗА КОРИШЋЕЊЕ ГОДИШЊЕГ ОДМОРА

**(члан 118 ставови 5 и 6 Закона о раду („Службени
гласник РС“ број 24/2005...95/2018))**

С обзиром да поједине одредбе Колективног уговора не могу никада имати повратно дејство, а да су накнаде за исхрану у току рада и за регрес за коришћење годишњег одмора исплаћене у висини утврђеној одредбом Колективног уговора, која у време важења није била у сагласности са Уставом, запосленом припадају износи разлике између исплаћених и припадајућих накнада трошкова у висини према претходно важећем Колективном уговору који на јасан начин утврђује висину утужених трошкова.

Из образложења:

Одлуком Уставног суда бр. IУО-26/2021 од 07.03.2024. године, објављеном у "Службеном гласнику РС" бр. 34/24 од 19.04.2024. године, утврђено је да одредба члана 126. Колективног уговора за АД за железнички превоз робе "Србија Карго" Београд ("Службени гласник Железнице Србије" бр. 27/18, 62/18 и 7/19), у делу који гласи: "а његове одредбе које се односе на обрачун и исплату зарада, накнаде зараде и других примања запослених, примењују се почев од зараде за март 2018. године" у време важења није била у сагласности са Уставом. У образложењу наведене одлуке, између осталог, је наведено да

поједине одредбе колективног уговора не могу никада имати повратно дејство, те да је предметни Колективни уговор, сагласно Уставу, почео у целини да се примењује даном његовог ступања на снагу 25.05.2018. године.

Из цитиране одредбе материјалног права јасно произлази да је правилно одлучио првостепени суд када је усвојио тужбени захтев тужиоца за период од марта 2018. године до маја 2018. године, имајући у виду да су спорне накнаде исплаћене тужиоцу у складу са одредбама које се нису могле применити на утужени период, то јест тужени послодавац није могао вршити исплату накнаде за исхрану у току рада и за регрес за коришћење годишњег одмора у висини утврђеној Колективним уговором туженог од 24. маја 2018. године ("Службени гласник Железница Србије" бр. 26/18). С тим у вези, неосновано се жалбом указује да се Колективни уговор од 24. маја 2018. године може применити за наведени период почев од марта месеца 2018. године, тј. ретроактивно, јер је временски ближи од Општег Колективног уговора из 2006. године.

Имајући у виду да је првостепени суд правилно утврдио да је тужени тужиоцу исплатио предметне трошкове, за период од 01.03.2018. године до 31.05.2018. године, према Колективном уговору од 24. маја 2018. године (а што је утврђено економско-финансијским вештачењем, као и износи разлике између исплаћених и припадајућих накнада трошкова за исхрану у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора у висини према претходно важећем Колективном уговору за Железнице Србије ("Службени гласник РС" бр. 37/95 и 7/00), с обзиром да је одредбом члана 5. став 1. Анекса Колективног уговора за ЈП "Железнице Србије" из 2006. године измењен члан 61. Колективног уговора и прописано да је вредност једног часа за обрачун и исплату зарада у износу од 53,50 динара односно 56,00 динара, а ставом 5. да је у вредности једног радног часа укључена месечна вредност за исхрану у току рада и вредност 1/12 регреса за коришћење годишњег одмора, сведена на један радни час и да се из оваког утврђења не може закључити који износ представља накнаду трошкова исхране и регреса, висина утужених трошкова је правилно утврђена применом параметара из Колективног уговора из 1995. године.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-67/25 од 25.2.2025. године и пресуда Основног суда у Ужицу ПП. 237/24 од 6.11.2024. године)

*Сентенцу приредила Јована Турањанин,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

РЕИНТЕГРАЦИЈА ЗАПОСЛЕНОГ

(члан 191 Закона о раду „Службени гласник РС“ бр. 24/2005...95/2018)

Враћање запосленог на рад, по правилу, врши се враћањем на послове за које је запослени са послодавцем закључио уговор о раду, јер је поништајем одлуке о отказу уговора о раду исти остао на правној снази.

Из образложења:

Наиме, тужени је тужиоцу понудио измену уговорених услова рада у смислу члана 171. став 1. тачка 1. Закона о раду („Службени гласник РС“ број 24/05...95/18), у складу са којом нормом материјалног права послодавац може запосленом да понуди измену уговорених услова рада (анекс уговора) ради премештаја на други одговарајући посао, због потреба процеса и организације рада и става 2. истог члана закона, која прописује да се под одговарајућим послом у смислу става 1. тачке 1. и 3. овог члана сматра посао за чије се обављање захтева иста врста и степен стручне спреме који су утврђени уговором о раду. Одредбом члана 172. став 1. истог закона прописано је да уз анекс уговора о раду послодавац је дужан да запосленом достави писмено обавештење које садржи: разлоге за понуђени анекс уговора о раду, рок у коме запослени треба да се изјасни, а који не може бити краћи од осам радних дана и правне последице које могу да настану непотписивањем анекса уговора. Из садржине наведених норми произилази да је последица поништаја незаконите одлуке о отказу уговора о раду запосленом реинтеграција запосленог, када је захтев за враћање на рад истакао у парници (као у конкретном случају у парници П1-75/21). Враћање запосленог на рад, по правилу, врши се враћањем на послове за које је запослени са послодавцем закључио уговор о раду, јер је поништајем одлуке о отказу уговора о раду он остао на правној снази. У ситуацији када послодавац из оправданих разлога, који се односе на потребе процеса и организације рада, није у могућности да запосленог врати на послове које је обављао пре доношења незаконите одлуке о отказу уговора о раду, послодавац је овлашћен да запосленом понуди измену уговорених услова рада, али само на начин и у процедури прописаним наведеним правилима из члана 171. и 172. Закона о раду.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 80/25 од 30.1. 2025. године, пресуда Основног суда у Пожаревицу, Судска јединица у Кучеву П1-45/24 од 17.10.2024. године)

*Сентенцу приредила Јована Турањанин,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ИЗМЕНА УГОВОРЕНИХ УСЛОВА РАДА

(чланови 171 и 172 Закона о раду („Службени гласник РС“ бр. 24/2005...95/2018))

Распоређивање запослених је у искључивој аутономији послодавца и у узрочно-последичној је вези са стварним потребама и организацијом рада, па у ситуацији када послодавац из оправданих разлога, који се односе на потребу процеса и организације рада, попуни радно место након отказа уговора о раду запосленом и на исто распореди другог запосленог, пре правноснажног поништаја решења о отказу, послодавац је овлашћен да запосленом понуди измену уговорених услова рада, али само на начин и у процедури прописаним правилима из члана 171. и 172. Закона о раду.

Из образложења:

У ситуацији када је послодавац из оправданог разлога, који се односе на потребу процеса и организације рада (измена и допуна Правилника о организацији и систематизацији послова код туженог и чињенице да је радно место главни кувар, са једним извршиоцем), морао да попуни ово радно место након отказа уговора о раду тужиоцу и да је на исто распоређен други запослени пре правноснажности пресуде Основног суда у Пожаревцу, Судска јединица Кучево П1-75/21 од 06.07.2021. године, а које чињенице су тужиоцу биле познате пре закључења оспореног Анекса, неоснован је жалбени навод да у понуди није наведен конкретан разлог за премештај тужиоца на друге послове. Жалбени навод, да је одлука суда садржана у ставу другом изреке незаконита, јер се тужба може одбацити само због процесних недостатака у поступку претходног испитивања тужбе није основан. Наиме, распоређивање запослених у искључивој је аутономији послодавца и у узрочно-последичној вези са стварним потребама и организацијом рада, те се о распоређивању тужиоца не може одлучивати од стране суда, јер је само послодавац овлашћен да распоређује запослене на конкретна радна места. Стога не спада у судску надлежност обавезивање туженог да запосленог распореди на конкретне послове, па је првостепени суд правилно одлучио као у ставу другом изреке побијане пресуде, јер би у супротном учинио повреду парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. у вези са чланом 16. став 1. ЗПП који, супротно наводу жалбе, прописује да суд у току целог поступка по службеној дужности пази да ли решавање спора спада у судску надлежност.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 80/25 од 30. 1. 2025. године, пресуда Основног суда у Пожаревцу, Судска јединица у Кучеву П1-45/24 од 17.10.2024. године)

*Сентенцу приредила Јована Турањанин,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

НАКНАДА ШТЕТЕ УМЕСТО РЕИНТЕГРАЦИЈЕ

(191 став 5 Закона о раду ("Службени гласник РС" број 24/05...95/2018))

Накнада штете уместо реинтеграције код послодавца када запослени не жели да се врати на рад, обрачунава се у висини зараде коју је запослени остварио у месецу који претходи месецу у коме је запосленом престао радни однос, која зарада у себи садржи трошкове исхране у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора, сходно члану 105. став 3. Закона о раду.

Из образложења:

Према члану 191. став 1. Закона о раду ("Службени гласник РС" број 24/05... 95/2018), ако суд у току поступка утврди да је запосленом престао радни однос без правног основа, на захтев запосленог, одлучиће да се запослени врати на рад, да му се исплати накнада штете и уплате припадајући доприноси за обавезно социјално осигурање за период у коме запослени није радио. Према ставу 5. наведеног члана ако суд у току поступка утврди да је запосленом престао радни однос без правног основа, а запослени не захтева да се врати на рад, суд ће на захтев запосленог обавезати послодавца да запосленом исплати накнаду штете у износу од највише 18 зарада запосленог, у зависности од временаведеног у радном односу код послодавца, година живота запосленог, те броја издржаваних чланова породице. С обзиром да запослени због незаконитог отказа не може да обавља рад и остварује зараду, висина накнаде изгубљене зараде се обрачунава на начин да у исту не улазе трошкови исхране у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора, како то законодавац јасно дефинише, док се накнада штете уместо реинтеграције код послодавца када запослени не жели да се врати на рад, обрачунава у висини зараде коју је запослени остварио у месецу који претходи месецу у коме је запосленом престао радни однос, која зарада у себи садржи трошкове исхране у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора, сходно члану 105. став 3. Закона о раду, па је правилно првостепени суд тужилји досудио накнаду штете у висини зараде коју је остварила у месецу који претходи месецу у којој јој је престао радни однос која у себи садржи трошкове исхране у току рада и регреса за коришћење годишњег одмора. Имајући у виду да је тужилја уместо враћања на рад тражила накнаду штете, да је провела у радном односу код туженог 17 година и 3 месеца, да је у време отказа имала 53 године живота и да нема издржаваних чланова породице, и поред чињенице што

првостепени суд погрешно закључује да тужилца издржава сина од 32 године, правилно досуђује тужилци потраживану накнаду у висини од 6 зарада, јер правилно досуђену висину оправдава критеријум временаведеног у радном односу код послодавца и године живота запослене сходно члану 191. став 5. Закона о раду, супротно жалбеним наводима туженог.

(пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-2159/24 од 25. фебруара 2025. године, пресуда Основног суда у Чачку П1.бр. 31/23 од 11.7.2024. године исправљена решењем Основног суда у Чачку П1.бр. 31/23 од 24.7.2024. године)

*Сентенцу приредила Јована Турањанин,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРАВО ЗАПОСЛЕНОГ НА НАКНАДУ ШТЕТЕ ЗА НЕИСКОРИШЋЕНИ ГОДИШЊИ ОДМОР У СЛУЧАЈУ ПРИВРЕМЕНЕ СПРЕЧЕНОСТИ ЗА РАД

(члан 68 Закона о раду („Службени гласник РС“, број
24/05...95/18) – аутентично тумачење и члан 5. Конвенције
Међународне организације рада о плаћеном годишњем
одмору број 132, ратификована Законом о ратификацији исте
Службени лист СФРЈ”, бр. 52/73 од 4.10.1973. године))

Одсуствовање са рада из разлога који су ван контроле запосленог лица, као што је болест и привремена спреченост за рад, рачунају се у део радног стажа потребног за стицање права на накнаду штете за неискоришћени годишњи одмор.

Из образложења:

Одредбом члана 164. Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05,...95/18) прописано је да ако запослени претрпи повреду или штету на раду или у вези са радом, послодавац је дужан да му накнади штету, у складу са законом и општим актом. Истим законом је прописано да запослени не може да се одрекне права на годишњи одмор нити му се то право може ускратити (члан 68. став 4.); да ако запослени користи годишњи одмор у деловима, да први део користи у трајању од најмање две радне недеље непрекидно у току календарске године, а остатак најкасније до 30. јуна наредне године (члан

73. став 2); да у зависности од потребе посла послодавац одлучује о времену коришћења годишњег одмора уз претходну консултацију запосленог (члан 75. став 1). Одредбом члана 154. став 1. Закона о облигационим односима прописано је да ко другоме проузрокује штету дужан је накнадити је, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице (“Сл. лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, “Сл. лист СРЈ”, бр. 31/93, “Сл. лист СЦГ”, бр. 1/2003 - Уставна повеља и “Сл. гласник РС”, бр. 18/2020).

Из наведених одредби материјалног права јасно произилази да је право на годишњи одмор право којег се запослени не може одрећи и да запослени има право на накнаду штете уколико није искористио годишњи одмор и у ситуацији када до престанка радног односа није дошло, сходно одредби члана 164. Закона о раду у вези са чланом 154. став 1 Закона о облигационим односима, те да основ одговорности лежи у кривици послодавца, која се претпоставља и коју претпоставку послодавац може обарати. Имајући у виду цитиране одредбе материјалног права и да је тужиоцу радни однос код туженог престао дана 24.4.2022. године, то тужиоцу у смислу одредбе члана 164. Закона о раду и члана 154. став 1. ЗОО припада право на накнаду штете за сразмеран неискоришћени годишњи одмор за 2020. и 2021. годину у висини утврђеној на основу извештаја туженог, без обзира што тужилац у тој години до дана престанка радног односа није радио услед привремене спречености за рад због болести. Права на годишњи одмор запослени се не може одрећи, нити му се то право може ускратити или заменити новчаном накнадом, осим у случају престанка радног односа сходно члану 68. став 4. Закона о раду. С тим у вези, неосновано се жалбом указује да је тужилац изгубио право на коришћење годишњег одмора јер се није вратио на рад због привремене спречености за рад, при том се позивајући на мишљење Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања од 18.07.2016. године, које није обавезујуће за суд. Ово и из разлога, што Конвенција Међународне организације рада о плаћеном годишњем одмору број 132, ратификована Законом о ратификацији исте, на снази од 12.10.1973. године, у члану 5. став 1. прописује да се за стицање права на плаћени годишњи одмор може захтевати минимални стаж, док је у ставу 4. истог члана прописано да под условима које одреде надлежне власти или одговарајући органи у земљи, одсуствовање са посла из разлога који су ван контроле дотичног запосленог лица, као што су болест, повреда или материнство, рачунају се у део радног стажа. У члану 11. исте Конвенције прописано је да запослено лице које

наврши минимални стаж који удовољава захтеvима из члана 5. тачка 1. ове Конвенције, добија, по престанку запослења, плаћени одмор у сразмери са дужином радног стажа за који није добијен такав одмор или накнаду уместо њега, или противвредност у форми кредита за одмор. Ово питање је такође регулисано у оквиру одредбе члана 68. став 3. Закона о раду, те се у смислу исте под непрекидним радом сматра и време привремене спречености за рад у смислу прописа о здравственом осигурању и одсуства са рада уз накнаду зараде, што све наводе жалбе изнете у овом правцу чини неоснованим. Смисао накнаде штете у случају престанка радног односа је да запослени добије одговарајућу накнаду у сразмери са дужином радног стажа за који није добијен такав одмор, што је случај и са тужиоцем, а што све произилази из одредбе цитираног члана 11. Конвенције. Имајући у виду и да се одредбом члана 11 Конвенције МОР-а о плаћеном годишњем одмору број 132 право запосленог по престанку запослења на плаћени одмор у сразмери са дужином радног стажа за који није добијен такав одмор или накнада штете уместо њега, не ограничавају роковима у којима годишњи одмор мора бити искоришћен, као што је то прописано одредбом члана 73. став 2. Закона о раду, при чему је међународно право садржано у ратификованим међународним конвенцијама саставни део домаћег правног поретка и непосредно се примењује сагласно члану 16. Устава Републике Србије (“Сл. гласник РС”, бр. 98/2006), због чега су и жалбени наводи у вези примене одредбе члана 73. став 2 Закона о раду оцењени као неосновани.

Ово и из разлога јер тужилац кривицом послодавца није искористио 18 дана годишњег одмора за 2020. годину и 38 дана за 2021. годину, имајући у виду на специфичне околности изазване епидемијом Covid-a 19 у овом периоду 2020. и 2021. године, о чему је донет Закључак Владе РС (“Сл. гласник РС”, бр. 33/2022 од 11.03.2022. године), према којем је препоручено послодавцима на територији РС да запосленима који због природе посла у ванредним околностима услед епидемије или због привремене спреченост за рад услед обољења или због одређивања кућне изолације нису искористили годишњи одмор за 2021. годину омогуће да тај одмор започну и искористе у 2022. години, односно закључно са 30.06.2023. године, због чега је и по оцени овог суда тужени био дужан да омогући тужиоцу коришћење годишњег одмора у утуженом периоду и нарочито током ванредног стања и након укидања истог, па како исти то није учинио, поводом преосталог дела годишњег одмора тужиоца за 2020. годину, нити је у поступку доказао да је

тужиоцу доставио решење о коришћењу годишњег одмора за 2021. годину, то је супротно жалбеним наводима, правилно првостепени суд обавезао туженог да тужиоцу накнади штету за неискоришћени годишњи одмор у висини утврђеној извештајем туженог и то са припадајућом законском затезном каматом према члану 277. став 1. Закона о облигационим односима.

(пресуда Основног суда у Пожаревицу П1-19/23 од 06.06.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-1593/24 од 07.11.2024. године)

*Сентенцу приредио Душан Пековић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

**ОБАВЕЗА ПОСЛОДАВЦА ДА ИСПЛАТИ ОТПРЕМНИНУ
ЗАПОСЛЕНОМ ЗА СВАКУ НАВРШЕНУ
ГОДИНУ РАДА У РАДНОМ ОДНОСУ
(члан 158 Закона о раду („Службени гласник РС“,
број 24/05...95/18) – аутентично тумачење))**

Када је послодавац као физичко лице и предузетник обрисао предузетничку радњу, а затим основао нову предузетничку радњу у којој је запослени наставио да ради, послодавац је дужан да обрачуна и исплати отпремнину за случај технолошких, економских и организационих промена за сваку навршену годину рада запосленог у радном односу код послодавца код кога остварује право на отпремнину, па и за период рада у претходној предузетничкој радњи.

Из образложења:

Тужилци је радни однос код туженог престао решењем туженог сходно одредби члана 179. став 5. тачка 1) Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05...75/14) јер је због економских и организационих промена код туженог престала потреба за радом тужилце. Послодавац је, у складу са одредбом члана 158. истог Закона, дужан да пре отказа уговора о раду, у смислу члана 179. став 5. тачка 1) овог закона, запосленом исплати отпремнину у складу са овим чланом (став 1), при чему се висина отпремнине из става 1. овог члана утврђује општим актом или уговором о раду, с тим што не може бити нижа од збира трећине зараде запосленог за сваку навршену годину рада у радном односу код послодавца код кога остварује право на отпремнину (став

2). Одредбом члана 5. став 2. Закона о раду прописано је да послодавац, у смислу овог закона, јесте домаће, односно страно правно или физичко лице које запошљава, односно радно ангажује, једно или више лица. Одредбом члана 85. Закона о привредним друштвима (“Сл. гласник РС”, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014-др. закон и 5/2015) прописано је да предузетник за све обавезе настале у вези са обављањем своје делатности одговара целокупном својом имовином и у ту имовину улази и имовина коју стиче у вези са обављањем делатности.

У конкретном случају утврђено је да је тужила била у радном односу код туженог предузетника А.А. из А и то у периоду од 26.06.2006. године до дана 31.12.2015. године када је обрисана предузетничка радња туженог под називом „Б“, као и у периоду од 12.01.2016. године (када је након основања нове предузетничке радње туженог под називом „В“ закључила Уговор о раду) до престанка радног односа 18.07.2017. године. Стога су неосновани жалбени наводи туженог да је тужбом означена предузетничка радња, а не А.А. као физичко лице, те у том смислу да је првостепени суд погрешно оценио истакнути приговор недостатка пасивне легитимације на страни туженог, имајући у виду да је тужила постављени тужбени захтев правилно усмерила према А.А. физичком лицу, који је као власник прве предузетничке радње у којој је тужила била запослена „Б“, као и друге предузетничке радње „В“, у којој је тужила наставила рад, једини послодавац тужиле. Наиме, тужени А.А. одговара својом целокупном имовином за обавезе обе предузетничке радње сходно цитираној одредби члана 85. Закона о привредним друштвима, док предузетничка радња уопште нема правни субјективитет, односно ни страначку, ни парничну способност, па самим тим није ни носилац права и обавеза, већ је субјект права само физичко лице које обавља привредну делатност, чиме је то лице једино пасивно легитимисано за обавезе настале у вези обављања делатности. С тим у вези, како је тужила била у радном односу са истим физичким лицем А.А., који је био тужилин послодавац у смислу цитиране одредбе члана 5. став 2. Закона о раду, будући да је исто физичко лице било носилац права и обавеза и пре брисања предузетничке радње „Б“ 31.12.2015. године, као и у периоду након оснивања друге предузетничке радње „В“, то су без утицаја жалбени наводи да се не ради о истим предузетничким радњама и да је зато тужени правилно обрачунао отпремнину само за период рада тужиле за период почев од 11.01.2016. године, имајући у виду да је тужили радни однос у претходној предузетничкој радњи

престао 31.12.2015. године. Ово из разлога јер се сходно цитираној одредби члана 158. став 2. Закона о раду, висина отпремнине утврђује зависно од навршених година рада у радном односу код послодавца, па како је тужила обављала рад у радном односу код туженог А.А. и у периоду од 26.06.2006. године до 31.12.2015. године, то је чињеница да је тужени обрисао претходну предузетничку радњу, затим основао нову и закључио нови уговор о раду са тужиљом, без утицаја на чињеницу да је тужила обављала рад код туженог и у периоду пре 31.12.2015. године, а који период рада тужени није узео у обзир приликом обрачуна потраживане отпремнине. За овакав закључак пружа довољно основа и чињеница да је тужени основао нову радњу свега 11 дана након брисања претходне радње, у којој је тужила такође наставила да ради по закљученом уговору о раду са истим послодавцем. Према томе, како предузетничка радња није ни физичко, нити правно лице, већ само организациони облик без правног субјективитета кроз који предузетник иступа у правном промету ради обављања привредне делатности, то се самим брисањем предузетничке радње „Б“ дана 31.12.2015. године тужени није ослободио обавезе плаћања отпремнине тужили за навршене године рада код истог послодавца и за период пре брисања предузетничке радње, посебно код чињеница да је непосредно након тога наставила да ради у новооснованој радњи туженог закључењем Уговора о раду од 12.01.2016. године, због чега, супротно жалбеним наводима, тужили сходно одредби члана 158. Закона о раду припада разлика у исплати отпремнине за сваку навршену годину рада код туженог, у висини утврђеној вештачењем на које није било примедби парничних странака и то са законском затезном каматом сходно одредби члана 277. ЗОО.

(пресуда Основног суда у Крагујевцу П1-79/23 од 18.09.2023. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-300/24 од 17.09.2024. године)

*Сентенцу приредио Душан Пековић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА ПО СИЛИ ЗАКОНА У СМИСЛУ ЧЛАНА 62 ЗАКОНА О ЗАПОСЛЕНИМА У ЈАВНИМ СЛУЖБАМА

(члан 62 Закона о запосленима у јавним службама („Службени гласник РС“ број 113/2017, 95/2018, 86/2019, 157/2020 и 123/2021))

Ако суд поништи конкурс, односно одлуку о избору кандидата, запосленом који је изабран на конкурс престaje радни однос по сили закона најкасније у року од 30 дана од дана правноснажности судске одлуке, при чему је чињеница да је послодавац донео оспорено решење о отказу уговора о раду протеком наведеног рока без утицаја на законитост оспореног решења о отказу које је донето у смислу одредбе члана 62. Закона о јавним службама, имајући у виду да је такво решење само деклараторног карактера.

Из образложења:

У овој правној ствари има се применити Закон о запосленима у јавним службама („Службени гласник РС“ број 113/2017, 95/2018, 86/2019, 157/2020 и 123/2021), који је био у важности у моменту доношења оспореног решења тужене о отказу уговора о раду тужиље и то одредба члана 62 став 2 тога Закона, како је то правилно закључио првостепени суд. Овом законском нормом је прописано да се са изабраним кандидатом на конкурс у року од 15 дана од дана доношења коначне одлуке о избору заснива радни однос закључењем уговора о раду, односно доноси се решење о премештају ако је изабрани кандидат запослен на неодређено време у истој јавној служби (став 1) и ако суд поништи конкурс, односно одлуку о избору кандидата, запосленом који је изабран на конкурс престaje радни однос најкасније у року од 30 дана од дана правноснажности судске одлуке (став 2). Како је у поступку несумњиво утврђено да је тужиља са туженом као послодавцем закључила уговор о раду број 12/2022 од 17.01.2022. године као изабрани кандидат по конкурс, а на основу коначне одлуке послодавца о избору кандидата, као и да су та одлука, а и сам конкурс, правноснажном судском одлуком поништени као незаконити, то је правилно првостепени суд закључио да је отпао основ за закључење уговора о раду са тужиљом, те да јој је оспореним решењем тужене правилно и законито отказан уговор о раду, који, након поништаја конкурса и свих одлука о избору кандидата донетих у конкурсном поступку, више не може опстати у правном промету, већ мора

бити уклоњен из истог. Цитирана норма одредбе члана 62 став 2 Закона о запосленима у јавним службама налаже да радни однос заснован таквим уговором о раду (који је резултат конкурса и одлука донетих у конкурсном поступку који су поништени као незаконити) престаје најкасније у року од 30 дана од дана правноснажности судске одлуке, што је по тумачењу овог суда, законом установљен не само разлог престанка радног односа, већ и рок у коме такав радни однос престаје, односно сматра се окончаним по сили закона. Законом прописани рок од 30 дана односи се, по мишљењу овог суда, на моменат престанка радног односа и не представља рок у коме послодавац мора донети решење о отказу уговора о раду, због чега овај суд даље налази да није основан жалбени навод да је рок за доношење решења о отказу уговора о раду у конкретној правној ствари двоструко протекао у односу на дан правноснажности судске одлуке о поништају конкурса и одлука о избору кандидата по конкурс, те да је због тога решење незаконито, већ је протек времена дужи од 30 дана у суштини био у корист саме тужиље, којој је радни однос оспореним решењем туженог престао касније него што то налаже норма из одредбе члана 62 став 2 Закона о јавним службама. Правилном применом ове законске норме, након правноснажности судске одлуке о поништају конкурса и одлука о избору кандидата, запосленом који је изабран по конкурс престаје радни однос по сили закона најкасније у року од 30 дана од дана правноснажности судске одлуке (у конкретној правној ствари то је 07.04.2023. године као дана доношења другостепене пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-4370/22 којом је потврђена првостепена пресуда Основног суда у Пријепољу П1.бр.22/2022 од 04.10.2022. године), па би послодавац могао донети деклараторно решење о престанку радног односа са тим датумом, али тиме не би била решена правна судбина закљученог уговора о раду. Због тога је, правилно и по оцени овог суда, тужени послодавац донео оспорено решење о отказу уговора о раду тужиље, од стране овлашћеног лица – в.д. директора тужене и у прописаној форми, јер исто садржи увид, изреку, образложење и поуку о правном леку, у свему у складу са одредбама члана 192 став 1 и члана 193 Закона о раду и истим тужиљи дао више права у погледу дужине трајања радног односа након поништаја одлука о избору кандидата по конкурс и самог конкурса у односу на законску норму из члана 62 став 2 Закона о запосленима у јавним службама, што није на штету тужиље и не чини ово решење незаконитим.

Неосновани су и наводи жалбе да је оспорено решење незаконито јер није донето сагласно одредби члана 139 Закона о запосленима у јавним службама и у поступку прописаном одредбом члана 144 тога Закона, а из разлога што је, по ставу жалбе, оспореним решењем тужили отказан уговор о раду вољом послодавца, али не из разлога нити у поступку прописаним овим нормама. Тачно је да је одредбама члана 136 до 150 Закона о запосленима у јавним службама регулисан престанак радног односа запослених у овој области рада – у јавним службама, вољом запосленог и вољом послодавца, са супсидијарном применом Закона о раду као општег прописа у области рада уколико нешто није посебно регулисано самим специјалним законом, али се ове одредбе Закона о запосленима у јавним службама, па и одредба члана 144 односе, по оцени овог суда, на престанак радног односа који је законито заснован уговором о раду који је опстао у правном промету, све до евентуалног отказивања из разлога прописаних Законом, док се одредба члана 62 став 2 истог Закона односи на радни однос који је заснован уговором о раду на бази коначне одлуке о избору кандидата као правном основу закључивања уговора о раду, који правни основ је накнадно правноснажно отпао, што представља сасвим посебан разлог за престанак радног односа и то законски разлог, независно од воље послодавца и воље запосленог, јер је са отпадањем правног основа закључени уговор о раду, као уговор двојне правне природе (статусни и облигационо-правни уговор), ништав по самом закону, сагласно одредби члана 52 Закона о облигационим односима и као такав више не може бити валидан правни основ радног односа тужиле и свакако мора бити уклоњен из правног промета, што је тужени послодавац оспореним решењем и учинио. Наиме, одредбом члана 52 Закона о облигационим односима изричито је прописано да ако основ не постоји или је недопуштен, уговор је ништав. Како је основ за закључење уговора о раду између тужиле и тужене отпао након наступања правноснажности судских одлука о поништају конкурса и одлука о избору кандидата донетих у конкурсном поступку, закључени уговор о раду између тужиле и тужене је постао ништав и то *ab initio*, те је као такав правилно уклоњен из правног промета оспореним решењем тужене. При томе је одредбом члана 137 став 1 тачка 4 Закона о запосленима у јавним службама посебно прописан престанак радног односа по сили закона. Овом одредбом је прописано да запосленом престаје радни однос независно од његове воље и воље послодавца (по сили закона) из других разлога прописаних законом којим се уређује област рада, односно законом којим се уређује рад јавне службе, док је одредбом члана 62

став 2 истог Закона, којим се уређује рад јавне службе, изричито прописано када престаје радни однос запосленог који је изабран на конкурс, ако суд поништи конкурс односно одлуку о избору кандидата. У цитираним нормама одредби члана 137 став 1 тачка 4 и члана 62 став 2 Закона о запосленима у јавним службама није прописан поступак отказивања уговора о раду, односно престанка радног односа, већ је поступак пре престанка радног односа и изрицања других мера прописан одредбом члана 144 истог Закона, али у случајевима из члана 143 овог Закона, којим је регулисан отказ због тежих повреда обавеза из радног односа, односно повреда радне дисциплине. На основу изнетог, по оцени овог суда у конкретној правној ствари није било места примени одредби члана 139 и члана 144 Закона о запосленима у јавним службама, на шта се жалбом неосновано указује.

(пресуда Основног суда у Пријеполу П1-55/2023 од 08.02.2024. године и пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж1-950/24 од 17.07.2024. године)

*Сентенцу приредио Душан Пековић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ЗАШТИТА ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

ПРИГОВОР И ЖАЛБА

(члан 5 став 1 Закона о заштити права на суђење у разумном року)

Странка има право да поднесе приговор и жалбу све док се поступак не оконча.

Из образложења :

Предлагач А.А. је дана 26.10.2023. године поднео Вишем суду у Новом Пазару приговор ради утврђивања повреде права на суђење у разумном року у предмету Вишег суда у Новом Пазару Гжи-131/23, али се наведени суд решењем Р4 И-17/23 од 01.11.2023.године, огласио стварно ненадлежним за поступање и списе предмет доставио Апелационом суду, на даљу надлежност, из разлога што су се списи предмета Гжи-131/23 у време подношења приговора налазили у Апелационом суду у Крагујевцу.

У образложењу приговора наведено је да је Виши суд у Новом Пазару донео решење Гжи-131/23 дана 09.08.2023. године, којим је одбацио предлог за доношење допунског решења, које решење је подносилац приговора оспорио жалбом по којој није одлучено до дана подношења приговора, па поступак у овом предмету није још увек окончан, те је без значаја то што је Виши суд у Новом Пазару донео решење Гжи-131/23 од 25.05.2023. године, јер окончање „основног поступка“ спречава одредба чл. 358 ЗПП. Подносилац приговора сматра да му је поступањем на наведени начин повређено право на суђење у разумном року у предмету Вишег суда у Новом Пазару Гжи-131/23, па је предложио да суд усвоји приговор и утврди повреду права на суђење у разумном року, те да наложи поступајућем судији да предузме правне радње у циљу окончања поступка у наведеном предмету, као и да суд обавезе Републику Србију да подносиоцу приговора накнади трошкове овог поступка у износу од 9.000,00 динара.

Одредбом чл. 5 ст. 1 Закона о заштити права на суђење у разумном року прописано је да се приговор и жалба могу поднети само док се поступак не оконча. У конкретном случају приговором подносиоца од 26.10.2023. године, тражи се да се утврди повреда права на суђење у разумном року

у предмету Вишег суда у Новом Пазару Гжи-131/23, који поступак је правноснажно окончан доношењем решења дана 25.05.2023. године. На наведено другостепено решење подносилац приговора је изјавио жалбу која је решењем Апелационог суда у Крагујевцу Гж-2498/23 од 13.09.2023. године одбачена као недозвољена, применом чл. 399 ст. 4 ЗПП.

Ако се има у виду да је одредбом чл. 399 ст. 4 ЗПП прописано да против решења другостепеног суда није дозвољена жалба, изузев против решења из чл. 186, чл.188.ст. 1, чл.189, чл.243.ст.1, чл.257.ст.1. и 2., чл.267.ст.1. до 3., чл.272, чл.333.ст.1. и чл.334.ст.1.ЗПП, да је подносилац приговора изјавио жалбу на другостепену одлуку Вишег суда у Новом Пазару донету 25.05.2023. године, којом одлуком (решењем) је окончан поступак у предмету тог суда Гжи-131/23, то је Апелациони суд одбацио приговор подносиоца А.А. за утврђивање повреде права на суђење у разумном року у предмету Вишег суда у Новом Пазару Гжи -131/23, као недозвољен, јер је приговор поднет након правноснажног окончања поступка Вишег суда у Новом Пазару Гжи-131/23, односно приговор је поднет 26.10.2023. године, а поступак у наведеном предмету правноснажно је окончан дана 25.05.2023. године због чега је и приговор предлагача недозвољен.

(решење Апелационог суда у Крагујевцу Р4г – 9/23 од 24.11.2023. године)

*Сентенцу приредила Марина Славковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

ПРАВО СТРАНКЕ ДА ПОДНЕСЕ НОВИ ПРИГОВОР ЗА УТВРЂЕЊЕ ПОВРЕДЕ ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

**(члан 13 став 1 Закона о заштити права на суђење у разумном
року („Службени гласник РС, број 40/2015, 92/2023))**

Странка чији је приговор одбијен, а која је поднела жалбу која је одбијена има право да поднесе нови приговор када истекне четири месеца од дана када је примила решење о одбијању жалбе.

Из образложења :

Решењем Вишег суда у Новом Пазару Р4И.14/23 од 27.11.2023. године одбијен је, као неоснован приговор А.А, којим је тражио да се утврди да му је

повређено право на суђење у разумном року у предмету Јавног извршитеља Б.Б. из Новог Пазара ИИ.бр.715/22, тиме што Виши суд у Новом Пазару није у року од 2 месеца одлучио по приговору поднетом у наведеном предмету због неодлучивања по правном леку изјављеном против решења јавног извршитеља на решење ИИ.бр.715/22 од 30.03.2022. године, као и да се наложи суду да одлучи о приговору најкасније у року од 15 дана по пријему приговора и обавезе Република Србија да подносиоцу накнади трошкове улагања приговора у износу од 9.000,00 динара.

Према стању у списима предмета Вишег суда у Новом Пазару Р4И.14/23 произилази да је подносилац приговора А.А. изјавио жалбу на решење јавног извршитеља ИИ.бр. 715/22 од 30.03.2022. године, па како о жалби није благовремено одлучено, предлагач је дана 07.08.2023. године поднео приговор Вишем суду у Новом Пазару ради утврђивања повреде права на суђење у разумном року због неодлучивања о изјављеној жалби, који је у наведеном суду примљен 09.08.2023. године. Како о наведеном приговору није благовремено одлучено, предлагач А.А. је поднео нови приговор 16.10.2023. године, тражећи да се утврди да му је пред Вишим судом у Новом Пазару повређено право на суђење у разумном року због неодлучивања тог суда о приговору поднетом 07.08.2023. године. Виши суд у Новом Пазару је у предмету Р4И.бр.6/23 донео решење дана 14.11.2023. године којим је одбацио приговор подносиоца Н.Н. од 07.08.2023. године.

Одредбом чл. 14 Закона о заштити права на суђење у разумном року у ставу 1. прописано је да странка има право жалбе ако је њен приговор одбијен или ако председник суда о њему не одлучи у року од два месеца од дана пријема приговора. Подносилац је дана 16.10.2023. године поднео Вишем суду у Новом Пазару приговор тражећи да се утврди да му је пред Вишим судом у Новом Пазару повређено право на суђење у разумном року, због неодлучивања тог суда о приговору поднетом 07.08.2023. године. Имајући у виду наведену законску одредбу, у ситуацији када о предлогу за утврђивање повреде права на суђење у разумном року није одлучено у року од два месеца, подносилац има право на изјављивање жалбе, али не и право на подношење новог приговора. По налажењу Апелационог суда, непоступање суда по поднетом приговору у року од два месеца предлагачу даје само право да изјави жалбу и не представља разлог који указује да се ради о неразумно дугом трајању судског поступка, како се то неосновано наводи у жалби, када би једино постојао основ да се утврди повреда права на суђење у разумном

року, а што није ситуација у конкретном случају. Поред наведеног поступак за утврђивање повреде права на суђење у разумном року, не представља врсту иницијалних судских поступака, односно поступака који су покренути тужбом, предлогом за извршење или другим иницијалним актом који до дана подношења приговора нису правноснажно окончани, дакле приговор подносиоца и из тог разлога није нити основан, нити дозвољен.

(решење Вишег суда у Новом Пазару Р4И.14/23 од 27.11.2023. године, решење Апелационог суда у Крагујевцу Ржг-37/23 од 19.12.2023. године)

*Сентенцу приредила Марина Славковић,
судијски помоћник Апелационог суда у Крагујевцу*

Pravna i ekonomska izdanja
za uspešno i zakonito poslovanje

www.paragraf.rs